ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: L 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

2/6-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

6 265 Sal 43

25/1-43 - -

KIRJELMÄ n:o 5/1.

Ankara SSA 4 P:NÄ tammi KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 1.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa N:o 1. Eräs suurlähettiläs v. Papenin lausunto.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

6 265 Sal 43

Ankara ssa 2 p:nä tammi kuuta 1943. 25/1-43 - -

Asia: Eräs Suurlähettiläs v. Papen'in lausunto.

5 C24

v. PAPEN kävi eilen uudenvuodentervehdyksellä luonani +). Käynti kesti vain n. neljännestunnin, joten mitään yleisempää keskustelua ei voinut syntyä. Katson kuitenkin aiheelliseksi tiedoittaa siitäkin vähästä, mitä hän ennätti lausua.

Hän uskoi, ettei alkava vuosi vielä tuo ratkaisua nykyisessä taistelussa. Idässä tulee Saksan hyökkäys epäilemättä kesän saavuttua jatkumaan edelleen, mutta Euroopassa rajoittauduttaneen vain puolustukseen. Hän näytti olevan vakuutettu siitä, että Euroopassa Saksan ja liittolaisten puolustusasemat ovat siksi vahvat, ettei anglosaksien onnistu saada Euroopassa jalansijaa. Pohjois-Afrikasta ei hän tässä yhteydessä suoraan lausunut mitään, mutta sain sen vaikutelman, että hän piti kysymystä toisarvoisena. Sodan kehitykseen nähden hän, lähtien Euroopan puolustuksen kestävyydestä, lausui toivovansa, että anglosaksit vuoden kuluessa tulevat havaitsemaan taistelun Euroo-

+) (Otin vastaan vuoteessa, mistä hän etukäteen oli tietoinen).

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoitukselle.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukselle.

pasta käyvän heille ylivoimaiseksi ja vähitellen kypsyvän rauhantekoon v. 1944.

Tämä hänen lausuntonsa osoittaa kaikessa lyhykäisyydessään hänen siis ajattelevan kompromissirauhaa anglosaksien kanssa, eikä taistelun ratkaisua Englannin kukistamisella valtauksen kautta, kuten eräistä Hitlerin viimeaikaisistakin lausunnoista voisi päätellä. Kun näin lausuu v. Papen, vastannee se yleismpääkin ajattelua Saksan johtavissa piireissä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

pasta käyvän heille ylivoimaiseksi ja vähitellen kypsyvän rauhantekoon v. 1944.

Tämä hänen lausuntonsa osoittaa kaikessa lyhykäisyydessään hänen siis ajattelevan kompromissirauhaa anglosaksien kanssa, eikä taistelun ratkaisua Englannin kukistamisella valtauksen kautta, kuten eräistä Hitlerin viimeaikaisistakin lausunnoista voisi päätellä. Kun näin lausuu v. Papen, vastannee se yleismpääkin ajattelua Saksan johtavissa piireissä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

5/1-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 7 265 Sal 43

KIRJELMÄ n:o 9/4. 25/1-43 - -

Ankara SSA 5 P:NÄ tammi KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 2.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 2. Valaistusta Saksan Tokion-suurlähettilään vaihdokseen.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Ankara ssa 5 p:nä tammi kuuta 1943. ? 265 Sal 43

25/1-43 - -

Asia: Valaistusta Saksan Tokion-suurlähettilään vaihdokseen.

5 C24

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriölle seuraavan, lähetystösihteeri Kalan laatiman selonteon otsakeasiasta:

"Olen tullut vähitellen ystäväksi erään Japanin täkäläisen suurlähetystön sihteerin kanssa, joka kuuluu Japanin ulkomaaedustuksen virkamiehistön nuorempaan, chauvinistiseen suuntaan. Minulle hän on ollut avomielisempi kuin kukaan tähänasti tekemäni japanilainen tuttavuuteni, enkä minä liioin ~~tähän asti~~ ole kertaakaan huomannut hänen vääristelevän asioita, joita hän kyllä luonnollisesti katsoo täysin japanilaisesta näkökulmasta.

"Eilen hän oli ainoana vieraana illastamassa luonani. Illan kuluessa tuli puhe mm. Saksan Tokion-suurlähettiläästä OTTista, joka saman päivän radiotietojen mukaan olisi kutsuttu kotiin. Asia näytti vieraalleni olevan tuttu ja hetkisen epäröityään hän kertoi asian taustan japanilaiselta kannalta.

"(N.B. Tokion diplomaattikunnan tietojen mukaan kenraali OTT hoiti aikoinaan valtakunnankansleri v. Schleicherin luottamusmiehenä neuvotteluja yhä voimistuvan kansal-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lissosialistisen puolueen johtajien kanssa. Saksan nykyiset johtomiehet ilmeisesti saivat tästä tyypillisestä Wehrmachtin edustajasta positiivisen käsityksen ja myöhemmin OTT nimitettiin sotilasasiamieheksi Tokioon sekä Lontooseen siirretyn v. Dirksenin jälkeen sinne suurlähettiläksi. OTT ei liene kuulunut kansallissosialistiseen puolueeseen. Tokiossa kerrotaan, että rva OTT olisi aikaisemmin ollut naimisissa juutalaisen kanssa. Tästä avioliitosta syntyneet lapset OTT on ottanut omiin nimiinsä).

"Kansallissosialistisen Saksan kiristäessä kommunisminvastaisia toimenpiteitään siirtyi vv. 1933 - 38 monia intelligentsiaan kuuluvia kommunismiin taipuvia tai sen kanssa sympatiseeraavia saksalaisia ulkomaille, esim. sanomalehtien kirjeenvaihtajia. Eräs tällainen oli yleensäkin omaa itsenäistä linjaansa noudattamaan pyrkineen Frankfurter Zeitungin mies SORGE (johon itsekin jouduin ohimennen tutustumaan Tokiossa vuonna 1938. Sorge vaikutti kaikin tavoin normaalilta saksalaiselta sanomalehtimieheltä, joiden luku v:n 1936 jälkeen alkoi nopeasti kasvaa, ja otti hän osaa ulkoministeriön pressikonferensseihin säännöllisesti millään tavoin vaikuttamatta erikoiselta mielipiteittensä tai käytöksensä puolesta).

"Tokiossa ollessaan SORGE "pääsi sisälle", kertoi japanilainen lähteeni, kansallissosialistisiin piireihin, lieneepä hyväksytty puolueen jäseneksikin. OTTin kanssa hän vähitellen tuli erikoisen läheiseksi ystäväksi ehkä pääosaltaan sen vuoksi, että OTT piti šakinpeluusta, johon Tokiossa ei muuten juuri ole tilaisuutta, ja SORGEsta OTT sai hyvän vastapelaajan, joka alkoi viettää iltansa yhä useammin OTTin vieraana. Pelilaudan ylitse, väitti japanilainen lähteeni, OTT olisi

tullut kertoneeksi yleensä kaikki Saksan ja Japanin väliset poliittiset asiat.

"Muutamia kuukausia sitten japanilaisten onnistui paljastaa Neuvostoliiton hyväksi toiminut vakoilija. Tällä oli ollut voimakas lyhytaaltokone, jolla hän oli toimittanut tietonsa Habarovskiin. Apurina oli toiminut ranskalainen Havas'in toimiston apulaiskirjeenvaihtaja sekä eräs japanilainen. Päävakoilija, jonka syyllisyys saatiin täysin todistetuksi, oli itse SORGE.

"OTT oli nostanut Japanin ulkoasiainministeriössä kovan melun ystävänsä vangitsemisesta ja oli pitkät ajat tehnyt demarşeja hänen vapauttamisekseen. Vasta japanilaisten näytettyä hänelle täyden todistusaineiston, OTT oli vaiennut.

"OTTin seuraaja STAHMER on viimeksi ollut Saksan suurlähettiläs kesällä 1941 tunnustetun, uuden Nankingin- (ts. Wang-Tsing-Wein) hallituksen luona. Hän on ulkoministeri v. RIBBENTROPin erikoisluottamusta nauttiva uuden polven mies, joka lähteeni mukaan oli saanut Itä-Aasiaa silmällä pitäen samanlaisen esikoutuksen kuin kolleegansa ja ystävänsä v. ABETZ Ranskaa varten.

"Lähteeni kertoi vielä, että STAHMER yhdessä Japaniin palanneen entisen Berliinin-suurlähettilään, antikomintern-sopimuksen isän kenraali OŠiman kanssa neuvotteli kolmenvallansopimuksen valmiiksi. Sopimusteksti sähkötettiin Berliiniin, jossa Japanin puolesta sen juhlallisessa tilaisuudessa allekirjoittanut suurlähettiläs Kurusu sai sen sisältöön tutustua hiukan ennen allekirjoitustilaisuutta."

- - - -

P.S. 7.1.43.

"Tiedustellessani tänään Saksan täkäläiseltä va. asiain-

hoitajalta Klaiberilta lähempiä tietoja suurlähettiläs Stahmerista, ei hän tiennyt mitään Tokion-suurlähettilään muutoksesta. Puhe siitä tuli hänelle yllätyksenä".

\+

\+ \+

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: L24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

8/1-42

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 8 266 Sal 43

KIRJELMÄ n:o 11/5. 25/1-43 - -

Ankara SSA 12 P:NÄ tammi KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N 5 C24

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 3.

Lähetystö kunnioittaen oneisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 3. Turkin asenteesta.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

8 266 Sal 43

Ankara ssa 8 p:nä tammi kuuta 1943.

25/1.43 - -

Asia: Turkin asenteesta.

5 C24

Suurlähettiläs HUGESSEN'inkin nyttemmin saavuttua takaisin Ankaraan ovat huhut anglosaksien puuhailuista, osaksi yhdessä neuvostoambassadin kanssa, saadakseen Turkin hallituksen taivutetuksi johonkin heille myötämieliseen mielenilmaisuun saaneet täällä uutta vauhtia. Toistaiseksi ei minulle kuitenkaan ole ollut mahdollista niitä tarkistaa, ei edes saada varmuutta siitä, onko tässä toiminnassa yleensä perää. Todennäköiseltä joka tapauksessa näyttää, että puheenaolevat suurlähettiläät käytyään kaikki kolme äskettäin kotonaan ovat saaneet hallituksiltaan uusia ohjeita Turkin politiikkaan nähden.

Turkin puolueettomuusasenteen tahtoisin uskoa ainakin toistaiseksi olevan horjumattoman. Tuskinpa mainituilta tahoilta voidaan esiintuoda hallitukselle sellaisia syitä, jotka taivuttaisivat sen siitä luopumaan. Myös anglosaksien taholla lietään tämä oivallettavan, minkä vuoksi, jos kuulemissani on perää, he nyttemmin rajoittuisivat esittämään Turkille vain jotakin yhteistä, mutta jotenkin ylimalkaista julkilausumaa, jossa uudelleen tehostettaisiin Englannin ja Turkin välisen liiton periaatteita ja jossa nimenomaan Yh-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dysvallatkin olisivat mukana.

Everstiluutnantti VIITASELTA olen saanut eräitä tietoja, jotka vahvistavat aikaisempaa käsitystäni Turkin asenteen nykyisestä horjumattomuudesta. Hän tapasi pari päivää sitten Kenraali ROHDEn Saksan ambassadista, joka paremmin ehkä kuin useimmat muut tuntee Turkin olot. Hän on nimittäin jo ennen ensimäistä maailmansotaa toiminut useita vuosia täällä opetusupseerina, ottanut sen jälkeen tällä suunnalla osaa maailmansotaan ja nyt viimeksi ollut jo kuusi vuotta Saksan sotilasasiamiehenä Turkissa. Hän puhuu vapaasti turkkia ja omaa jo näiltä ajoilta Turkin vanhemmassa, nyt asemiin tulleessa upseeristossa paljon henkilökohtaisia ystäviä m.m. Marsalkka CHACKMAK'in. Hän oli äskettäin käynyt viimeksimainitun luona ja kertoi keskustelustaan Everstil. Viitaselle seuraavaa: Marsalkka oli vakuuttanut, ettei mikään muutos Turkin puolueettomuusasenteessa anglosaksien hyväksi voi nykyisessä tilanteessa tulla kysymykseen. Turkki on tietoinen siitä, että suurin vaara uhkaa sitä Neuvostoliiton taholta ja että Saksa on ainoa maa, joka voi neuvostovallan tuhota tai tehdä vaarattomaksi. Turkki toivoo oman etunsa vuoksi, että Saksa tässä onnistuu. Tästä syystä ei Turkki myöskään voi suostua mihinkään, joka välillisesti tai välittömästi olisi tähdätty Saksaa vastaan. Hän oli kuitenkin vaiennut siitä, oliko anglosaksien taholta viime aikoina tehty tämän suuntaisia yrityksiä.

Mielestäni kannattaa Marsalkka Chackmak'in lausuntoon kiinnittää erikoista huomiota, koska hän lienee Presidentti INÖNÜN läheisin neuvonantaja ja hänellä sellaisena on huo-

mattava vaikutus myös Turkin ulkopolitiikkaan. Hänen edellä selostettu lausuntonsa vastaa sitäpaitsi sisällöltään täysin sitä, mitä Ulkoministeri MENEMENCIOGLU minulle lausui joku aika sitten.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

17/1-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 18/10.

Ankara SSA 19 P:NÄ tammi KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

9	266 Sal.	43
28/1.43	№ –	–
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C 24.	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 4, 5 ja 6.

Lähetystö kunnioittaen oheisina lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 4. Tilanteesta Neuvostoliiton etelärintamalla.

N:o 5. Kilpailu kromista Turkissa.

N:o 6. Prof. Esmer'in vaikutelmia käynniltään Yhdysvalloissa.

L ä h e t t i l ä s : A. I. Ujjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

9 / 266 Sal. 43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 28/1-43 № – Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Ankara ssa 17 p:nä tammi kuuta 1943.

RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C 24.	

Asia: Tilanteesta Neuvostoliiton etelärintamalla.

Kun Saksan uutispalvelu on verrattain epäluotettavaa ja puutteellista, nimenomaan milloin vastoinkäymisistä on kysymys, on ehkä syytä tiedoittaa, mitä täkäläisissä sotilasasiamiespiireissä (akselin) tiedetään tämän hetken tilanteesta lähinnä Neuvostoliiton etelärintamalla. Huomautan kuitenkin, ettei näidenkään piirien tiedot aina ole varmoja.

Kuten tunnettua aloitti puna-armeija kohta jo kaksi kuukautta sitten odotettua voimakkaamman talvioffensiivin Volgan ja Don'in välisellä lohkolla, jota tukivat paikalliset offensiivit Velikie Luki'n ja Ilmenjärven suunnilla. Stalingrad'in luoteispuolelta Don'in ylemmän juoksun varrelta alkaneen hyökkäyksen onnistui murtaa akselin puolustusrintama - väitetään italialaisten rintamalohkolla - ja eteneminen on senjälkeen jatkunut ankarasta vastarinnasta huolimatta, jonka kuluessa neuvostolaiset ovat menettäneet suunnattoman määrän väkeä, hyökkäysvaunuja ja muuta aseistusta. Osia näistä joukoista lienee jo Millerovon sivuuttaen saapunut aliselle Don'ille Marinskajan kaupungin kohdalla, joka sijaitsee jonkin verran länteen Tsimljanskajasta. Onko neuvostojoukkojen onnistunut jo vallata Millerovo, ei ole tiedossa. Samanai-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

kaisesti alkoi Stalingrad'in eteläpuolelta toinen offensiivi, joka yleensä on seurannut Stalingrad-Novorossisk'in rautatielinjaa, laajeten kuitenkin myös etelään päin, missä yhteys lienee saavutettu Kaspian meren länsipuolelta eteneviin neuvostojoukkoihin. Kotelnikovo on joutunut neuvostojoukkojen käsiin, Sal-virta ylitetty ja myös Simovniki vallattu. Manitsh-virtaa ei hyökkäys vielä lienee saavuttanut. Kuitenkin on huomattava, että rintamalinjat eivät yleensä ole yhtenäisiä, vaan on taisteluilla suuressa määrin liikuntasodan luonne. Eräissä kohdin Don'in mutkan yläpuolella kestänee saksalais-unkarilainen puolustus edelleenkin. Stalingrad'issa ja sitä ympäröivillä alueilla on kuitenkin n. 10 saksalaista ja 1 rumanialainen divisioona joutuneet täydellisesti saarroksiin, joten niiden huoltaminen on mahdollista vain lentoteitse. Näin suurille joukoille ei tämä huolto kuitenkaan riitä, joten nähtäväksi jää, miten tilanne tällä kohdalla kehittyy.

Pohjois-Kaukasiassa ovat saksalaiset talven tullen peräytyneet, luopuen Naltshik'ista, Malgobek'ista, Mozdok'ista, Pjatigorsk'ista, Georgijevsk'ista, Mineralnie Vodista y.m., ei niin paljon neuvostolaisten painostuksen vuoksi, kuin strategisista syistä. v. PAPEN, joka tänään kävi luonani ja jonka kanssa tarkastelimme karttaa, arveli saksalaisten asettuvan täällä kestävälle puolustuslinjalle pohjois-koillisessa Manytsh-virralle, jonka taakse Elistassa olleet joukot jo on vedetty,+) sieltä jotenkin suorassa linjassa etelään ja edelleen vuoristorinnettä seuraten Novorossisk'iin. Maikop'in öljyaluetta, Krasnodar'ia ja varsinaista Kuban'ia tultaisiin näin ollen puolustamaan.

Ensi keväänä - huomautti v. Papen lisäksi - tulee

+) 19/1 1943. Moskova ilmoittaa tänään neuvostojoukkojen ylittäneen Manitsh-virran .

Saksan sotilasjohdon tavotteena tällä suunnalla epäilemättä olemaan Bakun valtaaminen, ei yksinomaan öljylähteiden vuoksi, vaan sen ensiluokkaisen merkityksen vuoksi neuvostolaisena huoltokeskuksena yleensä. Jos oikein hänet ymmärsin, ei hän enää ajatellut tunkeutumista Kaukasian kautta Keski-Itään.

Kuten ylläselostetusta selviää, on saksalaisilla liittolaisineen ollut Venäjän etelärintamalla huomattavia vastoinkäymisiä, jotka etupäässä johtunevat siitä, että liian paljon joukkoja on tältä suunnalta laskettu talvilepoon. Tällä hetkellä näyttää mieliala mainitsemissani piireissä kuitenkin verrattain luottavaiselta, joskaan Rostov'ia uhkaavaa vaaraa ei voida vielä pitää torjuttuna.

\+

\+ \+

18/1 1943. Viime päivinä on saapunut tietoja puna-armeijan uudesta offensiivista Voronesh'in suunnalla. Siitä en vielä ole ennättänyt kuulla kommentaareja.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

17/1-43.

5000—8—42 3785.

9 / 266 Sal. 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

29/1-43 – –

RYHMÄ OSASTO ASIA

RAPORTTI n:o 5.

Ankara ssa 17 p:nä tammi kuuta 1943. 5. C 24.

Asia: Kilpailu kromista Turkissa.

Uusi Turkin ja Saksan välinen sopimus 100 milj. Rmk. suuruisen lainan myöntämisestä ensinmainitulle lähinnä sotatarpeiden hankkimiseen Saksasta, josta periaatteessa sovittiin jo kesällä, on nyttemmin allekirjoitettu. Neuvottelut ovat näin kauan jatkuneet asiantuntijain kesken sopimuksen täytäntöönpanemisesta yksityiskohdissaan s.o. toiselta puolen siitä, mitä sotatarpeita Saksa Turkille luovuttaa, toiselta, miten paljon kromia Saksa Turkilta saa. Kuulemani mukaan eivät saksalaiset sotilaalliset asiantuntijat olisi olleet halukkaita luovuttamaan Turkille uusimpia asetyyppejään, jotavastoin turkkilaisten taholla on juuri näiden saamista pidetty tärkeänä ja viitattu tässä yhteydessä siihen, että he anglosaksien taholta ovat viime aikoina saaneet heidän uusinta aseistustaan. Väitetään, ettei yhteisymmärrykseen asiantuntijaneuvotteluissa päästy, vaan ratkaisi kysymyksen lopulta Führer itse siten, että Turkille on luovutettava myös uusinta aseistusta. Missä määrin, ei ole tiedossani.

Saksalle on tietenkin kromin saanti Turkista

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ensiluokkaisen tärkeätä, minkä vuoksi on toedennäköistä, että anglosaksien taholta tehdään kaikki voitava hankinnan estämiseksi tai rajoittamiseksi. Turkilla on kuitenkin nyttemmin vapaat kädet englantilais-turkkilaisen kromisopimuksen lakattua olemasta voimassa tämän vuoden alkupäivinä. Kerrotaan, että anglosaksien taholla olisi koetettu Turkkia houkutella lupauksilla bensiinileveransseista, mutta tuskinpa se syötiksi riittää. Luulenkin senvuoksi, että edelleen pitää paikkansa se, mitä Suurlähettiläs v. PAPEN minulle aikaisemmin on kertonut ja josta aikoinaan olen Ministeriölle tiedoittanut, nim. että Turkki on valmis kehden vuoden kuluessa luovuttamaan Saksalle 90.000 tonnia kromimalmia vuosittain, mikä vastaa suunnilleen puolta koko vuosituotannosta sen viime vuonna jonkun verran laskettua. Onko perää väitteessä, että laskun ovat kaivosten englantilaiset teknilliset valvojat tahallisesti aiheuttaneet, en uskalla mennä sanomaan.

\+

\+ \+

Edellisen jo kirjoitettuani kävi v. PAPEN luonani. Hän vahvisti oikeaksi sen, että Turkki sopimuksen perusteella saa Saksasta kaikenlaista uudenaikaista aseistusta, jonka toimitus alkanee jo helmikuussa. Mitä Saksalle toimitettavan kromin määrään tulee, oli hän tällä kertaa epämääräisempi, antaen kuitenkin ymmärtää, että Saksan osuus, ottaen huomioon tuotannon huomattavan laskun, muodostunee enemmäksikin, kuin puoleksi vuosituotannosta. Hän kertoi tässä yhteydessä myös englantilaisten koettaneen huikein ylihinnoin, luopumalla malmin analyysistä ja tarjoutumalla vastaanottoon kaivoksilla estää leveranssit Saksalle.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Yrjö Koskinen.

18/6-43.

5000—8—42 3785.

9 266 Sal. 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 28/1-43 — Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Ankara ssa 18 p:nä tammi kuuta 19 43. 5. C24.

Asia: Prof. Esmer'in vaikutelmia käynniltään Yhdysvalloissa.

Prof. ESMER kävi eilen minua tervehtimässä. Sain näin ollen pikemmin kuin olin luullut tilaisuuden tiedustella häneltä, mitä vaikutelmia hän oli kerännyt äskeiseltä matkaltaan Englantiin ja Yhdysvaltoihin. Hän rajoittui etupäässä havaintoihinsa ja kasku steluihinsa Yhdysvalloissa ja kertoi niistä seuraavaa :

Käynti Yhdysvalloissa oli propagandamielessä erittäin hyvin järjestetty. Kutsujain tarkoituksena oli ollut, että vierailu olisi kestänyt 4 kuukautta , mutta saatiin se kuitenkin rajoitetuksi kahteen kuukauteen. Tänän ajan kuluessa kuljetettiin heitä ympäri Yhdysvaltoja, myös länsirannikolla, samaa reittiä muuten, jota ruotsalaisia sanomalehtimiehiä oli vähän aikaisemmin kuljetettu. Paljon oli nähty, mutta yksityiskohtiin hän ei puuttunut.

Matkavaikutelmista puheen tullen kiinnosti minua tietenkin ensi sijassa saada kuulla, millaiseksi hän oli voinut todeta mielialan Suomea kohtaan Yhdysvalloissa. Hän väitti havainneensa kaikkialla, missä Suomesta oli tullut puhe, edelleenkin suurta sympatiaa maatamme kohtaan. Syvemmälle hän tässä kysymyksessä ei ilmeisesti tahtonut mennä,

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ehkä hienotunteisuudesta senvuoksi, että olin vuoteessa, koska hän rouvalleni eräässä tilaisuudessa aikaisemmin oli ollut jonkin verran avomielisempi. Hän oli silloin m.m. lausunut, että amerikalaiset eivät ymmärrä, miksei Suomi tee rauhaa, jota kaksi kertaa on sille tarjottu. Edelleen, että ROOSEVELT, jonka pariin otteeseen oli tavannut, oli Suomen asennoitumiseen tyytymätön. Siis ei tässäkään mitään uutta.

Amerikalaisten suhtautumisesta sotaan kertoi hän, että Pearl Harbour'in jälkeen sitä tietenkin pidettiin välttämättömänä, mutta mitään erikoista innostusta siihen ei suuren yleisön keskuudessa voinut havaita. Jollei Pearl Harbour'ia olisi sattunut, olisivat Yhdysvallat ehkä vieläkin sodan ulkopuolella. Amerikalainen yleisö ei sitäpaitsi käsitä, miksi Yhdysvallat ovat sodankäynnissään kohdistaneet päähuomionsa Euroopaan, eikä Kaukaiseen Itään, jossa sen päävihollinen on. Hän oli kuullut kerrottavan, että CHURCHILL'in oli onnistunut eräällä käynnillään Washington'issa taivuttaa Roosevelt omaksumaan englantilaisen katsantokannan, että ensin oli natsismi ja fashismi tuhottava Euroopassa, ennen kuin vakavasti käydään Japanin kimppuun. Saksalaisia ja italialaisia kohtaan eivät amerikalaiset tunne mitään vihaa, mutta sensijaan kyllä japanilaisia vastaan. Kompromissirauhan ajatus Saksan ja Italian kanssa ei Yhdysvalloissa ole vieras, mutta ei sitä kuitenkaan haluttane edes yleisen mielipiteen taholla tehdä nykyään näissä maissa vallitsevien järjestelmien kanssa, ainakaan natsismin. Tässä yhteydessä hän toiselta puolen tehosti, että yleensä ei Yhdysvalloissa lainkaan tunneta Euroopan asioita eikä nii-

tä kohtaan edes tunneta sanottavaa mielenkiintoakaan.

Yhdysvaltojen ja Englannin välisistä suhteista tuli myöskin puhe. Hän kertoi todenneensa, että joskin ajatukset molemmissa maissa monissa sodanpäämääriä koskevissa kysymyksissä käyvät yhteen, ennen kaikkea mitä tulee natsismin hävittämisen tärkeyteen, on toisia, joissa amerikalainen ja englantilainen ajattelu suuresti eroavat toisistaan. Eräs tällainen kysymys, jonka merkitys sitäpaitsi vielä voi kasvaa, on kysymys kolonioista. On yksinomaan akselipropagandaa, väitti hän, se, että Yhdysvallat aikoisivat pitää ne vieraat alueet, jotka se nykyisessä sodassa on vallannut tai ehkä tulee valtaamaan muodostuakseen itse suureksi siirtomaavallaksi. Tämäntapainen ajattelu ei ensinkään vastaa amerikalaista mentaliteettia, joka päinvastoin yleensä suhtautuu kielteisesti kaikkeen siirtomaapolitiikkaan siinä imperialistisessa muodossa, missä sitä tähän asti on harjoitettu. Yhdysvalloissa onkin verrattain laajalle levinnyt se ajattelu, jonka puhetorvena on ennen muita esiintynyt Mr. WILLKIE, arvatenkin Presidentti Roosevelt'in suostumuksella, ja jonka mukaan nykyisestä, vain määrättyjen valtojen etua palvelevasta siirtomaajärjestelmästä olisi luovuttava ja sijaan luotava, mikäli siirtomaat eivät ole itsehallintakykyisiä, uusi, kaikkien kansojen etuja tasapuolisesti palveleva, yhteiseen hallintoon perustuva järjestelmä. Ajatus on vielä jotenkin kypsymätön ja sisältyy siihen paljon amerikalaisille luonteenomaista, todellisuusvierasta idealismia, mutta - tehosti hän - se on jo saavuttanut huomattavan sijan amerikalaisten sodanpäämäärä-ajattelussa. Kysymyshän ei koske

yksinomaan Englantia, vaan kaikkia valtioita, joilla on siirtomaita, mutta kun Englanti käytännöllisesti ottaen on etualalla, on vastavaikutus toistaiseksi tullut näkyviin vain Englannissa. Tuleeko asialla sodan loppuvaiheissa olemaan suurempi merkitys, kuin nykyään, Yhdysvaltain ja Englannin välisille suhteille, on kuitenkin kysymyksenalaista.

Mainitsin viimeksi selostamastani v. PAPEN'ille hänen käydessään eilen luonani. Hän hymähti, lisäten: sehän merkitsisi Englannin maailmanvallan tuhoa. Saksalla arvatenkaan ei olisi mitään tällaista uutta järjestelmää vastaan.

Keskustelun lopussa palasi Prof. Esmer vielä takaisin kysymykseen kompromissirauhan mahdollisuuksista anglosaksien ja Saksan välillä. Hän esiintoi tällöin ajatuksia, jotka hänen suussaan minua hämmästyttivät, lausuen suunnilleen seuraavaa: Jos anglosaksit pitävät kiinni nykyisestä tunnuksestaan, että rauha voidaan tehdä vain ei-nazistisen Saksan kanssa ja jos Saksassa ei tapahdu mitään sisäistä vallansiirtoa esim. sotilaspiirien hyväksi, ei kompromissirauha-ajatuksella ole paljoa todellisuuspohjaa. Mitään merkkejä ei nimittäin ainakaan toistaiseksi ole nähtävissä sisäisistä muutoksista Saksassa, eikä myöskään ole mitään tietoa siitä, tulisivatko anglosaksit määrätyssä tilanteessa ehkä luopumaan mainitusta tunnuksestaan. Nazismin tuhoaminen anglosaksien voittaessa merkitsisi kuitenkin näissä olosuhteissa koko Saksan luhistumista, mikä olisi erittäin valitettavaa, koska varsinkin kaikkien pienten ja keskisuurten valtioiden kannalta Europassa olisi tärkeätä,

että sodan jälkeenkin säilyisi sotilaallisesti vahva Saksa Neuvostoliiton vastapainona. Tämän vuoksi ainakin Turkissa toivotaan, että sota kaikesta huolimatta kuitenkin päättyisi kompromissirauhaan.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

20/1-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 31/22.

Ankara SSA 26 P:NÄ tammi KUUTA 19 42.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

11 | 266 Sal 43
3/2-43
OSASTO 624.

Ulkoasiainministeriölle.

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 7 ja 8.

Lähetystö kunnioittaen oheisina lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 7. Kaukasiassa olevista neuvostovoimista.

N:o 8. Omaisuudenluovutusverosta ja Turkin talouspolitiikasta.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

11/266 Sal 43

3/2-43 | OSASTO 5. | 624.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Ankara ssa 20 p:nä tammi kuuta 1943.

Asia: Kaukasiassa olevista neuvostovoimista.

Everstiluutnantti VIITANEN on syksyn kuluessa suorittanut tutkimuksia siitä, miten suuret voimat Neuvostoliitolla on Kaukasiassa. Yleensä ovat nimittäin tiedot niistä, jopa sotilasasiamiespiireissäkin sangen hatarat. Hän on tullut tutkimuksissaan mielestäni aivan hämmästyttäviin tuloksiin, mitä näiden joukkojen määrään tulee. Seuraavassa lyhyt yhteenveto niistä, laskettuina joulukuun 1 päivän paikkeilla 1942:

Kaukasiassa olevat neuvostojoukot toimivat marsalkka BUDJENNYn komennossa, jonka päämaja sijaitsee Tiflisissä. Ne jakaantuvat kolmeen voimaryhmään, joista itäisin toimii Groznyn seuduilla ja käsittää kolme armeijaa eli

23 jv. div.
19 jv. prik.
4 rv. div.
4 ps. prik.
1 er. prik.

Läntinen voimaryhmä toimii Tuapsen suunnalla ja käsittää myös kolme armeijaa, joihin sisältyy

18 jv. div.
10 jv. prik.
3 rv. div.
1 ps. prik.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kolmas voimaryhmä vihdoin oli sijoitettu vuoriston taakse esikunnan sijaitessa Tflis'issä. Se lienee käsitettävä reserviksi ja käsittää Iran'issa jäljellä olevat joukot mukaanluettuina kaksi armeijaa eli

14 jv. div.
2 rv. div.
2 er. prik.
1 ps. prik.

Kaikkiaan oli Kaukasiassa siis mainittuna ajankohtana neuvostojoukkoja

55 jv. div.
29 jv. prik.
9 rv. div.
6 ps. prik.
3 er. prik.

Joukkojen huolto tapahtuu Krasnovodsk'ista ja Bakusta käsin.

Everstil. Viitanen huomauttaa kuitenkin, että monet mainituista joukkomuodostelmista käsittävät vain jäännöksen alkuperäisestä miesvahvuudestaan. On divisioonia, joiden miesluku on supistunut 4.000 ja yleensäkään ei divisioonien miesmäärä ylitä 12.000.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/1-43.

5000—8—42 3785.

ANKARASSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

Raportti n:o 8.

Ankarassa 22 p:nä tammikuuta 1943.

11 / 266 Sal. 43
3/2-43 № - LIIT. -
RYHMÄ 5. OSASTO 624. ASIA

Asia: Omaisuudenluovutusverosta ja Turkin talouspolitiikasta.

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon seuraavan, lähetystösihteeri KALAn laatiman, vast'ikään täällä toimeenpannun omaisuudenluovutusveron talouspoliittista taustaa käsittelevän selonteon:

"Lähetystö on eri yhteyksissä selostanut Turkissa vast'ikään toimeenpantua kertakaikkista omaisuudenluovutusveroa ja tällöin osoittanut veron olleen kohdistetun eiturkkilaisiin aineksiin. Vaikka verolakia on julkisuudessa perusteltu yksinomaan taloudellisilla, Turkin perustuslakien kanssa sopusoinnussa olevilla argumenteilla (spekulaation vastustaminen, konjunktuurivoittojen periminen valtiolle yms), käy vähän väliä ilmi se, että lailla oli pääasiassa poliittinen tausta.

"Eilen oli minulla eräillä päivällisillä tilaisuus perinpohjaiseen ajatustenvaihtoon asiasta ulkoministeriön kaupallisen osaston jaostopäällikön, suomalais-turkkilaisen kauppasekakomitean entisen jäsenen Satvet ANALin kanssa.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Tämä tuli keskustelun kuluessa vetäneeksi esille eräitä näkökohtia, joita ulkomaalainen tosin itse pakostakin on joutunut arvailemaan, mutta joista Turkin viranomaiset pyrkivät vaikenemaan.

"Esitettyään ensin tavanmukaiset selitykset verolain oikeudesta spekulaation vastustamisen, hintatason kohoamisen estämisen, Turkin rauhaa rakastavan politiikan aiheuttamien konjunktuurivoittojen valtiolle palauttamisen yms. välttämättömyydestä Satvet-bey yht'äkkiä veti esille paraimpana valttinaan sen, että Turkissa on liian vähän asukkaita. Turkin pinta-ala on noin 800.000 km^2, mutta Californian tapaisesta ilmastostaan huolimatta kykenee vaivoin antamaan niukan elatuksen 18 milj. hengelle. Koska ajatusyhteys ei ollut aivan selvä, Satvet-bey jatkoi olevan väärin luulla, etteivät turkkilaiset kykenisi astumaan kaupan ja teollisuuden alalla ei-turkkilaisten ainesten tilalle - onhan Nyky-Turkin hallitus ottanut hoitaakseen postin, lennättimen ja rautatielaitoksen, jotka aikoinaan olivat ulkomaisten konsessioyhtiöitten hallussa, ja liikenne kyllä sujuu turkkilaisinkin voimin! (Lähetystön kokemus kyllä on, että Euroopan maihin ei tuloksia voi verrata. Liikennelaitokset ovat muodostuneet ihmeteltävän byrokraattisiksi; esim. sähkekaavakkeita ei syksyn 1941 jälkeen ole ollut käytettävissä. Varasto oli kulunut loppuun ja koska virallisesti vallitsi ankara paperipula, ei kaavakkeita enää paineta. Mutta säästyykö maalle paperia sillä, että nyt täytyy mennä paperikauppaan ostamaan kirje- tai vaikkapa käärepaperia sähkettä varten?— Postinkulku on huomattavan hidasta. Luvan saanti

puhelimen installointiin kestää epämääräisen ajan).

"Syksyllä 1941 silloinen ulkoministeri Sükrü SARAÇOĞLU sanoi minulle puoliksi leikillään, että Turkin ja Venäjän vallankumouksilla oli vain tämä ero: Venäjä muuttaessaan suuntaa repi alas ja likvidoi vallankumousta edeltäneen henkisesti luovan luokan, intelligentsian, mutta Turkki muutti suuntaa rakentaen edellisten polvien saavutuksille näistä mitään olemassaolon arvoista tuhoamatta. Tämä pieni sanonta muistui mieleeni Satvet-beyn selittäessä turkkilaista näkökantaa.

"En luule erehtyväni, jos analysoisin Nyky-Turkin talouspoliittista ajatustapaa seuraavasti:

"Muistot sulttaanikauden loppuaikojen surkeasta alennus" ja rappiotilasta sekä ulkomaisten lainojen ja konsessiosopimusten eli, kuten Satvet-bey sanoi, "kapitulaatioiden" aiheuttamista Turkin itsenäisyyden de facto-rajoituksista ovat elävässä peloittavassa muistossa. Lisäksi "viides kolonna"- psykoosi on aivan yleinen, vaikkakin ilmeisesti vähenemässä. Jos Turkin mieli kaikkien tapausten varalta säilyttää vapaat kädet joka suuntaan, on siis conditio sine qua non ulkomaalaisen vaikutuksen poistaminen Turkin talouselämästä. Se, että tämä varmasti tulee ainakin aluksi kärsimään muutoksesta tai muutoksen yrityksestä, on pientä verrattuna saavutettavaan poliittiseen vapauteen. Nyky-Turkkihan pelastui jaosta vain vallankumouksensa avulla ja kaksikymmentä vuotta on koko kansan kasvatus kohdistettu nykyisen, valtiososialismiin pyrkivän puoluediktatuurijärjestelmän pönkittämiseksi.

"Samalla kuin talouselämä turkkilaistetaan, sitä yritetään kehittää nykyistä paljon teollisuusvaltaisemmaksi.

vähänkään suuremman teollisuuden, erikoisesti avainteollisuuden, ottaa valtio suoraan tai epäsuoraan huostaansa. Ne hoidetaan mahdollisimman suuressa määrin turkkilaisin voimin.

"Samalla kuin maata rakennetaan homogenisesti turkkilaiseksi ja sitä kehitetään käyttämään hyväkseen länsimaiden teknillistä sivistystä, väkilukua pyritään lisäämään. Satvet-bey sanoi, että Turkin kannalta olisi nykyoloissakin tarpeen 60 miljoonan hengen asujamisto. Tällöin Turkki voisi tuntea itsensä rauhalliseksi kaikenlaisten poliittisten konstellaatioitten varalta. Huomattava on, että Turkin poliittismaantieteellinen asema maailmanhistorian suurimpien kansainvaellusteitten risteyskohdassa on luonnostaan perin vaarallinen. Ensimmäistä kertaa yli 700-vuotisen olemassaolonsa aikana Turkki on nyt määrätietoisesti pyrkinyt ja onnistunut pysymään ehdottomasti erillään liepeillään riehuvasta sodasta, eikä se toiselta puolen varmastikaan aio jättää käyttämättä tilaisuutta nyt saavuttaa rauhallisin, hiljaisin keinoin saman, kuin mihin se tuskin pääsisi voittoisankaan sodan avulla, nimittäin organisoidun, voimakkaan kansallisvaltion.

"Kansallisten vähemmistöjen "vaarattomaksi tekeminen" omaisuudenluovutuslain avulla antaa aiheen kahteen ajatukseen:

Merkitseekö "vaarattomaksi tekeminen" sitä, että

Turkki valmistautuu suuriin ulkopoliittisiin ratkaisuihin ja näitä varten halua varmentaa sisäisen rintamansa, vai sitä, että

Turkki katsoo nyt tulleen sopivan ajankohdan viedä eteenpäin omaa kansallista vallankumoustaan, kun mikään ulkovalta nykytilanteessa tuskin ryhtyisi Turkkia estämään sellaisesta.

"Olkoon oikea vastaus mikä tahansa, ainakaan lähikuukausina, siis suuren sisäpoliittisen ylimenokauden aikana, Turkki ei voi olla halukas mihinkään käänteentekeviin ulkopoliittisiin ratkaisuihin, jollei sitä sellaisiin ulkoapäin pakoteta.

"Kuvaavaa Turkin ottamalle itsevarmalle asenteelle lakiin nähden on pääministeri Saracoğlun juuri parille englantilaiselle journalistille antama haastattelulausunto, jonka mukaan "tämä laki ei ole vain laillinen ja opportuuni, vaan on varmaa, että muutkin maat tulevat sen ottamaan käytäntöön ennen sodan loppua". Samassa yhteydessä Saracoğlu muuten oli viitannut siihen, että Turkki tarvitsee 50 vuotta yhtämittaista rauhaa päästäkseen sisäisessä rakennustyössään siihen, mihin [redacted] pyritään."

\+ \+
\+

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

"Olkoon oikea vastaus mikä tahansa, ainakaan lähikuukausina, siis suuren sisäpoliittisen ylimenokauden aikana, Turkki ei voi olla halukas mihinkään käänteentekeviin ulkopoliittisiin ratkaisuihin, jollei sitä sellaisiin ulkoapäin pakoteta.

"Kuvaavaa Turkin ottamalle itsevarmalle asenteelle lakiin nähden on pääministeri Saracoğlun juuri parille englantilaiselle journalistille antama haastattelulausunto, jonka mukaan "tämä laki ei ole vain laillinen ja opportuuni, vaan on varmaa, että muutkin maat tulevat sen ottamaan käytäntöön ennen sodan loppua". Samassa yhteydessä Saracoğlu muuten oli viitannut siihen, että Turkki tarvitsee 50 vuotta yhtämittaista rauhaa päästäkseen sisäisessä rakennustyössään siihen, mihin [redacted] pyritään."

\+ \+
\+

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

"Olkoon oikea vastaus mikä tahansa, ainakaan lähikuukausina, siis suuren sisäpoliittisen ylimenokauden aikana, Turkki ei voi olla halukas mihinkään käänteentekeviin ulkopoliittisiin ratkaisuihin, jollei sitä sellaisiin ulkoapäin pakoteta.

"Kuvaavaa Turkin ottamalle itsevarmalle asenteelle lakiin nähden on pääministeri Saracoğlun juuri parille englantilaiselle journalistille antama haastattelulausunto, jonka mukaan "tämä laki ei ole vain laillinen ja opportuuni, vaan on varmaa, että muutkin maat tulevat sen ottamaan käytäntöön ennen sodan loppua". Samassa yhteydessä Saracoğlu muuten oli viitannut siihen, että Turkki tarvitsee 50 vuotta yhtämittaista rauhaa päästäkseen sisäisessä rakennustyössään siihen, mihin [redacted] pyritään."

\+ \+
\+

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 09.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

27/1-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 34/24.

Ankara SSA 3 P:NÄ helmi KUUTA 19 43. 12/2-43

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

13 266 Sal 43

5 C24

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 9 ja 10.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 9. Suurlähettiläs Bergery kenraalien Giraud'n ja de Gaulle'n välisistä suhteista.

N:o 10. Adanan konferenssista.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

13 266 Sal. 13/43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 12/2.43 Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Ankara ssa 27 p:nä tammi kuuta 1943. 5. 624.

As'a: Suurlähettiläs Bergery kenraalien Giraud'n ja de Gaulle'n välisistä suhteista.

Suurlähettiläs BERGERY'n käydessä tänään luonani kysyin häneltä, mitä tietoja hänellä oli kenraalien GIRAUD'n ja de GAULLE'n äskeisestä kohtauksesta Casablancassa. Hän kertoi suunnilleen seuraavaa:

On mielenkiintoista todeta, että kenraalien välillä ei ole saatu aikaan mitään poliittista yhteisymmärrystä, vaan on täytynyt rajoittua vain yhteiseen julkilausumaan taistelun jatkamisesta siksi, kunnes voitto on saavutettu ja Ranska vapautettu. Itse asiassa olikin tällainen tulos kohtauksesta odotettavissa, sillä siksi suuressa määrin eroavat molempien kenraalien johtamien ryhmien käsitykset toisistaan, mitä tulee Ranskassa voiton jälkeen voimaan saatettavaan yhteiskuntajärjestykseen. Tunnettuahan on - huomautti hän - että de Gaulle edustaa poliittisesti lähinnä vasemmistopiirejä aina kommunisteja myöten, jotka vielä pitävät kiinni kansanrintamaihanteesta, jota vastoin Giraud'n takana ovat oikealla olevat ryhmät, jotka m.m. eivät ole taipuvaisia mihinkään kompromissiin kommunistien kanssa, ei edes taistelun ajaksi suostumalla sotilasliittoon bolshevikki-Venäjän kanssa. PEYROUTON'in kutsuminen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Pohjois-Afrikaan on ollut omansa erikoisesti tehostamaan tätä Giraud'n ryhmän antikommunistista suuntausta.

Kysyessäni häneltä, eikö hän katsonut mahdolliseksi, että anglosaksien onnistuisi aikaansaada sovinto puheenaolevien ryhmäkuntien välillä, vastasi hän pitävänsä sitä vähemmän luultavana, ottaen huomioon, että anglosaksit eivät keskenäänkään ole tässä kohdin yksimielisiä, Englannin tukiessa de Gaulle'a ja Yhdysvaltojen Giraud'ta. On mahdollista, jopa todennäköistä, että tämä erimielisyys anglosaksien välillä ei koske yksinomaan suhtautumista taisteleviin ranskalaisiin ryhmäkuntiin, vaan että se pohjautuu syvemmälle, koskien suhtautumista kommunismivaaraan yleensä ja nimenomaan Neuvostoliiton osuuteen Europan uudestijärjestelyssä. Siihen, samoin kuin erimielisyyksiin Moskovankin kanssa viittaa myös se, ettei Neuvostoliiton edustajaa tiettävästi ollut Casablancan neuvotteluissa saapuvilla mikä, jos hyvää tahtoa olisi ollut puolin ja toisin, epäilemättä olisi voitu järjestää. Virallisen tiedonannon maininta Stalin'in kutsumisesta ja hänen kieltäytymisestään sotilaallisen tilanteen vuoksi Neuvostoliitossa on liian läpinäkyvä.

Kenraali Giraud'sta mainitsi Bergery vielä, ettei hän, kuten de Gaulle, suhtaudu kielteisesti kaikkeen yhteistoimintaan saksalaisten kanssa. Edellytyksenä on kuitenkin hänelläkin, että saksalaiset ovat poistuneet Ranskasta ja maa on vapaa.

Lopuksi siirtyi keskustelu tilanteeseen Neuvostoliiton rintamilla. Hän oli erittäin huolestunut sen kehityksestä Neuvostoliiton talvioffensiivin seurauksena, näyt-

täen jopa pelkäävän, ettei Saksa liittolaisineen enää pystyisi sellaiseen kesäkamppanjaan, joka aikaansaisi idässä ratkaisun. Jollei niin käy ja jollei Saksa näin ollen voisi irroittaa Neuvostoliitosta huomattavaa määrää divisiooneja, oli hänen mielestään kysymyksenalaista, kestääkö Europan rannikkorintama.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

3/2-43

5000—8—42 3785.

13 266 Sal 43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 12/2-43 Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Ankara ssa 3 p:nä helmi kuuta 1943. 5. C24.

Asia: Adanan konferenssista.

Pääministeri CHURCHILL'in saapuminen Turkkiin tapaamaan Turkin johtavia henkilöiä on täällä herättänyt erittäin suurta huomiota. Siitä esitetty pyyntö lienee Turkin hallitukselleknin tullut yllätyksenä päättäen m.m. siitä, että ulkoministeri MENEMENCIOGLU tällöin oli matkalla saaden sen keskeyttää ehtiäkseen ajoissa Adanaan. Toiselta puolen osoittaa viimeksi mainittu seikka, että Turkin hallitus on pitänyt tärkeänä viipymättä hyväksyä vierailu ja sen ehdotettu aika. Erikoiseksi huomaavaisuudeksi lienee katsottava, että Presidentti itse matkusti Adanaan.

Keskustelut tapahtuivat kahtena päivänä, viime lauantaina ja sunnuntaina (30.1 ja 31.1) ja otti niihin osaa, kuten julkaistusta tiedonannosta näkyy, myös joukko sotilashenkilöitä. Churchillillä oli ollut mukana henkilökohtainen kirje Englannin kuninkaalta Presidentti INÖNÜLLE, mikä viittaa siihen, että matka jo oli Englannissa suunniteltu eikä siis vain tulos Casablancan neuvotteluista. Keskustelujen kohteet ja yhteisymmärrysten sisällys ei tiedonannosta sanottavasti selviä. Se kuitenkin näkyy, että Turkki jatkuvasti tulee noudattamaan tähänastista puolueettomuuspolitiik-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 3: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaansa ja että anglosaksien sotamateriaali-avustukset Turkin puolustusvalmiuden vahvistamiseksi tulevat myös jatkumaan.

Olen koettanut saada selville, mihin anglosaksien taholla puheenaolevalla kohtaamisella on tahdottu pyrkiä ja nimenomaan onko jostakin konkreettisesta sovittu. Akselitaholla olen asiasta keskustellut lähinnä v. PAPEN'in ja Ministeri KROLL'in kanssa. Heidän mukaansa on kyseessä ollut erittäin voimakas diplomaattinen offensiivi anglosaksien taholta Turkin taivuttamiseksi luopumaan nykyisestä puolueettomuusasenteestaan ja liittymään heidän leiriinsä. Tässä tarkoituksessa ja siltä varalta, että tässä onnistuttaisiin oli Keski-Idän korkeimmat anglosaksiset sotilashenkilöt otettu neuvotteluihin mukaan. Yrityksestä olisi jo Casablancassa sovittu Roosevelt'in kanssa ja Irak'in äskeistä sodanjulistusta akselivalloille olisi katsottava vain renkaaksi tässä offensiivissa. Tämä yritys on täydellisesti epäonnistunut Turkin pitäessä jyrkästi kiinni nykyisestä asenteestaan. Adanan konferenssia voidaan näin ollen pitää merkittävänä anglosaksisen politiikan tappiona.

Keskustelun kuluessa oli Churchill koettanut erikoisen itsepintaisesti hälventää Turkin epäluuloja Neuvostoliittoa vastaan. Stalin'in regime olisi muka muuttunut luonteeltaan varsin sävyisäksi eikä sillä olisi mitään ekspansionistisia pyrkimyksiä ainakaan Balkan'in suunnalla. On luonnollista, huomauttivat haastateltavani, etteivät tällaiset puheet tepsineet turkkilaisiin, joilla on omakohtaisiin havaintoihin ja päätelmiin perustuva, edellisestä kokonaan poikkeava käsitys Neuvostoliiton pyrkimyksistä.

Eräissä suhteissa oli keskusteluissa kuitenkin oltu yksimielisiäkin. Turkkilaisten taholta oli m.m. myönnetty, ettei Turkki toivo sodan seurauksena akselihegemoniaa Euroopassa ja tässä yhteydessä viitattu siihen, että turkkilainen mielipide aina on suhtautunut kielteisesti tällä pohjalla tapahtuvaan Euroopan uusjärjestelyyn. Mutta samalla oli huomautettu, ettei Turkki myöskään toivo sodanjälkeistä anglosaksista Euroopan hegemoniaa ja kaikkein vähinten bolshevistista. Muita kysymyksiä, joissa lienee oltu yksimielisiä, oli, kuten edellä jo on huomautettu, kysymys Turkin puolustusvalmiuden vahvistamisesta.

v. Papen näytti olevan konferenssin jättämään yleisvaikutelmaan hyvin tyytyväinen.

Kävin eilen vielä asian johdosta tapaamassa Ruotsin lähettiläästä MODIG'ia, joka paljon seurustelee anglosaksien piireissä ja jolla senvuoksi usein on tietoja heidän mielialoistaan ja ajatuksistaan. Hän näytti antavan konferenssille etupäässä propagandamerkityksen, huomauttaen tällöin, että Churchill'in saapumista neuvottelemaan Turkkiin varmaankin täällä, kuten ehkä muissakin puolueettomissa maissa, pidetään oireellisena ja saattaa tapahtumalla jo tällä perusteella olla vaikutusta mielialoihin. Sodanjälkeisen Euroopan järjestelyä koskevissa kysymyksissä luuli hän päästyn johonkin yksimielisyyteen. Missä suhteessa, ei hän kuitenkaan lähemmin tiennyt tai ei tahtonut ilmoittaa. Kuitenkin sanoi hän pitävänsä mahdollisena, että Churchill'in taholta oli annettu turkkilaisille joitakin vakuutuksia siitä, etteivät anglosaksit tule sallimaan bolshevismin sodanjälkeistä vyörymistä Eurooppaan. Yleisvaikutelmakseni keskuste-

lusta jäi, ettei anglosaksien taholla katsota olevan syytä konferenssin johdosta erikoisemmin iloita.

Huomautan lopuksi, että täällä liikkuneet huhut Churchill'in aikomuksesta jatkaa matkaa Moskovaan joko ovat olleet virheellisiä tai on hän siitä luopunut epäonnistuttuaan Adanassa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

5/2-42.

5000—8—42 3785.

18 267 Sal 43

18/2-43 № - Ohl. -

RYHMÄ 5. OSASTO C 24. ASIA

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 44/31.

Ankara SSA 9 P:NÄ helmi KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 11, 12 ja 13.

Lähetystö kunnioittaen lähettää tämän mukana kuutena kappaleena Ulkoasiainministeriölle raporttinsa

N:o 11. Ulkoministeri Menemencioglu Adanan-kokouksesta.

N:o 12. Vähän Adanan-kokouksen kommentointia.

N:o 13. Keskustelu suurlähettiläs Steinhardt'in kanssa.

L ä h e t t i l ä s: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

18 267 Sal 43

18/2-43 — —

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11. 5. C24.

Ankara ssa 5 p:nä helmi kuuta 19 42.

Asia: Ulkoministeri Menemencioglu Adanan-kokouksesta.

Käydessäni muissakin asioissa tänään MENEMENCIOGLUn luona kysyin häneltä oliko hän tyytyväinen Adanan konferenssin tuloksiin. Hän vastasi Turkin hallituksella olevan täyden syyn olla tyytyväinen kohtaukseen Englannin Pääministerin kanssa ja keskusteluihin, joita tällöin Adanassa käytiin. Ei ollut esiintynyt mitään kysymyksiä, joissa yhteisymmärrykseen pääseminen olisi aiheuttanut vaikeuksia. Tiedustellessani tämän johdosta eikö englantilaiselta taholta oltu koetettu vaikuttaa Turkin tähän asti noudattaman politiikan muuttamiseen, vastasi hän epäröimättä, ettei yritystäkään tähän suuntaan ollut tapahtunut, lisäten samalla Turkin hallituksen sitä ei odottaneenkaan, koska englantilaisten tiedossa on tarkoin tällaisen yrityksen olevan tuomitun epäonnistumaan. Konferenssissa esillä olleista kysymyksistä kertoi hän tämän jälkeen seuraavaa:

Anglosaksien taholla on nähtävästi pidetty tärkeänä yhteyden ottoa Turkin hallituksen kanssa määrättyjä sotatilanteen kehittymismahdollisuuksia tällä suunnalla silmälläpitäen. Nimenomaan kahta mahdollisuutta, jois-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 3: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta toinen nykysodan aikainen, toinen sodan jälkeinen ja jotka molemmat anglosaksienkin etujen kannalta vaativat Turkin puolustusvalmiuden vahvistamista, oli neuvotteluissa harkittu. Edellisessä tapauksessa oli kysymys siitä, että Saksa epäonnistuttuaan yrityksissään päästä sivustoilta käsiksi uusiin öljylähteisiin s.o. pohjoisessa Kaukasiaan ja etelässä Egyptin kautta Irak'iin ja Iran'iin vielä yrittäisi keskuksesta Turkin kautta. - Menemencioglu ei lausunut tässä yhteydessä omaa käsitystään siitä, pitikö hän tällaista mahdollisuutta huomioonotettavana. - Sodanjälkeisenä mahdollisuutena taas luullakseni turkkilaiselta taholta oli esiintuotu, että kaos voi päästä valtaan Balkan'illa bolshevismin vuoksi. Menemencioglu käytti sanontaa "bolshevismiin kallistuvien maiden" vaikutuksesta, välttäen Neuvostoliiton mainintaa. Tällaisessa tapauksessa olisi voimakas Turkki järjestystä ylläpitävänä tekijänä välttämätön. Korkeiden sotilashenkilöiden läsnäolon konferenssissa selitti hän johtuneen nimenomaan mainitun valmiuskysymyksen selvittelystä. Kolmen vuoden kuluessa,- huomautti hän, on nimittäin Turkin taholta tehty etupäässä liittolaiselle Englannille esityksiä varusteluhankinnoista maan puolustusvalmiuden vahvistamiseksi ja onkin Englanti suhtautunut näihin esityksiin suopeasti. Varusteita on saatu, osittain uudenaikaisimpiakin. Kun neuvotteluja kuitenkin tähän asti on käyty yksinomaan diplomaattista tietä, siis siviilihenkilöiden kesken, ovat hankinnat olleet epäsystemaattisia ja varsinkin raskaaseen aseistukseen ja lentoaseeseen nähden riittämättömiä. Sotilashenkilöiden tapaaminen oli tämän vuoksi välttämätön, jotta Turkin varustelutarve voitaisiin tarkemmin niin hyvin määrältään, kuin laadultaan todeta. Huomauttaessani tähän, että Turkkihan saa varusteita myös Saksalta, myön-

si hän sen tietenkin, mutta lisäsi kysymyksen tällöin olevan verrattain vaatimattomista määristä.

Sodasta ja sen odotettavissa olevasta kehityksestä oli CHURCHILL puhunut erittäin ylimielisessä äänensävyssä, selittäen Saksan luhistumisen ja liittolaiskoalitsioonin voiton väistämättömäksi. Italiaa ei hänen mukaansa tarvinnut lainkaan ottaa laskelmissa huomioon, sen yli marssitaan vaan, jos tarve tulee. Neuvostolaisen talvioffensiivin saavutuksiin näytti hän kiinnittävän erikoisia toiveita, mikä oli antanut turkkilaisille aiheen huomauttaa, että asiallisesti voidaan saksalaisten katsoa Venäjällä menettäneen talven aikana taistelun, mutta ei sotaa (une bataille, mais pas la guerre). Saksa on vielä vahva, minkä vuoksi on syytä odottaa, mitä ensi kesä tuo mukanaan.

Mainitsen lopuksi, että huolimatta Menemencioglun ilmoituksesta, ettei Churchill'in taholta tehty yritystäkään Turkin taivuttamiseksi luopumaan nykyisestä puolueettomuudestaan, lienee tämä asenne kuitenkin jossakin muodossa ollut esillä. Menemencioglu mainitsi nimittäin turkkilaisten taholta keskusteluissa tehostetun sitä, että Turkki haluaa elää rauhassa nykyisen, vastakkaisten suurvaltaryhmitysten välisen sodan ulkopuolella. Tämä ei nimittäin ole heidän sotansa, jollei heidän kimppuunsa puolelta tai toiselta hyökätä, mutta voi tulla hetki, todennäköisesti vasta tämän sodan jälkeen, jolloin Turkin on käytävä omakin sotansa ja on heidän tätä varten valmistauduttava. Hän lisäsi tähän minulle osoitettuna: Näissä suhteissa on Turkin ja Suomen asema oleellisesti samanlainen.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

6/2-43.

5000—8—42 3785.

18 267 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

18/2-43

RAPORTTI n:o 12.

Ankara ssa 6 p:nä helmi kuuta 1942.

5. § 24.

Asia: Vähän Adanan-kokouksen kommentointia.

Kuten edellisistä raporteistani näkyy, eroavat Ulkoministeri MENEMENCIOGLUn ja Saksan suurlähetystön selostukset siitä, mitä Adanan-kokouksessa tapahtui, huomattavassa määrässä toisistaan, nimenomaan mitä tulee kysymykseen, koetettiinko anglosaksien taholta saada Turkki luopumaan puolueettomuusasenteestaan. Kuultuani molemmat olen itse vakuuttunut siitä, että Menemencioglun selostus on ainakin pääasiassa oikea.+) Onkin hyvin ymmärrettävissä, että Saksan propagandalle on edullisempaa antaa sen käsityksen levitä, että CHURCHILL Adanassa on kärsinyt merkittävän diplomaattisen tappion. Joka tapauksessa pitävät molemmat versiot yhtä siinä, että Turkin asenteessa ei Adanan johdosta mitään ole muuttunut.

+) Minun lienee syytä mainita, että saksalaisen selostuksen antoi minulle eräässä tilaisuudessa Saksan ambassadissa varsinaisesti Ministeri KROLL, joskaan v. PAPEN keskustellessani hänen kanssaan asiasta myöhemmin illan kuluessa tarkistaakseni Kroll'in kertomaa ei tehnyt huomautuksia. Kun tiesin v. Papen'in samana päivänä tässä asiassa tavanneen Menemencioglun, pidin selostusta luotettavana. Arvatenkaan ei v. Papen'illakaan ollut mitään sitä vastaan, että tässä muodossa esittäisin asian kotia, varsinkin kun hänen itsensä ei suoranaisesti ollut tarvinnut väritystä antaa.

JAKELUOHJE:

(Tavallinen)

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoitukselin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukselin.

Adanan kohtauksen kmerkitystä arvioitaessa on mielestäni myös kiinnitettävä huomiota niihin näkökohtiin, joista Ministeri MODIG minulle mainitsi ja joista olen kertonut raportissa n:o 10. Kohtauksen propagandamerkitys on epäilemättä ollut suurempi, kuin tavallisen virallisen vierailun. Jo Menemencioglusta saatoin havaita, että Turkin hallituspiireissä ollaan käynnin johdosta erittäin tyytyväisiä ja lehtien lausunnoista kuultaa se läpi vielä selvemmin. Kaikesta päättäen katsotaan kohtauksen olleen omansa kohottamaan Turkin kansainvälistä asemaa ja arvonantoa. Mutta tämän ohella näyttää kohtauksella, ilmeisesti aiheetta, olleen niin hyvin täällä, kuin muualla vaikutusta mielialoihin, varsinkin sellaisissa piireissä, joissa toivotaan anglosaksien voittoa. Jostakin syystä, ehkä kohtaukseen liittyneen anglosaksisen propagandan ansiosta, pidetään sitä merkkinä vaa'an kallistumisesta viimeksimainittujen puolelle. Luultavasti onkin anglosaksien taholla kohtausta suunniteltaessa tähän propagandavaikutukseen laskettu.

Mitä saksalaisella taholla on kerrottu Churchill'in yrityksistä vakuuttaa turkkilaisia neuvostopolitiikan vaarattomuudesta Turkille, pitää luultavasti paikkansa, joskaan Menemencioglu ei siitä minulle mitään maininnut.

7.2.1943. Tapasin eilen illalla jälleen v.Papenin. Mainitsin silloin hänelle Menemencioglun antaneen minulle Adanan kokouksesta selostuksen, joka jossakin määrin poikkeaa siitä, mitä Ministeri Kroll minulle pari päivää sitten kertoi. Keskustelusta, joka nyt syntyi, havaitsin, että Menemencioglu oli hänelle selostanut asian suunnilleen samoin, kuin minulle. v. Papen piti kuitenkin kiinni siitä, että turkkilaiset olivat saaneet laajasti selostaa puolueettomuusasennettaan ja perustella sen syitä.

L ä h e t t i l ä s :

A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

8/2-43.

5000—8—42 3785.

18 267 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 18/2.43 Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Ankara ssa 8 p:nä helmi kuuta 1943. 5. C 24.

Asia: Keskustelu suurlähettiläs Steinhardt'in kanssa.

Kävin tänään suurlähettiläs STEINHARDT'in luona, jota en ole tavannut jälkeen hänen paluunsa Yhdysvalloista. Hän oli ystävällinen, kuten tavallista, mutta mitään uutta Yhdysvaltojen ja Suomen välisistä suhteista ei hän tiennyt kertoa. Hän myönsikin, ettei asiasta hänen oleskelunsa aikana ollut johtavien henkilöiden kanssa tullut puhetta. Näin ollen, suhteista nyt puhuessamme liikkuikin hän etupäässä entisten lausuntojensa pohjalla, toistaen että Yhdysvalloissa ei asennettamme ymmärretä eikä hyväksytä. Lehdistä sanoi hän lisäksi lukeneensa, että Suomessa on sattunut uusia tapauksia, kuten korkeiden kunniamerkkien vaihto Suomen ja Japanin välillä ja filminäytös Japanin lähetystössä Helsingissä, jotka ovat Yhdysvalloissa tehneet erittäin huonon vaikutuksen. Hän lisäsi filminäytöksestä puhuen, että diplomaatteinahan ymmärrämme kysymyksessä olleen ehkä ikävänkin yllätyksen, mutta suuri yleisö ei sitä ymmärrä.

Hän palasi tämän jälkeen teemaansa, jota hän ei näytä voivan olla koskettelematta joka kerta, kuin käyn hänen luonaan, nimittäin erikoisrauhaan Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Hänen esityksensä olivat tällä kertaa eräis-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sä suhteissa suorastaan naiveja. Huomauttaessani, että kysymys on meidän kannaltamme ottaen erittäin komplisoitu, mainiten tällöin m.m. huoltotilanteemme, lausi hän, että jos tekisimme rauhan Neuvostoliiton kanssa, voisi tämä meille luovuttaa tai voitaisiin sen kautta toimittaa, mitä väestön huoltoon tarvitsemme. Yhdysvalloista toimitetaan muka paljon myös elin- y.m. siviilitarvikkeita Neuvostoliitolle, joten Suomen pienen väestön tarpeiden tyydyttäminen ei sille tuottaisi vaikeuksia. En tähän muuta huomauttanut, kuin että Neuvostoliiton väestö kyllä nykyään tarvitsee kaiken, mitä se ulkoakin voi saada eikä sekään riitä torjumaan siellä vallitsevaa nälänhätää.

Hän piti kauan aikaa tätä teemaa vireillä, kysyen m.m. oliko hallitukseni mahdollisesti Tukholman kautta koettanut tunnustella rauhanmahdollisuuksia Neuvostoliiton kanssa, joka todennäköisesti olisi valmis myöntämään meille turvallisuutemmekin kannalta edulliset ehdot. Vastasin, ettei minulla tässä suhteessa ollut mitään tietoja, mutta pidin hyvin epätodennäköisenä, että tällaisia tunnusteluja olisi tapahtunut. Hän lisäsi vielä, että Madame KOLLONTAY'lla on STALIN'in luottamus, minkä vuoksi tämä tie tunnusteluille voisi olla sopiva.

En tiedä, miksi Steinhardt näin tarmokkaasti koettaa taivuttaa meitä erikoisrauhaan. Tuskin se yksinomaan johtuu sotilaallisista syistä. Pidänkin luultavana, että siihen osaltaan vaikuttaa myös se, että hänellä, kuten niin monilla amerikalaisilla jatkuvasti on maatamme kohtaan myötätuntoa ja että hän ollen vakuutettu anglosaksisen koalitioonin voitosta pelkää, ettei etujamme voida sodan jälkiselvittelyssä riittävästi suojella Neuvostoliiton vaatimuksia vastaan.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24

ASIA:

Aukarassa olevan Lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Yrjö-Koskinen

11/2 1943.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 49/34.

Ankara SSA 17 P:NÄ helmi KUUTA 1943. 23/2-43

20 267/hu. 43

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 14, 15 ja 16.

Lähetystö kunnioittaen lähettää tämän mukana kuutena kappaleena Ulkoasiainministeriölle raporttinsa

N:o 14. Sodanvaarasta Turkin kohdalla.

N:o 15. Pari keskustelua.

N:o 16. Turkkilaisia yksityistietoja Adanan-konferenssista.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Ankara ssa 11 p:nä helmi kuuta 19 43.

20 267 ke. 43
23/2-43

Asia: Sodanvaarasta Turkin kohdalla.

5 C 24

Adanan konferenssi on tuonut lisävalaistusta niiden mahdollisuuksien arvioimiseen, jotka voisivat johtaa Turkin sotaan. Se on antanut myös uuden vahvistuksen käsityksille, jotka ulkomailla usein on tahdottu asettaa epäilyksen alaisiksi, että nimittäin Turkin vakavana pyrkimyksenä on pysytellä nykysodan ulkopuolella, jollei sitä pakoteta ryhtymään itsepuolustukseen. Kysmys onkin näin ollen äskenmainittuja mahdollisuuksia arvioitaessa nähdäkseni yksinomaan ja todennäköisesti sodan loppuun saakka siitä, katsooko jompikumpi sotaakäyvä puoli strategisista syistä olevansa pakotettu hyökkäämään sen kimppuun.

Adanan konferenssi antaa käsitykseni mukaan vakuutuksen siitä, että anglosaksiselta taholta ei tällaista hyökkäystä ole odotettavissa. Sellaisen mahdollisuutta ei tähän asti vakavassa mielessä ole otettukaan huomioon, koska anglosaksien asema Keski-Idässä on ollut siihen liian heikko. Sensijaan on jollakin tahoilla pidetty uskottavana, että anglosaksisten voimien tällä taholla vahvistuessa yritettäisiin, meritse tapahtuvan maihinnousun vaarojen välttämiseksi, tunkeutumista Europaan Turkin kautta. Adanan kon-

---

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ferenssin jälkeen voitaneen nämä ajatukset haudata, sillä muuten - jollei oteta lukuun aivan pirullista kavaluutta Turkin taholla - ei olisi selitettävissä, että anglosaksit ovat suostuneet täyttämään vajaukset Turkin sotavalmiudessa, tietenkin kuljetusmahdollisuuksien rajoissa. Lähetyksiä on jo kuulemani mukaan alkanut saapua Keski-Idästä.+)

Muita mahdollisuuksia Turkin sotaan pakottamiseksi harkittaessa on luullakseni ainakin toistaiseksi eliminoitava Neuvostoliitto, sillä tuskinpa se anglosaksisista liittolaisistaan erillään hyökkäykseen Turkkia vastaan ryhtyisi siinäkään tapauksessa, että sen oma taistelu ei vaatisi sen kaikkia voimia. Nykyisessä tilanteessa se ei muuta toivone, kuin että Turkki säilyttää puolueettomuutensa myös sen suhteen. Jäljellä ovat näin ollen akselivallat lähinnä Saksa, jonka mahdollisia aikomuksia tässä suhteessa CHURCHILL oli Adanassa alleviivannut. v. PAPEN on kertonut minulle, että MENEMENCIOGLU selostaessaan tätä kohtaa Adanan neuvotteluista hänelle oli selvästi antanut ymmärtää, ettei tällaiseen mahdollisuuteen Turkin taholla uskota. Se näyttääkin hyvin vähän todennäköiseltä, ainakin niin kauan kuin taistelu Venäjällä on ratkaisematta.

Turkkilaisten viimeaikaisen kehitvksen johdosta eri rintamilla vahvistunut luottamus siihen, että he jatkuvastikin voivat pysytellä sodan ulkopuolella on näin ollen mielestäni hyvin perusteltu. Sensijaan on vaikeampaa käydä tekemään ennakkopäätelmiä siitä, mitä ehkä sodan loppuvai-

---

+) Ankaraan lienee asetettu turkkilais-englantilainen sotilaskomissio valvomaan lähetysten toimitusta ja käyttöä.

heissa tai varsinkin sen jälkiselvittelyn yhteydessä tulee tapahtumaan. Epäilemättä tekee Turkki kuitenkin viisaasti valmistautuessaan nimenomaan sodanjälkiselvitysten varalle. Kuten olen tiedoittanut, ilmeni ulkoministerin lausunnosta hänen selostaessaan minulle Adanan konferenssia selvästi Turkin taholla tunnettu pelko, että varsinaisen suursodan jälkeen Turkki joutuu käymään oman sotansa. Hän käytti tosin epämääräistä sanontaa, puhuen bolshevismiin kallistuvien maiden Balkan'illa ehkä aiheuttamasta kaoksesta, mutta vaikeata ei ole lukea lävitse, että hän tarkoitti Neuvostoliiton mahdollista sekaantumista Balkan'in asioihin, jos voitto kallistuisi anglosaksisen koalitsioonin puolelle ja siitä Turkille aiheutuvaa vaaraa. Sillä onkin nähdäkseni täysi syy huolestumiseensa, sillä jos Neuvostoliiton sotilaallista voimaa ei tämän sodan aikana onnistuta tuhoamaan ja se sodan päättyessä kuuluu voittajaleiriin, voitanee hyvällä syyllä edellyttää, että se pyrkii saavuttamaan imperialistiset tavotteensa myös Balkan'in suunnalla aina Dardanelleja myöten. Turkissa pelätään, että se mahdollisesti tällöin voisi saada Bulgariasta liittolaisen, sillä huolimatta nykyisistä ystävyyden vakuutuksista Turkin ja Bulgarian välillä pidetään Bulgariaa täällä niin hyvin historiallisista syistä, kuin siellä liikkuvien panslavististen virtausten vuoksi erittäin epäluotettavana naapurina.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankaran olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Gripenberg.

12/2 1943.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Ankara ssa 12 p:nä helmi kuuta 1943.

Asia: Pari keskustelua.

Sähkeitteni N:jen 33 ja 34 vahvistukseksi ja täydennykseksi tiedoitan seuraavaa:

Lounailla tänään luonamme Suurlähettiläs v. PAPEN kertoi samana päivänä käyneensä Ulkoministeri MENEMENCIOGLUn puheilla keskustelemassa CHURCHILLin Alahuoneelle antaman, Adanan konferenssia koskevan selostuksen johdosta. Menemencioglu oli tällöin huomauttanut, että selostus annettiin hieman myöhemmin, kuin oli tettiin, johtuen viivästys todennäköisesti siitä, että Churchill oli katsonut tarpeelliseksi ennakolta asettua sen johdosta yhteyteen Moskovan kanssa. Neuvostoliittoa ei konferenssi tuloksiltaan ole miellyttäynyt, lisäsi hän, päättäen siitäkin, että VINOGRADOV on ainoa suurlähettiläistä, joka ei ole tullut hänen kanssaan konferenssista keskustelemaan.

v. Papen huomautti tämän johdosta minulle: Kun mitään lähentymistä Neuvostoliittoon ei konferenssissa saatu aikaan, on luonnollistakin, että se on konferenssiin tyytymätön. Turkille toimitettavat varustuksethan vähentävät Neuvostoliitolle toimitettavan avustuksen määrää, koska vain rajoitetut laivatilat ovat käytettävissä. Sitäpaitsi ei Neu-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 3: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vostoliitto muutenkaan mielellään näe Turkin sotilaallisesti vahvistuvan.+)

Samassa tilaisuudessa keskustelin myös Suurlähettiläs BERGERY'n kanssa. Hän oli myös joitakin päiviä sitten käynyt Menemencioglun luona, jolloin puheeksi oli tullut m.m. Turkkia Neuvostoliiton taholta uhkaava vaara. Menemencioglu oli huomauttanut, ettei Turkissa pelätä kommunismivaaraa, koska Turkin maataviljelevän väestön keskuudessa se ei voi löytää mitään maaperää. Sensijaan on Neuvostoliiton taholta uhkaava imperialistinen vaara todellinen ja vakava. Bergery'n mielestä oli Menemencioglu liiaksi väheksynyt kommunismivaaraa, koska esim. Georgian kohtalo on todistuksena siitä, että neuvostovalta pystyy istuttamaan järjestelmänsä alun perin siihen vihamielisestikin suhtautuvaan maahan. Hän näytti tällöin jättävän huomioonottamatta, että tällaisessakin tapauksessa imperialistinen vaara on ensisijainen, koska systeemivaaran esiintymisen edellytyksenä on maan valtaus. Adanan konferenssia oli Menemencioglu selostanut Bergery'lle, kuten muille.

Bergery kertoi vielä saaneensa lisätietoja Kenraali GIRAUDn keskusteluista Casablancassa ROOSEVELT'in ja Churchill'in kanssa, tietoja, jotka vahvistavat ja täydentävät hänen aikai-

---

+) Toisessa yhteydessä mainitsi v. Papen eräiden saamiensa tietojen viittaavan siihen, että Turkkikin pääsisi osalliseksi Yhdysvalloista toimitettavien varustusten suoritukseen nähden "lain ja vuokra" -järjestelmästä, mikä merkitsisi sitä, että se saisi aikanaan luovuttaa takaisin Yhdysvalloille, mitä aseistuksesta vielä on käyttökelpoista.

semmin saamiaan. Anglosaksien taholta oli koetettu taivuttaa Giraud varauksitta liittymään yhteiseen liittolaisrintamaan, nimenomaan myös, mitä Neuvostoliittoon tulee. Tähän ei Giraud kuitenkaan ollut suostunut, selittäen taistelevansa Ranskan vapauttamiseksi valtauksesta ja akselin lyömiseksi, mutta samalla avoimesti ilmoittaen ei voivansa edes taktillisista syistä antaa kannatustaan bolshevikeille niiden taholta Eurooppaa uhkaavan vaaran vuoksi. Tähän olivat anglosaksit saaneet tyytyä. Kysymyksellähän, ainakin toistaiseksi, on yksinomaan teoreettinen merkitys.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

17/2 1943

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16. 20267/he. 43

Ankara ssa 17 p:nä helmi kuuta 1943. 23/243

Asia: Turkkilaisia yksityis-
tietoja Adanan-konferenssista. 5 C24

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon seuraavan, lähetystösihteeri Kalan laatiman selostuksen:

"Turkkilainen vanha ystäväni SUAT-bey (entinen sulttaaniajan upseeri, lähinnä vanhan régimen mies) oli eilen luonani illastamassa. Hän on ilmeisesti hyvissä persoonallisissa suhteissa nykyrégimenkin miehiin (mitä mm. todistaa hänelle asetettu pieni omaisuudenluovutusvero, Tp. 8.000) ja olen oppinut panemaan melkoisen arvon hänen mielipiteilleen.

"Suat-bey kertoi illastaneensa 14.2 Ankara-Palace-nimisen hotellin ravintolassa. Hänen siellä ollessaan olivat sinne myös tulleet yhtenä seurueena pääministeri SARACOGLU, ulkoministeri MENEMENCIOGLU, Englannin suurlähettiläs KNATCHBULL-HUGESSEN sekä Neuvostoliiton suurlähettiläs VINOGRADOV sekä pari muuta henkilöä. Neljä ensiksi mainittua oli asettunut erilliseen pöytään, jossa viljeltiin melkoinen määrä alkoholia ja keskusteltiin vilkkaasti. Illan kuluessa oli Saracoglu tullut Suat-beyn pöytään, mutta oli ylimalkaisesti sanonut, ettei

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

diplomaatti-
/ seurassa ollut puhuttu mistään tärkeistä asioista. Pian oli Saracoglu kutsuttu takaisin alkuperäiseen pöytäänsä ja lähtiessään hän oli harmitellut sitä, että Menemencioglulla on huono kuulo, joten nyt häntä taasen tarvittiin siellä.

"Suat-bey kertoi loppuillasta pöytäseurueen ilmeisesti päässeen jostain asiasta sovintoon tai yksimieliseksi. Vinogradov oli moneen otteeseen puhunut sormea osoittaen Knatcbull-Hugessenille tämän alistuvasti nyökäten päätään koko ajan. Kun pöytäseurue lopuksi lähti pois, olivat Saracoglu, / Knatchbull-Hugessen ja Vinogradov syleilleet toisiaan.

"Mikä oli ollut tämän teatteriesityksen tarkoitus? Suat-beyllä oli selitys, joka antanee aihetta erinäisiin ajatuksiin. Sen mukaan Casablancan kokous oli ollut todellisuudessa tähdätty Neuvostoliittoa vastaan, joka luonnollisesti on nyrpeissään. Turkki peläten rajoillaan jännityksen lisääntyvän yrittää kaikin tavoin sovittaa Englantia ja Neuvostoliittoa.

" Casablancan kokouksen jälkeen CHURCHILL oli saapunut sotilasekspertteineen Adanaan tapaamaan Turkin johtomiehiä. Suat-beyn mukaan olisi Churchill heti sanonut presidentti ISMET INÖNÜlle Englannin tahtovan Turkin vahvistamista. Hän oli suoralta kädeltä luvannut 2.000 lentokonetta instruktööreineen. Ismet Inönün moneen kertaan pyrkiessä saamaan Churchilliä sanomaan suoraan, että Englanti tahtoo Turkin varustamista Neuvostoliittoa vastaan, Churchill oli joka kerta ylimalkaisesti viitannut yleiseen "Empire policyyn" tms, kertaakaan mainitsematta Neuvostoliittoa.

"Suat-beyn mukaan on Turkissa vallalla hermostuneisuutta, koska huhujen mukaan Neuvostoliitto on alkanut voimakkaasti linnoittaa Kaukasian etelärajaansa. Vain Turkin vai

myös Persian, kysyin, mutta Suat-bey ei tiennyt vastata.

"Suat-beyn mielestä yleensä Turkissa pidetään saksalaisten asemaa Etelä-Venäjällä erittäin vaarallisena. Neuvostoliitto mahdollisesti pelaa viimeisillä korteillaan, mutta väitetään sen saaneen Kauko-Idästä siirretyksi 1.400.000 verestä miestä talvihyökkäykseen. Muuten alkaa Neuvostoliiton sisäinen huolto olla äärimmäisen vaikea, koska Amerikasta täytyy tuoda viljaa, sokeria ja lentobensiiniä, vaikka laivatilaa ei ole liikaa käytettävissä taisteluvälineisiinkään.

"Mielestäni Suat-beyn suhteet huomioonottaen on hyvin mahdollista, että hän on Adanan-konferenssia koskevat tietonsa saanut sisärenkaasta, joltakin kokouksessa mukana olleelta".

\+ \+

\+

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

18/2-43.

5000—8—42 3785.

23 268 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

4/3-43 - —

KIRJELMÄ n:o 58/36.

Ankara SSA 24 P:NÄ helmi KUUTA 19 43.

5. 824.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 17.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 17. Turkki ja suurvallat.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 23/268 Sal. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Ankara ssa 18 p:nä helmi kuuta 1943.

4/3.43	–	–
5.	C24.	

Asia: Turkki ja suurvallat.

On ollut aikoja, jolloin Turkissa vakavasti on pelätty hyökkäystä Saksan taholta. Näin oli asianlaita varsinkin Saksan tunkeutuessa Balkan'ille ja nimenomaan Kreikan ja eräitten Turkin rannikkoa lähellä olevien kreikkalaisten saarten tultua akselin valtaamiksi. Saksalla oli kuitenkin tällöin muita suunnitelmia, nimittäin hyökkäys Neuvostoliiton kimppuun, minkä vuoksi Turkin pelko, sen suureksi helpotukseksi, vaihtui ystävyyssopimukseen maiden välillä, Saksan etsiessä sivustasuojaa. Tällä pohjalla ovat suhteet senjälkeen jatkuneet korrektin ystävällisinä.+)

Turkkilaiset eivät kuitenkaan ole koskaan erikoisemmin rakastaneet Saksaa, jonka "Drang nach Osten" on mer-

---

+) Todennäköisesti teki Saksa, sodan kehitystä jälkeenpäin arvostellen, strategisen virheen luopuessaan tällöin hyökkäyksestä Turkin kimppuun läpikulun saamiseksi Keski-Itään. Neuvostoliitto olisi silloin tietenkin täytynyt jättää hieman tuonnemmaksi, mihin luultavasti olisi ollut varaa Neuvostoliiton uskaltamatta vielä hyökätä. Turkki oli silloin verrattain huonosti valmistunut tehokkaaseen puolustukseen, joten sen vastarinta olisi epäilemättä lyhyessä ajassa murtunut. Keski-Idässä olivat englantilaiset tähän aikaan vielä heikkoja eivätkä olisi voineet estää kaikkien Keski-Idän maiden joutumista akselin valtaamiksi, todennäköisesti Suez'ia ja Persian lahtea myöten. Puhumattakaan öljystä olisi tällöin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kinnyt sille suurta vaaraa. Huolimatta aseveljeydestä viime mailmansodan aikana, on kemalistinenkin Turkki säilyttänyt epäluulot tässä suhteessa. Toiselta puolen ei Englantikaan, yllytettyään Kreikan kansallisen Turkin alkuvaikeuksien aikana hyökkäämään sen kimppuun, ole ollut täällä erikoisemmin suosiossa. Senkin pyrkimyksiä ja pyyteitä on epäilty.

Nykyisen sodan aikana ollaan Turkissakin kuitenkin oltu pakotettuja omalta kohdalta uudelleen arvioimaan tilannetta. Sen ulkomainen asennehan on puolueettoman maan, mutta tästä huolimatta ei opiniooni tälläkään ole kokonaan voinut välttyä eräistä kannanotoista, jotka kuitenkin, riippuen keskusjohdon verrattain tarkasta valvonnasta, on julkisuudessa voitu antaa vain varovainen ilmaisu. Eräitä toteamuksia voidaan kuitenkin tehdä. Epäilemätöntä on ensinnäkin, että mielialat Turkissa tämän sodan kuluessa ovat muuttuneet suuressa määrin neuvostovastaisiksi. Syykin on selvä ja tunnettu, nimittäin Neuvostoliiton rauhanpolitiikan paljastuminen "bluffiksi", jonka takana se on hautonut ja hautoo imperialistisia suunnitelmia. Myöskään ei varmaankaan erehdytä todettaessa, että nazismi, huolimatta Turkin omasta autoritatiivisesta hallintojärjestelmästä, on sodan aikana saanut täällä yhä vähenevää ymmärtämystä osakseen. Saksan esiintymi-

---

+) saatu lähtökohta myös etelässä hyökkäykselle Neuvostoliittoa vastaan. Anglosaksit ovatkin Turkille yhä kiitollisia siitä, että se ei ole taistelutta suostunut antamaan Saksalle oikeutta läpikulkuun, jota luultavasti ennen päätöstä hyökkäyksestä Neuvostoliittoa vastaan, on pyydetty. - Selityksenä Saksan strategialle on arvatenkin, että se luuli verrattain helposti selviytyvänsä Neuvostoliitosta ja pääsevänsä sen jälkeen Kaukasian kautta Keski-Itään.

nen vallatuissa maissa, esiintyminen, josta natsismi tehdään vastuunalaiseksi, on täällä herättänyt arvostelua, jota keskusvaltakaan ilmeisesti ei ole tahtonut ehkäistä. Euroopan "uusjärjestelyllä" Saksan hegemonian merkeissä ei Turkissa tästäkin johtuen ole mitään kannatusta. Turkissa toivotaankin, yleisten käsitysten kannalta ottaen, epäilemättä, että anglosaksiset vallat pystyisivät tämän Saksan hegemoniapyrkimyksen estämään. Anglosaksisen demokratian takana ei nimittäin pelätä ainakaan yhtä suuren vaaran piilevän. Mutta ennen kuin näin pitkälle tullaan, on yleisenä toivomuksena, että Saksan onnistuisi tuhota neuvostovalta.

On ehkä luonnollista, että suurvalloista Yhdysvallat näyttävät Turkissa olevan suosituimmat. Sillä ei nimittäin otaksuta olevan mitään pyrkimyksiä tai pyyteitä, jotka voisivat vaarantaa tai häiritä Turkin etuja. Englannista ei olla yhtä selvillä. Sitäpaitsi uskottanee Turkissa, että Yhdysvallat, paremmin kuin Englanti, voivat sodan jälkiselvittelyssä muodostaa vastapainon Neuvostoliitolle, jos se käy tarpeelliseksi.

\+ \+
\+

Edellä olen selostanut, kuten olen huomauttanutkin, n.s. yleisen mielipiteen kannanottoja. Että kuitenkin määräävämmälläkin taholla jotakin samantapaista ajatellaan, osoittaa mielestäni se mitä Prof. ESMER minulle joku aika sitten lausui, koskien Turkissa vallitsevaa toivoa sodan päättymisestä kompromissirauhaan, joka jättäisi Saksan riittävän vahvaksi muodostamaan sulun neuvostoimperialismille (kts.rap. n:o 6).

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/2-43.

5000—8—42 3785.

26 269 Sal. 13/3 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 18/3-43 - -

KIRJELMÄ n:o 59/37.

Ankara SSA 24 P:NÄ helmi KUUTA 1943. 5. 624.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 18.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 18. Turkkilaisia käsityksiä Saksan strategiasta Neuvostoliitossa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

26 269 Sal. 1943

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 18/3-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Ankara ssa 22 p:nä helmi kuuta 1943. 5. 624.

Asia: Turkkilaisia käsityksiä Saksan strategiasta Neuvostoliitossa.

Nykyään kuulee Turkissa paljon arvosteltavan Saksan korkeimman sotilasjohdon strategiaa viime kesän aikana ja myös Neuvostoliiton talvioffensiivin alettua. Epäilemättä tässä on paljon jälkiviisautta. Osittain johtunee se myös pettymyksestä, ettei Saksan ole onnistunut saada aikaan ratkaisua Venäjällä. Sellaisena ei tähän arvosteluun kannattaisikaan kiinnittää huomiota, mutta kun ulkoministeri MENEMENCIOGLUkin eräässä keskustelussa äskettäin kanssani kosketteli tätä asiaa, katson olevan syytä hänen lausumastaan lyhyesti tiedoittaa.

Ulkoministeri huomautti Turkin sotilaspiireissä oltavan sitä mieltä, että Saksan sodankäynnissä Neuvostoliitossa viime kesänä muut näkökohdat, kuin puhtaasti strategiset, ovat liian paljon päässeet vaikuttamaan. Arvatenkin poliittisista ja prestigesyistä kiinnitettiin päähuomio eräisiin maantieteellisiin tavotteisiin, joita ei kuitenkaan, kun samalla aliarvioitiin Neuvostoliiton vastustuskyky, pystytty saavuttamaan. Tästä virhelaskelmasta katsotaan myös johtuvan, ettei riittävän vahvaa puolustuslinjaa Neuvostoliiton odotettavissa olevan talvioffensiivin varalta varustettu

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sinne, missä se strategisesti olisi ollut edullisinta. Seuraukset ovat nyt nähtävissä: Saksa liittolaisineen on saanut jo nyt luopua varsin huomattavia tappioita kärsittyään miltei kaikista viime kesän saavutuksista, osittain peräytyä kevään lähtökohtia lännemmäksikin. Ulkoministeri antoi minun varsin selvästi ymmärtää näissä piireissä katsottavan syyn olevan siinä, että FÜHRER on ottanut käsiinsä korkeimman sotilasjohdon, erottanut vanhat kokeneet kenraalinsa yhden toisensa jälkeen ja korvannut heidät nuorilla kokemattomilla, arvatenkin koska ensinmainitut ovat tahtoneet sodankäynnissä seurattavan yksinomaan strategisia näkökohtia.

Ulkoministeri lisäsi Turkissa kyllä tiedettävän, että Saksa edelleenkin on vahva ja että ensi kesä voi kaiken muuttaa, mutta - katsotaan täällä - päähuomio on tällöin kohdistettava Neuvostoliiton sotilaallisen voiman tuhoamiseen, luopumalla kaikista maantieteellisistä tavotteista, mikäli ne eivät sopeudu yhteen mainitun, ensisijaisen pyrkimyksen kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 49.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

3/3-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 69/42. 24 268 Sal 43

Ankara SSA 3 P:NÄ maalis KUUTA 19 43. 12/3-43 — —

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o 5 C24

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 19, 21, 23 ja 24.+)

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 19. Neuvostovoimista Kaukasiassa.

N:o 21. Sovittelurauhan mahdollisuuksista.

N:o 23. Kansainvälisen Punaisen Ristin edustajan kertomaa.

N:o 24. Keskustelu v. Papenin kanssa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

+) Raportit n:ot 18, 20 ja 22 lähetetyt kolmiopostissa Maisteri Kalan mukana.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Ankara ssa 25 p:nä helmi kuuta 1943. 24 268 Sal 43

12/3-43 - -

Asia: Neuvostovoimista Kaukasiassa.

5 C24

Olen kuluvan vuoden raportissani n:o 7 tehnyt Everstiluutnantti VIITASELTA saamieni tietojen perusteella selkoa Neuvostoliiton voimista Kaukasiassa 1 päivänä joulukuuta 1942. Senjälkeen on näitä voimia samoin hänen tietojensa mukaan vielä vahvistettu, arvatenkin Krasnovodskin - Bakun kautta. Silloisten 8 armeijan sijasta toimi Kaukasiassa 1 päivänä helmikuuta 1943 10 armeijaa. Joukkojen talvioffensiivin kestäessä ja aikaisemmin kärsimiä tappioita ei kuitenkaan voida, kuin summittaisesti arvioida. Joka tapauksessa ovat useimmat divisiooneista miesmäärältään vajalukuisia, nousten divisioonan miesvahvuus keskimäärin arviolta 7 - 8 tuhanteen mieheen. Huomattava on panssarivoimien suuri lisäys.

Neuvostovoimat Kaukasiassa jakaantuivat 1.2.43 edelleen kolmeen voimaryhmään. Voimalisäys on tapahtunut ensisijassa itäisen voimaryhmän kohdalla, joka mainittuna ajankohtana käsitti

5 armeijaa eli
30-32 jv. div.
20 jv. prik.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

1 mot. prik.
7 rv. div.
7 ps. div.+)
1 ps. prik.

Läntiseen voimaryhmään kuului 1.2.43

2 armeijaa eli
17-19 jv. div.
9 jv. prik.
2 mot. prik.

Ryhmä on näin ollen ollut huomattavan uusjärjestelyn alaisena.

Iran'iin sijoitetut joukot mukaan luettuina, Taka-Kaukasian voimaryhmä käsitti vihdoin mainittuna ajankohtana

3 armeijaa eli
12 jv. div.
7 jv. prik.
1 ps. prik.
2 er. prik.
2 rv. prik.

Kaikkiaan oli siis Marsalkka BUDIENNYin komennossa Kaukasiassa 1.2.43

10 armeijaa eli
59-63 jv. div.
36 jv. prik.
3 mot. prik.
9 rv. div.
7 ps. div.
2 ps. prik.
2 er. prik.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.
A.S. Yrjö-Koskinen.

+) Neuvostoliitto on nyttemmin palannut panssaridivisioonien käyttöön, joista se kesän 1941 suurten tappioiden jälkeen luopui, käyttäen väliaikana vain panssariprikaateja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

25/2-43.

5000—8—42 3785.

№ 27 / 269 Sal		D. 1943
18/3-43	№ -	Lit. -
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C24.	

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 66/40.

Ankara SSA 28 P:NÄ helmi KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 20 ja 22.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 20. Saksalaisen sionistin mietteitä nykytilanteesta.

N:o 22. Tanskan asianhoitajan kertomaa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

27 / 269 Sal		43
18/3·43	-	-
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	C 24.	

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Ankara ssa 25 p:nä helmi kuuta 1943.

Asia: Saksalaisen sionistin mietteitä nykytilanteesta.

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon seuraavan, lähetystösihteeri KALAn laatiman selostuksen:

"Viime viikonvaihteessa olin influenssan ja anginan vuoksi pakoitettu kutsumaan luokseni lääkärin. Turkissa nämä eivät yleensä ole kehuttavia ja Ankarassa verrattomasti paras on noin v. 1935 Saksasta muuttanut juutalainen, prof. ECKSTEIN. Hän oli aikoinaan Saksan lastenlääkärien tunnetuimpia nimiä ja on ammatillisten ansioittensa johdosta otettu Ankaran yliopiston opettajaksi huolimatta turkkilaisten antisemitismistä. Häntä käyttää melkein koko diplomaattikunta; jopa Saksan ambassadin apulaiskauppa-attasea (Lontoon yleisrydiossa Gestapon erikoismieheksi väitetty) lopuksi kutsui hänet parantamaan lapsihalvauksen saaneen poikansa.

"Sivu-elämäntehtäväkseen Eckstein on ottanut Euroopan mantereelle jääneiden heimoveljiensa asian ajamisen ja heidän auttamisensa pääsemään Palestiinaan. Yhdessä sionistien Turkin-edustajan BARLASin kanssa hän työskentelee tarmokkaasti kaikessa hiljaisuudessa ja väitetään Barlasin saaneen parisenkymmentätuhatta juuta-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

laista todella toimitetuksi Palestiinaan. Pahin este on secret service, jonka sana painaa Ecksteinin mukaan enemmän kuin Foreign office'in, minkä johdosta taasen on ollut seurauksina tragedioja, e sim. Struma-laivan tapaus, jolloin lähes tuhat juutalaista sai surmansa (läh:n raportti n:o 22/1942).

"Ammattiasiansa jälkeen keskustelumme kääntyi erääseen Istanbulin-pääkonsulinviraston tulkin sukulaiseen, jonka kohtalosta tulkki oli käynyt valittamassa Ecksteinille. Tällä tavalla kääntyi keskustelumme ensimmäistä kertaa politiikkaan. Eckstein kysyi aivan suoraan, uskonko sodan päättyvän tänä vuonna. Vastasin tähän kielteisesti perustellen kantaani sillä, että molemmat puolet ovat vielä varsin vahvat eikä kumpikaan liene kärsinyt vielä mitään käänteentekevää tappiota. Sitäpaitsi ei hyvin disiplonoitua nyky-Saksaa voi verrata Keisari-Saksaan, jonka luhistuminen alkoi sisäisistä syistä.

"Tähän Eckstein huomautti, että Keisari-Saksalla oli paljon sympatioja maailmassa, mutta nyky-Saksalla ei niitä lainkaan ole vaan kaikki ulkopuoliset vihaavat sitä. Sisäinen kuri on kyllä kova, mutta se ei lainkaan todista sitä, etteikö moraali yht'äkkiä pettäisi. Viime maailmansodan aikana sisäinen luhistus tapahtui aivan yht'äkkiä ja sama tapahtuu nytkin, ulkopuolisten voimatta aavistaakaan milloin.

"Suomen kamppailun Eckstein sanoi käsittäväksensä koko sivistyneen maailman ymmärtävän. Hän kertoi usein keskustelleensa englantilaisten ja amerikkalaisten diplomaattien kanssa Suomenkin asemasta ja olivat <u>kaikki</u> hänelle sanoneet sen täysin ymmärtävänsä ja antavansa Suomelle sympatiansa. Se, että Suomen sota on suursodasta erillinen, he kyllä ymmär-

tävät ja itselleen myöntävät. Sen, että Englanti julisti Suomelle sodan olivat /täkäläiset englantilaiset Ecksteinille myöntäneet hätiköidyksi toimenpiteeksi, joka osoittautui erehdykseksi."

\+ \+
\+

Lisään tähän omasta puolestani, että olen samansuuntaisia lausuntoja täkäläisten englantilaisten suhtautumisesta Suomen taisteluun kuullut muiltakin tahoilta.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

26/2-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Ankara ssa 26 p:nä helmi kuuta 1942.

24 268 Sal 43
12/3-43 - -
5 C24

Asia: Sovittelurauhan mahdollisuuksista.

Ministeriön salasähkeen n:o 17 johdosta kävin tänään tapaamassa ulkoministeri MENEMENCIOGLUa hänen palattuaan matkaltaan Istanbul'iin. Ottaen lähtökohdaksi Lisboan julkilausuman, jossa iberiläiset maat m.m. selittävät olevansa halukkaita välittämään rauhaa sotaakäyvien puolien välillä, huomautin mainitun tarjouksen herättäneen erinäistä huomiota, koska se nykytilanteessa esiintuotuna tuntuu hieman todellisuusvieraalta. Viittasin samalla anglosaksien taholta viimeksi Casablancassa ja sen jälkeen annettuihin vastuunalaisiin lausuntoihin, joissa selitetään näiden valtojen jatkavan sotaa "jusqu'à la capitulation sans conditions des puissances de l'Axe".

Ulkoministeri ilmoitti käsityksensä olevan viimeksi mainittujen lausuntojen ainakin tällä hetkellä vastaavan anglosaksien todellisia tarkoitusperiä. Mitään merkkejä ei toistaiseksi ole voitu havaita siitä, että sillä taholla oltaisiin halukkaita merkitsemaan sovittelurauhaa. On ainakin odotettava ensi syksyä ja mitä Saksa kesän kuluessa voi Venäjällä aikaansaada, ennen kuin tässä asenteessa hänen käsityksensä mukaan voi mitään muutosta tapahtua. Ja silloinkin se on epätodennäköistä. Mutta paitsi sitä - jatkoi

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

ulkoministeri - että natsismin tuhoaminen kaikista merkeistä päättäen yhä kuuluu anglosaksien sodanpäämääriin, on olemassa muitakin seikkoja, jotka tekevät sovittelurauhan aikaansaamisen Euroopassa vaikeaksi. Ensinnäkään ei Saksakaan vielä ole kypsä sellaiseen sovitteluun, jonka anglosaksit saattaisivat hyväksyä. Toiseksi kysymys siitä, tulisiko Neuvostoliitto mukaan vai ei. Jollei ja jos Neuvostoliitto alkaisi epäillä liittolaisiaan erikoisrauhasuunnitelmista, voidaan pitää varmana, että se tulisi lähentymään Japania ja luultavasti liittymään siihen Kaukaisessa Idässä. - Lisboan välitystarjoukselle ei hänen mielestään nykytilanteessa ole annettava mitään käytännöllistä merkitystä. Mitään todellisuuspohjaa ei sillä tällä hetkellä ole. Sitä on katsottava vain ilmaukseksi sodan ulkopuolella olevissa maissa esiintyvästä luonnollisesta valmiudesta myötävaikutuksen antamiseen rauhan palauttamiseksi, milloin edellytykset siihen ovat olemassa. Tällaisena on se verrattavissa Presidentti INÖNÜn kerran aikaisemmin Turkin kohdalta esiintuomaan samanlaiseen valmiusilmoitukseen.

Hän palasi vielä itärintaman taistelujen merkitykseen kyseessä olevassa suhteessa, huomauttaen, että jos saksalaisten todella onnistuisi ensi kesänä saada aikaan sellainen ratkaisu Neuvostoliitossa, että se sotilaallisena tekijänä joutuisi pois laskelmista, olisivat sovittelurauhan mahdollisuudet ehkä suuremmat. Mutta tällainen ratkaisu ei enää ole todennäköinen. Saksa voinee olla tyytyväinen, jos sen aseet ensi kesänä saavuttavat idässä sellaisen menestyksen, että se enemmän tai vähemmän vapaasti voi valita sen strategisen linjan, jolla se voi asettua kestäviin puolustusasemiin ja siten stabilisoida tilanteen idässä. Tällaisessa

tapauksessa voisi se käyttää reservinsä Euroopan rannikon puolustuksen vahvistamiseen, mikä, jos puolustus vedenalaisen aseen myötävaikutuksella osoittautuisi kestäväksi, voisi vähitellen johtaa anglosaksit sovittelurauha-ajatuksiin. Tällä hetkellä on kuitenkin mahdotonta katsoa niin monien tuntemattomien taakse.

Ulkoministerin käsitys, ettei anglosaksisella taholla toistaiseksi ajatella sovittelurauhaa vastaa täkäläisessä diplomaattikunnassa yleisesti vallitsevia käsityksiä. Akselitaholla kuitenkin kuulee silloin tällöin lausuntoja, joista suoremmin tai epäsuoremmin kuultaa läpi toivo, että anglosaksit kompromissiin ennen pitkää kypsyvät.

Ulkoministeri näytti tällä kertaa olevan pessimistisempi Saksan mahdollisuuksiin nähden niin hyvin idässä, kuin yleensäkin, kuin mitä olen voinut havaita hänen aikaisemmin olevan.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

27/2-43.

5000—8—42 3785.

27 269 Sal. 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 18/3-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Ankara ssa 27 p:nä helmi kuuta 19 43.

5. 624

Asia: Tanskan asianhoitajan kertomaa.

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon seuraavan, lähetystösihteeri KALAn laatiman selostuksen:

"Tanskalla oli aikaisemmin Ankaraan akkreditoitu ministeri, joka asui Ateenassa ja täällä toimi neuvos va. asianhoitajana. Talvella 1942 täkäläinen edustus muutettiin itsenäiseksi ja neuvoksesta Paul FRIIS'istä tuli asianhoitaja en pied.

"Häntä pidetään yleensä jossain määrin tuulen mukana kääntyvänä ja tuntui hän aikaisemmin pyrkivän hyviin suhteisiin akselilaisten, luonnollisesti läheinnä saksalaisten kanssa. Kuitenkin hän seurustelee virallisesti myös englantilaisten kanssa.

"Parisen päivää sitten eräillä lounailla jouduin hänen kanssaan kahdenkesken pitkähköön keskusteluun. Tiedusteltuani ensin vanhaan hyvään tapaan, miten nyt Tanskassa jaksetaan, sain vähemmän leppoisen vastauksen, että asiat menevät siellä aivan mahdottomaan suuntaan.

"Huolimatta komeista lupauksistaan kiristävät saksalaiset Tanskastaa saamaansa otettaan vähän väliä. Ensin vallattiin maa, sitten otettiin tanskalaisten omaisuus (F. väitti

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tanskan jatkuvasti nousevan clearing-saatavan jo ylittävän 3 miljardia kruunua), sitten ryhdyttiin järjestelemään sisäisiä oloja Berliinistä käsin jne. ja kaiken kukkuraksi on Tanskalle jo nimitetty Gauleiter (ilmeisesti tarkoitti hän Spezialvertreter Bestiä)!

"Tanska jos kukaan on yrittänyt pysyä puolueettomana, ja näin sitä palkitaan, jatkoi Friis. Saksalaisten psykologinen silmä on sokea. He olisivat psykologisesti viisaammin menetellen varmasti onnistuneet valtaamissaan maissa paremmin, jopa hyvin mahdollisesti saaneet ne mukaansa yhteistyöhön, ehkä taisteluunkin bolševismia vastaan, mutta he ovat itse pilanneet asiansa. Nyt on muutos liian myöhäsitä, sillä Saksa on jo hävinnyt sodan.

"Huomauttaessani Friisille, että jos on valittava kahden pahan välillä, eikö pienempi paha ole parempi kuin suurempi, hän suhtautui aivan neglisoiden siihen suurempaan. Kunhan tanskalaisten nyt tuntema paha saadaan pois, kyllä se toinen järjestyy."

\+ \+
\+

Lisään omasta puolestani ylläolevaan, että siihen saakka kuin Saksa, mielestäni turhanarkuudesta, kutsui lähettiläänsä pois Tanskasta ja alotti sielläkin saman onnettoman ja epäpsykologisen politiikan, mitä se on noudattanut muissa vallatuissa maissa, Ranskaa suurin piirtein ottaen ehkä lukuunottamatta, katsottiin asianhoitaja Friis'iä pikemminkin sak-

salaismieliseksi. Ainakaan ei hän esiintymisellään näyttänyt pyrkivän välttämään tällaisen käsityksen syntymistä. Minullekin hän siihen aikaan aina kertoi, kuinka korrektisti saksalaiset esiintyvät Tanskassa. Nyttemmin olen tehnyt aivan saman toteamuksen, kuin mistä lähetystösihteeri Kala selostuksessaan kertoo, että nim. Friis on muuttunut mielipiteeltään jyrkästi antisaksalaiseksi,

Saksan esiintyminen viime aikoina Tanskassa muodostaa mielestäni vain yhden renkaan siinä psykologisten virheiden ketjussa, jotka Saksa kaikkialla on tehnyt ja jotka yhä kasvavassa määrässä ovat johtaneet puolueettomienkin maiden mielipiteen vieroittumiseen Saksasta. (Vrt. rap. n:o 18 v. 1943).

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

1/3-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

24 268 Sal 43

Ankara ssa 1 p:nä marras kuuta 1943. 12/3-43 - -

Asia: Kansainvälisen Punaisen Ristin edustajan kertomaa.

5 C24

Kansainvälisen Punaisen Ristin täkäläinen edustaja Herra COURVOISIER kävi pari päivää sitten minua tapaamassa ja kertoi keskustelun kuluessa seuraavaa:

Kansainvälinen Punainen Risti on nyttemmin päättänyt perustaa Ankaraan eräänlaisen keskustoimiston - jos oikein ymmärsin - Kaakkois-Eurooppaa varten. Tämän vuoksi on hänellä nyt palatessaan Sveitsistä matkassaan neljä apulaista ja sitäpaitsi kanslisteja. Hän mainitsi samalla, että Punaista Ristiä sodan alussa Turkissa edustanut Toht. JUNOD on siitä kokonaan luopunut palaten yksityispraktiikkaan.

Huomautettuaan, että Geneve'issä ollaan saapuneiden raporttien perusteella tyytyväisiä venäläisten sotavankien huoltoon Suomessa selosti hän pitemmältäkin asian hoitoa eri maissa, mainiten tällöin Punaisen Ristin voineen todeta, että sotavankien huolto anglosaksisissa maissa, samoin kuin anglosaksisten vankien huolto Saksasa ja Italiassa on yleensä järjestetty sopimusten mukaisesti. Myöskään sotavankien huolto Japanissa ei ole antanut aihetta huomautuksiin. Sensijaan ei Punaisella Ristillä ole ollut

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mahdollisuutta perehtyä venäläisten sotavankien huoltoon Saksassa, koska Saksa vaatii vastavuoroisuutta eikä Neuvostoliitto ole suostunut antamaan mitään tietoja sen käsiin joutuneista sotavangeista, vielä vähemmän sallinut käydä tarkastamassa vankileirejä. Punaisella Ristillä on kuitenkin se käsitys, että venäläistenkin sotavankien huolto Saksassa on sopimusten mukainen, mutta sotavankien kohtalosta Neuvostoliitossa ei ole mitään varmuutta. Kolme mahdollisuutta on ajateltavissa - jatkoi hän - , nim. ensinnäkin se, että Neuvostoliitto ei ensinkään säilytä sotavankeja, vaan likvideeraa ne. Toiseksi, että huolto on niin huono, etteivät neuvostolaiset halua päästää sivullisia sitä toteamaan. Punainen Risti ei nimittäin tyytyisi tarkastamaan vain jotakin yksityistä vankileiriä, joka tietenkin voitaisiin järjestää mallikelpoiseksi, vaan haluaisi oikeuden tarkastuksen toimittamiseen vankileireillä vapaan valintansa mukaan. Kolmas mahdollisuus, jota kuitenkin on pidettävä vain teoreettisena, olisi se, että Neuvostoliitto todella kaikessa hiljaisuudessa huoltaisi sotavankeja hyvin voidakseen sodan loputtua aiheuttaa yllätyksen ja nostaa arvonantoaan sivistysmaana. Yhdyin häneen siinä, että tämä mahdollisuus on täysin teoreettinen.

Kysymys Neuvostoliittoon joutuneista sotavangeista - lisäsi hän vielä - on Punaisen Ristin sotavankeja koskevassa toiminnassa nykysodan aikana pulmallisin. Hänkin on lukuisia kertoja käynyt asiasta puhumassa Neuvostoliiton täkäläisen suurlähettiläänVINOGRADOVin kanssa, mutta tuloksetta. Puhumattakaan siitä, että Neuvostoliitto edes vastavuoroisuusehdoin harkitsisi tarkastuskäyntien sallimista, ei tietojen antamisestakaan ole voitu saada sen taholta mitään lupausta.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 84.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

2/3-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Ankara ssa 2 p:nä maalis kuuta 1943. 24 268 Sal 43

12/3-43 - -

Asia: Keskustelu v. Papenin kanssa.

5 C24

v.PAPEN kävi eilen puheillani. Luullakseni tuli hän ensi sijassa tarkistamaan erästä huhua, jonka hän väitti Ankarassa liikkuvan, vaikka asia tulikin vain ohimennen keskustelun kuluessa puheeksi. Hän kertoin nimittäin täällä kuulleensa, että STEINHARDT olisi kauttani tehnyt joitakin rauhanehdotuksia Helsinkiin. Dementoin tiedon ja kerroin hänelle uudelleen lyhyesti, mitä Steinhardt oli minulle sanonut 6/2 (Kts. rap. n:o 13). Hän kysyi tässä yhteydessä, luulinko Steinhardt'in lainkaan käsittävän bolshevismivaaran merkitystä ei ainoastaan Euroopalle, vaan koko maailmalle, mukaanlukien Yhdysvallat, joissa tämä vaara armeijan palatessa sodan päätyttyä varmaankin tulee työttömyyden vuoksi olemaan uhkaava. Vastasin hänelle voineeni keskusteluissani Steinhardt'in kanssa vain todeta, että hän pitää bolshevismivaaraa Euroopassakin pienempänä pahana, kuin nazismin taholta sitä uhkaavaa. Bolshevismivaaran Yhdysvalloissa hän neglisoi.

Tähän liittyen lausui hän eräitä ajatuksia, jotka minut hieman yllättivät. Hän sanoi kysyneensä joskus itseltään, onkohan anglosaksisella taholla koskaan loppuun saakka ajateltu, millaiseksi tilanne Euroopassa saattaisi muodos-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tua, jos kehitys kulkisi heidän toivomallaan tavalla, t.s. Neuvostoliitto suoriutuisi voitollisena taistelusta idässä, anglosaksien onnistuisi päästä maihin Euroopassa ja Saksa luhistuisi. On hyvinkin mahdollista, että tällaisessa sekasorrossa Saksan armeijan keskuudesta nousisi joku päättäväinen kenraali, joka omaksuisi saksalaisen punaisen tunnuksen, saisi joukot puolelleen ja löisi tuumat yhteen bolshevikkien kanssa anglosaksien karkoittamiseksi Euroopasta.

Yhdysvaltojen sodanpäämääristä tuli myös puhe. Hän sanoi tietojensaa viittaavan siihen, että sisäiset erimielisyydet Yhdysvalloissa ovat tässä suhteessa huomattavat. ~~De-~~ ~~Demokraattisella~~ Republikaanisella taholla ei nimittäin hyväksytä Roosevelt'in ajamaa imperialistista politiikkaa, joka kaikesta päättäen tähtää laajan amerikkalaisen siirtomaavallan luomiseen, ainakin osittain Englannin kustannuksella. Mielipide ~~demokraatti-~~ republikaanisissa piireissä ei myöskään hyväksy sitä, että Roosevelt on kiinnittänyt päähuomionsa Euroopan asioihin jättämällä sivulle päävihollisen, Japanin. Tässä kohdin käyvät hänen tietonsa hyvin yhteen sen kanssa, mitä Prof. ESMER minulle kertoi Yhdysvalloissa saamistaan vaikutelmista. (Kts. rap. n:o 6). v. Papen lisäsi vielä, että ~~demokraattien~~ republikaanien kannatus Yhdysvalloissa kasvaa kasvamistaan.

Keskustelu kosketteli lyhyesti myös anglosaksien ja Neuvostoliiton välisiä suhteita tällä hetkellä. v. Papen huomautti olevan ilmeistä, että ne viime aikoina ovat tulleet entistäkin epäselvemmiksi. Anglosaksien taholla ollaan tietenkin tyytyväisiä siitä, että Neuvostoliitto vuodattaa verta heidän puolestaan, mutta viimeksi mainittu on yhä enemmän alkanut kyllästyä tähän kastanjain poimimiseen tulesta toisten hyväksi. On olemassa selviä merkkejä siitä,

ettei Neuvostoliitto, kaiketi viimeaikaisten menestystensäkin tunnossa, paljoakaan välitä siitä, mitä anglosaksisella taholla ajatellaan. Hän viittasi tässä yhteydessä myös "Pravdan" äskeisen artikkelin aiheuttamaan puolalais-neuvostolaiseen kontroversiin.+) Toiselta puolen ovat anglosaksit epäilemättä tietoisia siitä, että Neuvostoliitosta tulee, jos heidän onnistuisi voittaa akseli, heille erittäin vaikeasti tyydytettävä ja heidän suunnitelmiansa häiritsevä neuvottelukumppani, minkä vuoksi he mielellään näkevät, että taistelu idässä heikontaa myös Neuvostoliittoa. Jonkinlaista yhteyttä sodanjälkeisten selvittelyjen kanssa - lisäsi hän - lienee myös sillä tosiasialla, että varsinkin Englanti on toistaiseksi tahtonut säilyttää armeijansa mahdollisimman suuressa määrin koskemattomana, joskin viimemainittu tällöin kai ensi sijassa ajattelee omaa imperiumiansa. Anglosaksien mahdollisuudet vastustaa voitollisen sodan jälkeen Neuvostoliittoa asetti hän hyvin kysymyksenalaisiksi.

Anglosaksien ja Neuvostoliiton välisiä suhteita nykyään tarkastettaessa - v. Papen jatkoi - ovat lisäksi mielenkiintoisia eräät merkit siitä, että Neuvostoliitto alkaisi lähennellä Japania. Onko tässä jotakin vakavampaa takana, on tällä hetkellä tosin vaikeata nähdä, mutta se seikka, että Neuvostoliitto on uskaltanut tuoda Euroopan rintamalle suuren määrän siperialaisia divisiooneja Kaukaisesta Idästä näyttää symptomaattiselta. Joka tapauksessa on Neuvostoliitolla tässä mahdollisuudessa käsissään tärkeä valtti pelatessaan anglosaksien kanssa, sillä jos viimeksi mainittu, ei tosin vielä, vaan jossakin myöhäisemmässä vaiheessa liit-

---

+) Palaan asiaan eri raportissa saatuani lisätietoja.

toutuisi Japanin kanssa, kallistaisi se vaa'an Kaukaisessa Idässä ratkaisevasti Japanin hyväksi.

Tilanne itärintamalla tuli keskustelun aikana myös ohimennen puheeksi. Hän sanoi viimeisten tietojen viittaavan siihen, että rintama nyt suurin piirtein ottaen stabilisoituu nykyisille linjoille odottamaan Saksan kevätoffensiivia. Kelirikko on tänä vuonna tullut tavallista aikaisemmin ja häiritsee Keski-Venäjää myöten jo suuresti operatioita. Saksan strategisista suunnitelmista idässä ensi kesänä ei hän, sitä kysyessäni, ollut tietoinen.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

Lomake / Blankett N:o 401

20,40

Posti- ja lennätinlaitos — Post- och telegrafverket

94 268 Sal 143

*Mistä *) / Från *)* 0146 S ANKARA 101 10 15 1436 = ETAT = 15/3-43 — LHK —

Virkamiestutuksia / Tjänsteanmärkningar

EYHMÄ OSASTO ASIA

Sähkösanoma — Telegram

PRIORITE ULKOASIAT HELSINKI =

Vastaanotettu — Emottaget

15/3 1943 kl. 2005 m.

joht. / ledn. N:o 93-146

*) Numerot lähetyspaikan nimen jälkeen merkitsevät: 1) sähkösanoman numeroa, 2) sanalukua, 3), 4) ja 5) sähkösanoman sisäänjättöpäivää, -tuntia ja -minuuttia.

*) Siffrorna efter avsändningsorten betyda: 1) telegrammets nummer, 2) ordantal, 3), 4) och 5) inlämningsdatum, -timme och -minut.

62 KORJANNETTE RAPORTISSAME TJUGOFYRA ANDRASIVULLA DEMOKRAATIT REPUBLIKANEIKSI +

1, 2, 3, 4, 6, ark

62 +

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

7/3-43.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro 28/269 Sal 43
19/3-43 Nro — Liit. —
RYHMÄ 5. OSASTO C24. ASIA

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 73/45.

Ankara SSA 10 P:NÄ maalis KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 25 ja 26.

Lähetystö kunnioittaen oheisina lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 25. Puolalais-neuvostolaisesta konfliktista.

N:o 26. Anglosaksien maihinnoususta Euroopassa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Ankara ssa 7 p:nä maalis kuuta 1943.

UL. KOASIAINMINISTERIÖ
No 28 | 219 Sal | 43
19/3-43 | 12 - | Lähet. -
RYHMÄ | OSASTO | PSIA
5. | C24.

Asia: Puolalais-neuvostolaisesta konfliktista.

Puolan pakolaishallituksen ja neuvostohallituksen välisen nykyisen väittelyn alkuvaiheet ovat tunnetut. En senvuoksi katso tarpeelliseksi ryhtyä niitä selostamaan, yhtä vähän kuin Anatolian Tietotoimiston täällä päivittäin julkaisemaa, eri tahoilta saapunutta, asiaa koskevaa ainehistoa, koska sekin kaiketi on kotonakin tiedossa. Selostan sensijaan eräitä keskustelujani, joissa kysymystä täällä viime päivinä on kosketeltu.

Palautan kuitenkin mieleen ensin, mitä Ministeri MODIG minulle jo viime elokuussa kertoi Puolan täkäläisen lähettilään SOKOLNICKIn hänelle lausuneen (Kts. rap. n:o 61 v. 1942). Sokolnicki oli ollut levoton MOLOTOV'in matkan johdosta Lontooseen ja Washington'iin, koska hänen tietojensa mukaan Molotov oli ottanut tällöin esille myös Puolan ja Neuvostoliiton vastaista rajaa koskevan kysymyksen, vaatien puolalaisiakin alueita. Lontoossa hän olisikin saanut joitakin lupauksia kannatuksesta, jota vastoin Washington'issa hän olisi epäonnistunut Yhdysvaltojen pitäessä jyrkästi kiinni Atlantin chartesta. Jo tällöin oli Modig saanut sen vaikutelman, että puolalais-englantilaisetkaan suhteet eivät ol-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

leet selvät.

Tapasin eräässä tilaisuudessa pari päivää sitten suurlähettiläät v. PAPEN'in ja BERGERY'n, joiden kanssa erikseen tuli asiasta puhe. v. Papen kiinnitti huomiota ensinnäkin siihen seikkaan, että neuvostohallitus on tähän saakka välttänyt kysymyksen käsittelemistä julkisuudessa. Kun se nyt täysin avonaisesti esiintuo vaatimuksensa, jopa yksipuolisesti antaen tulkintansa Atlantin chartelle, on sitä pidettävä merkkinä siitä, että talvioffensiivin menestykset ovat nousseet Moskovan valtijaille päähän. Toiseksi osoittaa se, että neuvostohallitus on erittäin tyytymätön anglosaksisiin liittolaisiinsa ja välittää yhä vähemmän siitä, mitä nämä ajattelevat. Väittely on mielenkiintoinen siinäkin mielessä - lisäsi hän- että neuvostohallitus sen kautta tulee yhä enemmän paljastaneeksi imperialistiset pyrkimyksensä nykysodan yhteydessä, mihin anglosaksisella taholla ei aina ole tahdottu uskoa ja minkä nyttemmin pitäisi antaa näille aika paljon päänvaivaa sodanjälkeistä Eurooppaa hahmotellessaan.

Bergery näytti panevan pääpainon sille seikalle, että väittely on merkkinä yhä kasvavista erimielisyyksistä n.s. liittolaisleirissä. Samalla huomautti hän kuitenkin, että kysymys tässä on lähinnä Atlantin charten tulkinnasta, mikä johtuen charten epätäsmällisyydestä voi johtaa erilaisiin tuloksiin.+) Lienee epäilemätöntä, että Roosevelt'in ja Churchill'in tarkoituksena on ollut charten laatiessaan, että Puola

---

+) Muistettanee, että art:ssa 1 allekirjoittajavaltiot ilmoittavat, etteivät pyri mihinkään alueellisiin lisäyksiin ja art:ssa 2, etteivät tavottele mitään alueellista muutosta, joka ei ole sopusoinnussa intressoidun väestön vapaasti esiintuoman halun kanssa.

saisi entiset rajansa idässä, jotka Englanti sitäpaitsi on jo ennen sotaa garantoinut, mutta asiakirjassa ei nimenomaan sanota, mihin ajankohtaan sitä on sovellettava. Senvuoksi, jos Neuvostoliitto vielä rauhanneuvotteluissa on huomioonotettava tekijä ja se pitää kiinni vaatimuksestaan, ei ole mahdotonta, että anglosaksit kaikesta huolimatta tulkitsevat charten sen hyväksi. Kaiken edellytyksenähän kuitenkin on - huomautti hän lopuksi - että n.s. liittoutuneet voittavat sodan, joten väittely tällä hetkellä muistuttaa riitaa karhun taljasta, ennen kuin karhu on kaadettu.

Tapasin eilen myös Japanin täkäläisen suurlähettilään KURIHARAn, jonka kanssa asiasta lyhyesti tuli puhe. Hän esiintoi yleensä samoja ajatuksia, kuin v. Papen, lisäten, että väittely epäilemättä on anglosakseille erittäin epämieluyttävä, koska se vaatisi heiltä kannanottoa, jota he tällä hetkellä eivät halua tehdä, ja näin ollen paljastaa vain n.s. liittolaisleirissä vallitsevan hajaannuksen.

Käytin tilaisuutta hyväkseni kysyäkseni häneltä, onko perää huhuissa, että Japanin ja Neuvostoliiton välillä olisi jonkinlainen lähentyminen käynnissä. Hän kielsi sen, mutta ei kuitenkaan mielestäni tahtonut vastaisuuteen nähden kokonaan torjua tätä mahdollisuutta.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Yrjö-Koskinen

8/3-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

28 269 Sal 43

19/3-43

RAPORTTI n:o 26.

Ankara ssa 8 p:nä maalis kuuta 1943.

Asia: Anglosaksien maihinnoususta Euroopassa.

Akselin sotilasasiamiespiireissä täällä olen kuullut otsakeasiassa seuraavaa:

Viime aikoina on voitu panna merkille, että anglosaksisella taholla on vähemmän puhuttu maihinnoususta Euroopan mantereella lähiaikoina odotettavissa olevana tapahtumana. Luullaan sen johtuvan etupäässä siitä, että on todettu Pohjois-Afrikan puhdistamisen akselijoukoista, jos se lainkaan onnistuu, vievän enemmän aikaa, kuin alunperin oli laskettu, maihinnousua Välimeren suunnalla kun on pidetty helpoimmin toteutettavana. Mutta vaikenemiseen otaksutaan olevan muitakin syitä, nimenomaan se, että ranskalaiseen Pohjois-Afrikaan maihinlaskettujen joukkojen huolto on osoittautunut erittäin vaikeaksi. Sitä vaikeammaksi tulisi luonnollisesti suurempien voimien huolto, jotka menestyksellistä maihinnousua Euroopassa suunniteltaessa olisivat välttämättömät.

Näissä piireissä huomautetaan myös siitä, että uusien joukkojen maihinlasku Pohjois-Afrikaankin on nyttemmin tullut anglosakseille paljoa vaikeammaksi, kuin ensimäinen, vaikka rannikko onkin nyt täydellisesti heidän hallussaan. Ensimmäinenhän tapahtui yllätyksenä, jota vastoin akselin veden-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

alaiset ovat nyt nimenomaan tällä rannikolla varoillaan. Joka tapauksessa tulisi se erittäin suuria uhreja vaativaksi, kuten maihinnousu Euroopankin rannikolla, jossa pääesteen muodostaa Saksan rannikkopuolustus.

Jouduin kiinnittämään näihin puheisiin enemmän huomiota senjälkeen, kun v. PAPEN pari päivää sitten otti asian puheeksi kanssani. Hän huomautti tällöin näyttävän siltä, että anglosaksit nyttemmin ovat alkaneet epäröidä maihinnousukysymyksessä. Itse asiassa - lisäsi hän - ei olisi ensinkään ihmeellistä, jos näin olisi asian laita, sillä heidän täytyy kaikissa tapauksissa laskea erittäin suuriin niin hyvin miehistö-, kuin materiaalitappioihin onnistuneenkin maihinnousun tapahtuessa ja sangen epävarmoihin huoltomahdollisuuksiin. Yleisen mielipiteen reaktiooni tulisi suurten tappioiden sattuessa todennäköisesti olemaan Yhdysvalloissa voimakas Roosevelt'in politiikkaa vastaan, jonka eurooppalainen suuntaus on laajoissa amerikkalaisissa piireissä jo nyt herättänyt vastustusta. -Mahdotonta ei myöskään ole - huomautti hän naurahtaen lopuksi - että koko hälinä maihinnoususta on järjestetty vain Neuvostoliittoa silmälläpitäen, ilman että siinä mitään sen vakavampaa ainakaan toistaiseksi on takana.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

15/3-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 30. 269 Sal 43

KIRJELMÄ n:o 86/52. 23/3-43

Ankara SSA 18 P:NÄ maalis KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N 624.

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 27.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa N:o 27. Keskustelu Suurlähettiläs Steinhardt'in kanssa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

30 269 Sal 43

23/3-43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27. 5. 824.

Ankara ssa 15 p:nä maalis kuuta 19 43.

Asia: Keskustelu Suulähettiläs Steinhardt'in kanssa.

Puolalais-neuvostolainen kontroverssi on vielä kuluneen viikon aikana kiinnittänyt täällä huomiota puoleensa. Lehdistö on sitä jatkuvasti kommentoinut. Kun kysymys lähinnä koskee Atlantin chartea ja sen tulkintaa, kävin tänään Suurlähettiläs STEINHARDTin puheilla kuullakseni, mitä hän asiasta ajattelee. Hän oli kuitenkin lausunnossaan varovainen, arvatenkin juuri puolalais-neuvostolaisen konfliktin vuoksi, jonka merkitystä hän kuitenkin koetti väheksyä. Ymmärsin hänet, mitä charteen tulee, seuraavaan tapaan:

Atlantin charte muodostaa edelleen perustan anglosaksien sodanjälkeisille järjestelysuunnitelmille ja myös Neuvostoliitto on siihen liittynyt. Chartessa esiintuodaan kuitenkin vain yleisiä periaatteita, joiden sovelluttamisessa, tästä charten luonteesta johtuen, erilaiset tulkinnat ovat mahdollisia. Jo kysymys siitä, mihin ajankohtaan charten periaatteita on sovellutettava, voi antaa aihetta erimielisyyksiin. On todennäköistä, että charten laatijat ovat tarkoittaneet tässä suhteessa tilannetta lähinnä ennen sotaa, mutta puolustaa voidaan myös tulkintaa, joka nojautuu tilanteeseen allekirjoitushetkellä. Hän huomautti tässä yhteydessä samalla, että kysy-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mys ei kuitenkaan kaikesta päättäen silloin, kun chartea joudutaan sovelluttamaan, tule muodostumaan juridiseksi, vaan ratkaistaan se poliittisena sillä hetkellä vallitsevan tilanteen vaatimusten mukaisesti. Tällöin tulee kaiketi myös huomioonotettavaksi ei ainoastaan molempien riitapuolten, vaan yleensä liittoutuneiden suhteellinen panos yhteisen voiton saavuttamiseksi. Neuvostoliiton panos on suuri ja jos se voittajana suoriutuu taistelusta, ovat sen vaatimuksetkin luultavasti suuret. Huomauttaessani, että Atlantin charte antaa tarpeen tullen toimeenpantavalle kansanäänestykselle ratkaisevan merkityksen, myönsi hän sen, mutta lisäsi, että kokemus on osoittanut tällaiset kansanäänestykset usein narripeliksi. Kuitenkin,sikäli kuin äänestys voidaan järjestää puolueettoman kansainvälisen äänestysorganisaation toimesta, kuten tapahtui Saar'issa, voi sellainen ehkä tämänkin sodan jälkeen määrätyissä tapauksissa tulla kysymykseen. Välttämätöntä olisi tällöin myös, että äänestys agitation välttämiseksi tapahtuisi nopeasti äänestyspäätöksen jälkeen ja että osaaottava väestö voitaisiin saada vakuutetuksi siitä, että äänestys on salainen ja siksi jää. Olin huomaavinani, että hän tätä puhuessaan ainakin ohimennen ajatteli myös Itä-Karjalaa.+)

Keskustelussa tuli myös puheeksi yleinen sotatilanne jolloin hän hyvin optimistiseen ja suurentelevaan tapaansa lausui suunnilleen seuraavaa:

On nyt jo ilmeistä, että saksalaiset eivät pysty

+) Yleensä on hänen käsityksensä kuitenkin ymmärtääkseni se, että voimme olla kiitollisia, jos saamme v. 1939 rajat.

ehkä tulevat suhteellisesti suuremmiksi, mutta se on otettu lukuun.

Kuuntelin hänen selityksiään tekemättä vastaväitteitä. Ne olivat ilmeisesti tarkoitetut saatettaviksi hallitukseni tietoon.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

18/3-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 97/56.

Ankara SSA 24 P:NÄ maalis KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

31 269 Sal 43

31/3-43

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 28, 29, 30 ja 31.

Lähetystö kunnioittaen oheisina lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 28 Uuden hallituksen ohjelmajulistus.

N:o 29 Äskeiset uusintavaalit Turkissa.

N:o 30 Keskustelu Professori Esmer'in kanssa.

N:o 31 Uuden hallituksen ohjelmajulistus II.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

31 269 Sal 43

Ankara ssa 18 p:nä maalis kuuta 19 31/3 43

Asia: Uuden hallituksen ohjelmajulistus.

5 C24

Eilen antoi Pääministeri SARACOGLU Suuressa Assambleassa uuden hallituksen ohjelmajulistuksen, jota on odotettu hallituksen muodostamisesta lähtien. Sen ulkopoliittisessa osassa kiinnittää huomion puoleensa ennen kaikkea sen voimakkaasti englantilaisystävällinen sävy. Yhdysvallatkin saavat osakseen vain kohteliaan kumarruksen. Sensijaan ei julistuksessa mainita mitään akselivalloista, yhtä vähän kuin Neuvostoliitosta. Ainoa kohta, joka tähän voi viitata, on julistuksen alussa, jossa sanotaan: "Politiikkamme ja suhteemme liittolais- ja ystävävaltioihin olemme järjestäneet välillämme voimassa olevien sopimusten kautta". Julistus poikkeaa tässä suhteessa Turkin valtiomiesten tavanomaisista julkisista lausunnoista, joissa viime aikoina aina on englantilaisen liiton vastapainoksi esiintuotu ystävyyssopimus Saksan kanssa v:lta 1941.

Tämä vaikeneminen akselivalloista, samalla kuin anglosakseille kohdistetaan erittäin lämpimiä sanoja, johtaa itsestään mieleen kysymyksen, olisiko Turkki jo aikeissa luopua puolueettomuudestaan anglosaksien hyväksi. Todennäköisesti ei näin toistaiseksi ole asian laita, joskin merkkejä on

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viime viime aikoina ollut havaittavissa hiljaisesta kallistumisesta tähän suuntaan. Ei kuitenkaan ole uskottavaa, että Turkki tekisi mitään käänteentekevää ratkaisua ainakaan ennen, kuin on nähtävissä, mihin taistelu Neuvostoliitossa ensi kesänä johtaa. Sitäpaitsi ei Turkki vielä ole sotilaallisesti valmiskaan muuttamaan asennettaan, anglosaksinen materiaaliavustus kun vasta on varsinaisesti päässyt alkuun. Syksyyn mentäessä on se kuitenkin epäilemättä paljoa paremmin varustettu, joten enemmän todellisuuspohjaa on niiden laskelmissa, jotka otaksuvat Turkin silloin luopuvan puolueettomuudestaan liittolaisten hyväksi, jos Saksan ei ole kesän kuluessa onnistunut aikaansaada ratkaisua idässä. Kun tällöin on käynyt ilmeiseksi, mille puolelle voitto tulee kallistumaan - selitetään - on Turkin ajoissa, lähinnä Neuvostoliittoa silmälläpitäen, sijoittauduttava voittajaleiriin. Tämähän on mahdollista, mutta sittenkin olen enemmän taipuvainen uskomaan, että Turkki haluaa säästää voimansa koskemattomina sodan jälkiselvitysten varalta.

Olen kuullut hyvin informoidulta taholta erään selityksen syystä, joka olisi aiheuttanut Saracoglun jättämään ohjelmajulistuksessaan Saksan mainitsematta ja joka, huomioonottaen turkkilaisten tunnetun, erittäin suuren kunnianarkuuden, voi olla asiallinen, nimittäin sen, että Turkin hallitus olisi ollut loukkaantunut siitä, että Presidentti INÖNÜN jälleenvalinnan yhteydessä Saksan lehdistö on suurin piirtein ottaen vaiennut tai ainakin pidättäytynyt kiinnittämästä asiaan erikoisempaa huomiota, samalla kuin anglosaksiset maat, jopa puolueettomatkin, ovat käyttäneet tilaisuutta hyväkseen lausuakseen tunnustuksen sanoja uudelleen valitulle presiden-

tille ja hänen johtamalleen politiikalle. Jos asia on näin, olisi kyseessä vain jotenkin helppohintainen demonstratio.

Palaan asiaan saatuani tavata v. PAPENin, joka tällä hetkellä on matkoilla.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/3-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Ankara ssa 22 p:nä maalis kuuta 1943. 31 269 Sal 43

31/3-43

Asia: Äskeiset uusintavaalit Turkissa.

5 C 24

Äskettäin on Turkissa, kuten tunnettua, toimitettu niin hyvin eduskunnan, kuin Tasavallan Presidentin uusintavaalit, minkä ohella hallituksen kokoonpanossa on tehty eräitä muutoksia. On ehkä aiheellista tässä yhteydessä lyhyesti selostaa Turkissa voimassa olevaa vaalijärjestelmää, samoin kuin eduskunnan kokoonpanoa.

Turkin eduskuntaan kuuluu nykyään 445 jäsentä, joista 15 naista. Ne valitaan kaksiasteisen vaalijärjestelmän pohjalla siten, että ensin valitaan valitsijamiehet, jotka sitten toimittavat edustajavaalin. Jokaista 40.000 asukasta kohti valitaan yksi edustaja. Äänestysoikeus on jokaisella hyvämaineisella, 24 vuotta täyttäneellä Turkin kansalaisella. Vaalikelpoisuusikä on 30 vuotta.

Vaalijärjestelmä on täysin valtiojohtoinen. Yksityisillä kansalaisryhmillä ei ole oikeutta asettaa omia ehdokkaitaan, vaan asettaa ehdokkaat kansallisen puolueen s.o. Turkin ainoan puolueen johto. Aikaisemmin olikin äänestys vain puhdas muodollisuus, ehdokkaita kun ei asetettu enempää, kuin oli valittava edustajia. Vaalit eivät senvuoksi herättäneetkään väestössä kiinnostusta. Nyt tapahtuneissa vaaleis-

JAKELUOHJE: (Tavallinen).

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa on ensi kerran annettu valitsijoille hiukan vapautta valinnassa. 35 vaalipiirissä 65:stä (suurimmissa) oli nimettyjen ehdokkaiden lukumäärä suurempi, eräissä huomattavastikin, kuin valittavien edustajain. Vaaliin osanotto olikin senvuoksi näissä vaalipiireissä huomattavasti aikaisempaa vilkkaampi.

Vaalit toimitetaan joka 4:s vuosi ja niitä seuraa Tasavallan Presidentin vaali ja hallituksen vaihdos. Jonkin aikaa vaalien jälkeen kokoontuu Suuri Puoluekokous (Grand Congrès du Parti), joka vahvistaa nelivuotiskautena noudatettavan sisä- ja ulkopolitiikan yleiset suuntaviivat. Väliaikana edustaa kongressia ja puoluetta niiden korkeimpana elimenä puolueen Suuri Neuvosto (Grand Conseil du Parti), jonka muodostavat Tasavallan Presidentti, Pääministeri ja puolueen Pääsihteeri. Kongressilla on sitäpaitsi eräs erikoislaatuinen tehtävä. Se valitsee nimittäin valittujen edustajien joukosta n.s. opposition eli, kuten sitä kutsutaan, itsenäisten ryhmän. Tällä kertaa kuuluu siihen 21 edustajaa m.m. Prof. ESMER, mutta odotetaan sen lukumäärää ensi kongressissa, joka pidettänee toukokuussa, lisättävän. Tämä itsenäisryhmä ei ole sidottu puolueen päätöksiin, vaan on sillä oikeutena ja tehtävänäkin niitä arvostella, jota vastoin muilla edustajilla ei tällaista arvosteluvapautta ole. Itsenäisryhmä on tämän vuoksi saavuttanut Turkin valtiollisessa elämässä varsin huomattavan merkityksen, joskaan kysymys tässä ei olekaan muusta, kuin puolueen keskuudessaan järjestämästä itsekritiikistä.

Uusintavaalien jälkeen tapahtunut Tasavallan Presidentin vaali oli tulokseltaan etukäteen selvä. ISMET INÖNÜn

jälleenvaali oli vain muodollisuus. Samoin oli selvää, että hallituksen muodostaminen jätettäisiin silloisen pääministerin SARACOGLUn tehtäväksi. Hallituksen kokoonpanossa sensijaan tapahtui eräitä muutoksia: oikeus-, talous-, kauppa- ja monopooliministerit vaihtuivat. Näistä kuuluivat muut, paitsi uusi monopooliministeri itsenäisryhmään, mutta siirrettiin nyt hallituksen jäseniksi tultuaan Suuren Neuvoston päätöksellä varsinaiseen puolueeseen. He ovat kaikki, paitsi kauppaministeri, opinnoiltaan juristeja ja verrattain nuoria miehiä. Koko eduskuntakin nuorentui uusintavaaleissa huomattavasti, sen uusien jäsenten, jotka muodostavat n. 1/3 eduskunnasta, ollessa etupäässä nuorta väkeä.

Lähettiläs : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/3-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 31 269 Sal : Salminen.

RAPORTTI n:o 30.

Ankara ssa 22 p:nä maalis kuuta 1943. 31/3-43

Asia: Keskustelu Professori Esmer'in kanssa. 5. 824.

Tapasin eilen Professori ESMERin, jonka kanssa tuli puhe eräistä lähinnä sodanjälkeistä aikaa koskevista kysymyksistä. Hänen lausuntonsa ovat aina mielenkiintoisia siksi, että ne eivät käsitykseni mukaan voi kovinkaan paljoa poiketa siitä, mitä määräävämmälläkin taholla ajatellaan. Hän on sitäpaitsi eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan jäsen.

Hän huomautti aluksi siitä, että erimielisyydet anglosaksien kesken, mitä tulee Neuvostoliiton osuuteen sodanjälkeisten kysymysten ratkaisemisessa Euroopassa, näyttävät edelleen jatkuvan, jolleivät ehkä viime aikoina ole suurentuneetkin. Lukuisat englantilaiset lausunnot viittaavat nimittäin siihen, että sillä taholla oltaisiin valmiita jo sodan tässä vaiheessa menemään, niin kuin osittain jo on mentykin, varsin pitkälle meneviin sitoumuksiin Neuvostoliiton hyväksi sodan jälkiselvittelyjä silmälläpitäen. Yhdysvallat eivät kaikesta päättäen kaikessa halua kulkea mukana. Näin näyttää olevan asian laita varsinkin, mitä tulee Neuvostoliiton intressipiirin määrittelemiseen jo nykyvaiheessa. Eri kysymys on sitten, onko Neuvostoliitto toistaiseksi halukas mihinkään sitoumuksiin tässä suhteessa.

JAKELUOHJE: (Tavallinen)

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tällä hetkellä - jatkoi hän - ei tietenkään voida olojen järjestymisestä sodan jälkeen Neuvostoliiton länsirajalla lausua muuta, kuin toivomuksia. Tässä mielessä puhuen olisi tärkeätä, että kaikki Neuvostoliiton läntiset naapurit - hän mainitsi nimenomaan Turkin, Rumanian, Unkarin, Puolan ja Suomen - olisivat sodan jälkeen niin hyvin sisäisesti, kuin sotilaallisesti mahdollisimman voimakkaita voidakseen muodostaa sulun bolshevistista imperialismia vastaan. Yhteistoimintakin niiden kesken olisi tässä tarkoituksessa toivottava, mutta olisi se epäilemättä vaikeasti toteutettavissa. Viron, Latvian ja Liettuan itsenäisyyden palautumiseen ei hän näyttänyt uskovan senkään vuoksi, että hän piti vastaisen turvallisuuden säilymisen kannalta idässä tärkeänä järjestää Venäjälle mukavampi ja laajempi pääsy merelle, kuin mikä sille jäi viime maailmansodan jälkeen. Saksasta ei hän tällä kertaa puhunut mitään, mutta palautan mieleen, että hän kerran aikaisemmin on samassa hengessä puhunut voimakkaan Saksan säilymisen tärkeydestä. (Kts. rap. n:o 6 v. 1943).

Olen katsonut olevan syytä ylläselostetusta Prof. Esmer'in lausunnosta tiedoittaa, koska sekin osaltaan osoittaa, että sodan jälkeiset kysymykset ja varsinkin Neuvostoliiton osuus niissä vakavasti askarruttavat mieliä Turkissa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

23/3-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Ankara ssa 23 p:nä maalis kuuta 1943.

31 269 Sal 43

31/3-43

Asia: Uuden hallituksen ohjelmajulistus II.

5 C24

Kävin tänään Suurlähettiläs v. PAPENin luona hänen palattuaan käynniltä Istanbul'issa. Kysyessäni häneltä, mitä hän ajatteli Turkin uuden hallituksen ohjelmajulistuksessa anglosakseihin kohdistetuista ystävyydenilmauksista kertoi hän kävneensä MENEMENCIOGLUn luona asiasta puhumassa ja tällöin huomauttaneensa Saksassa herättäneen oudoksumista, että julistuksessa, tavallisuudesta poiketen, oli puhuttu vain toisesta sotaakäyvästä puolesta, vieläpä ystävällisiä suhteita siihen erittäin voimakkaasti alleviivaten. Menemencioglu oli antanut hänelle seuraavan selityksen:

Lausunto ei merkitse mitään muutosta Turkin tähänastisessa puolueettomuusasenteessa. Se on ollut aiheellinen senvuoksi, että niin hyvin Englannissa, kuin Yhdysvalloissa on viime aikoina, varsinkin Tasavallan Presidentin jälleenvaalin yhteydessä, osoitettu Turkille, sen Valtionpäälle ja hänen johtamalleen politiikalle erittäin ystävällistä ja ymmärtäväistä huomiota. Mielenilmaisuilla Yhdysvaltojen kongressissa ja Englannin Ylähuoneessa on ollut suorastaan juhlallinen sävy. Turkin hallitus on tämän vuoksi katsonut velvollisuudekseen julkisesti esiintuoda, että se panee arvoa

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tälle huomaavaisuudelle. Tavanmukaisten formulain käyttäminen tässä yhteydessä ei olisi ollut paikallaan.

v. Papen oli ottanut tämän selityksen täydestä, mutta huomautti minulle sen vaikutelman joka tapauksessa olevan vaikeasti vältettävissä, että lausunto merkitsee liioteltua anglosaksien liehakoimista.

Olen tavannut myös Rumanian ministerin TELEMAQUEn ja puhunut asiasta hänen kanssaan. Hän oli eräissä muissa asioissa käynyt Pääministeri SARACOGLUn puheilla ja ottanut tällöin esille myös hallitusjulistuksen. S. oli nimenomaan pyytänyt häntä tiedoittamaan hallitukselleen, ettei mitään muutosta Turkin asenteessa ole tapahtunut, vaan jatkuu sen puolueeton linja edelleen. Syyn hallitusjulistuksessa anglosakseihin kohdistetuille sanoille selosti hän suurin piirtein ottaen samoin, kuin Menemencioglu v. Papen'ille.

Myös Prof. ESMER on minulle vakuuttanut Turkin politiikan tulevan jatkumaan muuttumattomana.

Mainitsen vielä, että Everstil. VIITANEN on kuullut lähteestä, jota hän pitää yleensä hyvin informoituna, että Suurlähettiläs HUGESSEN olisi käynyt ennen julistuksen antamista Pääministerin puheilla pyytämässä, että siinä kohdistettaisiin Neuvostoliitolle edes joku ystävällinen sana. Saracoglu olisi tästä kieltäytynyt.

\+ \+
\+

Jos asia on niin, kuin turkkilaisella taholla selitetään, nimittäin että on tahdottu erikoisesti korostaa

Turkin tuntemaa tyydytystä ja kiitollisuutta sille anglosaksiselta taholta kohdistetuista ystävällisistä lausunnoista, käy Saksan ja Neuvostoliiton mainitsemattajättäminen ohjelmajulistuksessa ehkä jossakin määrin ymmärrettäväksi. Epäilemätöntä kuitenkin on, ettei ainakaan saksalaisella taholla oikein tahdota tätä selitystä sulattaa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 32:

Ministeri Yrjö-Koskinen.

26/3-43.

5000—8—42 3785.

A n k a r a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 115/60.

Ankara SSA 1 P:NÄ huhti KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

32 270 Sal 43.

7/4-43 Nr - Lähl. -

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 32.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa N:o 32 Neuvotteluhuhuista Turkin ja Neuvostoliiton välillä.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

32 270 Sal 43

Ankara ssa 26 p:nä maalis kuuta 19 43 7/4-43

KYHMÄ	LUOKITE	ASIA
5	C24	

Asia: Neuvotteluhuhuista Turkin ja Neuvostoliiton välillä.

Tavatessani Suurlähettiläs v. PAPENin eräitä päiviä sitten mainitsi hän ohimennen, että hänellä on "tunnelma" siitä, että joitakin keskusteluja on nykyään käynnissä Turkin ja Neuvostoliiton välillä. Mitä ne koskisivat, siitä ei hänellä kuitenkaan ollut tietoja. Hän lisäsi, että Suurlähettiläs VINOGRADOVin viimeaikaisten ulkoministeriössäkäyntien takana ei tosin tarvitse olla mitään merkillistä.

Kuullessani tätä tuli mieleeni, mitä Turkin lähettiläs Bern'issä oli jo viime joulukuussa kertonut lähettiläs VOIONMAAlle, että nimittäin jonkinlainen "julkilausuma" Turkin ja Neuvostoliiton välillä oli mahdollinen, koskien maiden välisen, kahden vuoden kuluttua päättyvän ystävyyssopimuksen pitentämistä. Olen koettanut ottaa asiasta selvää, mutta en toistaiseksi ole voinut saada tälle tiedolle vahvistusta. Mainitessani tästä v. Papen'ille arveli hän, ettei uudistamisesta vielä voine olla kysymys, kun sopimuksen voimassaolo jatkuu edelleen yli kahden vuoden ajan.

Totta on kyllä, että Turkin ja Neuvostoliiton välisen ystävyys- ja puolueettomuussopimuksen voimassaoloaika päättyy vuonna 1945. Se on alkuaan tehty Pariisissa 17

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

päivänä joulukuuta 1925 ja on sitä senjälkeen useat kerrat pitennetty ja täydennetty, viimeksi Ankarassa 7 päivänä marraskuuta 1935, jolloin se, samoin kuin 7 päivänä maaliskuuta 1931 allekirjoitettu Protocole naval uudistettiin 10 vuodeksi eteenpäin.

Mainittujen sopimusten ollessa näin ollen voimassa vielä 2½ vuotta eivät mitkään asialliset syyt pakottaisi niitä tällä hetkellä uudistamaan. Kun kuitenkin on tunnettua, että anglosaksisen liittouman taholla toivottaisiin Turkin ja Neuvostoliiton välillä nykyään jotakin poliittista elettä, voisi ehkä ystävyys- ja puolueettomuussopimuksen uudistaminen paremman puutteessa tällaiseksi eleeksi kelvata. Täkäläisessä diplomaattikunnassa ei tietääkseni kuitenkaan olla tällaisista neuvotteluista tietoisia.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Antiarassa olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

3/4-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 125/64.

Ankara SSA 7 P:NÄ huhti KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 33.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa N:o 33. Suurlähettiläs Steinhardt'in kertomaa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

34 270 Sal 43
14/4-43
5. § 24.

34 270 Sal 43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 14/4-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Ankara ssa 3 p:nä huhti kuuta 1943. 5. C 24.

Asia: Suurlähettiläs Steinhardt'in kertomaa.

Italian uusi suurlähettiläs GUARIGLIA on äskettäin saapunut tänne. En ole vielä häntä tavannut virallisesti, mutta epävirallinen kontakti parissa tilaisuudessa on ollut miellyttävä. Hänen nimittämisensä yhteydessä tänne entisen Moskovan suurlähettilään ROSSOn tilalle, jolle jo oli pyydetty agrementtia, liikkui, kuten lienee tunnettua, monenlaisia huhuja, joihin en kuitenkaan ole kiinnittänyt suurempaa huomiota. Katson kuitenkin aiheelliseksi tiedoittaa seuraavaa:

Lounaalla viime keskiviikkona suurlähettiläs STEINHARDT'in luona istui rouvani isännän vasemmalla puolen. Keskustelussa tuli puheeksi myös Guariglian nimitys, jolloin Steinhardt kertoi seuraavaa: Heidän saamiensa parhaiden informatioiden mukaan olisi CIANO ollut taipuvainen erikoisrauhaan ja aikonut lähettää Rosson tänne nimenomaan tunnustelemaan hänen, Steinhardt'in kautta mahdollisuuksia siihen. Suunnitelmaa oli koetettu pitää salassa, mutta olivat saksalaiset kuitenkin saaneet siitä vihiä. Asia oli päättynyt Cianon syrjäyttämiseen ulkoministerin paikalta ja Rosson agrementtipyynnön peruutukseen. Hän oli lisännyt, että kun akseli-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joukot jonkun viikon päästä karkoitetaan Tunis'ista, tulee kysymys erikoisrauhasta todennäköisesti taas Italiassa ajankohtaiseksi ja silloin ehkä Rossokin vielä ilmestyy tänne. +)

Keskustelu oli kosketellut myös Suomen asemaa, jolloin Steinhardt oli huomauttanut, että Suomen nimen ympärillä on viime aikoina ollut vähän hiljaisempaa. Heillä alettanee vähitellen paremmin ymmärtää, ettei Suomella nykytilanteessa ole sanottavaa tehtävissä irroittuakseen sodasta. Presidentin vaalin ja uuden hallituksen muodostamisen yhteydessä tosin odotettiin jotakin virallista lausuntoa tähän suuntaan, kernaimmin Presidentti RYTIn taholta. Miksette esim. voisi sanoa - oli hän jatkanut - ettei aikomuksenne enää ole jatkaa aktiivista taistelua, vaan pysytellä vain puolustusasemissa. Voitte antaa saksalaisten käydä sotaansa pohjoisessa, ilmoittaen vain, ettette pysty heitä poisajamaan. Me toivomme joka tapauksessa, että Suomi käyttää hyväkseen ensimäisen tilaisuuden, jolloin mahdollisuus sodasta irtautumiseen ilmenee.

Huomiota kiinnittää hänen sanojensa suuri yhdenmukaisuus sen kanssa, mitä lähettiläs PROCOPÉn tiedoituksen mukaan 24.2 eräs amerikkalainen sanomalehtimies on lausunut lähetystöneuvos TOIVOLAlle (kts. Ulkom. pol. tied. n:o 19 siv. 2 - 3).

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

+) Rosso ja Steinhardt ovat kollegoja Moskovan ajoilta. Rossonrouva on amerikatar.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 34.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

8/4-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 136/70.

Ankara SSA 14 P:NÄ huhti KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

36 | 270 Sal. D. 1943

1/5-43 | No - | Liit. -

PÄIVÄ	OSASTO	ASIA
5.	C24.	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:rot 34, 35, 36 ja 37.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 34. Suurlähettiläs Guariglia tilanteesta Tunis'issa.

N:o 35. Eräitä tietoja Balkan'in Ententen uudistamissuunnitelmista.

N:o 36. Ministeri Telemaquen tietoja Ulkoministeri Edenin äskeisestä matkasta.

N:o 37. Neuvostoliiton reserveistä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

36 270 Sal 43

1/5-43 No - Liite -

OSASTO 5. C24. ASIA

RAPORTTI n:o 34.

Ankara ssa 8 p:nä huhti kuuta 19 43.

Asia: Suurlähettiläs Guariglia tilanteesta Tunis'issa.

Tein tänään ensikäynnin Italian äsken saapuneen uuden suurlähettilään GUARIGLIAn luona. Keskustelussa tuli myös esille tilanne Tunis'issa. Hän kertoi tällöin, että akselijoukkojen asema siellä on erittäin vaikea, eikä voida odottaa, että vastarinta jatkuisi loppumattomiin. Niillä on nyt vastassaan 11-kertainen ylivoima vihollisen saatua koko ajan lisävoimia osaksi Egyptin kautta, mutta osittain myös suoraan meritse Pohjois-Afrikaan. Akselin vedenalaisten ei nimittäin onnistu upottaa saattueista, kuin osan, usein vain pienen osan, jäännöksen päästessä perille. Esim. hänen lähtönsä aikoina Roomasta kävivät akselin vedenalaiset erään n. 60 laivaa käsittäneen saattueen kimppuun Gibraltar'in ja Alger'in välillä. Siitä onnistuttiin upottamaan vain kymmenkunta laivaa. Joitakin laivoja saadaan tosin upotetuksi vielä satamaan saavuttuaankin, mutta ne on usein jo purettu ja miehistöt laskettu maihin. Vihollisen täydennyskuljetukset voivat näin ollen jatkua, tosin huomattavin tappioin, vedenalaisesta sodasta huolimatta.

Sama vaikeus - jatkoi hän - on myös akselin voi-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

tettavana. Senkin täydennykuljetuksia Sisilian ja Tunis'in välillä ovat varsinkin viime aikoina englantilais-amerikalaiset vedenalaiset ja lentokoneet suuresti häirinneet, onnistuen upottamaan nimenomaan monia polttoainetta kuljettavia laivoja. Tämän vuoksi on täydennyslähetyksiä, myös miehistön, viime aikoina suuremmassa määrässä, kuin aikaisemmin täytynyt ruveta toimittamaan Tunis'iin lentoteitse. Se ei kuitenkaan yksinään voi täyttää täydennystarvetta, minkä vuoksi myös merikuljetukset tappioista huolimatta jatkuvat. Varsinkin polttoaineessa alkaa tilanne olla ahtaalla. Ajan voittamiseksi on akselin aikomuksena joka tapauksessa jatkaa vastarintaa Tunis'issa niin kauan, kuin se suinkin on mahdollista.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Yrjö-Koskinen

9/4-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

36 270 Sal 43

1/5-43 № - Lit. -

NÄRMÄ 5. OSASTO C24. ASIA

RAPORTTI n:o 35.

Ankara ssa 9 p:nä huhti kuuta 1943.

Asia: Eräitä tietoja Balkan'in Ententen uudistamissuunnitelmista.

Luettuani eräässä René PAYOTn laatimassa pääkijoituksessa "Journal de Genève'issä maininnan,+) että Turkin hallitus olisi tehnyt Rumanian hallitukselle joitakin Balkan'in Ententen jälleen henkiin herättämistä koskevia esityksiä kävin tapaamassa Rumanian täkäläistä ministeriä TELEMAQUEa kuullakseni, mitä tietoja hänellä oli asiasta. Hän kertoi seuraavaa:

Mitään virallisia esityksiä asiassa ei hänen tietääkseen ole Bucarestissa tehty, missään tapauksessa ei sellaisia, jotka tähtäisivät Rumanian irtautumiseen akselista. Sensijaan piti hän mahdollisena ja todennäköisenäkin, että Turkin ministeri Bucarestissa on jo nyt tunnustellut Rumamian hallituksen käsityksiä eräisiin sodanjälkeisiin probleemeihin nähden, niiden joukossa Balkanin Ententen uudistamiseen. Hän perusteli otaksumaansa näin: Hänen saamiensa tietojen mukaan, joita hän piti luotettavina, olisi Turkin taholta Adanassa voimakkaasti tehostettu Neuvostoliiton tahol-

+) Journal de Genève 26.3.43.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta uhkaavaa sodanjälkeistä vaaraa. CHURCHILL olisi silloin aluksi suositellut lähentymistä Neuvostoliittoon ja neuvotteluja jo nyt sen kanssa Turkin turvallisuutta koskevista kysymyksistä. Turkkilaiset eivät kuitenkaan olisi olleet tähän halukkaita, jolloin Churchill olisi tiedustellut, miten he sitten olivat ajatelleet vaaran torjuttavaksi. Turkkilaisten taholta olisi tällöin esitetty ajatus regionaalisista yhteenliittymistä Neuvostoliiton ja Euroopan välille. Yhden tällaisen muodostaisivat Balkan'in valtiot: Turkki, Rumania, Kreikka, Serbia ja BULGARIA. Toisen keskieurooppalaiset valtiot: Puola, Unkari, Tsekkoslovakia tai Tsekkia ja Slovakia sekä Unkari. Ja kolmannen pohjoismaiset valtiot, Baltian maat niihin luettuina. Churchill ei olisi suhtautunut periaatteessa kielteisesti ajatukseen, mutta epäillyt sen toteuttamismahdollisuuksia käytännössä. On näin ollen mahdollista - lisäsi hän - että Turkin ministeri Bucarest'issa on saanut hallitukseltaan ohjeita tämänsuuntaisten tunnustelujen tekemiseen. - Telemaque huomautti lopuksi, että kysymys tässä joka tapauksessa on vain suunnitelmista siltä varalta, että Saksa taistelussa sortuisi. Niin kauan kuin taistelu kestää ja Saksa on pystyssä pysyy Rumania Marsalkka ANTONESCOn johdolla lojaalisti akselin jäsenenä, mutta sillä on luonnollisesti oikeus jo nyt tehdä suunnitelmia, miten tilanteesta selviytyä, jos sen mahtava liittolainen Saksa sortuisi. Tätä tilannetta ja sen sisältämää Neuvostoliiton taholta uhkaavaa vaaraa ovat keskustelut Bucarest'issa, jos sellaisia on ollut, kaikesta päättäen kosketelleet.

Ministeri Telemaque'n kertomat yksityiskohdat Adanan keskusteluista olivat minulle uusia, mutta soveltuvat ne suurin piirtein kyllä yhteen sen kanssa, mitä itse olen keskusteluista kuullut. Käsitykseni on, että Adanassa sovit-

tuun Turkin systemaattiseen varustamiseen on anglosaksien taholta ryhdytty ensi sijassa Neuvostoliiton taholta anglosaksisen liittouman lasketun voiton jälkeen odotettua vaaraa Balkan'illa silmälläpitäen. Jos tämä vaara voidaan torjua, soveltunee Balkan'in Ententen uudelleen luominen hyvin anglosaksienkin suunnitelmiin Euroopan rauhoittamiseksi. Nyttemmin näyttää Bulgariankin osallistuminen siihen mahdolliselta, mutta sen edellytyksenä lienee kuitenkin, että se saa säilyttää ainakin pääosan nyt valtaamistaan alueista, jotka se katsoo kansallisesti Bulgariaan kuuluviksi ja joiden riistäminen siltä viime maailmansodan jälkeen on tähän saakka estänyt sen yhteenliittymisen muiden Balkan'in valtioiden kanssa.

\+ \+
\+

Keskustelussa selosti hän vielä eräitä saamiaan tietoja Ulkoministeri EDENin äskeisistä neuvotteluista Washington'issa. Tiedoitan siitä eri rapostissa.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 36.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

9/4-43.

5000—8—42 3785.

36 270 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 1/5-43 — Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Ankara ssa 9 p:nä huhti kuuta 19 43. 5. 624.

Asia: Ministeri Telemaquen tietoja Ulkoministeri Edenin äskeisestä matkasta.

Käydessäni t.k. 8 päivänä ministeri TELEMAQUEn luona selosti hän sen lisäksi, mistä edellisessä raportissani olen raportoinut, eräitä tietoja, joita hän oli saanut ulkoministeri EDENin äskeisestä käynnistä Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Ne koskevat tosin vain eräitä detaljeja ja ovat hieman fantastisia, mutta tiedoitan niistä kuitenkin. Hän kertoi kuulleensa hyväksi väittämästään lähteestä, jota hän ei kuitenkaan ilmoittanut, että Eden saapuessaan Washingtoniin oli tullut yllättyneeksi siitä, että Yhdysvalloilla oli ollut valmis toimintasuunnitelma niin hyvin sodankäyntiä, kuin sodanjälkeistä järjestelyä varten. Hänellä itsellään ei mitään yhtenäistä ohjelmaa olisi ollut, vaan oli hän valmistunut keskustelemaan erinäisistä kysymyksistä, joihin nähden yhteisymmärrystä ei vielä ollut saavutettu toiselta puolen anglosaksien, toiselta näiden ja Neuvostoliiton välillä. Eden olisi näin ollen ollut pakotettu neuvottelemaan amerikkalaisen suunnitelman pohjalla, mikä seikka alunpitäen olisi antanut Yhdysvalloille eräänlaisen yliotteen. Telemaquen kertojan mukaan olisivat erimielisyydet olleet suuret, joten ROOSEVELT'in ilmoitus 95% yksimielisyydestä olisi pal-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäkai ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jasta propagandaa.

Yhdysvaltojen vaatimukset eivät olisi olleetkaan pienet. Muun muassa olisi heidän taholtaan ilmoitettu, että Yhdysvallat ovat valmiit ainakin pääasiassa omin voimin muodostamaan toisen rintaman Euroopassa, hoitamaan sen jälkihuollon ja rahoittamaan koko yrityksen ehdolla, että Euroopan sodanjälkeinen järjestely tapahtuu heidän suunnitelmiensa mukaisesti. Näihin suunnitelmiin olisi m.m. kuulunut, että Yhdysvallat saavat sodan jälkeen eräitä tukikohtia Ranskan rannikolla, koska Ranska on epäluotettava ja pyrkii todennäköisesti sodan jälkeen yhteistoimintaan Saksan kanssa. Ranska menettäisi asemansa suurvaltana ja sen siirtomaat alistettaisiin yhteisanglosaksisen condominium'in alaisiksi. Vielä olisi näihin suunnitelmiin sisältynyt, että Englannin tulisi luovuttaa Yhdysvalloille Singapur, koska muka Yhdysvalloilla on suuremmat edut valvottavana Tyynellä Valtamerellä, kuin Englannilla.

Telemaquen tiedot päättyivät tähän. Nimenomaan ei hän tiennyt kertoa mitään siitä, mitä suunnitelma olisi sisältänyt Itä-Euroopan olojen järjestelystä. Ylläolevan kertoi hän vakavissaan, kuin olisi hän sen asiallisuuteen uskonut, mitä puolestani en oikein jaksa tehdä.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

19/4-43.

5000—8—42 3785.

36 270 Pal 43

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 1/5-43 — Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Ankara ssa 10 p:nä huhti kuuta 19 43. 5. C 24.

Asia: Neuvostoliiton reserveistä.

Tiedoitan lyhyesti, että Everstil. VIITASEN keräämien tietojen mukaan Neuvostoliitolla on ollut viime maaliskuussa koulutettavina uusia reservejä 1.500.000 - 1.800.000 miestä. Pääosan näistä muodostavat v. 1926 syntyneet asevelvolliset, joiden määrä nousee arviolta 1.000.000 -1.100.000 mieheen. Nämä on tarkoituksena, sittenkun rintaman täydennystarve on täytetty, johon tarvitaan arviolta 1.000.000 - 1.200.000 miestä, liittää rintamalta poistettuihin, suuria tappioita kärsineisiin divisiooneihin muodostaakseen yhdessä näiden kanssa ja näitä kaadereina käyttäen strateegisen reservin, joka valmistunee käyttökelpoiseksi ensi kesäheinäkuussa. Näiden uusien muodostelmien luku on 60 - 80 divisioonan välillä.

Sitäpaitsi on Neuvostoliitolla käyttämättömiä voimia Kaukaisessa Idässä:

20 jv. div.
5 jv. prik.
2 mot. div.
3 rv. div.
1 ps. div.
11 ps. prik.
3 motomek. prik.
1 linnoitusdiv.
12 ilmadiv.
4 ilmaprik.

JAKELUOHJE:
Ei tiedoitettavaksi.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Panssarijoukoilla on käytettävänään arviolta 1100-1300 ps. vaunua ja ilmavoimilla 1200 - 1400 lentokonetta.

Kaukoidän voimat mukaanlukien voidaan laskea Neuvostoliitolla olevan ensi kesänä käytettävänä lähimain 450 jv. divisioonaa.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

19/4-43.

5000—8—42 3785.

35 270 Sal 43

28/4-43 – –

5 C24

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 141/72.

Ankara SSA 22 P:NÄ huhti KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 38, 39 ja 40.

Lähetystö kunnioittaen oheisina lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 38. Mainhinnousuista Eurooppaan.

N:o 39. Eräitä tietoja Turkin varustelusta.

N:o 40. Kenraali Wilsonin vierailu Ankarassa.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38. 35 270 Sal 43

Ankara ssa 19 p:nä huhti kuuta 1943. 28/4-43 – –

Asia: Maihinnoususta Eurooppaan. 5 C24

Tunis'in sillanpääaseman supistuessa ja sen todennäköisyyden jo häämöttäessä näköpiirissä, että akselin joukot tulevat tungetuiksi ulos Afrikasta tai joutuvat siellä vangituksi, on keskustelu maihinnoususta Eurooppaan Turkissakin vilkastunut. Lehdistö pohtii kysymystä toistuvasti, esiintuoden enemmän tai vähemmän hyvin perusteltuja hypoteeseja. En kuitenkaan katso aiheelliseksi ryhtyä niitä tässä selostamaan. Sensijaan kerron, mitä täkäläisissä sotilasasiamiespiireissä olen asiasta viime aikoina kuullut.

Koskettelen ensin lyhyesti taisteluja Tunis'issa. Yleisenä käsityksenä on näissä piireissä nyttemmin se, että vastarinnan murtuminen täällä on vain ajan kysymys. Mutta miten pitkän ajan, siitä näyttävät käsitykset jossakin määrin vaihtelevan. Toiset luulevat, että ratkaisu tulee muutamissa harvoissa viikoissa, toiset taas, että vastarinta voi vielä jatkua kuukausia, ainak in kesäkuulle saakka. Viimeksimainitun käsityksen olen kuullut nimenomaan saksalaisella taholla esiintuotavan. Italialaiset sensijaan ovat pessimistisempiä.

Mitä sitten maihinnousuun Euroopassa tulee, pidetään

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viittä mahdollisuutta huomioonotettavana, nim. Norjassa, Ranskan länsirannikolla, Espanjassa, Italiassa tai Ranskan etelärannikolla sekä Balkan'illa. Läpikulkua Turkin kautta ei, mikäli olen voinut havaita, oteta lukuun. Käsitykset siitä, missä näistä suunnista maihinnousua yritettäisiin, vaihtelevat kuitenkin huomattavasti. Yleensä ollaan ensinnä valmiita eliminoimaan Espanja, koska tällainen yritys liittäisi Espanjan sotaan vastapuolella ja koska pääsy manner-Eurooppaan tätä tietä on maastollisistakin syistä vaikea. Maihinnousua Norjassa pidetään kyllä mahdollisena, kuten Espanjassakin, mutta hyökkäyksen kehittämistä sensijaan huonojen tieyhteyksien ja vuorisen maaston vuoksi täälläkin erittäin vaikeana. Jos tällaista kuitenkin yritettäisiin eikä hyökkäys heti tulisi torjutuksi katsotaan Ruotsin joutuvan ratkaisun eteen. Mahdollinen hyökkäys Norjaan ei kuitenkaan - niin arvellaan - tulisi muodostamaan päähyökkäyssuuntaa, vaan liittyisi rinnakkaisaktiona johonkin suurempaan, muualla tehtävään.

Mitä sitten maihinnousuun Balkan'illa tulee, on siitä täälläkin paljon puhuttu. Sotilasasiamiestahollakin pidettiin tätä suuntausta, yhdessä Italian kanssa, aikaisemmin todennäköisimpänä. Tavattuani nyt useita akselin ja puolueettomiakin sotilasasiamiehiä on minun todettava, että käsitykset tässä suhteessa ovat muuttuneet. Nyttemmin ei enää näytetä uskottavan, että maihinnousu Balkan'illa ainakaan ensisijaisena sisältyisi anglosaksien suunnitelmiin. Olen täälläkin yhtenä syynä kuullut mainittavan, ettei Neuvostoliitto mielellään näkisi tällaista maihinnousua, koska se liian läheltä sivuaisi sen omakseen katsomaa intressipiiriä. Everstil. VIITASELTA olen lisäksi kuullut, että laivatilan puute vaikeuttaa tällä suunnalla maihinnousua. Itäisellä Väli-

merellä olisi hänen mukaansa anglosakseilla käytettävänään vain 300.000 tonnia kuljetusaluksia, mikä ei riitä tarkoitustaan vastaavaan maihinnousuyritykseen. Läntisellä Välimerellä anglosakseilla kyllä on runsaasti tonnistoa - arvioita 1.500.000 tonnia - mutta Sisilian salmi tekee sen suoran siirron itään vielä Tunis'in kukistuttuakin vaaranalaiseksi. Sitäpaitsi ovat anglosaksien voimat Keski-Idässä nykyään suhteellisen vähäiset. Maihinnousu Balkan'illa edellyttäisi senvuoksi, että anglosaksisia joukkoja siirretään Tunis'in sillanpään kukistumisen jälkeen Keski-Itään, mikä on huomattavasti aikaa vievä operatio. Näiden käytännöllistenkin vaikeuksien vuoksi uskotaan nyttemmin, ettei maihinnousua Balkanin suunnalla tänä kesänä suunnitella.

Jää jäljelle Italia ja Ranska. Molemmillakin suunnilla pidetään kuulemieni mukaan maihinnousuyritystä ensi kesänä mahdollisena, joskaan ei varmana. Mitä ensinnä Italiaan tulee, on minulle huomautettu, että maihinnousu kaikesta päättäen pitäisi tapahtua kahdessa jaksossa valtaamalla ensin Sisilia, ehkä myös Sardinia, ennen kuin maihinnousua mantereelle voidaan yrittää. Toiselta puolen myönnetään jotenkin avoimesti puolustuslaitteiden Italiassa olevan huomattavasti heikompia, kuin varsinkin Ranskan länsirannikolla, mikä tietenkin on myös anglosaksien tiedossa. Lisäksi olen voinut havaita, ettei saksalaisellakaan taholla - saatikka anglosaksien - täysin luoteta italialaisten taistelumoraaliin edes oman maan puolustuksen kyseessä ollen. - Italian erottaa kuitenkin Saksasta Sveitsi ja Alpit, joten sellaisen toisen rintaman luomista katsotaan tätäkin tietä vaikeaksi, joka riittävässä määrin sitoisi saksalaisia jouk-

koja. Tämän vuoksi - sen vaikutelman olen näistä keskusteluistani saanut - pidetään näissä piireissä yleisemmin todennäköisenä, että maihinnousuyritys, jos sellainen tänä kesänä tapahtuu, tehtäisiin Ranskassa. Siellä on tosin, nimenomaan Kanaalin rannikolla, Saksa voimakkaimmin varustautunut, mutta toiselta puolen ovat tekniliset edellytykset maihinnousulle Ranskassa suuremmat, kuin missään muualla. Englannissa lienee siten jo yritykseen tarvittava tonnisto, jonka teho sitäpaitsi on kuljetusmatkan lyhyyden vuoksi suuri, samaa tonnistoa kun voitaisiin käyttää toistuviin kuljetuksiin. Sama tai vielä suurempi etu olisi lentovoimilla, joiden tukikohdat olisivat lyhyen matkan päässä Englannissa. Kun näitä todennäköisyyslaskelmia olen kuullut etupäässä saksalaisilta sotilasasiamiehiltä, olen tullut ajatelleeksi, että kysymys on ehkä toiveajattelusta, sillä toisissa yhteyksissä on minulle aikaisemmin samoilta tahoilta selitetty, että maihinnousun tehokasta onnistumista s.o. sellaista maihinnousua, joka todella johtaisi toisen rintaman muodostamiseen, pidetään Kanaalin rannikolla mahdottomana. - Ranskan etelärannikkoa lienee tähän mennessä ennätetty vähemmän varustaa, suunnilleen riittävä tonnisto maihinnousua varten siellä olisi läntisellä Välimerellä myös käytettävissä, mutta tästä huolimatta olen tästä maihinnousumahdollisuudesta kuullut verrattain vähän puhuttavan.

Mitä maihinnousuyrityksen aikaan tulee, siinä tapauksessa että siihen todella ryhdytään, otaksutaan näissä piireissä, että se missään tapauksessa ei tule kysymykseen ennen kuin Tunis on selvä. Anglosaksisella taholla lasketaanee, että taistelu täällä on päättynyt joka tapauksessa ennen

Saksan kevätoffensiivia, jos se nimittäin siihen ryhtyy. Olen akselinkin taholla kuullut käsityksiä, että Tunis'in sillanpää kukistuisi ennen keväthyökkäyksen alkua, mikä viittaa siihen, ettei keväthyökkäys tänäkään vuonna pääse juuri aikaisemmin alkamaan kuin edellisinäkään vuosina.

Vakaviin maihinnousuyrityksiin samanaikaisesti useilla suunnilla en ole havainnut näissä piireissä yleensä uskottavan, paitsi ehkä Ranskassa, jossa yritys voitanee tehdä samanaikaisesti etelässä ja länsirannikolla. Laivatila molempia varten lienee käytettävissä. - Yritysten torjumisessa annetaan tietenkin vedenalaiselle aseelle suuri merkitys.

Mainitsen lopuksi, että ajatus maihinnoususta Petsamon ja Murmanskin suunnalla on näissä keskusteluissa myös ohimennen tullut esille, mutta on se yleisesti torjuttu sillä motivoinnilla, ettei siten toista rintamaa saataisi luoduksi.

Kaikella ylläselostamallani, joskin se koskee sotilasasiamiespiireissä kuulemiani käsityksiä, on luonnollisesti kuitenkin enemmän tai vähemmän spekulatiivinen luonne.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 39.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

20/4-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

35 270 Sal 43
28/4-43
5 C24

RAPORTTI n:o 39.

Ankara ssa 20 p:nä huhti kuuta 1943.

Asia: Eräitä tietoja Turkin varustelusta.

Tapasin äskettäin Italian täkäläisen suurlähettilään GUARIGLIAn. Kenraali WILSONin vierailu oli silloin jo tiedossa. Keskustelun kääntyessä siihen huomautti hän, että Turkin liehittely anglosaksien edessä on viime aikoina mennyt liian pitkälle. SARACOGLUn viimeinen puhe ja yhä uusiintuvat anglosaksiset vierailut Turkissa voivat helposti aiheuttaa ulkopuolisissa käsityksen, että Turkki jo on luopumassa tähänastisesta puolueettomuusasenteestaan. Henkilökohtaisesti ei hän kuitenkaan siihen uskonut, koska - kuten hän lausui - Turkin hallitus hänen ymmärtääkseen noudattaa realipolitiikkaa ja asenteen muuttaminen tällä hetkellä ei olisi terveen realipolitiikan mukaista. Kaikki järkisyyt puhuvat nimittäin sen puolesta, että Turkin pitäisi ainakin odottaa tapahtumain kehitystä Venäjällä ensi kesänä, ennen kuin se tekee mitään lopullisia ratkaisuja.

Guariglia kertoi edelleen, kenraali Wilson'in vierailuun liittyen, että Turkki on luovuttanut anglosakseille lentokonetarvikkeiden varastoimispaikkoja eräillä turkkilaisilla lentokentillä. Olen saanut vahvistuksen tälle tiedolle myös sotilasasiamiestaholta. Guariglia otaksui kyllä, että varastoiminen tapahtuu Turkin varustamisohjelman puitteissa,

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vieläpä, että se ehkä on tarkoitettu ensi sijassa Neuvostoliittoa vastaan, mutta tästä huolimatta piti hän Turkin ja anglosaksien välistä nykyistä läheistä yhteistoimintaa jossakin määrin epäilyttävänä.

Olen toisilta tahoilta kuullut, että Turkki on tähän varastoimiseen suostunut sillä nimenomaisella ehdolla, että varastoiminen tapahtuu turkkilaisten sotilasviranomaisten valvonnan alla ja että varastojen käyttö riippuu yksinomaan Turkin hallituksen päätöksestä. Aikaisempien tiedoitusteni mukaisesti uskon, että tässäkin on lähinnä kysymys Turkin varustamisesta sodanjälkeisten selvitysten varalta Neuvostoliiton kanssa. Samaan tarkoitusperään luulen Turkin lentokenttien viimeaikaisen, osittain englantilaisella avulla aikaansaadun, suuren laajentamisen tähtäävän. Everstiluutnantti VIITANEN on kertonut minulle, että Turkin lentokentät ovat nyttemmin saavuttaneet sellaisen laajuuden, että niille voidaan sijoittaa 3.000 lentokonetta, Turkin omien lentovoimien ollessa nykyisellään siinä 1.000 koneen paikkeilla. Myöhempiä komplikatioita silmälläpitäen rakennetaan kuitenkin lisätilaa lentokoneille jatkuvasti ja siihen liittyen varastoidaan myös polttoainetta, varaosia j.n.e.

Lienee luonnollista, että akselin taholla katsellaan tätä anglosaksis-turkkilaista yhteistä varustelua hieman kaksimielisin tuntein, Saksa kun ei sanottavassa määrässä ole voinut tai tahtonut myötävaikuttaa Turkin varustelun tehostamiseen. Omasta puolestani luulen, että tässä yksinomaan tai ensi sijassa on kysymys kapasiteetista, sillä Saksahan epäilemättä tietää, että niin kauan kuin se taistelee Neuvostoliittoa vastaan ja siis yleensä on pystyssä, niitä

aseita, joita se Turkille luovuttaisi, ei kaiken todennäköisyyden mukaan tultaisi käyttämään Saksaa vastaan. Itse asiassa on Turkin varustaminen Neuvostoliiton verrattain selvästi esiintuotujen suunnitelmien toteuttamisen ehkäisemiseksi Balkan'in suunnalla nähdäkseni ainoa kohta, jossa anglosaksit ja Saksa nykyään ovat pohjimmiltaan yksimielisiä. Sitä häiritsee kuitenkin molemminpuolinen epäluulo.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Yrjö-Koskinen

20/4-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 35 270 Sal 43 Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Ankara ssa 20 p:nä huhti kuuta 1943. 28/4-43

Asia: Kenraali Wilson'in vierailu Ankarassa.

Kenraali WILSONin vierailu täällä päättyi eilen. Tiedon levitessä hänen tulostaan alkoi taas, kuten anglosaksien viime aikoina toistuneiden käyntien yhteydessä aikaisemmin, huhuja liikkua matkan tarkoituksensta, huhuja, jotka yleensä kiertyivät Turkin puolueettomuusasenteen säilymisen tai ei-säilymisen ympärille. Vierailun nyt päätyttyä voidaan todeta, ettei matkalla ole ollut mitään poliittista merkitystä, propagandamerkitystä lukuunottamatta.

Vierailun kulusta ja tarkoituksesta olen kuullut seuraavaa: Käyntinsä kuluessa täällä on Kenraali Wilson tosin neuvotellut Turkin sotilasviranomaisten kanssa anglosaksien Turkille myöntämän materiaaliavustuksen toimitustavasta, tiedustellut, onko turkkilaisilla tässä suhteessa joitakin lisätoivomuksia esitettävänä, mutta ei ole syventynyt detaljeihin. Katsotaan, ettei hänellä olisi ollut riittävää asiantuntemustakaan kysymyksen yksityiskohtaisempaan käsittelyyn, koska hän itse ei olisi asioista perillä ja koska hänellä oli mukanaan vain yksi kenraaliluutnantti, yksi eversti ja poikansa. Sitäpaitsi väitetään, että kenraali Wilson on operatiivinen sotilas, ei organisatööri, eikä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hänellä varmaankaan ole ollut mitään valtuuksia neuvotella sotilaspoliittisista kysymyksistä. Se käsitys onkin täällä nyt vakiintunut, että kenraali Wilson'in vierailu Turkissa muodostaa vain renkaan anglosaksien viime aikoina yhä kiihtyneessä propagandassa, mutta merkitsee se sellaisenakin jatkuvaa offensiivia siinä hermosodassa, jonka vaikutusta Saksan liittolaisvaltioissa ei ole syytä aliarvioida.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 824.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/4-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

37 271 Sal 43

KIRJELMÄ n:o 144/75.

5/5-43 — Liitt. —

Ankara SSA 24 P:NÄ huhti KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

5 C24

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 41.

Lähetystö kunnioittaen oheisena lähettää Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa N:o 41. Suurlähettiläs Bergery ranskalaisten ryhmien erimielisyyksistä.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

Jäljennös	Laati	Puhtaaksikirjoitti	Varmensi	Allekirjoitti	
UE 4: A 4.					

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

37 271 Sal 43

Ankara ssa 22 p:nä huhti kuuta 19 43. 5/5 43

Asia: Suurlähettiläs Bergery ranskalaisten ryhmien erimielisyyksistä.

Tavatessani tänään suurlähettiläs BERGERYn tuli puhe poliittisesta tilanteesta Pohjois-Afrikassa, ja tällöin nimenomaan kenraalien GIRAUDn ja de GAULLEn välisistä jatkuvista erimielisyyksistä. Hän kertoi seuraavaa:

Huolimatta varsinkin englantilaisten yrityksistä saada aikaan yhteisymmärrystä molempien taistelevien ranskalaisten ryhmien välillä jatkuvat erimielisyydet edelleen kaikissa tärkeimmissä poliittisissa kysymyksissä eikä ole luultavaa, että yhteisymmärrykseen tässä suhteessa päästäänkään, siksi suuresti eroavat kenraalien ja heidän ryhmiensä käsityskannat toisistaan. Yksimielisyys on olemassa ainoastaan siinä kysymyksessä, että saksalaiset on ajettava ulos ranskalaisilta alueilta, mikä on puhtaasti sotilaallinen kysymys, mutta niin pian kuin joudutaan politiikan alalle eroavat käsitykset. Tärkeimmät eroavaisuudet ovat lyhyesti mainittuina seuraavat:

1. de Gaullen ryhmän pyrkimyksenä on saattaa Ranskassa voiton jälkeen uudelleen voimaan sotaa edeltänyt demokraattinen hallitusjärjestelmä, mieluimmin palautuvine kansanrintamineen. Giraud ei periaatteessa tätä hyväksy. Hän

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ei pidä tavottelemisen arvoisena. Ranskassa ennen sotaa vallinnutta olotilaa, koska juuri silloinen kansanrintamapolitiikka ja sen miehet ovat johtaneet Ranskan siihen alennustilaan, missä se nyt on.

2. Toinen erimielisyys, joka tosin läheisesti liittyy edelliseen - jatkoi hän - johtuu siitä, että Giraud on jyrkästi antikommunistinen, mitä de Gaulle, kuten tunnettua, ei ole. Viimeksimainittu on akkreditoinut edustajankin neuvostohallituksen luo, mitä Giraud ei hyväksy, koska hän ei tahdo olla missään tekemisissä bolshevikkien kanssa. Yhtä suurena vaarana nimittäin Ranskalle kuin hän pitää kommunismia sisäisesti, pitää hän ulkonaisesti bolshevismia.

3. Kolmantena erimielisyyden aiheena on kysymys suhtautumisesta Vichyn Ranskaan. de Gaulle hylkää kaikki, jotka ovat jollakin tavalla myötävaikuttaneet aselepoon tai senjälkeisiin järjestelyihin saksalaisten kanssa. Giraud joutui tosin sotavangiksi, mutta on aina ollut sitä mieltä, että aselepo oli sotilaallinen välttämättömyys, kuten kaikki ranskalaiset siihen aikaan katsoivat, lukuunottamatta joitakin de Gaulleja, jotka jo olivat Englannissa tai näihin aikoihin pakenivat sinne, juutalaisia ja kommunisteja. Ranskahan oli tällöin täydelleen yksin: englantilaiset oli ajettu pois maasta, Neuvostoliitto oli liitossa Saksan kanssa ja Yhdysvallatkin, joiden puoleen Marsalkka PÉTAIN kääntyi avunpyynnöllä, vastasivat vältellen. Jos Yhdysvallat olisivat silloin luvanneet sotilaallista apua - lisäsi Bergery - on mahdollista, että Ranska olisi jatkanut taistelua Pohjois-Afrikasta käsin, antaen manner-Ranskan tulla kokonaan vallatuksi, niin kuin se nyt kuitenkin on tullut. Giraud ymmärtää tämän tilanteen eikä senvuoksi suhtaudu kielteises-

ti Vichy'hin.

Bergery mainitsi tässä yhteydessä, että Turkkiin äskettäin on saapunut eräs kenraali Giraud'n epävirallinen edustaja, jonka tehtävänä on Istanbul'issa ja muissakin kaupungeissa asuvien, verrattain runsaslukuisten ranskalaisten koloniojen keskuudessa harjoittaa järjestötoimintaa degaullelaisten aikaisemman järjestötoiminnan vastapainoksi. Suurlähettiläs huomautti, että täällä olevat ranskalaiset koloniat ovat ylivoimaisesti kenraali Giraud'n kannattajia, mutta minua kiinnosti tässä hänen ilmoituksessaan etupäässä toteamus, että niin pitkälle on siis ryhmien erimielisyys jo mennyt, että ulkomaillakin katsotaan tarpeelliseksi perustaa vastakkaisia komiteoja. Mainittu edustaja oli vahvistanut Bergery'lle, ettei kenraali Giraud suhtaudu kielteisesti Vichy'hin, nimenomaan ei marsalkka Pétain'iin - Laval'ia tosin ei rakasteta - vaan katsoo, että Vichy'ssä koetetaan tehdä, mitä tehtävissä on, Ranskan viemiseksi läpi nykyisen vaikean ajan saksalaisen painostuksen alaisena, samoin kuin Giraud koettaa puolustaa ranskalaisia etuja Pohjois-Afrikassa amerikkalaisia pyyteitä vastaan.

Bergery huomautti lopuksi, että kun molempien taistelevien ranskalaisten ryhmien mentaliteetti ja maailmankatsomus on niin kokonaan erilainen, on vaikeata ajatella mitään sovintoa niiden välillä, yhtä vähän sodan jälkeisissä kysymyksissä kuin sodanaikaisessa kysymyksessä yhteistoiminnasta bolshevikkien kanssa. Tässä kolminkertaisessa kansallisessa rikkonaisuudessa näkee Bergery, joka itse on Vichylle ehdottomasti lojaali ja muuten Giraud'n kannattaja, Ranskan nykyhetken suurimman tragedian.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

26/4-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

38 27 Saf 43
5/5.43 - Liitt. -
5 C24

KIRJELMÄ n:o 146/77

Ankara SSA 26 P:NÄ huhti KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittinen raportti n:o 42.

Lähetystö kunnioittaen lähettää tämän ohella Ulkoasiainministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa

N:o 42. Keskustelu ambassadineuvos Kroll'in kanssa.

Lähettilään puolesta: T. I. Kala.
T. I. Kala
Kaupallinen avustaja.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42 (tav.)

38 271 Sal 43

Istanbuli ssa 20 p:nä huhti kuuta 19 43. 3/5-43

Asia: Keskustelu ambassadineuvos Kroll'in kanssa.

Tapasin juuri ennen Ankarasta lähtöäni ministeri Kroll'in, joka asiainnoitajana hoitaa Saksan ambassadia Suurlähettiläs v. Papen'in ollessa käynnillä Saksassa. Hän kertoi äskettäin tavanneensa Ulkoministeriön Pääsihteerin Berker'in, jonka kanssa hänellä oli ollut pitkähkö keskustelu tilanteesta Turkissa. Berker oli tällöin sanonut hänelle m. m. seuraavaa:

Viime aikoina on taas turkkilaisen yleisön keskuuteen levinnyt kaikenlaisia levottomuutta herättäviä huhuja. Niiden levittäjinä ovat etupäässä anglosaksit ja vaikka nämä huhut usein ovat aivan päättömiä, kuunnellaan niitä, ikävä kyllä, ja niihin uskotaan varsin laajoissa turkkilaisissa piireissä. Sellainen on esim. huhu, että Turkki lähiaikoina luopuisi puolueettomuudestaan ja avaisi rajansa anglosakseille osallistuakseen niiden kanssa taisteluun akselia vastaan. Toiselta puolen tai ehkä edellisen todennäköistyttämiseksi on pantu liikkeelle huhu, että Saksa valmistelisi yhdessä Bulgarian kanssa hyökkäystä Turkkia vastaan ja keräisi jo divisioonia sitä varten Balkan'ille. Kaikessa tässähän ei ole mitään perää - huomautti Berker -

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

eikä turkkilainen lehdistö ole myötävaikuttanut tällaisten huhujen levikkiin, mutta niillä on jo onnistuttu aikaansaamaan ainakin se vaikutus, että monet epäröivät siirtyä tavanmukaiseen kesänviettoon Istanbul'in puolelle.

Berker oli toistanut Krol'ille, että Turkin asenteessa ei ole tapahtunut eikä ole odotettavissa mitään muutosta. Se on täysin tietoinen siitä, että Saksan taholta sitä ei uhkaa minkään yllätyksen vaara, vaan että Saksa koettaessaan tuhota Neuvostoliiton päinvastoin tekee arvaamattoman suuren palveluksen myös Turkille. Myöskään anglosaksien taholta ei Turkki odota ainakaan mitään aseellista painostusta, joten sen puolueettomuusasenteen jatkaminen ei nykyään näytä kohtaavan mitään estettä.

Keskustelu Kroll'in kanssa kosketteli myös lyhyesti Kenraali Wilson'in äskeistä käyntiä Turkissa. Hänen tietonsa kävivät suurin piirtein yhteen sen kanssa, mistä rap. n:o 40 olen tiedoittanut. Näin nimenomaan siinä suhteessa, ettei käynnillä ollut mitään poliittista merkitystä. Hän täydensi kuitenkin aikaisempia tietojani sikäli, että hänen mukaansa käynnille olisi suunniteltu huomattavasti suurempi propagandamerkitys, kuin minkä se saavutti, turkkilaisten ollessa haluttomia siihen myötävaikuttamaan. Siten tapahtui hänen saapumisensa täysin huomaamattomasti, ei mitään erikoisempaa vastaanottoa oltu järjestetty, ei mitään kunniakomppaniaa j.n.e. Tasavallan Presidenttiä hän ei myöskään saanut tavata. Ja Turkin lehdistö, ehkä saatuaan siihen ohjeet, suhtautui hänen vierailuunsa, kuten itsekin olen voinut todeta, melko suurella välinpitämättömyydellä. Mutta jotakin - huomautti Kroll lopuksi - anglosaksien viimeaikaisesta propagandasta täällä aina kuitenkin jää jäljelle.

A. S. Yrjö-Koskinen.

Ministeri.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 43.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

3/5-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

39 271 Sal 43

KIRJELMÄ n:o 154/82.

12/5-43 - -

Ankara SSA 6 P:NÄ touko KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

5 C24

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 43.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle ministeri Yrjö-Koskisen laatiman, tk. 3 päivälle päivätyn poliittisen raporttinsa N:o 43, "Keskustelu suurlähettiläs v. Papen'in kanssa".

Toimekseen saaneena: T.I. Kala

T.I. Kala

Kaupallinen avustaja.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43 (tav.)
Istanbulissa 3 p:nä touko kuuta 1943.

39 271 Sal 43
12/5-43 - -
5 C24

Asia: Keskustelu Suurlähettiläs v. Papen'in kanssa.

Kävin tapaamassa Suurlähettiläs v. Papen'ia hänen viipyessään muutamia päiviä Istanbulissa läpimatkalla Berlin'istä Ankaraan. Hän kertoi matkastaan seuraavaa:

Hän oli saanut tilaisuuden useita kertoja keskustella Hitler'in samoin kuin v. Ribbentropp'in kanssa m.m. slovakialaisen vierailun aikana Salzburg'issa. Hänen vaikutelmansa näistä keskusteluistaan oli, että päämajassa ollaan tilanteen kehitykseen nähden luottavaisia. Valmistelut kesäkampanjaa varten idässä ovat täydessä käynnissä ja saadaan ne päättymään siihen mennessä, kuin maa yleisemmin kovettuu venäjällä. Itärintamalle on kuljetettu ja kuljetetaan tänä vuonna suurempia reservejä, kuin koskaan aikaisemmin, joskaan niiden koulutustaso ei vielä ole sama, kuin vanhojen divisioonien. Päämajalla on se käsitys, että Neuvostoliiton miesmateriaali on jo ehtymäisillään, mistä todistuksena on sekin, että vangiksi otettujen joukossa ~~esiintyy~~ jo esiintyy 16-vuotisia poikia. Tämänkin vuoksi pidetään vänän uskottavana, että puna-armeija ryhtyisi tänä vuonna mihinkään suurisuuntaisempaan kevätoffensiiviin, niin kuin se teki viime keväänä. Saksan hyökkäyksen ajankohdasta ei hän tahtonut lausua mitään

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

arveluita, huomauttaen vain, että toistaiseksi vielä ovat valmistelut keskeneräisiä.

Taistelut Tunisissa tulivat myös puheeksi. V. Rapen huomautti, että vastarinta siellä voi enkä vielä kestää kauankin, riippuen siitä, voidaanko huoltokuljetuksia riittävässä laajuudessa jatkaa. Tähän asti on se suurin piirtein ottaen onnistunut, mutta vaikeudet näyttävät olevan kasvamassa. Anglosakseilla on yliherruus ilmassa ja heidän vedenalaistensakin lukumäärä Välimerellä on kasvanut. Niiden onkin viime aikoina onnistunut upottaa lukuisia akselin huoltolaivoja. Hänkin näytti, kuten Suurlähettiläs Guariglia, olevan sitä mieltä, että taistelu Tunisissa on epätoivoinen ja päättyy ennemmin tai myönemmin vastarinnan murtumiseen. Se on joka tapauksessa täyttänyt tärkeän tehtävän viivästyttämällä ja muutenkin häiritsemällä anglosaksien suunnitelmia.

V. Rapen kertoi edelleen voineensa matkallaan todeta, että anglosaksien propagandan levittämät huhut tilanteesta Turkissa, nimenomaan sen aikeista luopua puolueettomuudestaan anglosaksien hyväksi, olivat kantautuneet Saksaankin. Hän oli monissa tilaisuuksissa saanut näitä huhuja oikoa, koska niissä hänen tietojensa ja käsityksensä mukaan ei ole mitään peraä. Päämajassa oli hän saanut toiselta puolen uuden vakuutuksen siitä, ettei Saksalla ole mitään aikomuksia Turkkia vastaan.

Kysyessäni v. Rapen'ilta, lentitietoja tarkistaakseni, mitä Kansainvälinen Punainen Risti oli vastannut tutkimuspyyntöön Katyn'in ruumisiöytöä koskevassa asiassa, ilmoitti hän vastauksen kyllä olleen periaatteessa myönteisen, mutta kuitenkin sikäli endollisen, että kaikkien maiden, joita asia koskee, siis myös Neuvostoliiton tulisi pyyntöön yntyä. Kun siitä vii-

meksimainittuun nähden ei ole toivelta, merkinnee vastaus asiallisesti siis, että tämä tutkimus jää toimittamatta. Saksassa ei kuitenkaan tänän enää kiinnitetä suurempaa huomiota, paljastus kun jo on tayttanyt tentävänsä, nimenomaan mita tule anglosaksien ja niiden liittolaisten välisten suhteiden jatkuvaan sotkeutumiseen.

Lopuksi mainitsi v. Papen satotoivelden nayttävän Saksassa nykyjään erittäin lupaavilta.

A. A. Hjo-Koskinen

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Yrjö-Koskinen

10/5-43.

5000—8—42 3785.

40 271 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 19/5-43 — Luft —

KIRJELMÄ n:o 169/92.

Ankara SSA 12 P:NÄ touko KUUTA 19 43. 5. 624.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 44 ja 45.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle raporttinsa

N:o 44. Vaikutelmia käynniltä Istanbul'issa

N:o 45. Voimasuhteista itärintamalla.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 40 271 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 44. 19/5-43

Ankara ssa 10 p:nä touko kuuta 1943.

5. 824.

Asia: Vaikutelmia käynniltä Istanbul'issa.

Äskeisellä käynnilläni Istanbul'issa sain tilaisuuden keskustella lukuisien turkkilaisten kanssa, jotka hyvin tuntevat mielialat salmien toisella puolella. Yleisvaikutelmakseni jäi, että päinvastoin, kuin usein aikaisemmin, siellä nykyään ollaan verrattain rauhallisia, mitä tilanteen kehitykseen lähi aikoina s.o. kesän kuluessa Turkin suunnalla tulee. Kaikki tapaamani henkilöt näyttivät olevan vakuuttuneita siitä, että Turkki ainakin mainitun ajan voi pysyä sodan ulkopuolella. Pitemmälle ei yleensä tahdottu ryhtyä ennustamaan, joskin kuulin sellaisiakin lausuntoja, että Turkki voi säilyttää nykyisen asenteensa niin kauvan, kuin se itse sitä haluaa.

Mainitsen erikoisesti eräästä keskustelusta, mikä minulla oli Herra SADI BIRKÖK'in kanssa, joka on puolueen johtaja eräässä Istanbul'in piirissä ja muuten laivanvarustaja. Tunnen hänet hyvin, joten olen vakuuttunut siitä, että hänen selityksensä vastaavat, mitä hän todellisuudessa ajatteli. Hänen käsityksensä mukaan on Turkin asema niin hyvin sotilaallisesti, kuin poliittisesti vahvistunut suurvaltasodan aikana ja tulee kaikesta päättäen jatkuvasti vahvistumaan. Sen voitua välttää sodan alkuvuosien vaaratilanteet ei sillä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nyttemmin ole odotettavissa hyökkäystä kummankaan sotaakäyvän puolen taholta. Se voi nyttemmin vapaasti valita jatkaako se nykyistä puolueettomuuspolitiikkaansa, vai luopuuko se siitä. Omasta puolestaan oli hän vakuuttunut siitä, että Turkki tulee jatkuvasti pysyttelemään sodan ulkopuolella niin kauan, kuin suurvaltasota jatkuu. Näin myös siinä tapauksessa, että anglosaksit tekisivät onnistuneen maihinnousun Balkan'lla. Sensijaan odotetaan sodan loppuselvitystä Turkissa levottomuudella. Me turkkilaiset toivomme - lausui hän- että Saksan onnistuisi tuhota Neuvostoliitto, mutta siitä ei toistaiseksi ole varmuutta. Jos Neuvostoliitto suoriutuu taistelusta voittajana ja Saksa sortuu, on meillä kaiken todennäköisyyden mukaan suursodan jälkeen edessä taistelu Neuvostoliittoa vastaan. Turkin, niin kuin Suomenkin ja muiden Neuvostoliiton naapurien on senvuoksi syytä toivoa, että Saksa, jota turkkilaiset kylläkään viime maailmansodan aikuisten kokemusten vuoksi eivät erikoisemmin rakasta, joka tapauksessa selviytyy sodasta tarpeeksi vahvana voidakseen muodostaa vastapainon Neuvostoliitolle. Nämä sodan jälkiselvittelyyn liittyvät kysymykset etupäässä askarruttavat nykyään poliittisesti ajattelevien turkkilaisten piirien mieliä, aiheuttaen levottomuutta, koska niin hyvin yleispoliittinen, kuin sotilaallinen tilanne Euroopassa on nykyään kovin epäselvä. - Joka tapauksessa ollaan Turkissa kiitollisia siitä, että molemmat sotaakäyvät puolet, nykyään nimenomaan anglosaksit, avustavat Turkkia sen varustamisessa, jotta se ajan ehkä tullen olisi tilanteen tasalla.

Edellä selostamani Sadi beyn lausunto ei asiallisesti poikkea siitä, mitä turkkilaisista mielialoista ja käsityksistä aikaisemmin olen tiedoittanut. Se on mielestäni kui-

tenkin uusi todistus siitä, että näin ajatellaan laajoissa turkkilaisissa piireissä ja luultavasti myös puolueen keskuudessa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

12/5-43.

5000—8—42 3785.

40 271 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 19/5 43 Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Ankara ssa 12 p:nä touko kuuta 1943. 5. 624.

Asia: Voimasuhteista itärintamalla.

Olen aikaisemmin tiedoittanut (kts. rap. n:o 37), että everstil. VIITASEN keräämien tietojen mukaan Neuvostoliitolla on kesällä käytettävänään lähimain 450 divisioonaa Kauko-Idässä olevat voimat mukaanluettuina. Olen senjälkeen osaksi häneltä osaksi muualta saanut voimasuhteista idässä seuraavia lisätietoja.

Mainitsen ensinnäkin Japanin täkäläisen ambassadin sihteerin AOKIn kertoneen mainst. KALALle, että heidän sisäisten informaatiotietojensa mukaan Neuvostoliiton voimat Kauko-Idässä ovat lukumääräisesti edelleenkin jotenkin ennallaan, mutta kokoonpanoltaan huomattavasti muuttuneet. Suuri osa vanhoista siperialaisista divisiooneista on siirretty Euroopaan ja sijalle on tuotu keskiaasialaisia, kalmukeista, kirgiiseistä, turkmeeneistä y.m. kokoonpantuja divisiooneja. Asiallisesti ovat Neuvostoliiton voimat Kauko-Idässä täten heikontuneet. Hän oli samalla maininnut, että Kauko-Idän teollisuudessa, myös sotatarveteollisuudessa nykyään työskentelevistä valtaosa on naisia, muutamissa tehtaissa aina 80 % saakka.

Mitä Neuvostoliiton voimiin Euroopassa tulee, on everstil. Viitanen täydentänyt aikaisemmin kertomaansa huo-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoitukslin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mauttamalla, että neuvostodivisioonat, täydennyksen tapahduttuakin, ovat nykyään vajalukuisia. Niiden miesmäärä on vain 10-11.000 miestä saksalaisten divisioonain miesmäärän noustessa keskimäärin 15.000. Jos Neuvostoliiton Euroopassa olevat voimat uudelleen järjestettäisiin miesmäärältään saksalaisia divisioonia vastaaviksi, tulisi siitä vajaat 300 divisioonaa.

Näitä vastassa olevien eurooppalaisten divisioonien määrästä olen sotilasasiamiestaholta täällä kuullut, että huolimatta siitä että rumanialaisten, unkarilaisten y.m. liittolaisdivisioonien lukumäärä tulee tänä kesänä olemaan pienempi, kuin edellisenä, kokonaismäärä kuitenkin Saksan suuren mobilisoinnin vuoksi tulee olemaan suurempi, kuin ennen. Tämä vastaa myös sitä, mitä suurlähettiläs v. PAPEN minulle kertoi päämajassa kuulleensa (kts. rap. n:o 43). Samaan suuntaan käy myös se, mitä eräs Japanin täkäläisistä sotilasasiamiehistä, joka äskettäin on palannut matkaltaan Berliniin, on everstil. Viitaselle kertonut, nim. että asiantuntijapiireissä Berlin'issä arvioitiin eurooppalaiset voimat idässä tänä kesänä n. 400 divisioonaksi, missä määrässä ne eivät koskaan vielä ole olleet.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 46.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

15/5-43.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41 / 271 Sa (D. 19 43
26/5-43 | № - | Liitt. -
RYHMÄ 5 | OSASTO C24 | ASIA

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 184/95.

Ankara SSA 20 P:NÄ touko KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 46, 47 ja 48.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle raporttinsa

N:o 46. Suurlähettiläs Sokolnickin kertomaa.

N:o 47. Italialaisia mielialoja Ankarassa.

N:o 48. Kenraaliluutnantti Vlassov'in toiminnasta.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Ankara ssa 15 p:nä touko kuuta 1943.

Asia: Suurlähettiläs Sokolnickin kertomaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41 / 271 Sal. D. 1943
26/5-43 Ng - Liitt. -
5 C24 ASIA

Eräillä kutsuilla eilen suurlähettiläs v. PAPEN'in luona veti Ruotsin lähettiläs MODIG minut hieman sivulle kertoen tavanneensa joitakin päiviä sitten Puolan täkäläisen suurlähettilään SOKOLNICKIn, joka oli kertonut hänelle, mistä alempana teen selkoa. Modig huomautti kuitenkin, että siinä, mitä Sokolnicki hänelle kertoi, voi olla huomattava määrä tarkoituksellisuutta, mitä vähän epäilen myös siinä, että Modig tästä minulle kertoi. Tähän saakka ei hän nimittäin koskaan ole omasta alotteestaan antanut minulle mitään informatiooneja, johtuen arvatenkin hänen anglosaksisesta suuntauksestaan.

Sokolnicki oli Modigille kertonut, että tämän vuoden tammikuusta lähtien on Puolan salainen tiedustelu seurannut eräänlaisia tunnusteluja Saksan pääesikunnan taholta erikoisrauhan mahdollisuuksista Saksan ja Neuvostoliiton välillä. Hitler ei olisi takana, joskin hän ehkä on ollut asiasta tietoinen. Olisi saatu kontakti neuvostojohdon kanssa ja olisi jo keskusteltu alueellisistakin kysymyksistä, joille rauha voitaisiin perustaa. Saksan taholta olisi aluksi vaadittu koko Ukrainaa, mihin neuvostolaiset eivät olisi

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

suostuneet. Saksa olisi tällöin vähentänyt vaatimuksiaan tyytymällä vain osaan Ukrainasta ja rajaan Baltikumissa Riian paikkeilla. Neuvostopuoli olisi jäänyt harkitsemaan tätä ehdotusta Saksan suostuttua myös siihen, että Suomi yhdessä pohjois-Latvian ja Viron kanssa liitettäisiin Neuvostoliittoon ja Saksa tunnustaisi Skandinavian Neuvostoliiton intressipiiriin kuuluvaksi. Tähän liittyviä tunnusteluja varten olisi kreivi von der SCHULENBURG, ent. Saksan ambassadööri Moskovassa, tehnyt pari matkaa Tukholmaan. Sokolnicki ei kuitenkaan ollut tiennyt, kenen kanssa hän Tukholmassa olisi ottanut yhteyden. Yritys raukesi - Sokolnickin mukaan - Neuvostoliiton haluttomuuteen. Stalin'in puhe 1 päivänä toukokuuta katkaisi kaikki mahdollisuudet jatkuviin tunnusteluihin.

Huolimatta siitä, että ylläoleva lähinnä vaikuttaa puolalaiselta propagandalta meihin ja Ruotsiin päin, olen tahtonut siitä tiedoittaa.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeri Yrjö Koskinen.

17/5-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Ankara ssa 17 p:nä touko kuuta 1943.

Asia: Italialaisia mielialoja Ankarassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
41 271 Sal. 43
26/5-43 Liitt. -
5 C24

Olen mielestäni voinut todeta, että kaikkien afrikalaisten alueiden menetys vastarinnan luhistuttua Tunis'issakin on Italian täkäläisen ambassadin piirissä aiheuttanut eräänlaisen depression. Suurlähettilästä en tosin tätä kirjoittaessani ole tavannut, koska hän on matkalla Istanbul'issa, mutta sensijaan olen tavannut hänen lähimmän miehensä, markiisi CAPRANICAn, jonka hyvin tunnen sekä Helsingistä että Moskovasta, ja eräitä muita ambassadin jäseniä.

Ennen kuin selostan äskeistä keskusteluani Capranican kanssa mainitsen kuitenkin, että hän ei näytä olevan Italian sotaanosallistumisen kannattajia, vaan katsoo sen olleen aiheetonta. Hän on sanonut minulle m.m., että Italiallahan oli jo imperiuminsa, eivätkä lisäalueet - Tunis, Korsika, ranskalainen riviera - ole heille elintärkeitä. Tietenkin - lisäsi hän kuitenkin - vahvistaisi Tunis'in omistus Italian tavottelemaa herruutta Välimerellä ja olisi sen siirtyminen Italialle oikeudenmukaistakin, koska suurin osa väestöstä on italialaista. Mutta tästä huolimatta ei tässäkään ole kysymys mistään Italialle elintärkeästä kysymyksestä, mistä väestökin Italiassa on hyvin tietoinen ja minkä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vuoksi sota sille on epäpopulääri.

Keskustelussamme nyt tulivat ensinnäkin puheeksi maihinnousumahdollisuudet Italiassa. Capranica piti todennäköisenä, että anglosaksit sellaista parin kuukauden jälkeen yrittävät, ehkä jo aikaisemminkin. Kuitenkin olisi heidän hänen mielestään ensin vallattava Pantellaria ja Sisilia, ennen kuin yrittävät maihinnousua Italian mantereelle, koska ne muuten tulisivat muodostamaan vaikean sivustauhan sille tonnistolle, mikä maihinnousua varten täytyy asettaa käytettäväksi, ja joukkojen jälkihuollolle. Tästä huolimatta ei voida jättää laskelmien ulkopuolelle sitäkään mahdollisuutta, että anglosaksit sivuuttavat nämä välietapit ja yrittävät maihinnousua suoraan mantereelle, esim. Calabriassa. Italian rannikkopuolustuksen tehokkuudesta ei hän tahtonut lausua käsitystä, mutta olen kuullut eräiden muiden ambassadin jäsentetn avoimemmin esiintuovan pelkonsa, että maihinnousu voi onnistua.

Capranica teki tässä yhteydessä erään huomautuksen, joka vastaa yleisempiäkin toteamuksia täällä, nim. että akselin vedenalainen sota ei viime aikoina ole antanut odotettuja tuloksia. Hän ei koettanut etsiä syytä siihen, totesi vain, että esim. Pohjois-Afrikaan saapuu jatkuvasti niin hyvin miehistöä, kuin materiaalia vedenalaisten voimatta estää sitä. On näin ollen epätodennäköistä, että vedenalaiset voisivat näytellä mitään tärkeämpää tai ainakaan ratkaisevaa osaa maihinnousuyritystenkään yhteydessä. Lentoaseen merkitys on tällöin epäilemättä suurempi.

Eräänä lisätodistuksena siitä, että Italian täkäläisen ambassadin piirissä alkaa päästä valtaan miltei defetistinen mieliala, mainitsen vielä sen, että eräät ambassadin

jäsenistä näyttävät uskovan kaikkien heidän oleskelun Turkissa kestävän enää vain parin kolmen kuukauden ajan. Joistakin syistä, joita en kuitenkaan ole kuullut tyydyttävästi perusteltavan, odottavat nämä nimittäin Turkin liittyvän anglosakseihin niin pian, kuin maihinnousu Italiassa on onnistunut. Kuten usein olen tiedoittanut, ei tämä vastaa omia käsityksiäni Turkin odotettavissa olevasta politiikasta.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 48.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

13/5-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

Ankara ssa 19 p:nä touko kuuta 19 43.

41 271 Sal 43

26/5-43

5 | C24

Asia: Kenraaliluutnantti Vlassov'in toiminnasta.

Viime aikoina on Suomenkin lehdissä ollut lyhyitä mainintoja venäläisten kenraalil. A.A. VLASSOVin ja kenraalim. V.F. MALISHKINin toiminnasta Saksan Neuvostoliitolta valtaamilla alueilla, minkä lisäksi Etsivä Keskuspoliisi on tämän vuoden tilannekatsauksessaan n:o 3 tätä toimintaa lyhyesti selostanut. Olen kysynyt everstil. VIITASELTA, olisiko hänellä joitakin täydentäviä tietoja asiassa. Hän on kertonut, eräissä suhteissa vahvistaen muualtakin saamiani tietoja, seuraavaa:

Kuten tunnettua, on bolshevikkivallankumouksesta lähtien emigrantti-venäläisissä piireissä nimenomaan Euroopassa harjoitettu järjestötoimintaa antibolshevistisessa hengessä. Ryhmäkuntia on ollut useita, mutta sotilaallisessa mielessä ottaen on tärkein näistä järjestöistä ollut Pariisissa päämajaa pitänyt "Yleinen sotilaskomitea" (Общая военная комиссия). Sen miehistöluetteloihin lienee aikoinaan kuulunut eri maissa lähes puoli miljoonaa miestä. Järjestö on tullut tunnetuksi senkin vuoksi, että se on aina ollut Neuvostoliitolle erikoisena silmätikkuna. Muistettakoon vain kenraalien MILLERin, KUTEPOVin y.m. salaperäiset katoamiset ilmeisesti GPU:n toimesta. Myöhemmin on järjestön toiminta kuitenkin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

asteettain laimentunut, ja sen jäsenmäärä vähentynyt johtuen arvatenkin bolshevikkivallan voimistumisesta ja varsinkin siitä, että Neuvostoliitto alkoi yhä selvemmin omaksua venäläis-kansallisia tunnuksia. Sodankin aikana on kuitenkin näiden piirien taholta, ilmeisesti saksalaisten suostumuksella, järjestetty eräissä Balkan'in maissa sotilaallista koulutusta joukkomuodostelmien valmistamiseksi taisteluun Neuvostoliittoa vastaan ja muutenkin koetettu ylläpitää yhteyttä Saksan korkeimpaan sotilasjohtoon, siinä kuitenkaan sanottavassa määrin onnistumatta.

Kenraalil. Vlassov'in toiminta rakentuu aivan toiselle pohjalle. Hän oli itse 2:sen neuvostolaisen iskuarmeijan päällikkö sen tullessa tuhotuksi kesäkuussa 1942 Laatokan eteläpuolella, hänen itsensä joutuessa vangiksi. Millä perusteilla hän sittemmin on saavuttanut luottamusta Saksan päämajan taholla, ei everstil. Viitanen tietänyt, mutta joka tapauksessa näyttää olevan tosiasia, että hänelle on annettu tilaisuus neuvostolaisista sotavangeista, siis ei emigranteista, muodostaa sotilaallisia yksiköitä käytettäviksi itärintamalla. Miten paljon joukkoja hänellä toistaiseksi on käytettävissään, on tuntematonta, mutta varmoja tietoja on jo siitä, että niitä on toiminnassa, tosin etupäässä taustan puhdistamiseksi neuvostolaisista sisseistä Smolenskin ja Leningradin välisellä alueella. Sitäpaitsi on tiedossa, että valinta sotavankien keskuudessa jatkuu saksalaisten sotilasviranomaisten valvonnan alla. Kun otetaan huomioon, että neuvostolaisia sotavankeja on Saksassa likimain 5 miljoonaa, merkitsisi 10 %:kin kelpoistuttaminen huomattavaa voimanlisää. Kaikesta päättäen tahtoo Saksa kuitenkin ensin

koetella näitä joukkoja taustataisteluissa.

Kenraalil. Vlassov on tietenkin toiminnassaan Saksan päämajan alainen, mutta on hänen joukoilleen myönnetty erikois-venäläiset tunnusmerkit. Univormu on kyllä saksalainen, mutta kokardi ja olkalaput ovat erikoismallisia ja käsivarressa on laatta, jonka yläosassa ovat kirjaimet R.O.A. (Русская освободительная армия) ja vaaleassa alaosassa tummansininen Andreas-risti. Vlassov'in päämaja on Smolensk'issa.

Kuten ylläolevastakin näkyy, eivät kenraalil. Vlassov'in joukot toistaiseksi ole sanottavassa määrässä osallistuneet suoranaisiin sotatoimiin Neuvostoliittoa vastaan. Suurempi merkitys lienee tähän mennessä ollut hänen sotilasjärjestönsä propagandistisella toiminnalla. Tätä puolta hoitaa kenraalim. Malishkin väliaikaiseksi tarkoitetun Venäjän Komitean pääsihteerin ominaisuudessa. Tämän komitean toimesta julkaistaan nykyään kahta viikottain tai pari kertaa viikossa ilmestyvää lehteä: „Заря" ja „Информированный боевой путь", joita, samoinkuin lentolehtisiä levitetään neuvostorintaman taakse. Radio on tietenkin myös käytännössä. Sitäpaitsi ovat mainitut kenraalit antaneet "Julistuksen Venäjän kansalle", jota kaikkia keinoja käyttäen on levitetty rintaman taakse ja josta Etsivä Keskuspoliisi tilannekatsauksessaan antaa eräitä tietoja. Sen sisällys voidaan keskittää seuraavaan kolmeen kohtaan: 1) Stalin ja hänen johtamansa bolshevistinen järjestelmä on tuhottava; 2) Kunniakas rauha on aikaansaatava Saksan kanssa; 3) Venäjän on osallistuttava yhdessä Saksan kanssa uuden Euroopan luomiseen ilman kommunisteja ja kapitalisteja. Sitäpaitsi sisältää julistus vakuutuksia talonpoikain maansaannista, uskonnon vapaudesta, bolshevikkivainon alaisiksi joutuneiden vapauttamisesta, kodin ja perheen suojasta j.n.e. Jonkin-

lainen vaikutus on tällä propagandalla jo ollut siitä päättäen, että sillä rintamaosalla, missä järjestö toimii, yliloikkarien luvun väitetään huomattavasti lisääntyneen.

Saksan ylijohdon alaisina taistelee neuvostovastaisella rintamalla muitakin venäläisiä joukkoja. Huomattavimman määrän muodostanevat tatarilaiset joukot, joita lasketaan olevan n. 30.000 miestä; sen ohella kasakoista y.m. vierasheimoisista muodostettuja yksiköitä. Ne eivät ole sotavankeja eivätkä todennäköisesti ainakaan toistaiseksi kuulu kenraalil. Vlassov'in alaisuuteen.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 49.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

23/5-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 191/99.

Ankara SSA 27 P:NÄ touko KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
42 | 271 Sal 43
2/6-43 | № - | LIIT. -
RYHMÄ | COASTO | ASIA
5 | C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 49 ja 50.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle raporttinsa

N:o 49. Markiisi de Prat'in siirrosta Espanjan lähettilääksi Suomeen.

N:o 50. Keskustelu ministeri Lardy'n kanssa.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 49.

Ankara ssa 23 p:nä touko kuuta 19 43.

Asia: Markiisi de Prat'in siirrosta Espanjan lähettilääksi Suomessa.

ULKOASIAINMINIST
No 42 / 271 Sal 43
2/6-43 | № - | Liitt. -
NYHMÄ 5 | OSASTO CR4 | ASIA

Espanjan täkäläisen lähettilään, jonka nimi diplomaattilistaan on merkitty seuraavasti: M. DON PEDRO DE PRAT Y SOUTZO, MARQUIS DE PRAT DE NANTOUILLET, nimittäminen lähettilääksi Suomeen on diplomaattikunnassa täällä herättänyt verrattain suurta huomiota. Pitäisihän Turkin nimittäin Espanjan politiikalle olla tärkeämmän maan, kuin Suomen, minkä vuoksi helposti herää kysymys, mikä on ollut syynä hänen siirtoonsa. Olen asiasta eräiden kollegojeni kanssa keskustellut. Luullakseni osuu Sveitsin ministeri LARDY suunnilleen oikeaan arvellessaan, että Espanja haluaa saada Turkkiin henkilön, joka paremmin, kuin de Prat, edustaa Espanjaa puolueettomana maana. Markiisi de Prat on nimittäin avoimesti ja tunnetusti akseliystävällinen, samoin kuin koko hänen lähetystönsä näyttää olevan.

Tapasin de Prat'in eilen, jolloin tuli puhe myös hänen Suomeen siirtymisestään, Hän sanoi, tosin ilman suurempaa ihastusta, olevan hauskaa taas pitkän ajan jälkeen uudelleen tutustua Suomeen, jota hän jossakin määrin tuntee aikaisemman palveluksensa ajoilta Espanjan lähetystössä Pietarissa. Poliittisessa ja kaupallisessa suhteessa - lisäsi hän -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tulee lähettiläspaikka Suomessa tuskin antamaan hänelle paljoa työtä, mutta sitä mielenkiintoisempaa tulee varmaankin olemaan perehtyminen tapoihin ja keinoihin, joilla Suomi pyrkii selviytymään sodanaikaisissa olosuhteissa. Sen ohella toivoo hän, että hänelle tarjoutuisi tilaisuus tutustua tilanteeseen rintamalla niin hyvin Karjalan kannaksella, kuin Itä-Karjalan puolellla. Lopuksi huomautti hän tulevansa aluksi matkustamaan Suomeen yksinään rouvansa ja lastensa jäädessä kesän ajaksi tänne.

\+ \+
\+

Ministeri de Prat'in aikaisemmasta virkatoiminnasta mainittakoon: Alotettuaan suurlähetystön avustajana Istanbul'issa v. 1912 on hän toiminut 3:na sihteerinä suurlähetystössä Pietarissa 1913, sihteerinä Ateenassa 1915, 2:na sihteerinä Tukholmassa 1919, sihteerinä Tokiossa 1922, neuvoksena Bryssel'issä 1923, samoin Ateenassa 1924, samoin Bukarest'issa 1928, ministerinä Boliviassa 1930, ministerinä Bukarest'issa 1933, mistä hänet nimitettiin ministeriksi Ankaraan 1940.

Hän liittyi kenraali FRANCOn kansalliseen liikkeeseen 4 päivänä elokuuta 1936.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 50.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

24/5-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

Ankara ssa 24 p:nä touko kuuta 1943.

Asia: Keskustelu ministeri Lardy'n kanssa.

OLKOASIAINMINISTERIÖ
Tg 42/271 Sal 43
2/6-43 № – Liitt. –
SYHMÄ 5 OSASTO C24 ASIA

Tapasin pari päivää sitten Sveitsin täkäläisen lähettilään, ministeri LARDYn. Keskustelu liikkui verrattain hajanaisena eri kysymyksissä. Eräistä hänen huomautuksistaan katson olevan syytä mainita.

ROOSEVELTin ja CHURCHILLin neuvotteluja Washingtonissa koskien huomautti hän näyttävän siltä, että Yhdysvallat, ehkä yleisen mielipiteen painoastamana, haluaisivat jo nyt aktivoida taistelua Japania vastaan ja saada Englannin siihen mukaan. Kuten tunnettua on Englannin taktiikka tähän saakka tähdännyt siihen, että ensin lyötäisiin akseli Euroopassa ja nazismi tuhottaisiin, minkä jälkeen vasta käännyttäisiin yhdessä Japania vastaan. Englannin onkin suurin piirtein ottaen onnistunut tähän saakka suostuttaa Yhdysvallat noudattamaan tätä taktiikkaa. Nyt kuten sanottu - näyttää kuitenkin siltä, että Yhdysvallat tahtoisivat jo sitoa Englannin taisteluun myös Kauko-Idässä ja yrittäisivät tässä mielessä painostusta Washingtonin neuvotteluissa, ehkäpä epäillen, ettei Englanti taistelun Euroopassa päätyttyä, enää olisikaan halukas jatkuviin uhrauksiin. Luultavasti ei Churchill'inkään vakuutuksia tässä suhteessa pidetä riittävinä. - Hän huomautti tässä yh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teydessä ohimennen, että Yhdysvaltojen suunnitelmien kanssa intensifioida, jos tiedoissa on perää, sota Japania vastaan sopisi hyvin yhteen huhu, että yhtenä DAVIESin tavotteena Moskovassa olisi Neuvostoliiton taivuttaminen luovuttamaan anglosakseille lentotukikohtia Tyynen valtameren rannikolla. Omasta puolestaan ei Lardy uskonut, että neuvostohallitus tällaiseen suostuisi, koska suostuminen epäilemättä johtaisi sotaan Japanin kanssa, mihin Neuvostoliitolla tuskin on varaa. Anglosakseilla, nimenomaan Yhdysvalloilla sensijaan kaiketi ei olisi mitään tällaista tapahtumain kehitystä vastaan.

Neuvostoliitosta puheen ollen huomautti Lardy, että huhut rauhan tunnusteluista Saksan ja Neuvostoliiton välillä ovat merkillisen itsepintaisia. Mahdollisesti johtuu tämä siitä, että rauha idässä antaisi kummallekin puolelle helposti havaittavia etuja: Saksalle ennen kaikkea mahdollisuuden keskittää voimansa anglosakseja vastaan ja Neuvostoliitolle hengähdysaikaa, minkä se epäilemättä tulisi käyttämään kiihkeään uusvarusteluun tietoisena siitä, että välien selvitys Saksan kanssa vain siirtyisi. Tästä huolimatta on vähän luultavaa, että huhuissa on perää tai että tunnustelut, jos sellaisia tapahtuu, johtaisivat tulokseen. - Mainitsen tässä yhteydessä, että v. PAPEN palattuaan n. kuukausi sitten päämajasta on kertonut minulle HITLERin jyrkästi dementoineen kaikki huhut rauhan tunnusteluista tai suunnitteluista Saksan ja Neuvostoliiton välillä.

Mainitsen vielä lyhyesti parista ministeri Lardy'n lausunnosta. Hän piti ensinnäkin hyvin kysymyksenalaisena, yrittävätkö anglosaksit mitään maihinnousua Eurooppaan tänä

vuonna, perustellen käsitystään lähinnä sillä, että heillä ei toistaiseksi ole varaa uhrata niin paljon tonnistoa, kuin yritys vaatisi, näin varsinkin, jos Yhdysvallat suunnittelevat sodan aktivoimista Kauko-Idässä, mikä myös vaatisi paljon kuljetustonnistoa.

Toiseksi piti hän epätodennäköisenä, että Saksa yrittäisi mitään laajasuuntaisempaa offensiivia Neuvostoliitossa tänä kesänä. Hän ei kuitenkaan esittänyt perusteluja käsitykselleen. Olen muiltakin tahoilta kuullut samanlaisia arveluja, mutta tehnyt aina saman havainnon, etteivät ne perustu mihinkään asiatietoihin. Kukapa sitäpaitsi tuntisi Saksan päämajan suunnitelmia? Jotakin tehtävää annettanee kuitenkin niille erittäin suurille voimille, joita Saksa nykyään itärintamalle keskittää.

L ä h e t t i l ä s :

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 51.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

28/5-43.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
43/272 Sal 43
15/6-43 | No - | LIITE -
YHMÄ 5 | C24 | ASIA

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 202/105.

Ankara SSA 3 P:NÄ touko KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Poliittiset raportit n:ot 51, 52 ja 53.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle raporttinsa

N:o 51. Keskustelu Suurlähettiläs Kuriharan kanssa.

N:o 52. Eräitä lisätietoja venäläisistä joukoista itärintamalla.

N:o 53. Turkin ja Unkarin välisistä keskusteluista.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Ankara ssa 28 p:nä touko kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Tg 43/272 Sal 43
15/6-43 No - Liit. -
RYHMÄ 5 CÄSTO C24 ASIA

Asia: Keskustelu Suurlähettiläs Kuriharan kanssa.

Tapasin eilen eräillä kutsuilla Japanin täkäläisen suurlähettilään KURIHARAn. Kysyin häneltä, miten sotilaallinen tilanne Kauko-Idässä kehittyy. Hän kertoi seuraavaa:

Kuten tunnettua, ovat maerikkalaiset laskeneet maihin joukkoja Aleuttien saariryhmään kuuluvalle Attu-saarelle. Hyökkäykseen, joka tehtiin kahdelta suunnalta, osallistui alkuaan väkeä n. divisioonan verran. Saarella olevat verrattain vähäiset japanilaiset vartiojoukot eivät voineet ylivoimaa vastustaa, vaan peräytyivät taistellen ja vihollisselle tappioita tuottaen sisämaan vuoristoon, missä niiden vastarinta edelleen jatkuu. Lasketaan maihinnousujoukoista lähes puolet tulleen tuhotuiksi, mutta miehistö-, samoin kuin huoltotäydennystä on jälkeenkinpäin saapunut. Kuljetusten yhteydessä ovat amerikkalaiset kuitenkin kärsineet erittäin huomattavia tappioita, m.m.on yli 100.000 tonnia laivoja upotettu ja lisäksi suuri määrä vedenalaisia. Näyttää siltä - lisäsi hän - että näillä vesillä voisi lähiaikoina syntyä suurempikin meritaistelu, päättäen siitä että Japanin laivastoa on viime aikoina alettu keskittää tälle suunnalle. Hän huomautti samalla, ettei saari semmoisenaan ollut Japanille ko-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vinkaan tärkeä, eikä tarjoa Yhdysvalloillekaan suuria etuja, koska yli 1000 klm. erottaa sen Japanin pohjoisimmasta saaresta. - Yleistä tilannetta Tyynellä valtamerellä piti hän Japanin kannalta hyvänä. Japanilla on ollut riittävästi aikaa varustautua kaikilla niillä valtaamillaan alueilla, joiden hallussapitoa se pitää tärkeänä. Se voi senvuoksi täysin rauhallisena odottaa Yhdysvaltojen mahdollista offensiivia.

Kiinan sodasta kertoi Kurihara, että suuri offensiivi on par'aikaa käynnissä Keski-Kiinassa. Vaikeassa vuorimaastossa on voitu edetä uusia alueita vallaten lännen puolella. Hän huomautti samalla kuitenkin, että Kiinan suuren laajuuden huomioonottaen ei aluevaltauksilla ole siellä sanottavaa merkitystä. Päätarkoitus taisteluilla nyttemmin onkin materiaalin tuhoaminen, josta Tshunking'in Kiinalla jo alkaa olla puute. Nimenomaan raskasta materiaalia ei nimittäin Burman tien tultua katkaistuksi ole juuri lainkaan voitu Kiinalle toimittaa, jota vastoin kevyen materiaalin toimitus jatkuu lentoteitse. On jo näkyvissä merkkejä Kiinan väsymisestä, mihin myötävaikuttaa laajoilla Tshunking'in hallussa olevilla alueilla vallitseva nälänhätä. - Hän ei näyttänyt tietävän, eikä kysyessäni, miten pitkälle Intiasta suoraan rakenteilla olleen uuden tien työt olivat ehtineet.

Keskustelussa tulivat myös esille Washington'in neuvottelut ja ent. suurlähettilään DAVIESin matka Moskovaan. Tehostaen esiintuovansa vain omia käsityksiään sanoi hän uskovansa, että niissä tiedoissa on perää, joiden mukaan Washington'issa olisi sovittu sodan aktivoimisesta Kaukoidässä, mutta ei sensijaan sitä, että englantilaiset siihen sanottavammassa määrässä tulisivat osallistumaan. Kor-

keintaan voi olla kysymys joistakin australialaisista ja uusseelantilaisista joukoista. Offensiivi Japania vastaan, jos siihen laajemmassa mittakaavassa jo nyt ryhdytään, suoritetaan kyllä hänen käsityksensä mukaan ylivoimaisesti amerikkalaisilla joukoilla, jota vastoin Englannille todennäköisesti on annettu tehtäväksi ottaa suuremmassa määrässä, kuin tähän saakka, harteilleen taistelu akselia vastaan Euroopassa, amerikkalaisten osallistuessa siihen, lentoasetta lukuunottamatta, tuskin suuremmalla miesmäärällä, kuin mitä heillä jo on Pohjois-Afrikassa. +) Hän piti epätodenmukaisena, että tänä vuonna yritettäisiin maihinnousua Eurooppaan.

Edelleen sanoi Kurihara uskovansa tietoihin, joiden mukaan Yhdysvallat koettaisivat taivuttaa Neuvostoliittoa luovuttamaan sille lentotukikohtia Tyynen valtameren rannikolla. Voidaan hyvällä syyllä olettaa, että Davies'in Stalinille tuomaan henkilökohtaiseen kirjeeseen sisältyy myös tätä koskeva pyyntö. On kuitenkin ilmeistä, että Stalin'illa ei ole mitään halua suostua tähän, ollen tietoinen siitä, että se välittömästi johtaisi sotaan Japanin kanssa, mikä ehkä juuri onkin Yhdysvaltojen pyynnön tarkoitus. Komintern'in lakkauttamista piti hän jonkinlaisena korvikesuorituksena Stalin'in taholta, joka tuskin kuitenkaan Yhdysvaltoja tyydyttää. Itse asiassahan - lisäsi hän - on kyseessä vain manööveri, jolla koetetaan hämätä mielipidettä länsimaissa. Edelläolevan mukaisesti ei Kurihara siis uskonut lähellä olevaan sotaan Neuvostoliiton ja Japanin välillä.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

+) Kuten näkyy, eroavat Kuriharan käsitykset tässä suhteessa huomattavasti min. Lardyn päätelmistä, joista edellisessä raportissani tein selkoa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 52.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

31/5-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

Ankara ssa 31 p:nä touko kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 43 272 Sal 43
15/6-43 No - Liitt. -
OSASTO ASIA
5 C24

Asia: Eräitä lisätietoja venäläisistä joukoista itärintamalla.

Venäläisistä joukoista Saksan itärintamalla olen saanut eräitä lisätietoja, joista täydennyksenä raporttiini n:o 48 alempana tiedoitan.

Kevättalven kuluessa on näiden tietojen mukaan Länsi-Ukrainassa vapaaehtoisuuden pohjalla mobilisoitu n. 60.000 miestä siviiliväestön keskuudesta, joista muodostetut osastot on luovutettu kenraalil. VLASSOVin alaisuuteen. Upseeriston joukossa tavataan myös emigranttivenäläisiä. Tämä viitannee siihen, että kenraalil. Vlassov'in sotilasjärjestölle, joka alkuaan nojautui vain sotavankeihin, aletaan antaa laajemmat puitteet. Enkäpä päädytään siihen, että kaikki Saksan itärintamalla taistelevat venäläiset joukot, joiden lukumäärä nykyään lasketaan ainakin 200.000 mieheksi, liitetään "Venäjän vapautusarmeijaan" muodostaakseen yhtenäisen kokonaisuuden Saksan ylijohdon alla.

Saksan taholla - kuten kotonakin tietenkin on tunnettua - ei Vlassov'in sotilasjärjestön olemassaoloa ja toimintaa enää pidetä salassa. Se mielestäni viittaa siihen, että järjestön toiminnalle ainakin propagandamielessä, mutta ehkä myös sotilaallisessa annetaan huomattava merkitys. Värväykset

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja koulutus niin hyvin sotavankien, kuin vallattujen alueiden väestön keskuudessa jatkuvat edelleen. Näyttää näin ollen siltä, että Saksan päämajassa katsottaisiin näihin venäläisiin joukkoihin voitavan luottaa ja niitä voitavan käyttää taistelussa bolshevismia vastaan. Missä määrin niitä jo nyt käytetään rintamalla, on täällä kuitenkin tuntematonta.

Kenraalil. Vlassov ei täkäläisten tietojen mukaan ole toistaiseksi saattanut julkisuuteen mitään alueellista ohjelmaa. Hänen julistuksessaan puhuttanee vain uudesta Venäjästä ja kunniallisesta rauhasta aseveljeydessä Saksan kanssa. Mutta juuri se seikka, että hän toimii yhdessä Saksan kanssa ja Saksan ylijohdon alaisena muodostanee jo semmoisenaan tässä suhteessa eräänlaisen takeen.

Mainitsen tässä yhteydessä vielä, että v. PAPEN sanoi minulle pari päivää sitten Vlassov'in järjestön propagandan antaneen varsinkin Ilmen-järven tienoilla hyviä tuloksia. Neuvostoyliloikkarien määrä on siellä huomattavasti kasvanut. Täällä on liikkunut huhuja myös epäjärjestyksistä puna-armeijan keskuudessa, mutta ei v. Papen voinut niitä vahvistaa.

Aikaisemmassa raportissani/ mainittujen kahden sanomalehtijulkaisun lisäksi ilmestynee Vlassov'in järjestön toimesta Pskov'issa vielä kolmas lehti, nimeltään "*Za podumy*". Lehti lienee päivittäin ilmestyvä. Samanniminen rintamalehti ilmestynee myös neuvostopuolella.

On tietenkin toistaiseksi ennenaikaista tehdä mitään pitemmälle meneviä päätelmiä kenraalil. Vlassov'in järjestön toiminnan sotilaallisesta tai poliittisesta merkityksestä, mutta kun se <u>saattaa</u> muodostua huomattavaksikin, on tätä toimintaa mielestäni syytä tarkkaan seurata.

L ä h e t t i l ä s : *A.S. Yrjö-Koskinen*

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 53.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

1/6-43.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 43/272 Sal Salainen. D. 1943
15/6-43 No - Liitt. -
KYHMÄ 5 COASTO C24 ASIA

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 53.

Ankara ssa 1 p:nä kesä kuuta 1943.

Asia: Turkin ja Unkarin välisistä keskusteluista.

Tavatessani eilen Unkarin täkäläisen lähettilään VÖRNLEn kysyin häneltä, oliko Turkin hallitus kehittänyt tilanteen stabilisoimista Balkan'in maissa koskevia ajatuksiaan (Kts. Ulkom. ed. tied. n:o 130). Hän kertoi seuraavaa:

Kevättalvella oli hän käynyt ulkoasiainministeri MENEMENCIOGLUn luona, jolloin tämä oli alkanut puhua tilanteen stabilisoinnin suotavuudesta kaiken varalta Balkan'illa kaikkien niiden maiden myötävaikutuksella, Unkari mukaanluettuna, joita asia lähinnä koskee. Hän oli ollut jotenkin ylimalkainen lausunnossaan, kuten lähettiläs VUORIMAA tiedoitetussa raportissaan selostaa. Vörnlen nyt minulle kertoma sisälsi kuitenkin sen täydennyksen, että Menemencioglu oli hänelle ilmoittanut esittäneensä samoja ajatuksia CHURCHILL'ille tämän käydessä Adanassa. Ch. ei kuitenkaan tämän johdosta ollut lausunut mitään määrättyä, ei siis myöskään ollut ajatusta hyljännyt. Budapest'ista palattuaan oli Vörnle sitten uudelleen käynyt Menemencioglun luona ilmoittamassa, että hänen hallituksensa on periaatteessa valmis harkitsemaan yhdessä Turkin hallituksen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kanssa keinoja esitettyjen ajatusten toteuttamiseksi. Menemencioglu oli tällöin kuitenkin ilmoittanut, että välisaikana oli Englanti näitä suunnitelmia vastaan "protestoinut", minkä vuoksi Turkki haluaa toistaiseksi jättää asian kypsymään.

Omasta puolestaan lisäsi Vörnle keskusteluissa Budapest'issa tullun siihen tulokseen, että Turkin suunnitelmalla on käytännöllistä merkitystä ainoastaan siinä tapauksessa, että sota päättyy kompromissirauhaan. Jos nimittäin akseli voittaa sodan, pitää se kyllä huolen järjestyksen säilymisestä Balkan'illa. Jos taas anglosaksit ja Neuvostoliitto sodan voittavat, ei mikään voi estää Balkan'in ja luultavasti koko Euroopankin bolshevisoimista.

Vörnle kertoi edelleen olleensa asiasta keskustelussa Bulgarian täkäläisen lähettilään KIROVin kanssa. Tämä oli suhtautunut täysin kielteisesti näihin suunnitelmiin, epäillen takana piilevän joitakin Turkin valtapyyteitä Balkan'illa. Myös Saksa on ajatusta vieroksunut, uumoten, että Englanti näin Turkin kautta koettaisi ulottaa vaikutustaan Balkan'ille. Asia on siis - lopetti hän- tässä vaiheessa loppuunkäsitelty.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan tähetystön raportti n:o 54.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

4/6-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 217/112.

Ankara SSA 10 P:NÄ kesä KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

44/272 Sal 43

16/6-43 No - Liitt. -

OSASTO ASIA

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 54 ja 55.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa kuusin kappalein Ministeriölle raporttinsa

N:o 54. Kiinan huoltoyhteyksistä.

N:o 55. Keskustelu suurlähettiläs Berrery'n kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

Ankara ssa 4 p:nä kesä kuuta 1943.

Asia: Kiinan huoltoyhteyksistä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
44 / 272 Pal 43
16/6-43 | № - | Liitt. -
5 | C24 | ASIA

"Istanbul" -lehdessä on viime päivinä ollut julkaistuna artikkelisarja, jossa tehdään selkoa nykytilanteesta Kiinassa. Sen laatija on joku Pierre CARTIER, jota en tunne enkä näin ollen pysty arvostelemaan hänen pätevyyttään. Kun hänen kirjoituksensa kuitenkin tekevät asiantuntevan vaikutuksen ja sisältävät erinäisiä mielenkiintoisia tietoja, katson olevan syytä, raporttini n:o 51 täydennykseksi, selostaa, mitä hän kertoo Tshunking'in Kiinan huoltoyhteyksistä.

Hän mainitsee aluksi, että niin kauan kuin Burman tie oli auki, japanilaisten jo katkaistua tuonnin Indo-Kiinan kautta, oli Kiinan huolto vielä suhteellisen helppoa. Anglosaksinen avustus saattoi Rangoon'ista Kiinan rajalle käyttää rautatietä, mistä kuljetus jatkui kuorma-autoilla. Vielä alkuvuodesta 1942 liikennöi tällä tiellä 11.000 kuorma-autoa, jotka kuukausittain kuljettivat Kiinalle keskimäärin 30.000 tonnia avustusmateriaalia. Japanilaisten katkaistua tämän tien huhti- toukokuussa 1942 oli Kiinan ja sen avustajien koetettava löytää muita teitä avustuksen toimittamiseksi.

Intiasta Kiinaan oli silloin kuitenkin olemassa vain

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muuliteitä. Lyhyin niistä, alkaen Assam'in maakunnasta Intiassa, johtaa Himalajan harjanteiden yli Setshuan'in maakuntaan Kiinassa. Sekin on kuitenkin 800 km. pitkä ja maasto, jonka kautta se kulkee, on mitä vaikeinta. Lähtökohta rautatieltä Assam'issa on vain 139 mtr. yli merenpinnan, mutta kun tullaan Kiinan rajalle Tilalan vuorensolassa, ollaan jo 4.910 mtr. korkeudessa. Tämän jälkeen seuraa joukko syviä rotkoja, jolloin tie laskeutuu taas n. 2.000 mtr. korkeuteen noustakseen sitten jälleen 4.730 mtr:iin, mistä se vihdoin laskeutuu Setshuan'in ylätasangolle. 300.000 kulia ja 60.000 vetojuhtaa on nykyään tätä tietä kunnostamassa, mutta tietoa ei ole vielä, milloin se valmistuu. Joka tapauksessa tulee se suurten korkeuserojen vuoksi olemaan erittäin vaikeakulkuinen.

Toinen tie Intiasta Kiinaan on klassillinen "Tibet'in tie", tunnettu jo keskiajalta. Sekin on vain muulitie ja huomattavasti pitempi, kuin Assam'in tie. Se lähtee Kalimpong'ista Pohjois-Bengalissa. Vasta äskettäin onnistui Tshunking'in hallituksen saada Tibet'in viranomaisten suostumus tien käyttämiseen sotatarpeiden kauttakuljetukseen. Sen merkitys on kuitenkin tässä suhteessa vähäinen.

Kolmas kuljetusväylä maitse kulkee Singkiang'in kautta Neuvostoliitosta. Pitkiin aikoihin ei huoltoavustusta Kiinalle kuitenkaan liene tätä tietä pitkin lähetetty.

Toistaiseksi on Kiina näin ollen miltei yksinomaisesti riippuvainen huoltokuljetuksista lentoteitse. Ne tapahtuvat suurilla kuljetuskoneilla, jotka voivat lastata 3½ tonnia tavaraa: kevyttä tykistöä, käsiaseita, ammuksia y.m. keveitä varusteita. Raskaita varusteita, kuten hyökkäysvaunuja, ei tällä tavoin voida toimittaa.

Lähettilas: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 55.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

7/6-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 55.

Ankara ssa 7 p:nä kesä kuuta 19 43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 44 / 272 Sal 43
16/6-43 No - Liit. -
RYHMÄ 5 COALTO C 24 ASIA

Asia: Keskustelu suurlähettiläs Bergery'n kanssa.

Täkäläisissä lehdissä olleiden, kenraalien GIRAUD'n ja de GAULLEn välillä aikaansaatua sovintoa koskevien tietojen johdosta, jotka kaikki ovat anglosaksisen propagandan leimaamia, kävin tänään tarkistautumassa suurlähettiläs BERGERY'n luona. Hän kertoi seuraavaa:

On totta, että kenraalien Giraud'n ja de Gaullen välillä on aikaansaatu eräänlainen ulkonainen modus vivendi, mutta se ei ulotu pintaa syvemmälle. Kaikki heidän ryhmiänsä erottavat, syvemmät, periaatteelliset kysymykset ovat edelleen ratkaisematta ja kaikesta päättäen sellaisina pysyvät. Ryhmät edustavat nimittäin vastakkaisia poliittisia virtauksia Ranskassa: Giraud'n ryhmä oikeistoa ja de Gaulle'n vasemmistoa eli n.s. kansanrintamaa. Kummankin ryhmän katsantokantoihin on sota tosin jossakin määrin vaikuttanut. Siten on oikeistoryhmä saanut vaikutteita kansallissosialismista ja fashismista, varsinkin sosiaalisissa kysymyksissä. Vasemmistoryhmä taas, ehkä kehitystä Neuvostoliitossa seuraten, on muuttunut kansallisemmaksi. Mutta tästä huolimatta ei hänen nähdäkseen ole toiveita siitä, että ryhmät voisivat poliittisiin kannanottoihin nähden saavuttaa yksimielisyyttä.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoitukslin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Ryhmien välinen muodollinen sovinto on näin ollen täysin ulkonaista laatua ja johtuu välttämättömyydestä hankkia "taistelevalle Ranskalle" sija yhtyneitten kansojen neuvostopöydässä. Tarkoitus on nyt muodostaa Algier'issä jonkinlainen väliaikainen hallitus, jonka yhtyneet kansat tunnustaisivat sodan aikana edustavan Ranskaa. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on kummallakin puolen annettu periään eräissä toisarvoisiksi katsotuissa kysymyksissä, nimenomaan henkilökysymyksissä. Siten esim. Peyrouton, Noguès ja Boisson ovat saaneet väistyä. Uuden "hallituksen" jäsenistä, joita kutsuttanee komissaareiksi, ei kuitenkaan vielä ole täsmällisiä tietoja. Ulkoasiain komissaariksi tullee Ranskan ent. Ankaran-suurlähettiläs René MASSIGLI.

Kysyessäni Bergeryltä, onko hänellä tietoja siitä, miten uuden hallituksen suhteet Neuvostoliittoon tulevat järjestymään, vastasi hän olevan todennäköistä, että joku degaullisti tulee sitä Moskovassa edustamaan. Giraud'n suhtautumisessa bolshevikkeihin ei kylläkään ole tapahtunut mitään muutosta, mutta luultavaa on, että hän Ranskan edellämainittujen yleisetujen vuoksi tulee pakoitetuksi katsomaan asiaa sormiensa läpi.

Keskustelussa tuli puheeksi myös tilanne itärintamalla. Siellä jatkuva hiljaisuus alkaa nimittäin jo herättää huomiota niin hyvin diplomaattikunnassa, kuin Turkin lehdistössä, koska sää- ja maastosuhteet eivät enää ole esteenä suuremmillekaan sotatoimille. Hän lausui tähän viitaten sellaisen käsityksen alkavan voittaa alaa, että Saksan päämaja ei tänä kesänä suunnittelisikaan suurempaa offensiivia, vaan rajoittuisi puolustukseen. Häntä oudoksuttaisi, jos tämä käsitys osoittautuisi perustelluksi. Hänen saamiensa tietojen mukaan ovat vastapuolet nimittäin idässä lukumääräisesti

suunnilleen tasavoimaisia, mikä laadun huomioonottaen merkitsee Saksan taholla huomattavaa ylivoimaa. Jos senvuoksi itärintamalla vain jatkuu asemasota Saksan yrittämättäkään enää saada siellä ratkaisua aikaan, on vaikea tulla muuhun tulokseen, kuin siihen, että Saksa on sotilaallisesti hävinnyt sodan. Hän alleviivasi sanaa: sotilaallisesti, huomauttaen, ettei se vielä merkitse sitä, että Saksa olisi sodan semmoisenaan hävinnyt. Se voi sitä mahdollisesti jatkaa vielä vuosia, ehkäpä odotellen, että vastapuolen taholla tapahtuisi jotakin, joka tekisi mahdolliseksi kompromissirauhan. Tällaiseen tulokseen voisi esim. ehkä johtaa välien rikkoutuminen Neuvostoliiton ja anglosaksisten maiden välillä tai ehkä se, että anglosaksit tulevat huomaamaan mainhinnousun mahdottomuuden Eurooppaan.

Hän lisäsi vielä, koettaen selvitellä syitä, mitkä voisivat johtaa Saksan päämajan luopumaan tämän kesän offensiivista, että se mahdollisesti ei enää tänä kesänä tahdo ottaa riskiä offensiivin epäonnistumisesta idässä, kuten tapahtui viime kesänä. Onko päämajalla syytä tällaiseen varovaisuuteen, sitä eivät kuitenkaan sivulliset pysty arvostelemaan. Toiselta puolen - huomautti hän lopuksi - ovat anglosaksit epäilemättä myös tietoisia siitä, että suurisuuntaisen mainhinnousuyrityksen epäonnistuminen tietäisi heille ehkäpä koko sodan ratkaisevaa tappiota ja viivyttelevät senvuoksi tämän riskin ottamista.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 56.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

12/6-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 229/123.

Ankara SSA 12 P:NÄ kesä KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 47 / 272 Sal D. 19 43
25/6-43 № - Liitt. -
YYHMÄ 5 OSASTO C24 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit N:ot 56, 57 ja 58.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein seuraavat poliittiset raporttinsa:

n:o 56. Turkin varustelusta.

" 57. Keskustelu suurlähettiläs v. PAPEN'in kanssa.

" 58. Eräs Suomen-Neuvostoliiton erillisrauhaa koskeva keskustelu.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 56.

Ankara ssa 11 p:nä kesä kuuta 1943.

Asia: Turkin varustelusta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
47 272 Sal 43
25/6-43 № – Liitt. –
NYTIMÄ 5 C24 ASIA

Sotilasasiamiestaholta olen kuullut Turkin kummaltakin sotaakäyvältä puolelta tänä vuonna saamasta varusteluavustuksesta seuraavaa:

Saksasta, josta aikaisemmin ei mainittavassa määrässä ole Turkille sotavarusteita toimitettu, on nyttemmin alkanut niitä saapua. Siten on Saksasta viime aikoina Turkkiin tullut 30-35 18-tonnin hyökkäysvaunua, samoin 24 Focke-Wulf-pommituskonetta. Viimeksimainitut kuuluvat Saksan kromia vastaan suoritettavaksi ottamaan 72 koneen leveranssiin. Ensimmäisten koneiden saavuttua havaittiin kuitenkin, etteivät turkkilaiset lentäjät pystyneet käsittelemään näin uudenaikaisia koneita. Saksa tarjoutui silloin lähettämään Turkkiin joitakin opetusupseereja, mutta pitivät turkkilaiset parempana, että lentäjät koulutettaisiin Saksassa. Tähän on Saksa suostunut, joten 40 turkkilaista lentäjää on nyt lähtenyt tai lähdössä Saksaan saamaan opetusta. - Lisäksi on Saksasta viime aikoina saapunut 20 suurkaliberista ilmatorjuntatykkiä. Toimitukset tulevat jatkumaan, joskaan sovittua kokonaismäärää ei tunneta muun materiaalin, kuin lentokoneiden kohdalta.

Turkin varustelu anglosaksien taholta on Adanan jäl-

JAKELUOHJE:

(Ei tiedoitettavaksi)

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

keen päässyt parempaan vauhtiin. Hyökkäysvaunuja - 14-18 tonnin - on toimitettu n. 500, mihin tulee lisäksi toistasataa kevyttä tiedusteluvaunua, joten Turkin hyökkäysvaunusto, joka vuoden alussa käsitti vain n. 200 vaunua, nyttemmin nousee, mainitut tiedusteluvaunut huomioonottaen, n. 900:aan. Lentokoneita ovat anglosaksit tänä vuonna luovuttaneet Turkille 60-70 kpl. Turkin lentovoimat, jotka vuoden alussa käsittivät vajaa 600 konetta, ovat näiden lisähankintojen kautta nousseet n. 700 koneeseen. Huomattava kuitenkin on, että näistä vain n. 400 on ensi linjan taistelukoneita. Sen lisäksi toimittavat anglosaksit Turkille jatkuvasti paljon muutakin sotamateriaalia, jonka tähänastisesta määrästä ja laadusta ei kuitenkaan ole tietoa.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 57.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

12/6-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 57.

Ankara ssa 12 p:nä kesä kuuta 1943.

47 272 Sal 43

25/6-43

Asia: Keskustelu suurlähettiläs v. Papen'in kanssa.

5 C24

Jo aikaisemmin liikkui täällä huhuja, kuten olen tiedoittanutkin, Neuvostoliiton ja Japanin välisistä tunnusteluista suhteiden lähentämiseksi. Ne vaimenivat kuitenkin, kun mitään tosiasioita niiden tueksi ei ilmaantunut. Samanlaisia huhuja on nyt taas täällä liikkeellä ja viitataan tällä kertaa eräisiin tapahtumiin Kauko-Idässä. Kävin tämän vuoksi kysymässä suurlähettiläs v. PAPENilta mitä hän asiasta mahdollisesti tietää.

Hän sanoi Berlin'issä kiinnitetyn huomiota eräisiin merkkeihin, jotka viittaavat tähän suuntaan ja otti samalla esille erään Berlinistä juuri saamansa sähkeen, jossa selostetaan Domei-toimiston tietoja eräiden Kiinan rintaman pohjoislohkolla olevien kiinalaisten kommunistijoukkojen siirtymisestä japanilaisten puolelle taistelussa Tshunking'in hallitusta vastaan. Aikaisemminkin on tällaisia siirtymisiä täkäläisten tietojen mukaan tapahtunut. v. Papen viittasi tässä yhteydessä myös erään Shanghaissa ilmestyvän kommunistilehden äskeiseen artikkeliin, jossa mainittu lehti selittää Neuvostoliiton ei vastustavan Japanin pyrkimyksiä suuraasialaisen elintilan luomiseksi. Arvatenkaan - lisäsi hän - ei

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lehti tällaista voisi kirjoittaa, jollei se olisi saanut asianomaiselta taholta siihen lupaa. Toinen asia on, että tämä tuskin vastaa Neuvostoliiton todellisia pyrkimyksiä Kiinassa, mutta voi olla vihjeenä, kuten kommunistijoukkojen asenteen muutoksetkin, Moskovan muuttuneesta nykytaktiikasta Kauko-Idässä. Jos tässä on perää, osoittaa se, että ROOSEVELTin politiikka on kärsinyt Moskovassa täyden haaksirikon. "Izvestija" kirjoittaa tosin Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton välisen avustussopimuksen vuosipäivänä ystävällisesti maiden välisistä nykyisistä suhteista, mutta sanallakaan ei siinä mainita Tyyntä Valtamerta. v. Papen huomautti vielä, että jos kehitys Kauko-Idässä veisi Japanin ja Neuvostoliiton välisten suhteiden lähentymiseen, voisi sillä olla sangen kauaskantavia seurauksia. Ei nimittäin ensinnäkään ole luultavaa, että Yhdysvallat Neuvostoliiton myötävaikutuksetta voisivat selviytyä voittajana taistelusta Japania vastaan. Pitkällä tähtäimellä ottaen voisi se sitäpaitsi merkitä presidentin vaihdosta Yhdysvalloissa ensi vuoden vaaleissa kaikkine niine mahdollisine seurauksineen, mitä siitä voi olla sodankäynnille yleensä. Tunnettuahan nimittäin on, että laajoissa piireissä Yhdysvalloissa on tyytymättömyyttä Roosevelt'in eurooppalaista sotapolitiikkaa vastaan, mikä lienee aiheuttanut äskeisessä Washington'in kohtauksessa päätöksen sodan intensifioimisesta Tyynellä Valtamerellä. Ylläolevasta päättäen olisivat toimintaedellytykset siellä kuitenkin vähenemässä. - v. Papen huomautti tässä yhteydessä lopuksi, että joskin on mahdotonta vielä tehdä mitään täsmällisempiä päätelmiä, on hänellä se vaikutelma, että tilanne Kauko-Idässä on hiljalleen kehittymässä suurempaa, epäilemättä vain taktillista yhteisymmärrystä kohti toiselta puolen Neuvostolii-

ton, toiselta Japanin ja sen vaikutuspiiriin kuuluvien Mandshukuon ja Nanking'in Kiinan välillä.

Keskustelu koskketteli tämän jälkeen myös eräitä muita kysymyksiä. Tiedustellessani, mitä hän ajatteli hiljaisuudesta itärintamalla, vastasi hän, ettei hänellä ole mitään tietoja päämajan suunnitelmista, mutta oma vaikutelmansa on, että päämaja toistaiseksi on odottavalla kannalla osaksi nähdäkseen alkaako, kuten olisi toivottavaa, Neuvostoliitto hyökkäyksen, osaksi myös nähdäkseen yrittävätkö anglosaksit jotakin vakavampaa lännessä. Pantellarian menetykselle, jota seurannee Lampedusan valtaus, ei hän näyttänyt antavan kovin suurta merkitystä sotilaallisessa suhteessa, mutta piti valitettavana, jos antautuminen on johtunut, kuten hieman näyttää, italialaisen varusväen taistelumoraalin puutteesta. Syynä väitetään kuitenkin olleen juomaveden loppumisen.

Kysyin lopuksi vielä, mistä johtunee, että vedenalaisen sota on viime aikoina antanut verrattain huonoja tuloksia. Hän sanoi sen itsekin todenneensa, mutta ei tuntevansa syitä. Erään selityksen oli hän kuullut, tietämättä kuitenkaan varmuudella, oliko tieto paikkansapitävä. Amerikalaiset olisivat nimittäin keksineet laitoksen, jonka avulla erittäin pitkällä säteellä voidaan todeta sukellusveneen olemassa olo ja paikallistuttaa se. Kun tällainen paikallistuttaminen on tapahtunut, annetaan laivasaattueelle, jos se on tarpeellista, määräys muuttaa kulkureittiä. Väitetään Saksan meriesikunnan jo ryhtyneen vastatoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tehdä tällainen paikallistuttaminen mahdottomaksi. On myös mahdollista - lisäsi hän - että

vedenalaisia on suuremmassa määrin kutsuttu Atlantilta lähemmäksi rannikkoa ollakseen käytettävinä, jos anglosaksien taholta yritettäisiin maihinnousua.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. YrjöKoskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 824.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 58.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

12/6-43.

Arkistokappale

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 58.

Ankara ssa 12 p:nä kesä kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 47 272 Sal 43
25/6-43 № - Liitt. -
HMÄ OSASTO ASIA
5 C24

Asia: Eräs Suomen-Neuvostoliiton erillisrauhaa koskeva keskustelu.

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon lähetystösihteeri Kalan laatiman selostuksen eräästä hänen otsakeasiaa koskevasta keskustelustaan:

"Viikko sitten eräillä lounailla jouduin ajatustenvaihtoon vierustoverini, Yhdysvaltain täkäläisen suurlähetystön ensimmäisen sihteerin Earl L. Packerin kanssa Yhdysvaltain pyrkimyksistä saada aikaan erillisrauha Suomen ja Neuvostoliiton välille. (N.B. Packer on täällä käsittääkseni Neuvostoliiton ja reunavaltioiden välisten suhteiden erikoistuntijana. Hän toimi viime maailmansodan aikana apulaissotilasasiamiehenä Venäjällä sekä Arkangelissa maihinnousseen liittolaisarmeijan erikoisupseerina. Sodan jälkeen hän siirtyi diplomaattikarriääriin ja muutettiin Riikaan, jossa hän toimi kahteen otteeseen, viimeksi v:sta 1937 tai 1938 siihen asti, kunnes neuvostoviranomaiset pakoittivat hänet ja koko lähetystön poistumaan.)

"Packer valitti suhteiden kiristymistä. Henkilökohtaisesti hän kyllä vakuutti täysin ymmärtävänsä Suomen kannan, olivathan monet hänen omat riikalaiset ystävänsä saaneet

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maksaa kalliisti neuvostovaatimuksiin myöntymisen. Hän teki samalla kaulan katkaisemista kuvaavan liikkeen. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että Suomi taistelullaan, oltakoonpa sen oikeutuksesta kuinka tahansa selvillä, auttaa Saksaa, ja niinmuodoin Yhdysvaltain vihollista. Suhteiden katkeaminen tuskin on ajan pitkään vältettävissä. Packer sanoi vielä uskovansa, että Suomessa osataan antaa arvoa (appreciate) sille, että Yhdysvallat ovat näinkin kauan viivyttäneet suhteiden katkaisemista. Tilaisuus kahdenkeskiseen keskusteluun katkesi tähän.

"Eilen (11.6.) eräillä toisilla kutsuilla sain tilaisuuden jatkaa keskenjäänyttä ajatustenvaihtoamme.

"Kysyin heti alkuun, mitä hän oli tarkoittanut sillä, että hän uskoi Suomen antavan arvoa suhteiden-katkaisemisen viivytykselle Yhdysvaltain taholta. Eikö Yhdysvalloissa siis uskota sitä, että Suomi olisi kyllä itse halunnut jäädä sodan ulkopuolelle?

"Packer vastasi, että koko yleinen mielipide on yksimielinen siitä, että Suomi pakoitettiin talvisotaan. Nykysodan osalta asiaa tuntevat sekä suurin osa yleisöstäkin ovat samaa mieltä, mutta esiintyy muukin mielipide. Itse hän oli vakuutettu Suomen taistelun oikeutuksesta, mutta lisäsi, että "tapaus on yksi nykysodan tragedioita". "Neuvostoliitto on tehnyt ja tekee yhdistyneiden kansojen asialle niin suuria palveluksia, että elämästä tai kuolemasta taistelevien Yhdysvaltain täytyy ottaa senkin mielipide huomioon". Näin ollen Packer oli sitä mieltä, että ankarien realiteettien sanelemana välien lopullinen rikkoutuminen ei olisi vältettävissä, niin suuresti kuin Amerikan kansa sellaista valittaisikin. Rauhan jälkeen sensijaan maiden väliset hyvät suhteet taas

palautuisivat ennalleen jne.

"Sotaa eivät Yhdysvallat kuitenkaan varmaankaan julistaisi Suomelle. Vaikkapa tapauksia ei voikaan rinnastaa, voi mainita, että viime maailmansodan aikana Yhdysvallat kyllä katkaisivat diplomaattiset suhteensaa Bulgariaan ja Turkkiin, mutta eivät näille julistaneet sotaa.

"Packer kertoi vielä avoimesti niistä syistä, joiden vuoksi Yhdysvallat olisivat mielellään nähneet Suomen tekevän erillisrauhan. Suomen Yhdysvalloissa nauttimat sympatiat olivat ilmeisesti täysin toissijainen asia, huolimatta julkisuudessa esitetyistä selityksistä. Tärkein syy hänen mielestään oli se, että täten saataisiin isketyksi ensimmäinen lohkeama yhdessä Saksan kanssa taistelevien kansojen rintamaan. Erillisrauhan psykologinen vaikutus olisi varmasti mitä suurin. Toisena syynä Packer mainitsi Norjaan ehkä suunniteltavan maininnousun. Jos Saksalta saataisiin estetyksi mahdollisuus kuljettaa sinne tarpeen vaatiessa joukkoja Suomen kautta, olisi maihinnousulla paljon suuremmat menestymisen mahdollisuudet".

x x
x

Lähettiläs:
A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 59.

Ministeri Yrjö-Koskinen

18/6-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 226/121.

Istanbuli SSA 22 P:NÄ kesä KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
48 273 Sal 43
2/7-43 № - LIIT.
ASIA
5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 59 ja 60.

Tämän onessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 59 Pääministeri Saracoglun äskeinen puhe.

N:o 60 Maihinnoususta Italian mantereelle.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 224.

Istanbulissa 10 p:nä kesä kuuta 1943. 48 273 Sal 43

2/7-43

Asia: pääministeri Saracoglun äskeinen puhe.

Suuren puoluekokouksen - Kurultay'n - päättäjäisissä piti pääministeri SARACOGLU puheen, jossa hän kosketteli myös Turkin ulkopolitiikkaa. Mitään asiallisesti uutta ei hän tässä suhteessa kuitenkaan esiintuonut. Tällä kertaa käsitteli hän, päinvastoin kuin edellisessä ulkopoliittisessa puheessaan, jonka hän osoitti yksinomaan anglosakseille, lyhyesti Turkin suhteita molempiin sotaakäyviin puoliin. Neuvostoliitosta puhui hän ensimmäiseksi, selittäen suhteiden vapaussodasta lähtien, jolloin Neuvostoliitto ojensi Turkille auttavan kaden, kehittyneen uusien sopimusten kautta ynä tiiviimmiksi. - Englantilais-turkkilaisista suhteista puhuessaan hän huomautti, että kokemus ja turkkilaisten valtiomiesten keskustelut herrojen EDEN'in ja CHURCHILL'in kanssa ovat osoittaneet maiden välisen liittosopimuksen yhdistävän niitä ei vain rajoitettuksi ajaksi eikä rajoitettuihin kysymyksiin nähden, vaan pitkiksi vuosiksi ja mitä laajimilla aloilla (pour de longues années et dans les domaines excessivement vastes). - Senjälkeen lausui hän muutaman sanan saksalais-turkkilaisista suhteista, huomauttaen sodan aikana tehdyn ystävyys- ja hyökkäämättömyyssopimuksen osoittautuneen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 3: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vastaavan molempien puolien todellisia tarpeita ja sellaisena jatkuvasti kantavan hedelmiä.- Suhteista Yhdysvaltoihin ei nän tässä yhteydessä sano mitään, mutta myöhemmin puhuessaan sodanjälkeisestä politiikasta hän huomauttaa, - lähinnä kai Atlantin julkilausumaa ajatellen - että amerikkalaiset käsitykset ja amerikkalaisten valtiomiesten lausunnot vastaavat tässä suhteessa täysin turkkilaisia käsityskantoja. Hän päättää tämän osan puheestaan vakuuttamalla, että Turkki tulee kaikin voimin myötävaikuttamaan niiden sodanjälkeisten ponnistusten onnistumiseen, joiden tarkoituksena on yksilöiden, samoin kuin kansakuntien oikeuden, tasa-arvoisuuden ja vapauden pohjalla löytää keinot sotien uudistumisen ehkäisemiseksi.

Puheen johdosta ei millään sotaakäyvistä maista pitäisi olla erikoista huomauttamista. Se on puolueettoman maan pääministerin lausunto, joskin siinä sanoja epäilemättä eräissä suhteissa käytetään ajatusten peittämiseksi. Näin nimenomaan, mitä Turkin nykyiseen Venäjän-politiikkaan tulee. Myöskin voidaan niissä lauseissa, joissa hän puhuu sodanjälkeisestä politiikasta, nähdä viittaus siihen, ettei Turkki toivo Euroopan sodanjälkeisen uusjärjestelyn tapahtuvan natsi-ideologian hengessä. Sanonnan ulkonaisesta puolueettomuudesta huolimatta saa sivullinen kuitenkin helposti puheesta vaikutelman, että sen sävy on enemmän liittolais- , kuin akseliystävällinen. Mutta vaikka tämä toteamus olisikin oikea, ei siinä mielestäni nykytilanteessa olisi mitään oudoksuttavaa. Turkkihan on nykyään monien, väestöhuollolle tärkeiden tarvikkeiden saannissa kokonaan riippuvainen anglosakseista, puhumattakaan sotamateriaalista, jonka valtaosa saapuu anglosaksisista maista. On näissä olosuhteissa luonnollista, että

Turkki koettaa säilyttää mahdollisimman hyvät suhteet näihin mainin, sen tarvitsematta kuitenkaan vaikuttaa perustavaa luonnetta oleviin poliittisiin kannanottoihin. Puolueettomuuspolitiikka, jolle pääministerin tämäkin puhe rakentuu, tulee epäilemättä Turkin taholta jatkumaan.

Yllaolevaan liittyen mainitsen, että lahtiessäni Ankarasta Istanbul'iin tapasi everstil. VIITANEN asemalla yleisesikunnan ulkomaanosaston päällikön, joka luottamuksellisesti kertoi hänelle, että marsalkka CAKMAK oli juuri päättyneessä korkeampien turkkilaisten upseerien neuvottelukokouksessa lausunut: Niin kauan kuin hän on Turkin sotavoimien johdossa, ei Turkki tule nostamaan aseitaan Saksaa vastaan.

Lähettiläs: A.S. Irjö-Koskinen.

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 60.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

19/6-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 60.

Istanbulissa 19 p:nä kesä kuuta 1943.

Asia: Maihinnoususta Italian mantereelle.

ULKOASIAINMINIST
№ 48 273 Sal 43
2/7-43 № - Liitt. -
RYHMÄ 5 COASTO C24 ASIA

Keskustellessani ennen lähtöäni Ankarasta eräiden akselin sotilasasiamiesten kanssa saatoin havaita, että he yleensä koettivat vaheksyä Pantellarian ja Lampedusan menetyksen sotilaallista merkitystä. Italialainen eversti ZAVATTARI huomautti kuitenkin, samalla kuin hän tehosti antautumisen johtuneen ensi sijassa ulkonaisista seikoista, nimenomaan käyttöveden loppumisesta, että tämän jälkeen käy kyllä anglosaksien kuljetusten häiritseminen Välimerellä vaikeammaksi, puhumattakaan niiden ehkäisemisestä. Hän lisäsi samalla, että jos anglosaksit yrittävät maihinnousua Sisiliaan tai Sardiniaan tai Italian mantereelle, tulevat he kohtaamaan päättävän vastarinnan.

Mielestäni, ja luulen, että tämä on verrattain yleinen käsitys niin hyvin diplomaatti-, kuin turkkilaisissa piireissä, ei mainittujen, vahvasti linnoitettujen saarten antautuminen miltei taistelutta ennusta mitään hyvää vastaisen varalta. Veden loppumiseen viittaaminen vain muutaman päivän pommituksen jälkeen tuntuu yksinomaan keksityltä, sillä olihan italialaisilla ollut riittävästi aikaa varastoida vettä pitkäaikaista vastarintaa silmälläpitäen ja säiliöidä se pommivarmaan paikkaan. Olisi täysin käsittämätöntä, jollei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

näin olisi tapahtunut. Vaikeata onkin senvuoksi tulla muuhun päätelmiän, kuin siihen, että nain nopea antautuminen on ensi sijassa johtunut taistelumoraalin puutteesta varusväen keskuudessa.

Tuleeko toisin olemaan, jos anglosaksit jatkavat hyökkäystä, on kysymys, johon saa erilaisia vastauksia. Huomautetaan m.m., että huonot kokemukset italialaisista joukoista itärintamalla eivät todista mitään, koska taistelun tarkoitus siellä oli niille liiaksi abstraktinen muodostaakseen riittävan kannustimen. Sensijaan väitetään italialaisten Pohjois-Afrikassa ja varsinkin Tunis'issa taistelleen hyvin. Oli miten oli, joka tapauksessa olen saattanut todeta, että Pantellarian ja Lampedusan antautumisen jälkeen luottamus italialaisten vastustuskykyyn anglosaksien jatkaessa hyökkäystään on suuresti heikentynyt.

Kaikki viittaa mielestäni siihen, että anglosaksit todella tulevat tällä suunnalla jatkamaan hyökkäystään yrittämällä ensin Sisilian ja Sardinian valtausta. Jäkäläisten tietojen mukaan on heillä jo kerättynä Tunis'iin ja Algier'iin tuhatkunta matalapohjaista maihinnousualusta, minkä lisäksi tulee huomattava kauppatonnisto. Teknilliset edellytykset ovat siis olemassa, minkä vuoksi tuskin tarvinnee kovin kauan odottaa, ennen kuin hyökkäys alkaa. Silloin myös nähdään, kestääkö italialaisten taistelumoraali täällä paremmin. Monet katsovat, että yleisen hyökkäyksen alkaminen Euroopan mannerta vastaan on näiden saarten ennakollisesta valtauksesta riippuvainen.

Lähettiläs: A.S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: L24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 61.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

28/6-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 227/122.

Istanbuli SSA 1 P:NÄ heinä KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportti n:o 61.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 61. Erään saksalaisen everstin kertomaa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINIST
49 | 273 Sal 43
8/7-43 | № - | Liite -
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C24

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 61.

Istanbulissa 28 p:nä kesä kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
49 / 273 Sal 43
8/7-43 № - Liitt. -
LYHMÄ 5 COASTO C24 ASIA

Asia: Erään saksalaisen everstin kertomaa.

Ankarassa on paraikaa käymässä eversti SCHUCHARDT Führer'in päämajasta. Vielä puolitoista vuotta sitten palveli hän sotilasasiamiehen apulaisena Saksan täkäläisessä suurlähetystössä. Everstiluutnantti VIITANEN on minulle ilmoittanut hänen nyt kertoneen hänelle m.m. seuraavaa:

1. Huhuissa, joita viime aikoina taas on alkanut liikkua siitä, että Saksan ja Neuvostoliiton välillä olisi rauhantunnusteluja käynnissä, ei ole mitään perää. Viimeksi kuluvan kuun 9 päivänä oli Führer, kertojan käydessä virkaasioissa hänen puheillaan päämajassa, lausunut: Sota idässä saattaa kestää vielä kauan, mutta mikään sovinnonteko bolshevikkien kanssa ei tule kysymykseen, koska tästä sodasta riippuu koko Euroopan kohtalo. Kaikki puheet rauhasta ovat vain vihamielistä propagandaa, johon yksikään saksalainen älköön osallistuko.

2. Everstil. Viitasen kysyessä, mitä itärintamalla tänä kesänä on odotettavissa, vastasi hän: Jos esittäisin saksalaisten aikomuksista tässä suhteessa jotakin, olisi se vain kannunvalantaa, sillä Saksan suunnitelmista ovat tietoisia vain aniharvat valitut, joihin en kuulu. Bolshe-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

vikkien en uskoisi kesän kuluessa ryhtyvän suurempaan offensiiviin. Ilman muuta ei ole oletettavissa, että he siihen ensi talvenakaan pystyvät, sillä paljon riippuu tämän kesän tapahtumista. Saksan voimat ja iskuvalmius vahvistuvat joka tapauksessa nyt jatkuvasti, jopa talviolosuhteitakin silmälläpitäen.

3. Kenraalil. VLASSOVin vapautusarmeijasta puheen tullen oli mainittu eversti kertonut tehneensä viime kesänä Kaukaasiassa sen havainnon, että antibolshevistiset venäläiset joukot (tataarit, kasakat, ukrainalaiset y.m.) taistelevat hyvin. Vielä parempia tuloksia voidaan odottaa sitten kun nämä joukot ovat saaneet saksalaisen koulutuksen ja organisoitu saksalaisittain kenraalil. Vlassovin komentoon. Täysin valmiita pataljoonia on jo parisataa (yht. 150.000 - 200.000 miestä). Työ on kuitenkin vielä kesken. Antibolshevistisiin venäläisiin joukkoihin, joista pääosa vielä on koulutusasteella, kuuluu jo 500.000 - 600.000 miestä. Ja lisää on tulossa. On näin ollen mahdollista, että Vlassov'illa vielä tulee olemaan huomattavakin merkitys. Päävaikeuden kysymyksen ollessa suhtautumisesta häneen muodostaa asian poliittinen puoli.

Edeltäolevassa olen pääasiassa seurannut kirjettä, jolla everstil. Viitanen minulle keskusteluistaan eversti Schucharditin kanssa tiedoittaa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankaraan olevan Lähetystön raportti n:o 62.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

30/6-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 252/132

Istanbuli SSA 1 P:NÄ heina KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

No 50/273 Sal 43

9/7-43 No – –

KYRMÄ 5 C24 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 62.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 62 Tilanteesta Iran'issa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S.Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 62.

Ankara ssa 30 p:nä kesä kuuta 19 43.

Asia: Tilanteesta Iran'issa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 50/273 Sal 43
9/7-43 No - Liit. -
NYHMÄ 5 OSASTO C24 ASIA

Sain tänään tilaisuuden tavata ruotsalais-saksalaista, Berlin'in ja Teheran'in väliä matkustavaa, suomalaissyntyistä kuriiria herra BÄCKLUNDia hänen viipyessään muutamia päiviä Istanbul'issa matkallaan Berliin'iin. Kysyin häneltä, mitä havaintoja hän on viime aikoina voinut tehdä käynneillään Teheran'issa. Lyhyen keskustelumme aikana kertoi hän seuraavaa:

Teheran'issa on nykyään niin hyvin englantilaisia ja amerikkalaisia, kuin myöskin neuvostolaisia joukkoja. Muuten on Iran'in alue jaettu neuvostolaisten ja anglosaksien välillä siten, että raja kulkee suunnilleen Teheran'in korkeudella Hamadan'in ja Kermanshah'in kuuluessa anglosakseille. Neuvostojoukkojen hallussa olevalta alueelta ei hänellä ollut tietoja, mutta Teheran'issa oli hän voinut todeta neuvostojoukkojen olevan hyvin disiplinoituja. Ne eivät ole tehneet itseään syypäiksi vallattomuuksiin tai huonoon elämään, niinkuin englantilaiset ja amerikkalaiset. Myöskään ei hän ollut kuullut, että ainakaan viime aikoina olisi sattunut mitään vakavampia erimielisyyksiä neuvostolaisten ja anglosaksien välillä. Sitävastoin näyttävät englantilaisten ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

amerikkalaisten väliset suhteet huonoilta, ainakin jos haluaa tehdä päätelmiä usein toistuvista katutappeluista kumpaakin kansallisuutta olevien sotilaiden välillä. Kaikkein kurittomimpia ovat kuitenkin Iran'issa vielä olevat puolalaiset joukot, joita väestö suorastaan vihaa. Hän lisäsi tässä yhteydessä vielä näyttävän siltä, että neuvostolaiset vain ylläpitämällä joukoissaan ankaraa kuria tekisivät Teheranissa hyvää propagandaa.

Amerikkalaisten joukkojen lukumäärä Iran'issa on viime aikoina huomattavasti kasvanut. Niitä käytetään etupäässä lentokenttien ja kasarmien rakentamiseen sekä teiden kuntoonsaattamiseen. Siten on kaksi suurta sotilaskeskusta rakenteilla Avaz'in kaupungin pohjois- ja eteläpuolella, kumpikin suurempia, kuin englantilaisten leiri Kum'in kaupungin lähistössä, Teheran'in eteläpuolella. Tiet, joita kertojani on päässyt näkemään, ovat jo hyvässä kunnossa, sallien usein sadankin klm. tuntinopeuden. Niillä käy, samoin kuin rautatiellä kin, joka edelleen on yksiraiteinen, nyt jään valtava liikenne. Päivittäisten kuljetusten määrää ei kertojani kuitenkaan osannut arvioida, sanoi vain kuulleensa, että rautatien kuljetuskyky olisi 4000 - 6000 tonnia vuorokaudessa. Kapinallisten toiminnasta ei viime aikoina ole mitään erikoisempaa kuulunut.

Elintarvetilanne Teheran'issa on vähitellen parantunut, mutta hinnat ovat huimaavasti ja äkkiä nousseet, mikä liittyneenä valtaukseen vaikuttaa, että maassa vallitsee latentti tyytymättömyys. Todasiallinen määräysvalta hallinnon sisäisenkin asioissa on yhä enemmän siirtymässä amerikkalaisten käsiin.

Lähettiläs : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 63.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

2/7 43.

5000—8—42 3785.

ULKOASIAINMINIST...
No 51 / 273 Sal. 43
23/7-43 No - ...
KYHMÄ 5 | OSASTO C24 | ASIA

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 261/134.

Istanbuli SSA 9 P:NÄ heinä KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 63 ja 64.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 63. Eräitä kuulemia Kuibyshevista.

N:o 64. Välikysymys ulkoturkkilaisuudesta.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 63.

Ankara ssa 2 p:nä heinä kuuta 1943.

Asia: Eräitä kuulemia Kuibyshev'istä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 51 / 273 Sal 43
23/7-43 № — LIIT. —
NYHMÄ 5 OSASTO C24 ASIA —

Istanbul'issa viipyy par'aikaa kotimatkalla Kuibyshev'ista eräs Ruotsin lähetystön virkamies, nimeltä ÅSTRÖM En ole häntä itseänsä tavannut, mutta Ruotsin täkäläisen pääkonsulaatin sihteeri, WEMAN, joka kävi luonani eilen, kertoi minulle kuulleensa häneltä m.m. seuraavaa. Huomautan kuitenkin jo tässä, että herra Aström'in kertoma tuntuu minusta hieman ruotsalaisittain väritetyltä, mutta voi sellaisenakin antaa pienen vihjeen siitä, mitä eräissä piireissä Kuibyshev'issä ajatellaan.

Herra Aström oli kertonut, ettei Stalin'in päätös Komintern'in lakkauttamisesta tullut Kuibyshev'in diplomaattikunnalle minään yllätyksenä. Sitä pidettiin päinvastoin verrattain luonnollisena seurauksena siitä poliittisesta evolutioonista, mikä Moskovan vallanpitäjien taholla jo pitemmän aikaa on ollut havaittavissa. Tämä evolutiooni yhä täydellisempää kansallis-venäläistä valtiollista ajattelua kohti on nyttemmin jo johtanut siihen, että Stalin'ia täydellä syyllä voidaan pitää keisarillisen venäjän panslavististen poliittisten näkemysten perijänä. Tämän kanssa ei Komintern'in vallankumouksellinen kansainvälisyys oikein

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

oikein soveltunut yhteen, koska se häiritsi Neuvostoliiton suhteita muihin maihin, estäen sitä saavuttamasta keisarillisen Venäjän asemaa kansainvälisessä suurpolitiikassa.

Tämän mukaisesti - oli hän edelleen kertonut - on Kuibysnev'in diplomaattikunnassa päässyt valtaan käsitys, että Stalin ynä kasvavassa määrin tulee jättämään eri maiden kommunistiset puolueet itse hoitamaan asiansa. Hänellä ei ole mitään sitäkään vastaan,että hallitusvalta muissa maissa käyttää voimakeinoja kommunisteja ja kommunistisia puolueita vastaan. Päinvastoin pitäisi hän tällaista menettelyä merkkinä asianomaisen hallituksen arvovallasta, mikä Moskovassakin herättäisi kunnioitusta. Eräissä tapauksissa uskotaan hänen suorastaan pelkäävän bolsnevismin voitolle pääsyä. Näin nimenomaan sodanjälkeisessä Saksassa, koska hänen otaksutaan laskelmoivan, että bolsnevistinen painopiste silloin siirtyisi Berlin'iin, Moskovan jäädessä sivummalle.

Tämä oli pääsisältö herra Woman'in minulle selostamasta. En halua sitä laajemmin kommentoida. Huomautan kuitenkin sen käsityksen luulakseni olevan oikean, että lujat otteet kommunisteja vastaan jossakin maassa vain herättävät Moskovan arvonantoa. Näin on aina ollut asian laita. Totta on tietenkin myöskin, että Neuvostoliiton tähänastinen, näkyvästi kaksihaarainen ulkopolitiikka on kaikissa maissa herättänyt epäluuloja. Erehdytään kuitenkin varmaankin, jos uskotaan sen luopuneen toisesta ulkopoliittisesta linjastaan, olkoonpa että toiminta ehkä tulee tapahtumaan peitetymmässä muodossa. Komintern'in lakkauttamisessa ei ilmeisesti ole kysymys muusta, kuin nykyiseen sotatilanteeseen sovellotusta taktiikan muutoksesta Moskovan taholla.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 64.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

8/7-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 51 273 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 84. 23/7-43

Istanbuli ssa 6 p:nä heinä kuuta 19 43.

5. 624.

Asia: Välikysymys ulkoturkkilaisuudesta.

Suuressa Assambleassa on ulkoministeriille äskettäin tenty eräs välikysymys, joka on lehdistössä ja muutenkin herättänyt melkoista huomiota. Näyttää siltä, että välikysymys on ollut hallituksen tai puolueen taholta järjestetty. Se aiheutuu eräästä täällä hiljattain ilmestyneestä brochyyristä, nimeltä "Suurin vaara", joka koskettelee ulkoturkkilaiskysymystä Turkin virallisen politiikan kannalta.

Brochyyriä, joka on turkinkielinen, en itse ole nähnyt, mutta kuulin suurlähettiläs v.PAPENilta sen alkuhistoriasta ja sisällöstä seuraavaa: Täällä ilmestyy eräs kotikommunistejä edustava, luultavasti neuvostoambassadin tukema päivälehti, nimeltä "Tan". Sen ympärillä on ryhmä neuvostoystävällisiä turkkilaisia, jotka jo pitkän aikaa ovat lehteä puhetorvenaan käyttäen syyttäneet Turkin hallitusta neuvostovastaisesta ulkopolitiikasta. Tämän ryhmän toimesta on nyt julkaistu mainittu brochyyri, jossa tosin ei suoraan syytetä hallitusta, vaan kiinnitetään sen huomio siihen, että Turkissa on piirejä, jotka vieraiden etujen palveluksessa harjoittavat Turkin ulkopuolella olevien turkkilaisten kansojen keskuudessa panturkkilaista propagandaa,

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 3: A 4.

pyrkien myötävaikuttamaan niiden irtaantumiseen Neuvostoliitosta. v. Papen lisäsi olevan kuitenkin jotenkin läpinäkyvää, että syytös kohdistuu myös hallitukseen.

Arvatenkin on puolueen taholla pidetty tarpeellisena, että hallitus julkisesti määrittelee Turkin politiikan puheenaolevassa suhteessa ja on välikysymysmuoto tätä varten katsottu asianmukaisimmaksi. Vastauksessaan huomauttaa ulkoministeri MENEMENCIOGLU ensinnäkin, että Turkin ollessa puolueeton valtio on luonnollista, että se on joutunut sotaakäyvien propagandan kohteeksi, propagandan, jota on mahdotonta kokonaan enkäistä. Kuitenkin on hallitus aina nopeasti ryhtynyt toimenpiteisiin, milloin tämä propaganda suoranaisesti on ollut Turkin etujen vastaista. Turkissa on voimassa painovapaus, jonka edut ja haitat hallitus hyvin tuntee, mutta vaikeimpinakaan ajankohtina ei hallitus ole tahtonut turvautua sensuuriin. Tämän painovapauden suojassa on puheenaoleva brochyyrikin nähnyt julkisuuden ja laskettu kauppaan, kuten muutkin samanlaiset julkaisut.

Mitä nimenomaan tähän julkaisuun tulee - lisäsi hän - on totta, että Turkissa esiintyy tällaisiakin mielipidevirtauksia. Huomion kiinnittäminen niihin ja niiden leimaaminen vaarallisiksi voidaan katsoa maalle tehdyksi palvelukseksi. Turkin hallituksen politiikan kanssa ei niillä ole mitään yhteistä. Puolueen vahvistama Turkin periaatteellinen kanta tässä kysymyksessä on seuraava: Me toivomme kaikkea hyvää turkkilaisille, jotka asuvat rajojemme ulkopuolella. Mutta meidän turkkilaispolitiikkamme (politique de Turquisme) kohdistuu yksinomaan rajo-

jemme sisällä asuviin turkkilaisiin. Mitään tämän pitemmälle menevää natsionalismia tai racismia ei Turkin politiikka tunne.

Assamblea hyväksyi tietenkin ulkoministerin vastauksen.

Täällä oleskeluni aikana saamani käsityksen mukaan on ulkoministerin selitys oikea. Turkilla ei luullakseni ole tämän sodan yhteydessä mitään ulkoturkkilaisia alueellisia tavoitteita, huolimatta siitä, että turkinsukuisia kansoja asuu aivan sen rajoilla. Tämä ulkopoliittinen kiinnostumattomuus ulkoturkkilaisista kysymyksistä muodostaakin nähdäkseni yhden Turkin nykyisen puolueettomuusasenteen vahvimmista perustoista.

Lähettilä s: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 65.

Ministeri Yrjö-Koskinen

14/7-43.

5000—3—42 3755.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 265/141.

Istanbuli SSA 10 P:NÄ heinä KUUTA 19 43.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
52 273 Sal 43
23/7-43 № — Liit. —
KYHMÄ N 5 C24 ASIA

ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 65.

Tämän ohessa lähetystö kunniottaen toimittaa ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa n:o 65. Ministeri Modr'in kertomaa.

Lähettiläs: A.S. Irjö-Koskinen.

A.S. Irjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 99.

Istanbulissa 14 p:nä heinä kuuta 19 43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
52 273 Sal 43
23/7-43 № - LiitL. -
ASIA
5 CRY

Asia: Ministeri Modig'in kertomaa.

Anglosaksien Italialle tarjoamista ehdoista, jos se irtautuisi sodasta ja suostuisi erikoisrauhaan, on täälläkin saanut kuulla ja lukea monta versiota. Eräästä sellaisesta, josta sen saantitavan omalaatuisuuden vuoksi tahdon mainita, kertoi minulle pari päivää sitten ministeri Modig.

Hän kertoi kerran istuessaan radiokoneensa ääressä ja kääntellessään nappuloita tavottaneensa sattumalta erään saksankielisen lähetyksen, joka kiinnitti hänen huomiotaan. Hän on saman lähetyksen myöhemminkin joskus tavottanut, joskin verrattain epäsäännöllisin väliajoin. Lähettäjä kutsuu asemaa "Siegfried"-asemaksi, mainitsematta, missä se sijaitsee. Lähetykset koskettelevat ensi sijassa sisäistä tilannetta Saksassa, jota ne arvostelevat Modig'in mielestä verrattain ulkokohtaisesti, mutta on niissä usein myös ulkopoliittisia uutisia. Sisäpoliittisesti arvostellaan lähetyksissä joskus Hitler'inkin toimenpiteitä, joskin verrattain lievästi, kuten kansallissosialismia yleensäkin, mutta Gestapo'ta, HIMMLER'iä ja hänen ympärillään olevia piirejä vastaan hyökätään niissä kiivaasti. Kieli käytössä lähetyksissä on verrattain karkeata. Asettäin oli tämä lähetysasema levit-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tänyt tietoja anglosaksien muka italialle tarjoamista rauhanehdoista, rajoittuen kuitenkin vain alueellisiin kysymyksiin. Niiden mukaan olisivat anglosaksit valmiit luovuttamaan takaisin italialle, jos se luopuu taistelusta, kaikki sen Afrikassa menettämät siirtomaat, Abessiniaa lukuunottamatta. Lisäksi tulisi italian luopua Albaniasta ja tämän sodan aikana Balkan'illa valtaamistaan alueista sekä Dodekanesian saarista. Lähettäjän mukaan olisi tarjous saatettu Saksan hallituksen tietoon ja vaikuttanut italialle annetun avustuksen lisäämiseen eri muodoissa Saksan taholta.

Modig huomautti tämän kerrottuaan kysymyksen mahdollisesti olevan anglosaksisesta tai neuvostolaisesta propagandasta, mutta kallistuvansa omasta puolestaan lähetysten sisällön perusteella enemmän siihen käsitykseen, että toiminnassa on joko Saksan sisällä tai sen ulkopuolella salainen saksalainen asema. Modig lisäsi tavallisimmin tavoittaneensa aseman 7 min. vailla 12 yöllä.

Itse en yrityksistäni huolimatta ole toistaiseksi asemaa tavoittanut.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 66.

Ministeri Yrjö Koskinen

18/7 43

5000—8—42 3785.

53 273 Sal 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 30/7-43

KIRJELMÄ n:o 279/143.

Istanbuli SSA 23 P:NÄ heinä KUUTA 19 43.

5. C24.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 66.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 66. Pari hajatietoa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

53 273 Sal. 43

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ 30/7-43 Salainen.

RAPORTTI n:o 66.

Istambulissa 10 p:nä heinä kuuta 1943. 5. 624.

Asia: Pari hajatietoa.

Eräitä päiviä sitten tapasin suurlähettiläs v. PAPENin, joka kertoi käyneensä tervehtimässä ulkoministeri MENEMENCIOGLUa tämän viettäessä lomaa Istanbul'in läheisyydessä. Keskustelusta mainitsi hän voineensa todeta, ettei Turkin tilanteessa mitään uutta ole tapahtunut. Hänen huomiotaan oli kuitenkin kiinnittänyt Menemencioglun lausunto, että hänen täytyy mahdollisuuksien mukaan koettaa käyttää kesäaikaa lepoon, koska ensi syksy todennäköisesti tulee olemaan erittäin raskas. - M. oli myöskin sanonut olevan toivottavaa, että akselin Sisiliassa onnistuisi työntää anglosaksit mereen. v. Papen ei näyttänyt pitävän näitä sanoja yksinomaan kohteliaisuutena.

Että tilanteen Turkissa ei tällä hetkellä katsota antavan aihetta levottomuuteen osoittaa se, että Suuren Assemblean ja hallituksen jäsenet nyt alkavat lähteä kesälomilleen. Ulkoministeri on, kuten sanottu, jo saapunut ja näinä päivinä odotetaan myös pääministerin tuloa tänne. Täällä viipynee hän kuitenkin vain lyhyen ajan viettääkseen senjälkeen varsinaisen lomansa kotiseudullaan Izmir'issä. Tasavallan Presidentti ottanee myös näihin aikoihin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kesälomansa.

\+ \+
\+

Keskustellessani joitakin päiviä sitten Saksan täkäläisen meriasiamiehen amiraali v. MARWITZin kanssa tuli puheeksi myös anglosaksien maihinnousu Sisiliassa. Hän huomautti tällöin maihinnousun aina niin pitkällä rantaviivalla kuin Sisilian, olevan mahdollisen, mutta yrityksen onnistumisen riippuvan siitä pystyvätkö maihinnousijat säilyttämään ja laajentamaan valtaamiaan sillanpääasemia. Keskustelu tapahtui maihinnousun alkupäivinä. Kun tällä hetkellä tilannetta Sisiliassa tarkastaa, täytyy siis hänen mukaansa /jo nyt pitää maihinnousua onnistuneena. - Hän huomautti tässä yhteydessä vielä, että Tunis'issa oli voitu tehdä se havainto, että amerikkalaisten sotilaskoulutus on huomattavasti englantilaisten koulutusta heikompi. Amerikkalainen sotilas ei sitäpaitsi näytä suhtautuvan sotaan vakavasti, vaan pitää sitä pikemminkin vain jännittävänä seikkailuna. Voi tapahtua, että leikki alkaa kyllästyttää sen menetettyä uutuudenviehätyksensä.

Lähettiläs: A. S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 67.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

23/7-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 283/148.

Istanbuli SSA 30 P:NÄ heinä KUUTA 19 43.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 54 273 Sal. 5/8-43
N 5. 624.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 67, 68, 69 ja 70.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 67. Turkkilaisia käsityksiä sotatilanteesta.

N:o 68. Siirtoja ja laajennusta Turkin ulkomaaedustuksessa.

N:o 69. Sotatilanteesta Välimeren suunnalla.

N:o 70. Suurlähettiläs Guariglian lausuntoja.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 54 273 Sal. Salainen.

RAPORTTI n:o 67.

Istanbuli ssa 23 p:nä heinä kuuta 19 43.

5/8-43

5. 624

Asia: Turkkilaisia käsityksiä sotatilanteesta.

Näyttää siltä, että käsitykset Turkin ei-vastuunalaisissa poliittisissa piireissä, lehdistö mukaanluettuna, alkavat selvemmin, kuin aikaisemmin kallistua siihen suuntaan, että Saksa pitkällä tähtäimellä ottaen tulee häviämään sodan, Italian sitä ennen tultua pakotetuksi erikoisrauhaan. Näistä kahdesta vain nimittäin nykyään yleensä on kysymys. Samalla koetetaan kuitenkin ylläpitää toivoa, että Saksan onnistuisi tähän mennessä tehdä Neuvostoliitto mahdollisimman pitkäksi ajaksi vaarattomaksi.

On ilmeistä, että tähän mielipiteiden kehitykseen ovat vaikuttaneet liittoutuneiden vuoden sisällä sotarintamilla saavuttamat menestykset. Samalla on epäilemättä anglosaksisella propagandalla, nimenomaan yhä kasvavaa sotatarpeja tonnistotuotantoa koskevalla siinä osuutensa.+)

Yleensä näytään uskottavan, että anglosaksien soti-

+) Huomautan tässä yhteydessä, kuten olen tehnyt kerran aikaisemminkin, että anglosaksinen propaganda Turkissa on paljoa voimakkaampaa, kuin akselin.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laalliset menestykset ainakin, mikäli kysymys on Italiasta, tulevat jatkumaan. Sisilian valtausta pidetään nyttemmin enää vain lyhyen ajan kysymyksenä ja otaksutaan, että maihinnousu Italian mantereelle käy yhtä helposti kuin Sisiliassa.

Itse asiassa on tässä tietenkin kysymys poliittisesta spekuloinnista, joka vain osittain perustuu tunnettuihin tosiasioihin. Tällaiseksi tosiasiaksi luen kuitenkin, anglosaksien viimeaikaisten kieltämättömien menestysten ohella, sen, että on jatkuvasti voitu todeta italialaisilta joukoilta puuttuvan oikeata taistelumoraalia. Monilla tahoilla uskottiin, että moraali paranisi taistelun lähetessä Italian mannerta, mutta tapahtumat Sisiliassa osoittavat, että niin ei ole ollut asianlaita. Senvuoksi onkin se laskelma lähellä, että Italia ei kauankaan pysty vastustamaan anglosakseja, jollei Saksalta liikene huomattavia voimia tarvikkeineen lähetettäviksi sen avuksi.

Turkin vastuunalaisissa piireissä, niin hyvin poliittisissa, kuin sotilaallisissa arvostellaan kuulemani mukaan tilannetta edelleenkin varovaisesti, joskin Italian sortumista pidetään mahdollisena, jopa todennäköisenä. Huomautetaan kuitenkin - mielestäni aivan oikein - että anglosaksien tähän asti käymät taistelut, päätavotteen ollessa Saksan kukistamisen, ovat lähinnä verrattavissa etuvartiokahakoihin, joissa on jouduttu kosketukseen vain suhteellisen heikkojen saksalaisten voimien kanssa. Mitään ratkaisevaa ei sotilaallisesti kuitenkaan voi tapahtua, ennen kuin on päästy Saksan pää/puolustuslinjoille ja saatu muodostetuksi todellinen toinen rintama. Sillä yksinään ei us-

kota neuvostolaisten voivan Saksaa lyödä. Italian kukistumisen katsottanee näissäkin piireissä kuitenkin suuresti helpottavan tällaisen toisen rintaman muodostamista.

26/7 1943. Ennenkuin edelläoleva ennätettiin lähettää saapui yllättäen tieto MUSSOLINIn kukistumisesta. Tämän kantavuudeltaan vielä laskemattoman tapahtuman vastavaikutukseen Turkissa saanen lähiaikoina aiheen palata. Edellä kirjoittamaani ei se aiheuta muutosta.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 68.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

26/7-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ: 54 273 Sal. Salainen.

RAPORTTI n:o 68. 5/8-43

Istanbuli ssa 26 p:nä heinä kuuta 1943. 5. C24.

Asia: Siirtoja ja laajennusta Turkin ulkomaanedustuksessa.

Turkin ulkomaanedustuksessa on viime aikoina toimeenpantu lukuisia henkilösiirtoja, joista Ministeriötä, herra Agha AKSELin siirron ohella, ehkä kiinnostaa Turkin Kuibyshev'issä olevan suurlähettiläänä ACIKALINin takaisin kutsuminen tullakseen Ministeriön pääsihteeriksi. Hänen sijalleen Kuibyshev'iin on nimitetty Turkin Roman suurlähettiläs Husseyn RAGIP, jonka tunnen Moskovasta hänen oltuaan jo aikaisemmin suurlähettiläänä siellä. Olen tavannut hänet silloin tällöin lomiensa aikana täälläkin ja tiedän hänen olevan mielipiteiltään täysin neuvostovastaisen. Mitään poliittista ei luullakseni tämän vaihdoksen takana ole.

Samanaikaisesti on Turkin ulkomaanedustusta jossakin määrin laajennettu. Uudet lähetystöt on nimittäin perustettu Kanadaan, Irlantiin ja Etelä-Afrikaan. Viimeksimainitun perustamisen valmisteluista on Rumanian ministeri TELEMAQUE kertonut minulle seuraavaa: Turkin ehdotus lähetystöjen vastavuoroisesta perustamisesta toimitettiin Etelä-Afrikan hallitukselle englantilaisten välityksellä ja saavutti mainitun hallituksen hyväksymisen. Vastauksen saavuttua ryhdyttiin Turkissa toimenpiteisiin lähetystön perusta-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

miseksi ja nimitettiin senjälkeen lähettiläälksi ulkoministeriön lainopillinen neuvonantaja Essad ATUNER. Kun hänelle sitten pyydettiin agrementtia, saatiin jonkin ajan kuluttua suureksi hämmästykseksi vastaus, että Etelä-Afrikan hallitus, jolla ei ole mitään herra Atuner,in henkilöä vastaan huomauttamista, ei nyttemmin katso asianmukaiseksi lähetystöjen perustamista sodan kestäessä, vaan ehdottaa, että asia jätettäisiin lepäämään sodan jälkeen uudelleen esille otettavaksi. Herra Atuner'in jo valmistetusta matkasta ei näin ollen ole tullut mitään. Onko turkkilaisille esiintuotu muita syitä perääntymiselle, kuin edellämainittu, ei ole tiedossani. Jollei, antanee asia täällä aihetta mietiskelyyn.

Muut uusien lähetystöjen perustamiset lienevät tapahtuneet välikohtauksitta.

Lähettiläs: A.S. Irjö-Koskinen.

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 69.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

27/7-43.

5000—8—42 3785.

ANKARASSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 69.

Istanbulissa 27 p:nä heinäkuuta 1943.

Asia: Sotatilanteesta Välimeren suunnalla.

Tapasin toissa päivänä erään täällä oleskelevan huomatun saksalaisen kirjeenvaihtajan, joka nykyään suorittaa eräänlaista työpalvelusta myös ambassaadissa. Luulen hänen toivovan, ettei nimeänsä mainittaisi. Keskustelumme koski nykyistä sotatilannetta, erikoisesti anglosaksien Italiaa vastaan kohdistaman hyökkäyksen valossa. MUSSOLINIn kukistumisesta ei siis silloin vielä ollut tietoa. Hän selitti tietojensa viittaavan siihen, että sodan jatkokehitys Välimeren suunnalla tulee olemaan suunnilleen seuraava:

Anglosaksit eivät ainakaan toistaiseksi yritä maihinnousua Sardiniassa, vaan tulevat vallattuaan Sisilian jatkamaan suoraan Italian mannermaalle. Viimeaikaiset pommitukset viittaavatkin siihen, että maihinnousua tullaan yrittämään jossakin Napolin tienoilla, todennäköisesti Salernon lahdessa, jonka rannalla Salernon ohella sijaitsee lukuisia pienempiä kaupunkeja ja samanaikaisesti useammassa kohdin niemimaan eteläosassa. Yritykset tulevat kaikesta päättäen onnistumaan, minkä jälkeen anglosaksit luultavasti koettavat muodostaa riittävän lujan rintaman Napolin ja Foggian vä-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lille voidakseen sen suojassa jotenkin häiritsemättöminä valmistaa maihinnousua Adriammeren yli Balkan'ille. Täällä tulisi, sittenkun viimeksimainittukin maihinnousu on onnistunut, varsinainen toinen rintama muodostumaan. Kertojani piti näitä tietoja hyvin uskottavina.

Tämän keskustelun jälkeen on, kuten sanottu, Mussolini kukistunut. Tällä hetkellä on vielä mahdotonta nähdä, mikä vaikutus tapahtumalla tulee olemaan Italiassa ja missä määrin se on omansa muuttamaan Italian tähänastista asennoitumista sotaan nähden. Marsalkka BADOGLIO on tosin ilmoittanut, että taistelu jatkuu, mutta aihetta lienee kysyä, miten kauan. Jos Italia laskee aseensa tai kutsuu muuten joukkonsa pois Balkan'ilta, vahvistuu mielestäni kertojaltani kuuleman todennäköisyys, koska varsinkin tällöin tämä epäilemättä olisi vähimmän vastuksen tie toisen rintaman muodostamiseksi. On helppoa havaita, millaisen mullistuksen se aiheuttaisi Balkan'illa, minkä ohella sillä todennäköisesti tulisi olemaan vielä laskemattomia seurauksia sotatilanteen yleisellekin kehitykselle.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan tähetystön raportti n:o 70.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

28/7-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 70.

Istanbuli ssa 28 p:nä heinä kuuta 19 43.

Asia: Suurlähettiläs Guariglian lausuntoja.

Kävin tänään jäähyväistelemässä Italian uudeksi ulkoministeriksi nimitettyä suurlähettiläs GUARIGLIAa. Hän lähtee lentoteitse huomenaamuna. Lyhyessä keskustelussa lausui hän suunnilleen seuraavaa:

Ennen saapumistaan Romaan ei hän voi muodostaa itselleen täsmällistä kuvaa uudesta tilanteesta Italiassa. Kuitenkin voi hän jo nyt sanoa, että taistelu tulee jatkumaan. Periaatteellisesti on hänen käsityksensä se, että Italian politiikan nyt enemmän, kuin koskaan tulee perustua yksinomaan realiteetteihin, joista myös on uskallettava tehdä valttämättömät johtopäätökset. Hänen toivomuksensa on, että muissakin sotaakäyvissä maissa voitaisiin asiallisesti ja intohimottomasti arvioida tilannetta ja osoitettaisiin enemmän hyvää tahtoa. Ehkäpä näin vähitellen yhteisin ponnistuksin saataisiin sota päättymään. Lopuksi vakuutti hän suurta suomi = ystävyyttään ja ihailuaan.

Keskustelumme kesti vain kymmenisen minuuttia eikä hänen lausunnossaan, kuten näkyy, ollut muuta huomion arvoista, kuin sanat, jotka ehkä sisältävät vihjeen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siitä, että Italian täytyy pyrkiä rauhaan. Sensijaan oli hän laajemmin kehittänyt ajatuksiaan Rumanian täkäläiselle lähettiläälle TELEMAQUELle, jonka myös tapasin tänään. Telemaque kertoi seuraavaa:

Hän oli eilen koettanut päästä Guariglian puheille, mutta oli tämän aika ollut varattu. Iltapäivällä oli Guariglia kuitenkin saapunut terapiaan v. PAPEN'in luo ja sieltä pistäytynyt hänenkin luonaan naapurissa. Guariglia oli hänellekin lausunut aluksi, kuten minullekin, ettei hänellä vielä ole täysin selvää kuvaa tilanteesta, mikä MUSSOLINIn poistumisen jälkeen on syntynyt Italiassa. Sinne saavuttuaan tulee hän muodostamaan käsityksensä yksinomaan kylmien tosiasiain pohjalla, missä häntä toivottavasti auttaa se, ettei hän koskaan ole osallistunut sisäpolitiikkaan, vaan ollut yksinomaan ammattidiplomaatti. Italian tilanne on nykyään traagillinen, mutta se ei saa masentaa, vaan on koetettava löytää ulospääsy uskaltamalla tehdä välttämättömiksi osoittautuvat johtopäätökset. Taistelu samoin kuin yhteistyö Saksan kanssa tulevat jatkumaan. Hänen toivomuksensa on kuitenkin, että samoin kuin Italia jo on tehnyt tilanteesta ensimmäiset johtopäätökset ja osoittanut hyvää tahtoa, myös muut sotaakäyvät maat arvioisivat uudelleen tilanteen ja tekisivät intohimottomasti siitä yleisen rauhan saavuttamiseksi tarpeelliset johtopäätökset.

Telemaque huomautti tämän jälkeen, ettei Guariglia sen selvemmin ollut selostanut ajatuksiaan keinoista yleiseen rauhaan pääsemiseksi. Erikoisesti oli hän painostanut kolmea periaatetta, joita hän pyrkii seuraamaan, nim. tilanteen arviointia tosiasiain, ei toiveiden poh-

jalta, väistämättömien johtopäätösten tekemistä niistä sekä, näihin liittyen, kysymysten harkintaa "sans passions". Itse oli Telemaque tulkinnut Guariglian sanat siten ja sen mukaisesti myös hallitukselleen tiedoittanut, että myös Saksassa olisi kunnialliseen rauhaan pääsemiseksi tehtävä tilanteesta se johtopäätös, että nazismikin on aikansa elänyt. Uusien miesten tulisi astua valtion johtoon, joiden kanssa anglosaksit ehkä olisivat halukkaat tasa-arvoisina neuvottelemaan. Guariglian pääpyrkimyksenä - jatkoi Telemaque - näyttää olevan rauhan aikaansaaminen, mieluimmin yleisen, mutta hätätilassa vain Italiaa koskevan. Jos yleisiin neuvotteluihin Euroopassa voitaisiin päästä, oli Guariglia vielä huomauttanut, tulisi Neuvostoliitto tietenkin myös istumaan neuvospöytään. Se olisi heikontuneena tällöin kuitenkin helpommin **aisoissa** pidettävissä.

Omasta puolestani katson aiheelliseksi huomauttaa, että jos Telemaque ei ole antanut oman mielikuvituksensa liian vapaasti lentää, on Guariglia varsin kaukana realiteettien pohjalta, joskin hänen ajatustensa toteutuminen kaiketi olisi Euroopalle onnellista.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 71.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

2/8-43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 301/154.

Istanbuli SSA 6 P:NÄ elo KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
56 274 Sal 43
13/8-43 № – Liit. –
ASIA
5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 71, 72 ja 73.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 71 Keskustelu Professori Esmer'in kanssa.

N:o 72 Lähettiläs Ayachlin kertomaa.

N:o 73 Havaintoja ja kuulemia täkäläisistä akselipiireistä.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARASSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 71.

Istanbulissa 2 p:nä elo kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
56/274 Sal 43
13/8-43 40 - Liitt. -
5 C24

Asia: Keskustelu Professori Esmer'in kanssa.

Kuten Ministeriölle aikaisempien raporttieni perusteella on tunnettua, on Prof. ESMER ulkopoliittisilta käsityksiltään anglosakseihin kallistuva. Hän ei kuitenkaan ole mikään sokea anglofiili, vaan turkkilainen isänmaanystävä, joka tilanteita ja tapahtumia tarkastellessaan käyttää epäilemättä ensi sijassa turkkilaisia silmälaseja. Kun hän on Assemblean ulkoasiainvaliokunnan ja itsenäisryhmän jäsensen jäsenmäärä on sivumennen sanoen nyttemmin korotettu 35:een - olen tottunut lukemaan hänen lausunnoissaan vihjeitä siitäkin, mitä vastuunalaisissa turkkilaisissa piireissä ajatellaan.

Hänen lounastaessaan eilen luonamme siirtyi keskustelu luonnollisesti itsestään MUSSOLINIn kukistumisen luomaan uuteen tilanteeseen Euroopassa. Yhteenvetona hänen ajatuksistaan tiedoitan seuraavaa:

Hän huomautti aluksi, että joskin pitemmän ajan on ollut havaittavissa, että Italian armeija ja kansa eivät vakaumuksella seuraa Mussolinia nykyisessä taistelussa ja että se senvuoksi ennemmin tai myöhemmin tulee päättymään Italian tappioon, tuli Mussolinin kukistuminen jo

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tässä vaiheessa kuitenkin yllätyksenä. Sen synnyttämässä uudessa tilanteessa on marsalkka BADOGLION hallituksella tuskin muuta mahdollisuutta edessä, kuin mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman kunniallisilla ehdoilla pyrkiä rauhaan. On toivottavaa, etteivät anglosaksit kiristä vaatimuksiaan liikaa, ainakaan eivät pidä kiinni ehdottomasta antautumisesta, koska se luultavasti pakottaisi Italian vasten tahtoaankin jatkamaan taistelua, aiheuttaen uusia hävityksiä ja uutta, vältettävissä olevaa verenvuodatusta. Joka tapauksessa voidaan nyt jo joltisellakin varmuudella laskea, että akseli on Italian kohdalla katkennut ja maa tulee ennen pitkää pakotetuksi ainakin aselepoon suurin piirtein ottaen anglosaksien sanelemilla ehdoilla.

Yhden suurimpia vaikeuksia rauhaan pääsemiselle - jatkoi hän - muodostanee anglosaksien vaatimus, josta ne arvatenkaan eivät tule luopumaan, saada rauhanteon tai aselevon jälkeenkin käyttää ainakin määrättyjä osia Italian alueesta astinlautana jatkotaistelussa Saksaa vastaan. On nimittäin käynyt ilmeiseksi, että anglosaksien suunnitelmiin on kuulunut jo ennen Mussolinin kukistumista tunkeutuminen Balkan'ille ei lähi-Idästä, vaan Adrian meren yli Italiasta. Nyttemmin ja varsinkin jos lehtitiedoissa on perää, että italialaiset divisioonat on kutsuttu kotiin Kreikasta, ei tämän suunnitelman toteuttaminen kohdanne suurempia vaikeuksia. Se voidaan senvuoksi jo nyt ottaa laskelmissa huomioon sodan jatkokehitystä arvioitaessa.

Kuitenkin on vaikeata vielä lyhyellä tähtäimellä tehdä varmoja päätelmiä tällaisen mainninnousun vaikutukses-

ta edes tilanteeseen Balkan'illa, punumattakaan sodan yleiseen kehitykseen. Pitemmällä tähtäimellä otettuna näyttää sensijaan Saksankin tappio jo alkavan häämöttää. Mitä erikoisesti tilanteeseen Balkan'illa tulee, on ilmeistä, että tähän piiriin kuuluvat akselimaat, Rumania, Bulgaria ja Unkarikin saavat arvioida sen uudelleen. Turkin kannalta on suotavaa, että anglosaksit saapuvat Balkan'ille, ennen kuin Neuvostoliitto ennättää tulla siellä sotkemaan asioita. Toistaiseksi ei tätä vaaraa kylläkään ole olemassa, sillä kaikesta päättäen pystyy Saksa toistaiseksi pitämään puoliaan Neuvostoliittoa vastaan, mutta tilanne voi muuttua toiseksi, jos anglosaksien onnistuu muodostaa todellinen rintama Balkan'illa ja Saksan pienet liittolaiset tällä suunnalla alkavat horjua. Voidaan kuitenkin kysyä, onko anglosaksien aikomuksena pitää tässä suhteessa kiirettä. On mandollista, että he mieluummin antavat Neuvostoliiton ja Saksan vielä heikentää toisiaan. Joka tapauksessa on Turkin etujen mukaista, että anglosaksit ovat Balkan'illa ennen bolshevikkeja.

Hänellä ei sitä kysyessäni ollut tietoja fasnismin sortumisen vastavaikutuksesta Saksassa, huomauttaen ainoastaan, että sodan päättymistä ajatellen olisi toivottavaa, että Saksassakin tapahtuisi miesten vaihdos, mutta mikään ei toistaiseksi viittaa sellaiseen mandollisuuteen. Hän oli kuitenkin kuullut v. PAPENin nimeä jo nyt tässä yhteydessä mainittavan.

Lähettiläs: A. S. Irjö-Koskinen.

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 72.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

3/8-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 72.

Istanbulissa 3 p:nä elo kuuta 19 43.

Asia: Lähettiläs Ayachlin kertomaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 56/274 Sal D. 1-43
13/8-43 No - LIIT -
NYHMÄ COASTO ASIA
5 C24

v. PAPEN oli kutsunut tänään meidät yhdessä Suomeen ja Ruotsiin nimitetyn Turkin uuden lähettilään AYACHLIn ja hänen rouvansa kanssa lounaalle luokseen. He ovat palattuaan Yemen'istä viettäneet lomaa Prinssin saarilla odottaessaan, että Turkin ulkomaisessa edustuksessa toimeenpantavaksi päätetty kierrossiirto kaikilta kohdilta tulee järjestykseen. Roman ambassadöörin HUSSEIN RAGIPin suostumuksen lähteä uudelleen Moskovaan viimeksi saavuttua ovat nimitykset nyttemmin tapahtuneet. He vaikuttavat erittäin miellyttäviltä, sivistyneiltä ja samalla vaatimattomilta ja puhuvat vapaasti ainakin ranskaa ja saksaa.

Keskustelu liikkui etupäässä Lähi-Idän asioissa, joista Ayachli kertoi yhtä ja toista mielenkiintoista. Hän on Lähi-Idässä viime aikoina paljon matkustellut ja näyttää senvuoksi tuntevan olosuhteet hyvin. Huomioni kiintyi seuraaviin seikkoihin:

Arabialaisten kansojen yhtymisajatuksella ei hän uskonut olevan toteutumismahdollisuuksia. Varsinaisista arabialaisista pikkuvaltioista on Irak ainoa, jolla on jonkinlainen koulutettu armeija. Yhtymisajatuksella onkin - ehkä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tämän vuoksi - eniten kannatusta siellä, koska pidetään luonnollisena, että se valtioliitossa tulisi saamaan johtoaseman. Muut arabialaiset maat, nimenomaan Saudiitti-Arabia eivät kuitenkaan ole halukkaita yhteistoimintaan sen kanssa. IBN SAUD, joka on vanhaa, rotupuhdasta perua, ei voi antaa anteeksi sitä, että irakilaiset ovat pari kertaa vetäneet häntä nenästä. Hän pitää kaikkia irakilaisia sanansa syöjinä. Pohjimmainen syy yhtymisajatuksen neikkouteen on kuitenkin löydettävissä arabialaisessa kansanluonteessa, joka on individualistinen ja vanhollinen ja senvuoksi epäilee kaikkea uutta.

Jo nyt on selvästi havaittavissa, että Läni-Itään saapuneet amerikalaiset eivät suinkaan aijo sieltä sodan päätyttyä kokonaan poistua. Kaikesta päättäen tulevat he ainakin perimään maksun kaikesta siitä, mitä he sodan aikana ovat "laina- ja vuokralain" säännösten nojalla näille mailla luovuttaneet. Valmistuksia tehdään jo näiden maiden eksploatoimiseksi velanmaksua silmälläpitäen. Rajoittuuko se tähän, on enemmän kuin kysymyksenalaista. Englantilaiset eivät tietenkään seuraa suopein silmin tätä.

Hän oli ollut Egyptissä Rommel'in saapuessa El Alamein'iin. Väestö Alexandriassa oli ollut täysin vakuuttunut siitä, että hyökkäys jatkuu ja että Saksa samanaikaisesti lähettää Kreetasta laskuvarjojoukkoja Niilin suistoon. Junat olivat olleet vaunujen kattoja myöten täynnä pakolaisia. Miltei kaikki rikkaat juutalaiset olivat jo paenneet Palestiinaan. Myös viranomaiset olivat paniikin vallassa. Jos akselin olisi silloin onnistunut

vallata Alexandria, Kairo ja Suez, mikä sillä hetkellä näytti välttämättömältä, olisi sodan kehitys ollut kokonaan toinen, sillä Egypti on Englannin imperiumin avain.

Palestiinasta kertoi hän, että juutalaiset ovat saaneet siellä ihmeitä aikaan. Mikäli hän oli voinut tehdä havaintoja, oli laajoja alueita ennen autiota erämaata muuttunut hedelmätarhoiksi ja viljavainioiksi. Myös liikeelämä näytti vilkkaalta. Haifassa oli hän tehnyt sen havainnon, että kaduilla sangen yleisesti puhuttiin saksaa, johtuen arvatenkin sinne paenneiden Saksan juutalaisten runsaudesta.

Yleinen sotatilanne tuli vain ohimennen puheeksi. Hän huomautti tässä yhteydessä olevan valitettavasti ilmeistä, ettei kumpikaan sotaakäyvä puoli ollut mitään oppinut edellisestä maailmansodasta, minkä vuoksi nytkin näyttää vaikealta päästä sellaiseen, oikeusnäkökohtiin perustuvaan rauhaan, joka voisi muodostua pysyväiseksi.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 73.

Ministeri Yrjö-Koskinen

5/8 43.

5000—8—42 3785.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 73.

Istanbulissa 5 p:nä elo kuuta 1943.

Asia: Havaintoja ja kuulemia täkäläisistä akselipiireistä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
56 274 Sal 1943
13/8-43 Liitt. -
5 C24 ASIA

Joskin tieto Mussolinin kukistumisesta tuli kaikillekin täällä yllätyksenä, putosi se täkäläisiin akselipiireihin, kuin pommi. Tavatessani kollegojani olivat he kaikki kovin huolestuneita siitä, mitä lähitulevaisuus mukanaan tuo, nimenomaan, johtaako tapahtuma Italian antautumiseen ja mitä sitten seuraa. Myöskin v. PAPEN tavatessani hänet päivää jälkeen näytti niin väsyneeltä ja huolestuneelta, etten katsonut voivani häntä kysymyksillä häiritä. Kun sitten kävi selville, että Italia todella ainakin toistaiseksi jatkaa taistelua Saksan rinnalla, on jossakin määrin rauhoituttu.

Ilmeistä kuitenkin on, että pohjalla levottomuus jatkuu, mikä onkin luonnollista tilanteen ollessa Italiassa vielä täysin epäselvän. Tässä ilmapiirissä on joutunut tekemään eräitä havaintoja, joihin aikaisemmin ei ole ollut tilaisuutta tai joihin ehkä ei aikaisemmin tullut kiinnittäneeksi huomiota. Tarkoitan ennen kaikkea sitä, että Saksan ambassadin piirissä ja sen liepeillä näyttää olevan koko joukko henkilöitä, jotka suhtautuvat nykyiseen sotaan Saksan kannalta sangen pessimistisesti. Toiset näyttävät

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

sitäpaitsi suorastaan toivovan nazijärjestelmän kukistumista.+) Kaikki nämä ovat kuitenkin hyviä saksalaisia, jotka epäilemättä ovat toivoneet Saksan voittoa nazijärjestelmän säilymisen unallakin, mutta jotka nyt ovat johtuneet ajattelemaan, että kunnialliseen kompromissiinkin pääseminen edellyttää ainakin järjestelmän muutosta Saksassa. On mahdollista ja todennäköistäkin, että heillä on ollut tämänlaisia ajatuksia jo ennen tapahtumia Italiassa, mutta jos näin on asian laita, eivät he ole halunneet tai uskaltaneet niitä ainakaan minun kuulteni esiintuoda. Nyt sensijaan niitä esitetään verrattain avoimesti.

Samalta taholta saa nykyään kuulla kaikenlaisia ennusteluja ja "tietoja", jotka suurimmalta osalta kaiketi ponjautuvat omaan sisäiseen levottomuuteen huhuja täynnä olevassa ilmapiirissä, sillä en sentään tahtoisi uskoa niiden johtuvan toiveajattelusta. Tällaisia ovat esim., että Italia tulisi saadakseen edullisemmat rauhanehdot anglosakseilta ennen pitkää ei ainoastaan katkaisemaan akselisuhteen, vaan myöskin liittymään sotaan anglosaksien puolella Saksaa vastaan tai ainakin heitä avustamaan, että Italian laivasto tulisi suunnattavaksi Aleksandriaan yhtyäkseen liittolaisten laivastoon j.n.e. Nämä ennustelut saavat tietenkin jäädä omaan arvoonsa, mutta sensijaan on mielestäni suurempaa huomiota kiinnitettävä edelläselostamiini defetismin oireisiin, koska kyseessä tuskin on yksinäisilmiö Saksan täkäläisessä ambassadissa.

\+ \+
\+

+) En tässä tarkoita v. Papen'ia, vaikkakaan häntä ei pidetäkään järjestelmän kannattajana. Hän on kuitenkin regimelle täysin lojaali.

Mainitsen lopuksi tavanneeni eilen Rumanian täkäläisen lähettilään TELEMAQUEn. Hän oli erittäin levoton tilanteen kehitykseen nähden Balkan'illa, jos anglosaksien onnistuu maihinnousta siellä. Hän sanoi suoraan pelkäävänsä, että Bulgaria ja Unkari tulevat silloin luopumaan akselirintamasta ja etsimään ymmärtämystä anglosaksien taholla. Omasta maastaan hän ei halunnut sanoa mitään.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 74.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

7/8-43.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 304/156.

Istanbuli SSA 12 P:NÄ elo KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ LLE

ASIA: Raportit n:ot 74, 75 ja 76.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 74. Eräitä amerikkalaisia katsantoja.

N:o 75. Lisää tilanteesta italiassa.

N:o 76. Spekulatioita n.s. kolmannesta maailmansodasta.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINIST
57/274 Sal 43
19/8-43 № - LIIT -
RYHMÄ 5 COASTO C24 ASIA

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 74.

Istanbuli ssa 7 p:nä elo kuuta 19 43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
57 274 Sal 43
19/8-43 No -
RYHMÄ 5 | COMITO C24 | ASIA

Asia: Eräitä amerikkalaisia katsantoja.

Katson olevan syytä saattaa ministeriön tietoon seuraavan, lähetystösihteeri KALAn laatiman selostuksen parista keskustelustaan Yhdysvaltain täkäläisen suurlähetystön neuvoksen Robert KELLEYn kanssa:

"Tapasin tk. 4 päivänä sattumalta hra KELLEYn. Välillemme sukeutui pitkähkö keskustelu. Huomautin aluksi siitä, että amerikkalaisilla näyttää olevan huomattava menestys Sisiliassa. KELLEY totesi kaiken menneen maansa osalta toistaiseksi odottamattomankin hyvin, "mutta lähimmän tulevaisuuden osalta ei kukaan voi mennä takuuseen sotaonnesta".

"Puhe kääntyi sitten fascisti-régime'in loppuun, mikä KELLEYn mukaan olisi täysin vastannut Yhdysvaltain hallituksen laskelmia, ehkäpä tapahtunut odotettua aikaisemminkin. Samanlainen loppu tulisi ennen pitkää tapahtumaan muillekin diktatuurijärjestelmille, ulkonaisesti ehkäpä hyvinkin yllättävästi, mutta silti auttamattoman varmasti. Saksa on vähitellen ajautumassa samaan suuntaan - hyvinkin luultavasti tulisi nykyjärjestelmän jälkeen aluksi Wermachtin diktatuuri, jota seuraisi parlamentarismiin perustuva järjestelmä. Huomautettuani, että se, mikä Italiassa kävi humauksen tavoin, varmaan-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaan ei mene samalla tavoin Saksassa, koska Saksan kansan luonne sekä kontrollin ja organisaation tehokkuus eivät ole verrattavissa italialaisiin, KELLEY vastasi, että Saksan osalta luonnollisesti täytyy odottaa, ehkä vielä kauankin, sen "kypsymistä". Lopputulos on joka tapauksessa selvä.

"Italian mahdollisuuksiin neutralisoitua hän ei näyttänyt uskovan.

"Kääntsin sitten puheen Neuvostoliitossa tapahtuvaan "kypsymiseen". KELLEYn arvelun mukaan Stalinin olisi ennen pitkää väistyttävä ja vallan tulisi saamaan "se aines, joka tsaarinaikana oli täysi musikka, luku- ja kirjoitustaidoton, kykenemätön alkeelliseenkaan itsenäiseen ajatteluun". Tästä piiristä kuitenkin ovat peräisin ne tuhannet ja taas tuhannet työnjohtajat ja insinöörit, jotka nyt työskentelevät Neuvostoliiton teollisuudessa. He ovat intelligenssinsä puolesta Neuvostoliiton parhaimmisto ja sodan kuluttaessa kommunistisen järjestelmän voimavaroja, heidän keskuudestaan nousee se aalto, johon kommunistinen diktatuuri lopuksi nukkuu. Kyseessä ei KELLEYn mukaan olisi siis mikään uusi puolue tai sotilasdiktatuuri. Huomautettuani, että jo lähes 25 vuoden ajan tavalliset ihmiset ovat Neuvostoliitossa kuulleet vain kommunismin mukaista opetusta, joten kansa vänitellen on alkanut suhtautua siihen kuin uskontoon, jota ei kritisoida nuolimatta epäloogillisuuksista, KELLEY myönsi, että valtaosa venäläisistä todella on täysin nykydiktatuurin johtamaa. Mutta juuri nuo edellämainitut itsenäisesti ajattelemaan oppineet, kommunistisen diktatuurin toteuttaman, Neuvostoliiton teollistamisonjelman tulokset aiheuttavat diktatuurin oman tuhon. Uusi järjestelmä, jonka ei tarvitse olla verrattavissa länsimaiseen demokratiaan tai parla-

mentarismiin, tulee ilmeisesti olemaan luonteeltaan kansallinen.

"Huomauttaessani, että hänen kaavailemansa uusi Venäjä varmastikaan ei tulisi kuulumaan kansainvälisiin oikeusvaltioihin, vaan että sen naapureita kyllä sitoisivat kansainväliset sopimukset, mutta ei sitä itseään, KELLEY myönsi, että se olisi odotettavissa ...

"Mielestäni KELLEYn ajatuksista kuultaa lävitse suurlähettiläs STEINHARDTin mielipiteitä Neuvostoliitosta. Huomiota KELLEYn lausunnossa kiinnittänee lähinnä se, että yhdysvallat ilmeisesti eivät odotakaan Neuvostoliitosta tai sen jälkeläisestä pitkään aikaan kehittyvän oikeusvaltiota, jonka imperialistisia pyyteitä naapurivaltioiden ei tarvitsisi pelätä".

x x x

"Seuraavana päivänä lounastin yhdessä KELLEYn kanssa. Politiikkaan emme kumpikaan erikoisemmin kajonneet, mutta keskustelun aikana tuli silti puhe yhdysvaltain vuokra- ja lainalaista. Lakitekstin mukaan siitä pääsevät osalliseksi kaikki ne maat, joiden puolustuksen yhdysvaltain presidentti julistaa olevan vitaalisen yhdysvaltain omalle puolustukselle. Koska jo vuonna 1939 likvidoitu Tšekko-Slovakia (joka sivumennen sanoen on Kairossa ilmestyvän IMAGE-lehden mukaan sodassa Suomen kanssa) pääsee osalliseksi laina-avusta, kysäisin, että kaipa Suomikin, joka on todellinen, itsenäinen valtio, voi saada saman edun. KELLEY vastasi empimättä, että se riippuu täysin sen hetken poliittisesta konstellaatiosta, jolloin laina-asia tulisi aktuelliksi, mutta että hän omasta puolestaan ei ollenkaan ihmettelisi, vaikka tulevaisuudessa Suomikin pääsisi laista hyötymään. - Tämän enempää emme asiaa kosketelleet."

x x x

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 75.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

8/8-43.

5000—8—42 3785.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 75.

Istanbuli ssa 8 p:nä elo kuuta 19 43.

57 274 Sal 43

19/8-43 № - L -

KYHMÄ 5 | OSASTO C24 | ASIA

Asia: Lisää tilanteesta Italiassa.

Tapasin pari päivää sitten uudelleen prof. ESMERin ja jouduin hänen kanssaan taas keskusteluun lähinnä tilanteesta Italiassa. Eräästä hänen huomautuksestaan katson olevan syytä tiedoittaa.

Hän sanoi nykyistä tilannetta Italiassa seuratessaan johtuneensa ajattelemaan tilannetta Venäjällä ennen bolshevikkivallankumousta. Eräitä silmiinpistäviä yhtäläisyyksiä on nimittäin hänen mielestään näiden tilanteiden välillä havaittavissa. Samoin kuin Venäjällä v. 1917, on Italiassa nyt armeija ja kansa kyllästynyt sotaan, jota vastoin hallitus koettaa sitä jatkaa. Venäjällä voitti armeija ja kansa LENINin ja TROTSKIn johdolla, jotka olivat valmiit tyydyttämään niiden toiveet, sitten kuin perättäin seuranneet prinssi LVOVin ja KERENSKIn hallitukset olivat turhaan koettaneet jatkaa sotaa. Kehityksen kulku voi olla Italiassa sama, jos anglosaksit pitävät kiinni ehdottomasta antautumisvaatimuksestaan, pakottaen siten hallituksen jatkamaan taistelua, kunnes maa ehkä joutuu anarkian valtaan tai muodostuu tarpeeksi vasemmalla oleva hallitus, joka antautuu ehdoitta. Eräät merkit - lisäsi hän -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viittaavat jo siihen, että marsalkka BADOGLIOn hallitus ei tule pitkäaikaiseksi.

Jos oikein nänet ymmärsin näytti hän tahtovan erikoisesti alleviivata kommunismin vaaraa, mikä voi piillä anglosaksien liiallisen jyrkkyyden takana. Eikä ainoastaan Italiassa, vaan myös Balkan'illa ja Saksassa, vaikkei muista maista, kuin Italiasta nimenomaan ollutkaan puhetta.

Nämä ajatukset vastaavat, kuten hänelleкin huomautin, suurin piirtein ottaen myös omia käsityksiäni tilanteen kehitysmahdollisuuksista, jos ympärysvaltojen menestys jatkuu ja he pitävät kiinni nykyisistä vaatimuksistaan.

Lähettiläs : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 76.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

10/8-43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 76.

Istanbulissa 10 p:nä elo kuuta 1943.

57 274 Sal 43

19/8-43 № - LIITE -

5 C24

Asia: Spekulatioita n.s. kolmannesta maailmansodasta.

Anglosaksien ja neuvostolaisten välillä olemassa olevat erimielisyydet, mitä sodan päämääriin ja keinoihin voiton saavuttamiseksi tulee, ovat täällä aina määrättyjen väliaikojen jälkeen olleet lehdistön huomion konteena ja jatkuvasti keskustelujen aineena. Eräiden amerikalaisten lausuntojen inspiroimana on m.m. puhuttu n.s. kolmannen maailmansodan mahdollisuudesta. Niin on asianlaita taaskin tietotoimistojen levittäessä tietoja muka suunnitteilla olevasta ROOSEVELT - CHURCHILL - STALIN - kontaktiksesta. Kun kysymys semmoisenaan on Suomelle ensisijaisen tärkeä, selostan alempana pääkondittain täällä tässä suhteessa lukemiani ja kuulemiani, huolimatta siitä, että ainakin toistaiseksi tässä tietenkin on kysymys vain enemmän tai vähemmän spekulatiivisista laskelmista. Tärkeimmät erimielisyydet mainittujen liittoutuneiden välillä katsotaan seuraaviksi:

1. Toinen rintama. Neuvostoliitto haluaisi sen muodostettavaksi lännessä, eikä Balkan'illa, jonka se katsoo kuuluvan omaan etupiiriinsä. Anglosaksit taas näyttävät haluavan tunkeutua Eurooppaan Balkan'in kautta siellä muodostaakseen toisen rintaman, koska he katsonevat sen tarjoavan heille vähimmän vastuksen tien ja enkä muistakin syistä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

2. Atlantin julkilausuman tulkinta. Anglosaksit tahtoisivat edelleen pitää kiinni sen yleisistä periaatteista, jotavastoin Neuvostoliitto uskoessaan onnistuneensa torjumaan Saksan taholta uhanneen vaaran haluaisi niistä vapautua. Tähän ryhmään erimielisyyksiä kuuluu myös puolalais-neuvostolainen ristiriita.

3. Vapaiden saksalaisten komitean perustaminen Moskovassa. Tämän toimenpiteen, johon otaksutaan ryhdytyn anglosaksien kanssa neuvottelematta tai edes heille siitä ilmoittamatta, katsotaan osoittavan, useiden muiden merkkien ohella, ettei Neuvostoliitto aijo mukautua anglosaksien suunnitelmiin sodanjälkeistä uutta Eurooppaa muodostettaessa. Pidetään ilmeisenä, että mainitun komitean perustaminen, samoin kuin sen äskeinen ohjelmajulistus ovat tulleet anglosakseille varsin ikävänä yllätyksinä ja että heikko reaktionsa tällä hetkellä johtuu yksinomaan nykyisestä sotatilanteesta.

4. Balkan'in olojen sodanjälkeinen uusjärjestely. On luonnollista, että tämä erimielisyys, josta tiedot tosin toistaiseksi ovat verrattain hatarat, ensisijaisesti kiinnostaa turkkilaisia. Turkin etujen mukaiseksi katsotaan, kuten ennakkotunnustelut Unkarissa ja Rumaniassa osoittavat, että Balkan'ille saataisiin muodostetuksi ent. Balkan'in Ententea kiinteämpi valtioliittoutuma, joka voisi muodostaa suojan Neuvostoliiton taholta uhkaavaa vaaraa vastaan. Uskotaan anglosaksien kannattavan näitä suunnitelmia, vaikkakin he pitävät kysymyksen esilleottamista tässä vaiheessa ennenaikaisena. Neuvostoliitto sensijaan vastustanee niitä jyrkästi, niin kuin yleensäkin kaikkia valtioliittymiä länsirajoillaan. Mikäli havaintoni ovat oikeita, ei näiden suunnitelmien toteutumiseen turkkilaisella taholla kuitenkaan suuria uskota.

5. Sota Kaukaisessa Idässä. Se käsitys on varsin yleinen, että nimenomaan Yhdysvallat ovat koettaneet ja koettavat edelleenkin talvuttaa Neuvostoliittoa osallistumaan sotaan Japania vastaan. Tunnetuista syistä ei Neuvostoliitto ole siihen halukas.

Yllämainituista erimielisyyksistä ovat kohtiin 2, 3 ja 4 sisältyvät, kaikki siis koskien Euroopan sodanjälkeistä järjestelyä, sellaisia, jotka, edellyttäen että Saksa tulee voitetuksi, /teoreettisesti katsoen johtaa n.s. kolmanteen maailmansotaan. Olen saanut sen vaikutelman, että ainakin joissakin piireissä täällä, samalla kun kysymyksen epäaktuaalisuus tietenkin ymmärretään, kuitenkin toivotaan, että tapahtumain kenitys saisi tämän suunnan. Kun Saksan suhteen on petytty, toivotaan nyt anglosakselta turvaa Neuvostoliiton pyyteitä vastaan Balkan'illa. Tämän ajatuksenjuoksun mukaista on myös se, mitä Prof. ESMER minulle äskettäin lausui, kuten olen tiedoittanut, nim. että Turkissa toivotaan anglosaksien mainnnousevan Balkan'illa ennen, kuin neuvostojoukot sinne ennättävät.

N.S. kolmannesta maailmansodasta puhuminen tällä hetkellä on tietenkin vain "kannunvalantaa". Merkille on kuitenkin pantava, että Neuvostoliiton poliittinen agressiviteetti on itäkamppanjan kestäessä kasvamistaan kasvanut ja että sen kärki usein on ollut kohdistettu liittolaisia vastaan. Mutta, tästä on vielä pitkä matka vallen rikkoutumiseen, aseellisesta yhteenotosta puhumattakaan. Ja sitä ennen pitäisi paljon muuta tapahtua, jonka pontimiseen ja puntaroimiseen en vielä näe ainetta.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 77.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

14/8 1943.

5000—8—42 3785.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 318/164.

Istanbuli SSA 17 P:NÄ elo KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

58 274 Cae 43

26/8-43

LIH.

RYTMÄ 5 | OSADIO C24 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 77,

Tamän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 77. Keskustelu suurlähettiläs KURIHARAN kanssa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 77.

Istanbulissa 14 p:nä elo kuuta 1943.

Asia: Keskustelu suurlähettiläs KURIHARAn kanssa.

58 274 Sal. 1943

26/8-43

RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C24	

Kävin tapaamassa Japanin täkäläistä suurlähettilästä KURIHARAA lähinnä tiedustellakseni, mitä hän mahdollisesti tietäisi Japanin Berlinin suurlähettilään OSHIMAn neuvotteluista FÜHRER'in päämajassa, josta lehdissä oli ollut todennäköisesti väritettyjä tietoja. Hän kertoi seuraavaa:

Japanin Berlinin ambassaadista oli hänellä tuoreita uutisia, koska hänen sihteerinsä AOKI juuri oli palannut Berlinistä. Oshiman keskustelu Führer'in päämajassa oli tapahtunut heinäkuun 29 päivänä. Se ei kuitenkaan ollut luonteeltaan mitenkään poikkeuksellinen, vaan aivan tavallinen audienssi, jota koskevaan pyyntöönsä hän tällä kertaa sitäpaitsi oli tavallista kauvemmin saanut odottaa vastausta Führer'in ollessa estetty vastaanottamasta. Muuten oli Aoki kertonut japanilaisista käsityksistä Berlinissä seuraavaa:

Itärintaman suhteen oltiin rauhallisia. Katsottiin, että punaarmeijan suunnattomat miehistö- ja materiaalimenetykset hyvin korvaavat tähänastiset alueluovutukset. Kovin pitkälle Ukrainassa eivät saksalaiset kuitenkaan voi peräytyä sen tulematta heille vaaralliseksi, minkävuoksi odotettiinkin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

neiden lähiaikoina alottavan tuoreen voiman vastahyökkäyksen suuressa mittakaavassa.

Tilannetta Italiassa pidettiin ambassadissa Saksalle vakavana. Sisilian valtauksen jälkeen, jonka odotettiin lähiaikoina tapahtuvaksi, uskottiin anglosaksien laskevan maihin joukkoja etelä-Italiaan. Jos näin käy, pidettiin epätodennäköisenä, että saksalaiset ryntyisivat puolustamaan Italian mannerta. Uskottavampaa oli, että ne rajoittuisivat puolustukseen vasta pohjois-Italiassa, todennäköisesti Po'n laaksossa. Etelämmäksi jääminen voisi nimittäin saattaa heidät pohjoisempana tapahtuvien maihinnousujen vaaralle alttiiksi. Sensijaan suhtauduttiin epäilyksin ennusteluihin, että maihinnousua Italiassa tulisi välittömästi seuraamaan maihinnousu Adrian yli Balkan'ille, koska katsottiin, etteivät anglosaksien voimat vielä siihen riitä. Uusia joukko- ja materiaalikuljetuksia tapahtunee kuitenkin jatkuvasti pohjois-Afrikaan.

Sisäistä tilannetta Saksassa pidettiin ambassaadin piirissä kestävänä ja leimattiin päinvastaiset tiedot anglosaksiseksi propagandaksi.

Tiedustellessani suurlähettilään käsityksiä tilanteesta kaukaisessa idässä huomautti hän, ettei siellä viime aikoina ole mitään merkityksellistä tapahtunut. Taistelut jatkuvat Salomonin saaristossa pienten, vähän merkitsevien tukikohtien omistuksesta. Jos tätä vauhtia jatkuu, kestää amerikalaisilta vuosia, ennen kuin saavat tämän monilukuisten suurempien ja pienempien saarten muodostaman saariryhmän valtatuksi. - Sota Kiinassa on nykyään kuolleessa pisteessä. Onkin mahdollista, ettei se tästä enää suuremmassa määrin vilkastukaan, koska Japani on jo saavuttanut Kiinassa suurin piirtein ottaen sen, mihin se on pyrkinytkin, nim. Tschungking'in

tekemisen vaarattomaksi. Tänän samaan arveli suurlähettiläs Saksan nykyisellä puolustustaistelulinjaan itärintamalla pyrkivän - Kurihara kertoi tässä yhteydessä, että melkein täsmälleen vuosi sitten oli sodan puhkeaminen Japanin ja Neuvostoliiton välillä niuskarvan varassa. Periaatteellinen päätös hyökkäyksestä oli Japanin päämajassa jo tehty ja kaikki valmistukset loppuun suoritettu. Lopuksi kuitenkin päädyttiin laskelmia tarkistettaessa siihen, että käytettävissä oleva tonnisto, sittenkun tyynen valtameren rintaman tarpeet oli tyydytetty, enkä ei riittäisi jatkuviin huoltokuljetuksiin. Asian annettiin raueta. Nykyään ovat Japanin ja Neuvostoliiton väliset suhteet ulkonaisesti normaalit. Kahnaukset maiden välillä ovat kuitenkin lisääntyneet. Niiden aiheista mainitsi suurlähettiläs m.m.: Japani ei ole suostunut Neuvostoliiton pyyntöön saada käyttää materiaalikuljetuksiaan varten Hokkaidon ja erään toisen saaren, jonka nimeä en nyt muista, välistä salmea, jonka kautta kulkee suorin tie Yhdysvaltoihin. Salmi on nimittäin Japanin aluevettä. Kuljetusten täytyy senvuoksi tapahtua kiertäen avoimen meren kautta. Hän arvioi nämä kuljetukset kuitenkin verrattain vaatimattomiksi. Neuvostolaiset puolestaan synnyttävät vaikeuksia kaikessa, missä voivat. Viime aikoina on esim. Neuvostoliiton kauttakulku muodostunut japanilaisille erittäin vaikeaksi. Diplomaattivisum'eitakin saa odottaa kuukausimääriä. Japani on tämän vuoksi pidättänyt joukon upotetuista neuvostolaisista laivoista pelastettuja merimiehiä, joita se nykyään käyttää vaihtovälineenä visum'eita vastaan. Tilanne on kuitenkin tässä suhteessa muodostunut niin vaikeaksi, että Japani on katsonut olevansa pakotettu keskeyttämään kuriiriliikenteen. Tällaisia kahnauksia on maiden välillä muitakin, mutta ovat ne kantavuudeltaan vähäisiä. Mitään muutosta maiden välisissä virallisissa suhteissa ei suurlähettiläs odottanut toistaiseksi tapahtuvan.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 824.

ASIA:

Arkarassa olevan lähetystön raportti n:o 78.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

20/8-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 334/171.

Istanbuli SSA 26 P:NÄ elo KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
62/275 Sal. D. 1943
15/9-43 № - Liitt. -
NYHMÄ 5 OSASTO C 24 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raporttit n:o 78 ja 79.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 78. Turkkilaisia käsityksiä tilanteesta.

n:o 79. Keskustelu suurlähettiläs v. PAPEN'in kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 78.

Istanbulissa 20 p:nä elo kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
62 / 275 Sal D. 1943
15/9-43 № - Liitt. -
NYHMÄ OSASTO ASIA
5 C24

Asia: Turkkilaisia käsityksiä tilanteesta.

MUSSOLINIn ja fashismin kukistumisella Italiassa on ollut käsityksiin Turkissa, kuten kaiketi muuallakin, mitä sodan odotettavissa olevaan kehitykseen tulee, huomattava vaikutus. Usko Saksan mahdollisuuksiin voitollisena suoriutua nykyisestä taistelusta näyttää täällä vakavasti alkavan horjua. Osaltaan on tähän arvatenkin myötävaikuttanut ympärysvaltojen jatkuvat menestykset, niiden kasvava ylivoima ilmassa ja merellä sekä varsinkin se, että Saksan odotettu kesäoffensiivi idässä on muuttunut neuvostooffensiiviksi, jonka torjumisessa Saksalla on taysi työ. Tapahtunut muutos ei luonnollisista syistä ole niin paljon todettavissa anglosakseinin kallistuvissa piireissä, koska niissä jo aikaisemmin ollaan oltu vakuuttuneita viimeksimainittujen voitosta. Sitä selvemmin se sensijaan on nykyään havaittavissa Saksaan kallistuvissa piireissä.

Olen viime aikoina tavannut useita turkkilaisia, lehtimiehiä ja muita, jotka edustavat näitä Saksaan kallistuvia piireja. Yleensä ovat he olleet tilanteen kehityksestä sangen huolestuneita, nimenomaan, mitä Turkin omaan koskemattomuuteen ja turvallisuuteen tulee. Eräskin, saksalaisystävällistä "Tasviri Efkar"-lehteä edustava lehtimies lausui minulle joitakin päiviä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitten, että joskaan ei varmuudella vielä voi mitään tietää sodan lopputuloksesta, näyttää Saksan tappio kuitenkin jo aikavan määrättää näköpiirissä. Turkin kannalta merkitsee se varsinkin salmia uhkaavan vaaran kasvua, vaaran, jonka torjumiseen Turkki yksinään on liian heikko. Mahdollista tosin on, että anglosaksien oma etu saattaa heidät vastustamaan Neuvostoliiton pyyteitä tässä suhteessa, mutta varmuudella ei siihen hänen mielestään voitu laskea.

Tapasin äskettäin myös Kenraali ERKILET'in, joka laatii sotatilannekatsaukset saksalaisystävälliseen "Chumhuriet"-lehteen. Hän on yksi niistä kolmesta turkkilaisesta kenraalista, jotka Saksa muistaakseni syksyllä 1941 kutsui perehtymään tilanteeseen itärintamalla. Kirjoituksissaan on hän mielestäni yleensä koettanut olla objektiivinen. Tavatessani hänet nyt huomautti hän tilanteen kehityksen tämän kesän kuluessa muodostuneen Saksalle erittäin epäedulliseksi. Odotettavissa ei kuitenkaan ole, että se välittömästi vaikuttaisi Saksan vastustuskyvyn heikentymiseen. Saksa pystyy kyllä edelleenkin tehokkaaseen puolustukseen niin hyvin idässä, kuin muualla, mutta sen offensiivinen voima näyttää heikentyneen. Voi kuitenkin sattua jotakin tällä hetkellä tuntematonta, joka taas muuttaa tilanteen. Yleensä oli hänen sävynsä kuitenkin verrattain pessimistinen, kuten selvästi näkyy myös eräästä hänen artikkelistaan vähän Mussolinin kukistumisen jälkeen. Hän päättää sen nimittäin sanoilla: "On doit donc considérer l'Axe brisé dès ce jour. Il est douteux que l'Allemagne puisse encore résister de longtemps contre les Russes et les Anglo-Saxons dans tous les coins de l'Europe".

Turkin virallisessa puolueettomuusasenteessa ei Italian

tapahtumien jondosta ole tapahtunut mitaan muutosta enkä usko, nuolimatta taas kiertävästä huhuista, että siinä sellaista toistaiseksi tulee tapahtumaankaan.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

5000—8—42 3783.

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 79.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

25/8-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 79.

Istanbulissa 25 p:nä elo kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
62 275 Sal 43
15/9-43 № - Liitt. -
5 C24

Asia: Keskustelu suurlähettiläs v. PAPEN'in kanssa.

Kävin tänään keskustelemassa Suurlähettiläs v. PAPEN'in kanssa tilanteesta. Selostan alempana ne kohdat keskustelusta, jotka voivat hallitusta kiinnostaa.

Huomauttaessani hänelle saaneeni vaikutelman, että Ulkoministeri GUARIGLIA lähti täältä siinä käsityksessä, että Italialla tuskin oli muita mahdollisuuksia edessä, kuin pyrkiä rauhaan, sanoi hän itse keskustelleensa asiasta Guariglian kanssa ennen tämän lähtöä. Hän oli tällöin koettanut saada Guarigliaa vakuutetuksi siitä, että Italia ei mitään voittaisi tekemällä erikoisrauhan, koska Euroopan kohtalo on jakamaton. Jos akselivallat häviäisivät sodan, ei Italiallakaan, vaikka se tekisi rauhan, ole mahdollisuutta välttyä siitä yleisestä sekasorrosta Euroopassa, mikä siitä olisi seurauksena ja jolla todennäköisesti tulisi olemaan bolshevistinen väri. Tämän vuoksi oli Italian jatkettava taistelua maksoi, mitä maksoi. Hän lisäsi tähän liittyen: Anglosaksien pitäessä kiinni endottoman antautumisen vaatimuksestaan ei Italialla nykyaan ole muuta mahdollisuuttakaan, kuin jatkaa taistelua. Ensinmainittujen taas on vaikea tästä vaatimuksesta luopua,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

koska he eivät halua saada neuvostolaisia mukaan neuvotteluihin Italian kanssa eikä yleensä Italian olojen järjestelyyn rauhan jälkeen. Englantilais-neuvostolaisessa sopimuksessa v:lta 1942 sitoutuvat sopimuspuolet nimittäin siihen, etteivät ryhdy, muuta kuin yhteisesti, neuvottelemaan rauhasta minkään vihollismaan kanssa. Antautuminen endoitta sensijaan voidaan selittää puhtaasti sotilaalliseksi tapahtumaksi ja siitä, mitä sen jälkeen tapahtuu, ei sopimuksessa puhuta mitään. Tilanne Italiassa näyttää tämän johdosta, jatkuvan taistelun merkeissä, nykyään verrattain stabiililta.

Kysyin häneltä myös oliko hän viime aikoina tavannut pääministeri SARACOĞLUA tai ulkoministeri MENEMENCIOĞLUA, koska tiesin hain tapahtuneen. Han vastasikin tavanneensa äskettäin molemmatkin. Mitä Turkin asenteeseen tulee, oli hän tällöin saanut uusia vakuutuksia sen muuttumattomuudesta. Saracoglu oli tämän ohella huomauttanut hänelle m.m., että Saksalla heidän mielestään vielä on paljon valtteja käyttämättä. Eräs tällainen, jonka käyttämistä anglosaksit erikoisesti pelkäävät ja joka luultavasti aiheuttaisi heidän taholtaan edullisia rauhantarjouksia Saksalle, olisi neuvotteluihin ryhtyminen bolshevikkien kanssa erikoisrauhasta. v. Papen huomautti minulle tänän, ettei Führer tähän mennessä ole sietänyt tästä puhuttavankaan. Hänen (v. Papen'in) mielestä ei kuitenkaan olisi haittaa tunnusteluihin antautumisesta tässä suhteessa, jos STALIN, syystä tai toisesta, tekisi niihin aloitteen, jotta nähtäisiin, mikä vaikutus sillä voisi olla.x)

Saracoğlu oli lisäksi hänelle kertonut ottaneensa äsket-

x) Palautan mieliin, että v. Papen kerran jo kauvan sitten puhui samassa hengessä erikoisrauhan mahdollisuuksista bolshevikkien kanssa, tällöin edellyttämättä neuvostoinitiatiivia.

täin vastaan erään "New York Times"in edustajan, nimeltä GUNTHER, joka oli tuonut hänelle henkilökohtaisen kirjeen Mr. WILLKIE'ltä ja jolle hän oli myös jättänyt vastauksensa. Haastattelun luontoisessa keskustelussa oli hän tälle m.m. huomauttanut, että jos Saksa tulisi pakotetuksi vetämään joukkonsa pois Balkan'silta, Turkki tulisi pakotetuksi sekaantumaan järjestyksen ylläpitämiseen siellä. Tilanteen kehitys siellä tulisi tällaisessa tapauksessa todennäköisesti olemaan sellainen, että anglosaksienkin täytyisi, yhdessä Turkin kanssa, asettua vastustamaan Neuvostoliiton pyyteitä tällä suunnalla. Jos Saracoglu todella - huomautti v. Papen - on tämän mainitulle lehtimiehelle sanonut ja se tulee julkisuuteen, merkitsisi se selvästi korvapuustia Neuvostoliitolle, mikä Turkin tänänastisen varovaisen Neuvostoliittoon suntautumisen huomioonottaen olisi hämmästyttävää. Hänelle kehitteli Saracoglu avoimesti näitä ajatuksia, josta hän saattoi päätellä Turkissa vakavasti laskettavan konfliktin mandollisuuteen anglosaksien ja neuvostolaisten välillä.

Samaan suuntaan ja yhtä selvästi oli Menemencioglu, jonka hän oli tavannut vähän aikaisemmin, puhunut aseellisen konfliktin todennäköisyydestä ennemmin tai myöhemmin anglosaksien ja Neuvostoliiton välillä. Oikeanaisena aiheena <u>voisi</u> siihe hänenkin mielestään olla anglosaksien tulo Balkan'ille, jos akselijoukot sieltä vedettäisiin pois. Konflikti syntyisi tällöin odotettua aikaisemmin. Yleensä odotetaan anglosaksien taholla Menemencioglun mukaan kuitenkin, että konflikti syntyy vasta sitten, kun Saksa on kukistunut.

Tilanne itärintamalla tuli myös onimennen puheeksi. v. Papen näytti luottavan rintaman kestävyyteen, huomauttaen tässä yhteydessä olevan uskottavaa, että Neuvostoliiton offensiivisen

voiman raja pian jo on saavutettu. Siihen viittaavat Moskovan toistuvat pyynnötkin toisen rintaman muodostamisesta Iannessa. Omasta puolestaan ei hän kuitenkaan uskonut, että näillä Hätänuudon luontoisilla pyynnöillä yhtä vähän, kuin LITVINOV'in takasinkutsullakaan olisi ollut vaikutusta Quebec'issa, jossa tapantuneiden neuvottelujen päätuloksena näyttää olevan päätös sodan intensifioimisesta kaukaisessa Idässä.

x x

x

Minusta näyttää siltä, että edelläselostetut turkkilaiset käsitykset aseellisen konfliktin todennäköisyydestä anglosaksien ja neuvostolaisten välillä sisältävät tällä hetkellä huomattavassa määrässä nykytilanteeseen soveltuvaa toiveajattelua, jonka esiintuomiseen v. Papen'ille ei tietenkään ole estettä. Mutta, samalla osoittavat ne kuitenkin, että puheet n.s. kolmannesta maailmansodan mahdollisuudesta eivät ole aivan tuulesta temmattuja.

x x

x

Lähettilas: A. S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

26/6-43. Tänään julkaisevat Turkin lehdet "Transcontinental Press'"in sähkeen Tukholmasta, jossa selostetaan mainittua Saracoglun haastattelulausuntoa "New York Times"ille. Puheenaoleva kohta kuuluu siinä seuraavasti: "Jos saksalaiset vetäytyisivät pois niemimaalta, olisi Turkki valmis myötävaikuttamaan jokaiseen engl.-amerikalaiseen aloitteeseen, jonka tarkoituksena olisi järjestyksen palauttaminen Balkan'illa.

UE 3: A 4.

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 80.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

1/3-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 338/174.

Istanbuli SSA 1 P:NÄ syys KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
68/276 Sal. 43
25/9-43 | № - | Liitt. -
ASIA | COASTO | ASIA
5 | C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA Raportti n:o 80.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa n:o 80 :

Boris III kuoleman vastakaiusta Turkissa.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 80.

Istanbulissa 1 p:nä syys kuuta 19 43. 68/276 Sal 43

25/9-43 | № - | Liitt. -

5 | C24

Asia: Boris III kuoleman vastakaiusta Turkissa.

Kuningas Boris III äkillinen ja odottamaton kuolema on Turkissa antanut aiheen lukuisiin ystävällisiin lentilausuntoihin naapurimaata kohtaan, joiden yhteydessä kuningasvainajan henkilökohtaiselle osuudelle Bulgarian kansan johtamisessa edellisen maailmansodan jälkeisten vaikeiden aikojen läpi annetaan varaukseton tunnustus. Erikoisesti tehostetaan hänen merkitystään koossapitävänä voimana maassa ajoittain vallinneissa sekasortoisissa olosuhteissa.

Tämän ohella kuultaa kirjoittelusta läpi huolestuneisuus tilanteen kehityksestä maassa kuninkaan kuoleman jälkeen. Tunnettuahan nimittäin on, että bolsnevistiset, neuvostojärjestelmää ihannoivat virtaukset ovat vannan venäläisystävyyden pohjalle saavuttaneet maan työläis- ja talonpoikaisväestön keskuudessa huomattavan laajan levikin, jota Moskovan tahoilta on johdonmukaisesti pyritty edelleen laajentamaan. Pelätään näin olien ilmeisesti, että kuninkaan koossapitävän, populäärin henkilön poistuttua valtion asioiden johdosta nämä mullistavat voimat voisivat saada maassa ylivallan.

Turkin kannalta olisi tällainen tilanteen kehitys

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 3: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mitä epäsuotavinta, koska se voisi tuoda mukanaan yleisemmänkin Balkan'in kriisin aikaisemmin, kuin sitä täällä on odotettu. Luulisin kuitenkin, ettei vastuunalaisissa turkkilaisissa piireissä kiinnitetä kovin suurta huomiota tähän lehdistössä ilmenevään levottomuuteen, joka huomattavalta osalta pohjautunee anglosaksien harjoittamaan propagandaan. Näissä piireissä otettanee sitäpaitsi huomioon, että niin kauvan kuin saksalaisia joukkoja on maassa ja lisää helposti tuotavissa, ei vakavaa vallankumouksen vaaraa ole pelättävissä. Joka tapauksessa seurataan Turkissa tarkoin tilanteen kehitystä Bulgariassa.

Turkin ja Bulgarian suhteet ovat viime aikoina olleet korrektit ja eräitä merkkejä on esiintynyt siitäkin, että ne alkaisivat muodostua ystävällisiksi. Vanhat, historiallisiin syihin perustuvat epäluulot molemmissa maissa ovat kuitenkin vaikeasti poistettavissa. Bulgariassa ei enkä olla täysin vakuuttuneita siitä, että nykyisellä Turkilla ei olisi mitään alueellisia tai hegemoniatavoitteita Bulgarian suunnalla. Niin on kuitenkin käsitykseni mukaan asian laita. Vaikein kysymys, missä Turkki on joutunut vastakkain Bulgarian kanssa, on Balkan'in liittoa koskeva. Kun otetaan huomioon, että tämä liitto on ollut uuden Turkin ulkopolitiikan lempiajatuksia, on ymmärrettävää, että Bulgarian johdonmukainen revisionismin sanelema saboteeraus sitä vastaan on täällä vaikeuttanut suhteita. Turkissa pidetäänkin Bulgariaa pääsyyllisenä siihen, ettei liitosta koskaan tullut sitä,mitä alkuaan suunniteltiin, joskin Jugoslaviankin katsotaan ystävyyssopimuksillaan Italian kanssa v. 1936 ja Bulgarian kanssa v. 1937 myötävaikuttaneen liiton perusteiden järkyttämiseen. Tämän kai-

ken katsottanee Turkissa nykyään kuitenkin jo kuuluvan historiaan. Mutta ajatus kaikki Balkan'in valtiot käsittävästä liittoumasta, unkarikin nyttemmin mukaanluettuna, maiden ulkonaisen turvallisuuden tehostamiseksi ei ole Turkissa kuollut. Sen toteuttamismahdollisuuksia pidettänee nykyään kuitenkin varsin kysymyksenalaisina, jollei synny konfliktia anglosaksien ja neuvostoliittolaisten välillä.

Tämän vuoksi toivotaan Turkissa hartaasti, ettei kuninkaan kuolema aiheuttaisi Bulgariassa mitään sisäisiä selkkauksia, koska Turkin nayttämölle astumiselle se olisi ennenaikaista.

x x
x

Mainitsen tässä yhteydessä tavanneeni tänään suurlähettiläs v. PAPEN'in, jonka kanssa kuninkaan kuoleman johdosta Bulgariasa syntynyt tilanne tuli puheeksi. Hän kertoi saaneensa luotettavia tietoja siitä, että Bulgarian armeija on kuningasnuoneelle täysin uskollinen. Mitään vaikeampia levottomuuksia maassa ei senvuoksi ollut pelättävissä. Samalla kertoi hän tavanneensa juuri Kuibyshev'istä saapuneen, ulkoministeriön pääsinteeriksi nimitetyn suurlähettiläs ACIKALINin. Tämä oli hänelle kertonut m.m., että MOLOTOV jäähyväiskäynnillä luonaan oli häneltä kysellyt, miten kauvan Turkki aikoo ylläpitää nykyistä ulkopoliittista asennettaan, joka eräissä suhteissa hänen (Molotov'in) mielestä oli paradoxalinen. Turkillekaan muka ei olisi ajan pitkään mukavaa eikä mahdollistakaan olla samalla kertaa liittosuhteessa Englantiin, ystävyyssuhteessa Neuvostoliittoon ja ystävyyssuhteessa Saksaan. Vastauksen sijasta kertoi hän kysyneensä, toivoisiko Neuvostoliitto siis, että Turkki hyökkäisi Bulgariaan. Molotov ei ollut jatkanut keskustelua tästä kysymyksestä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.
A.S. Yrjö-Koskinen.

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 624.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 81.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

4/9-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 341/176.

Istanbuli SSA 4 P:NÄ syys KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

63 275 Sal 43

17/9-43 № - LIIT -

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 81.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa n:o 81 :

Keskustelu suurlähettiläs STEINHARDTin kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o Sl.

Istanbulissa 4 p:nä syys kuuta 1943.

63 275 Sal 43

17/9-43 № - -

5 C24

Asia: Keskustelu suurlähettiläs STEINHARDT'in kanssa.

Kun en pitkään aikaan ollut tavannut Suurlähettiläs STEINHARDT'ia kävin kuullessani hänen nykyään oleskelevan Istanbul'issa häntä tapaamassa. Keskustelusta tiedoitan seuraavaa:

Hän kysyi heti aluksi, mitä Suomeen kuuluu; onko perää huhuissa, että tunnusteluja olisi käynnissä rauhan aikaansaamiseksi Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Vastattuani, ettei niissä tietääkseni ole mitään perää, vaan että kysymys todennäköisesti on englantilaisesta propagandasta, sanoi hän näin itsekin ajatelleensa. Keskustelimme senjälkeen kotvan aikaa Suomen asemasta yleensä tällä hetkellä, jolloin mielestäni saatoin havaita, että hän ulkokontaisemmin, kuin usein aikaisemmin suhtautui tilanteeseemme. Nytkin hän kyllä sanoi oudoksuvansa, etteivät miehet sellaiset, kuin Presidentti RYTI, jonka amerikkalaisystävällisyys ennen sotaa oli tunnettu, sekä Marsalkka MANNERHEIM ja ulkoministeri RAMSAY, joita on pidetty anglofiileinä, ole löytaneet keinoja Suomen irroittamiseksi sodasta. Syyna enkä on elintarvekysymys, lisäsi hän. Tätä ajatuksenjuoksua jatkaen huomautti hän vielä, että jos huhuissa

---

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Saksan aikeista vetää pois joukkonsa Norjasta olisi perää, mitä hän itse kuitenkaan ei tässä vaiheessa uskonut, aukenisi enkä Narvik'in kautta tie elintarvekysymyksen järjestämiselle.

Myönsin, että elintarvetilanteen hallitseminen on arvatenkin yksi syistä, jotka estävät Suomen, vaikka sitä haluaisikin, toistaiseksi muuttamasta asennetta, mutta ei suinkaan ainoa. Olemme taistelumme alusta lähtien toistuvasti selittäneet, että olemme tulleet siihen pakoitetuiksi itsenäisyytemme ja turvallisuutemme säilyttämiseksi. Olemme myös aina selittäneet että taistelumme rajoittuu tähän ja että meillä ei ole mitään halua sekaantua käynnissä olevaan suurvaltojen väliseen taisteluun. Katsomme sotamme tässä taistelusta kokonaan erilliseksi ja olemme mielestämme sen teoissakin osoittaneet. Meillä ei myöskään ole halua jatkaa taistelua päivääkään kauvemmin, kuin on tarpeellista yllämainittujen päämäärain saavuttamiseksi. Toistaiseksi ei meille kuitenkaan ole miltään taholta tehty konkreettisia rauhanehdotuksia, jotka takaisivat turvallisuutemme. Ei myöskään sovi väittää, että <u>me</u> pyytäisimme Neuvostoliitolta rauhaa, varsinkin kun olemme olleet sodassamme tähän asti voittoisia. S. sanoi ymmärtävänsä vaikean tilanteemme, lisäten yhdysvalloissakin muistettavan Neuvostoliiton nyökänneen ensin aineettomasti Suomen kimppuun. Tämä puoli asenteessamme s.o. kontroverssimme Neuvostoliiton kanssa ymmärretaankin senvuoksi Yhdysvalloissa. Sensijaan ei asenteemme toista puolta, nim. yhteistyötämme saksalaisten, Yhdysvaltojen vihollisen kanssa. Kun mielestäni oli selvää, että hänen täytyi pitää kiinni viimeksimainitusta kannanotosta, nuomautin tähän vain, että ainoastaan taistelun syntyminen Saksan ja Neuvostoliiton välillä teki meille mahdolliseksi menestyksen toi-

vein uudelleen tarttua aseisiin vastustaaksemme Neuvostoliiton jatkuvaa hyökkäystä meitä vastaan. Meistä riippumattomat tekijät ovat näin ollen johtaneet siihen, että olemme nyt Saksan rinnalla, eikä yksin, joutuneet jatkotaisteluun itsenäisyytemme puolesta.

Hän väitti mielialan Yhdysvalloissa jatkuvasti olevan Suomea kohtaan ynseän (facné). Lehdistössäkään ei muka viime aikoina enää, kuten aikaisemmin, ole esiintynyt suomiystävällisiä lausuntoja. Huomautin tänän puolestani, että tietojeni mukaan eräät teot ja tapahtumat Suomen taholla, kuten jatkuva velanmaksu, suomalais-amerikalaisen yhdistyksen perustaminen y.m. ovat viimeksi aikoina aiheuttaneet Yhdysvaltojen lehdistössä ystävällisiä ja ymmärtäväisiä lausuntoja, joissa m.m. on aivan oikein todettu, ettei tällainen olisi mahdollista, jos Saksalla olisi asiainhoidossa jotakin sanomista.

Keskustelu siirtyi sitten yleisemmin sotatilanteeseen tällä hetkellä. Hän huomautti tässä yhteydessä, että mainnousu etelä-Italiassa todennäköisesti johtaa siihen, että saksalaiset vetäytyvät pohjois-Italiaan. Mutta tiedustellessani lähemmin, minne hän uskoo anglosaksien hyökkäyksen maininnousun jälkeen suuntautuvan, nimenomaan, oliko tarkoituksena jatkaa Balkan'ille, oli hän varovainen. Huomautti vain turkkilaisten toivovan heidän nousevan maihin Balkan'illa. Tämä antoi minulle aiheen kysyä, mitä hän arveli Pääministeri SARACOGLUn äskeisestä naastattelulausunnosta "New York Times"in kirjeenvaihtajalle. Hän piti sitä huomion arvoisena nimenomaan senvuoksi, että siinä ensimäisen kerran Turkin vastuunalaiselta taholta lausutaan julki, ettei Turkin nykyinen asenne ole puolueettoman valtion käsitteen varsinaisessa merkityksessä. Kysyessäni, mitä hän luulee Neuvostoliiton ajattelevan lausunnosta, nimenomaan siitä sen kondasta, jossa Saracoglu ilmoittaa Turkin olevan valmiin ynteis-

toimintaan anglosaksien kanssa järjestyksen ylläpitämiseksi Balkan'illa, vastasi hän, että Moskovan johtomiesten oliessa realipolitiikkoja ei heillä varmaankaan ole mitään illusioneja Turkin nykyisestä asenteesta Neuvostoliittoon nähden. Lausunnossa ei senvuoksi ollut heille mitään uutta.

Sodan jatkokehityksestä edelleen puhuessamme sanoi hän luulevansa, että Saksan vastarinta vielä voi jatkua n. 6 kuukautta, minkä jälkeen se on pakoitettu pyytämään rauhaa. Huomauttaessani, että hänen laskelmansa tuntuu hieman optimistiselta, lisäsi hän, että se perustuu vähemmän sotilaallisiin tekijöihin, kuin sisäisen tilanteen odotettavissa olevaan kehitykseen Saksassa. Anglosaksit tulevat nimittäin jatkuvasti tehostamaan ilmapommituksiaan Saksan kaupunkeja vastaan. Kaikki tärkeimmät tulevat havitetyiksi. Ensi talven tullen on miljoonia inmisiä Saksassa vailla talvisuojaa. Olisi outoa, jollei väestö tällöin huomaisi, että HITLER on johtanut heidät perikatoon. Kuitenkaan ei hän odota reaktiota niin paljon väestön taholta, koska natsikomento on ankara, vaan armeijan taholta, joka hänen tietojensa mukaan jo nyt on lopen kyllästynyt kaikkiin virheotteisiin puolueen taholta. Hän otaksui myös, että elintarvetilanne Saksassa tulisi ensi talvena vaikeaksi, perustellen tätä käsitystään siitä, että kuljetuslaivos pommitusten kautta joutuu epäkuntoon. Lopuksi huomautti hän, että olkoonpa niinkin, että Saksan vastarinta vielä voi kestää kauvemminkin, taistelun lopputulos jo nyt on selvä.

Hn voi olla vielä mainitsematta, että hän keskustelun kuluessa kysyi minulta, tiedänkö vieläkö v. PAPEN uskoo tulevansa Hitler'in seuraajaksi uuttaa Eurooppaa luotaessa. Sanoin en koskaan havainneeni, että v. Papen'illa olisi tällaisia ajatuksia, joskin tiedän, että hän ei ainakaan kaikissa suhteissa

hyväksy natsijärjestelmää tai enkä paremmin sanoen sen menettelytapoja. Lisäsin, että v. Papen'in nimeä olen tässä yhteydessä kuullut etupäässä turkkilaisella taholla mainittavan.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

P.S. 7/9. Lähetystösihteeri Kala kertoi tänään minulle tavanneensa Saksan täkäläisen ambassadin turkkilaisen tulkin KEMEL BEY'n, joka oli hänelle maininnut Steinhardt'in lausuneen äskettäin eräällä läheiselle ystävälleen, että koskaan Yhdysvallat koskaan eivät suostu neuvottelemaan Hitler'in kanssa, on muita saksalaisia, kuten esim. v. Papen, jonka ne saattavat hyväksyä neuvottelukumppaniksi.

Aijle.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 82.

Ministeri Yrjö-Koskinen:

7/9-43

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 359/1o/.

Istanbul SSA 7. P:NÄ syys KUUTA 19 43,

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

64 275 Sal 43

17/9-43 № - -

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 82.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 82. Turkkilaisia toiveita ja mielialoja.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 82.

Istanbulissa 7 p:nä syys kuuta 1943.

64 275 Sal 43

17/9-43

5 C24

Asia: Turkkilaisia toiveita ja mielialoja.

Neuvostoliitto-anglosaksisten suhteiden perspektiivit näyttävät kasvavassa määrässä kiinnostavan mieliä Turkissa, mikä on luonnollistakin, koska kysymys on Turkille ensiluokkaisen tärkeä. Olemme lähetystösihteeri KÄLÄN kanssa tehneet sen yhteydessä havainnon, että miltei kenen turkkilaisen kanssa tahansa joutuukin nykyään keskusteluun tilanteesta, tulee tämä kysymys esille. Useimmat näyttävät uskovan, että yhteisymmärrystä ei voida mainittujen liittolaisten välillä sodanjälkeisten problëemien ratkaisussa saavuttaa, mutta huomattava tällöin on, että tämä on yleinen turkkilainen toivomus. Eräitä tosiasioitakin, jotka viittaavat toivottuun kehitykseen, kuulee usein esiintuotavan. Paristä tällaisesta, jotka luulisteni ovat asiallisia, katson olevan syytä tiedoittaa.

Jo pitkän aikaa on Turkin eteläosissa englantilaisten insinöörien johdolla kaikessa hiljaisuudessa rakennettu sotilastietä, jonka Izmit'in kaupungin kohdalla Marmarameren rannalla piti yhtyä Haidar Pachasta Ankaraan johtavaan valtatiehen. Noin neljännes oli siitä jo rakennettu ja alkuraivauksia oli jo sucritettu pitemmälleki. Nyt lienee kuitenkin tien suuntaa odottamatta muutettu. Sensijaan että

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

yleissuunta suunnitelman mukaan oli kaakosta luoteeseen, jatkunee rakennustyö nyt jyrkässä kulmassa koilliseen. Näyttää siltä, kuin tahdottaisiin nyt jontaa tie Kaukaasian rajalle.

On tunnettua, että englantilaiset insinöörit jo pitkän aikaa ovat Turkin varustamisonjelman puitteissa jontaneet uusien lentokenttien rakentamista maan eri osiin. Mainituissa turkkilaisissa piireissä kuulee nyt kerrottavan, joskaan en ole voinut vielä tietoa tarkistaa, että huomattavan suuria uusia kenttiä olisi rakenteilla koillis-Turkissa, mistä lentomatka Bakuun - huomautetaan - on suurille pommituskoneille leikinasia. Jos asiassa on peraa, muodostaisi se rinnakkaisilmiön Iran'issa rakennettuille ja rakenteilla oleville lentokentille, joita myös voidaan, jos tilanne siihen kehittyisi, käyttää hyväksi Bakun öljykenttien pommittamiseen.

Mainitsen vielä, että näissä piireissä nyttemmin joskus kuulee huomautettavan myös siitä, että jos kehitys, Saksan kukistuttua, jontaisi aseelliseen yhteenottoon Neuvostoliiton ja anglosaksien välillä, Turkki ja Suomi tulisivat ehkä muodostamaan anglosaksisen rintaman äärimmäiset sivustat.

Näissä piireissä, jotka siis eivät ole virallisia, kiinnitetään huomiota myös siihen, että Turkin vastuunalaiset valtiomiehet ovat viime aikoina avoimemmin, kuin aikaisemmin esiintyneet julkisuudessa ajatuksin, jotka huonosti sopeutuvat yhteen virallisesti Neuvostoliiton kanssa vallitsevan ystävyyssuhteen kanssa. Tarkoitetaan tietenkin läninnä pääministeri SARACOĞLUn haastattelulausuntoa "New York Times"in kirjeenvaihtajalle. Sen seikan, että nyt uskaltetaan lausua julki, mitä jo kauvan on ajateltu, katsotaan osoittavan, että Turkin vastuunalaiselakin

tahoilla oilaan tultu siihen vakaumukseen, ettei Turkki yksinään jää puolustamaan oikeuksiaan salmien äärillä eikä etujaan Balkan'illa.

Saksalaisella tahoilla, seurataan havaintojeni mukaan suurella kiinnostuksella tätä kehitystä turkkilaisissa mielialoissa ja virallisessa asenteessakin. Jollen erehdy, kiinnitetään täällä Turkin kallistumiselle anglosaksiseen leiriin <u>näissä merkeissä</u> vähemmän huomiota, kuin Turkin asenteen kehittymiselle vailen rikkoutumista kumman ennemmin tai myöhemmin Neuvostoliiton kanssa. Saksaa vastaan ei nimittäin uskota Turkin nostavan aseitaan.

Lähettiläs: A. J. Irjö-Koskinen.

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 83.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

13/9-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 362/190.

Istanbuli SSA 13 P:NÄ syys KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMIN

67 276 Sal 43

24/9-43 № - LIIT -

MYHMÄ COMITE ASIA

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 83.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 83. Erään saksalaisen kirjeenvaihtajan käsityksiä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 83.

Istanbulissa 13 p:nä syys kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ 67 276 Sal 43

24/9-43 № - Liitt. -

Asia: Erään saksalaisen kirjeenvaihtajan käsityksiä.

5 C24

Tapasin eilen erään täällä oleskelevan saksalaisen kirjeenvaihtajan, jonka hyvin tunnen, mutta joka ei halua nimeänsä esiintuotavan. Sen voinen kuitenkin mainita, että hän osittain avustaa Saksan ambassadin pressiosastolla. Mielipiteensä ovat kuitenkin nazijärjestelmän vastaisia. Olen tottunut antamaan huomattavan arvon hänen tiedoilleen ja käsityksilleen, joskin olen havainnut hänellä usein olevan taipumusta mustamaalaukseen. Useimmiten on viime aikoina kuitenkin käynyt niin kuin hän on ennustanut. Tämän vuoksi katson aiheelliseksi, itse reservoituen, lyhyesti selostaa eräitä hänen eilen kertomiaan. Hän ei ilmoittanut, mistä lähteistä hän tietonsa on saanut.

1. Taistelun Italiassa uskoi hän jatkuvan siten, että anglosaksit valtaavat aluksi vain etelä-Italian muodostaen rintaman poikki niemimaan jonnekin Napolin tienoille tai ehkä vähän pohjoisemmaksi. Saksalaiset vetäytynevät pohjoiseen, mutta pettynevät, jos luulevat anglosaksien vielä tässä vaiheessa antautuvan ratkaiseviin taisteluihin Apenineillä tai Po'n laaksossa. Sensijaan jatkanevat anglosaksit,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saatuaan riittävästi joukkoja ja materiaalia kuljetetuksi Italiaan, Adrian yli Dalmatiaan, tai Albaniaan josta ne koettanevat saada yhteyden MIHAILOVIC'in sissijoukkoihin. Todennäköisesti laskevat ne tällöin myös väestön aktiiviseen myötävaikutukseen. Kertojani piti huomautustani, että anglosakseille pitäisi kuitenkin olla tärkeätä saada lentotukikohtia pohjoisempana Italiassa lyhentääkseen pommitusmatkoja Saksaan, vain sikäli huomion arvoisena, että ne arvatenkin kyllä tunkeutuvat niin kauvaksi pohjoiseen, kuin suuremmatta vastarinnatta voivat päästä, mutta piti muuten kiinni käsityksestään, että he eivät antaudu mantereella ratkaiseviin taisteluihin ennen maihinnousua Balkan'illa, minkä hän odotti tapahtuvaksi lähiviikkojen kuluessa.

2. Tilanteesta Saksassa oli kertojallani sangen pessimistinen käsitys. Hän väitti, että eräiden väestöpiirien moraali, joskaan sen ulkonaisiin ilmauksiin ei ole tilaisuutta, jo alkaa horjua. Hänen tietojensa mukaan alkaa näissä piireissä jo päästä valtaan jonkinlainen bolsnevikkipaniikki, pelko, että bolsnevikkien onnistuu tunkeutua maahan. Hänen mielialan vallassa olevat suorastaan toivovat, että anglosaksit ennättäisivät ennen. Kertojani ei salannut omaakaan käsitystään, jonka mukaan Saksan asema on epätoivoinen. Hän laski Saksan mahdollisesti voivan kestää ensi maaliskuulle, mutta mahdollista myöskin on, että luhistuminen tapahtuu jo ennen vuoden päättymistä. On pelättava - lisäsi hän - että Saksan kansan kärsimykset vielä tulevat olemaan suuret, ennen kuin nazijärjestelmä kukistuu.

3. Anglosaksien avustustoiminnasta Neuvostoliitolle Iran'in

kautta kertoi hän, että lukuisat tiet ovat jo rajalle saakka valmiit. Näistä on tärkein maan itäosassa kulkeva, Mesned'in kaupungin kautta Turkestan'in rajalle johtava tie. Se olisi hänen tietojensa mukaan amerikalaisten rakentama valtavaksi sotilastieksi, käsittäen 8 tieraidetta sekä meno- että tulosuuntaan. Kuljetetun materiaalin määristä ei hänellä kuitenkaan ollut tietoja, huomautti vain kuulleensa, että se pääosaltaan olisi ollut jo vanhentunutta. Hän sanoi vielä tässä yhteydessä pitävänsä mahdollisena, että amerikalaiset tätä kautta lähettävät jonkun divisioonan Neuvostoliittoon, ei taisteluihin osallistumista silmälläpitäen, vaan sen moraalisen vaikutuksen vuoksi, minkä amerikalaisten joukkojen saapuminen Neuvostoliittoon voisi Saksassa aiheuttaa.

4. Vakavampaan konfliktiin anglosaksien ja Neuvostoliiton välillä ei kertojani uskonut. Erimielisyyksiä epäilemättä on olemassa - huomautti hän - mutta niistä voitanee Saksan kukistuttua sopia ilman aseellista yhteenottoa. Kun kummallakaan puolella tuskin on halua jatkaa sodankäyntiä, löydettänee eri kysymyksissä aina jokin keskitie.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 84.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

21/9-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 367/198.

Istanbuli SSA 22 P:NÄ syys KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
73/277 Sal 43
1/10-43 № - LIBE -
KYHMÄ OSASTO ASIA
5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 84 ja 85.

Tamän ohella lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 84. Turkki ja Neuvostoliitto.

n:o 85. Kolmen vallan konferenssista.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 84.

Istanbulissa 21 p:nä syys kuuta 1943.

Asia: Turkki ja Neuvostoliitto.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
73/277 Sal 43
1/10-43 № - Liit. -
NYNMÄ COASTO ASIA
5 C24

Eräät Moskovassa ilmestyvän aikakauslehden "Sota ja työväenluokka" viimeaikaiset artikkelit ovat Turkissa herättäneet suurta huomiota. Näin epäilemättä, koska katsotaan lehden esittävän ajatuksia, joita ei haluta virallisluontoisemmissa "Pravdassa" tai "Isvestia"ssa julkituoda, mutta jotka kuitenkin edustavat neuvostojohdon käsityksiä. Ilmeistä nähdäkseni onkin, että näin on asian laita - Neuvostoliitossahan ei mitään paineta ilman neuvostohallituksen suostumusta - ja että lehteä käytetään neuvostojohdon taholla eräänlaisena koepallojen lähettäjänä reaktion toteamiseksi ulkomailla. Varsinkin kahteen artikkeliin nähden, joista ensimäinen koski Neuvostoliiton osuutta Euroopan uusjärjestelyssä ja jossa lehti vaatii Neuvostoliitolle tässä suhteessa määräävää asemaa ja toinen suoranaisesti Turkin politiikkaa sodan aikana, on Turkin lehdistön reaktio ollut suhteellisen voimakas. Tämän polemiikin yhteydessä on yleisesti tehty se havainto, että Turkin lehdistön asenne Neuvostoliittoon nähden on viime aikoina huomattavassa määrässä jyrkentynyt.

Olin äskettäin eräässä seurassa, jossa tämä asia tuli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puheeksi. Nimenomaan oli kysymys puheenaolevan aikakauslehden viimeisestä artikkelista: "Kuka nyötyy Turkin puolueettomuudesta," ja kansanedustaja NEDJMEDDIN SADAK'in senjohdosta "Akşam"-lehdessä julkaisemasta vastauksesta, jonka käännöksenä liitän kokonaisuudessaan tämän raporttini oheen. Meikäläisiltä silmiltä katsottuna on vastaus verrattain säyseä, mutta antaa silti erikoisen mielenkiinnon se, että se lienee laadittu ulkoministeri MENEMENCIOĞLUN antamien suuntaviivojen mukaan. Mainitussa seurassa kerrot nimittäin v. PAPEN, että ennen artikkelin kirjoittamista oli Sadak'illa ollut pitkä neuvottelu Menemencioğlun kanssa, missä vastauksen pääkondista ja suunnasta oli sovittu.

Suurta huomiota on tämän polemiikin yhteydessä herättänyt myös se, että huomattu lentimies ja kansanedustaja HOSSEYN DJAHID YALTCHIN, jota pidetään anglosaksien tärkeimpänä äänitorvena Turkissa ja jonka saksalaisella taholla uskotaan nauttivan niiltä rahallistakin avustusta, on asettunut verrattain jyrkasti Neuvostoliiton vaatimuksia vastustamaan muissakin kysymyksissä, kuin Balkan'ia koskevissa. Hän asettaa m.m. eräässä "Tanin"-lehdessä julkaisemassaan artikkelissa[x] kysymyksen, minkä periaatteen nojalla Neuvostoliitto vaatii itselleen rajoja, jotka ylittävät v. 1939 rajat ja tulee tulokseen, että tallaiset vaatimukset eivät ole sopusoinnussa Atlannin charten eikä rauhan ja turvallisuuden säilymisen kanssa Euroopassa. Suomesta ei hän tässä yhteydessä puhu mitään, mutta viittaa sensijaan siihen, että Englanti ei periaatteellisista syistä ole tunnustanut Baltian maiden liittämistä Neuvostoliittoon. Kuten sanottu, herra Yaltchin'in kirjoittelulle näistä kysymyksistä antaa kuitenkin ensi sijassa

---

x) Artikkelin olen erikseen lähettänyt ministeriölle.

merkityksen se seikka, että katsotaan sen tapahtuvan anglosaksien suostumuksella.

Olen kuullut akselitahoilla väitettävän, että Turkin hallitus olisi saanut anglosakselta joitakin vakuutuksia siitä, ettei Turkkia jateta yksin, jos Neuvostoliitto pitäisi kiinni Turkin turvallisuutta vaarantavista vaatimuksista Balkan'illa ja että tästä johtuisi ronkeampi kannanotto Neuvostoliittoon nähden niin hyvin viralliselta taholta, kuin lehdistössä. En ole kuitenkaan voinut saada tietoa varmistetuksi.

Lähettilas: A. S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

Istanbul

13.9.1943.

...e qui je dors, Nouri ...
monsieur

UN ARTICLE DE M. ...

Une revue soviétique ayant écrit : « L... la Turquie est en faveur de l'Allem... poussé l'Allemagne à sa guerre cont... lui répond ce mati...

NOUS DONNONS CI-DESSOUS LA TRADUCTION INTEGRALE DE L'ARTICLE QUE M. NEDJMEDDINE SADAK DONNE AUJOURD'HUI A L' « AKCHAM » :

Dans cette tempête qui secoue le monde, tous les pays, et surtout les belligérants, s'intéressent de près à la politique de la Turquie. Au milieu de tant de catastrophes, aucune presse ne manque de publier des articles concernant la Turquie. Et même en Russie Soviétique, pendant cette guerre de vie ou de mort, et parmi les questions politiques nombreuses et embrouillées, touchant leur propre pays, les journaux se donnent la peine de consacrer de temps à autre une place à la Turquie. Nous ne pouvons pas cacher la fierté que nous en ressentons.

Dans la revue intitulée « La guerre et la classe ouvrière », paraissant à Moscou et exprimant les opinions du gouvernement et du parti soviétiques, un long article a été publié sous le titre de « Qui profite de la neutralité de la Turquie ? ». Si nos pages nous le permettaient, nous aurions reproduit en entier ce long article, pour montrer à nos lecteurs sur la base de quelles idées et de quelles opinions est étudiée la politique turque dans ce pays voisin qui devrait nous connaître mieux que quiconque.

Après avoir écrit, dans cet article, que « au printemps 1939, sous l'influence du danger que représentaient pour l'Europe les agressions allemandes et italiennes, la Turquie était prête à se ranger parmi les pays qui sentaient le besoin de se dresser contre ces agressions, l'auteur fait une longue revue de notre politique depuis mai 1939, dans le cadre de l'alliance conclue avec ... position très contradictoire. » Car, après cela, par son alliance avec les Anglais, et son amitié avec les Soviets, elle se trouvait en effet dans l'obligation de concilier des buts contradictoires.

Ici, l'article passe, on ne sait pourquoi, au jugement qui suivit l'attentat effectué contre l'ambassadeur d'Allemagne, M. von Papen. La question qui nous intéresse aujourd'hui n'est pas celle de ce procès que nous avons oublié depuis longtemps, et c'est pour cela que nous voulons épargner à nos lecteurs le frisson de honte que nous avons ressenti en lisant les termes inconvenants qui ont été employés dans cet article concernant les juges turcs, la justice turque et la presse turque. Nous passons sur cette question.

Cet article dit ensuite : « Ce qui est important, ce n'est pas l'activité de certains milieux turcs en faveur de l'Allemagne hitlérienne. Beaucoup plus importante est la direction donnée à la politique étrangère turque, qui a commencé à prendre un chemin favorable à l'Allemagne et qui fait preuve envers cette dernière d'une sympathie non cachée. » La politique de neutralité qu'a suivie la Turquie est donc en faveur de l'Allemagne, et cette neutralité a même poussé l'Allemagne à sa guerre contre l'URSS. Même lorsque l'Allemagne était victorieuse dans toute l'Europe, la neutralité turque lui a été favorable par le fait qu'elle préservait son flanc balkanique. C'est surtout après les défaites encourues par les ... a traversé les plus dures épreuves. La Russie communiste qui avait renversé le tsarisme et la Turquie kémaliste, née de la lutte pour l'indépendance, sont deux pays qui ont été les premiers à se reconnaître et à se tendre une main amicale. Ce n'est pas seulement pour ces raisons sentimentales et historiques, mais parce qu'elle trouvait tout son intérêt à une amitié avec la Russie, que la Turquie ne s'est pas écartée, au cours de vingt années, de cette voie loyale. Les documents qui établissent notre politique internationale sont les preuves les plus convaincantes de ce fait. C'est parce que nous croyons que l'intérêt que présente cette amitié est bilatéral et parce que nous savons que la Turquie ne fera jamais de geste qu ipourrait être dangereux ou nuisible à la Russie que nous n'avons nul besoin d'hésiter à traiter ouvertement de n'importe quelle question, et de cacher notre politique étrangère derrière différents commentaires et interprétations. La seule chose que nous attendons de la Russie c'est la même sincérité et la même droiture.

La seconde raison qui nous permet de parler ouvertement, c'est le fait que notre neutralité constitue dans cette guerre un chemin sans détour où il n'y a rien de caché, qui ne peut être nuisible à personne. La Turquie est fière du chemin politique qu'elle a choisi au début de cette guerre, et que nul calcul n'a jamais fait changer de direction. Elle y a d'ailleurs gagné l'admiration du monde entier — sauf peut-être de la Russie.

La Turquie a, dès le début de cette guerre, calculé ses buts et ses intérêts et elle a signé un traité avec l'Angleterre et la France. Ce traité est né, non pas d'un calcul d'intérêts qui consisterait à réaliser

l'Angleterre et la France. Si l'on en croit la revue moscovite, qui cherche, en s'appuyant sur divers discours du Chef National et du président du Conseil, à montrer le changement qu'aurait subi la politique turque jusqu'à aujourd'hui, la Turquie se serait trouvée, au moment où elle a signé le pacte avec la France et l'Angleterre, non pas neutre, mais provisoirement en dehors de la guerre. Ce ne serait que plus tard qu'elle aurait glissé vers la complète neutralité, et, «comme résultat, elle a signé, quatre jours avant la lâche agression allemande contre la Russie, un traité d'amitié et de non-agression avec l'Allemagne. Du point de vue de l'Allemagne, ce traité qui lui servait à couvrir son flanc des Balkans, constituait l'un des chaînons de la guerre qu'elle préparait contre l'URSS. Par la signature de ce traité, la politique turque s'est mise dans une

Allemands que cette neutralité est devenue pour eux de plus en plus précieuse. Ainsi, l'Allemagne put se contenter d'avoir peu de troupes dans les Balkans. « Si Ankara se départissait de cette neutralité qui est en faveur des Allemands, la catastrophe inévitable pour les Allemands en serait accélérée. »

L'article se termine ainsi : « L'opinion soviétique suit avec une attention soutenue la politique étrangère actuelle de la Turquie et étudie les événements pour établir ses relations avec cette politique. »

Le pays avec lequel nous pouvons parler le plus ouvertement, sans nulle réticence, de la politique étrangère turque et de la neutralité qu'elle suit dans cette guerre est la Russie Soviétique. Nous avons deux raisons à cela :

L'une, c'est la politique d'amitié que la Turquie suit depuis vingt ans à l'égard de la Russie, politique qui

quelque visée en dehors de nos limites nationales, mais du souci de protéger notre patrie de tout danger qui pourrait venir de la Méditerranée. La Turquie a préféré, du point de vue de son propre salut et de la l'intérêt de ses alliés, de rester en dehors de la guerre, et c'est encore du point de vue de ces mêmes intérêts qu'elle a trouvé utile de s'entendre avec les Allemands quand les troupes allemandes atteignirent les Balkans. Le temps a d'ailleurs montré qu'en arrêtant l'invasion allemande aux Balkans, elle a non seulement servi son propre intérêt, mais rendu d'immenses services aux Alliés. C'est grâce à cette neutralité puissante de la Turquie qu'il a été possible aux Alliés de se maintenir en Syrie, en Irak, en Egypte, aux Russes de défendre le Caucase, que le salut de la mer Noire a été possible et que l'Iran a pu rester le chemin par lequel l'ai-

NEDJMEDDIN SADAK

La politique de neutralité qu'a suivie nagne et cette neutralité a même re l'U.R.S.S. », notre éminent confrère n dans l'"Akcham„

de parvenait à la Russie. Si la Turquie n'était pas restée neutre, la guerre n'aurait pas pris son caractère actuel, ni pour les Alliés, ni pour les Russes. La plus grande déformation de l'imagination, la mauvaise volonté la plus déclarée ne peuvent suffire pour prétendre, en présence de tous les événements de ces quatre années, que la neutralité turque a profité à l'Allemagne.

Sans nul doute, la neutralité turque est une politique qui est exigée avant tout par ses propres intérêts nationaux et vitaux. Mais, le fait que cette politique, non seulement n'ait pas été nuisible à nos alliés et amis, mais leur ait encore rendu les plus grands services, est un facteur qui lui confère un droit particulier. Il faut encore souligner que la politique turque n'a subi aucun changement avec le temps. Nous n'employons pas notre politique de neutralité comme un instrument qui agirait, selon le moment, en faveur de telle ou de telle autre puissance, et nous ne l'emploierons jamais ainsi.

Arrivons-en à notre accord avec l'Allemagne, et à la prétention selon laquelle cet accord aurait été favorable à cette dernière. Sans nul doute, si l'Allemagne a conclu avec nous un accord, ce n'est pas pour être utile à l'ennemi, et elle y a trouvé un certain intérêt pour elle-même. Mais il faut établir si cet intérêt était de nature à nuire aux amis et alliés de la Turquie. Les résultats favorables que la Turquie a obtenus pour elle-même et pour ses amis en signant cet accord avec l'Allemagne doivent, comparés aux avantages acquis par l'Allemagne, faire pencher considérablement la balance en faveur de notre politique.

Ceci, c'est le côté de l'accord germano-turc qui touche nos alliés... se trouva en présence du ministre allemand des affaires étrangères et rentra à Ankara les mains vides. L'accord que la Turquie, alliée de la France et de l'Angleterre, devait signer avec la Russie devait compléter le dispositif de sécurité de l'Europe et aurait prévenu la guerre. Mais la Russie a préféré s'entendre avec l'Allemagne : elle a rendu possible la guerre en Europe.

Bien mieux, M. Molotoff, critiquant violemment l'alliance turco-anglaise, avait déclaré ouvertement dans un discours que la Turquie se repentirait d'avoir conclu cette alliance. N'est-il pas étrange de voir la Russie qui avait été le plus grand appui de l'Allemagne et avait facilité l'agression contre l'Occident, n'est-il pas étrange de voir la Russie critiquer la neutralité de la Turquie ?

Le journaliste moscovite qui semble se plaindre de ce que la Turquie n'est pas alors entrée en guerre, oublie sans doute que si la Turquie l'avait fait elle aurait agi de façon hostile contre l'Allemagne avec laquelle la Russie était si étroitement liée. Ce journaliste qui voit dans l'accord d'amitié turco - allemand un acte dirigé contre les Soviets, oublie sans doute que la Turquie, dans ce traité, s'était basée alors sur la clause spéciale concernant l'U. R. S. S. existant dans son traité d'alliance avec l'Angleterre.

Quant à l'affirmation d'après laquelle la conclusion de l'accord d'amitié turco - allemand était un encouragement à la guerre contre la Russie, il faut rappeler que lorsque la Turquie a signé cet accord, les Allemands se trouvaient dans les Balkans et même en Crète, que l'Angleterre était seule en face d'une situation dangereuse, la Russie ne se trouvait pas en ce moment jourd'hui en contradiction avec elle-même comme elle ne l'était pas à l'époque où elle était conforme à la politique de la Russie. En restant neutre, la Turquie qui est l'alliée de l'Angleterre et l'amie de la Russie Soviétique, a rendu de grands services aussi bien à ses amis qu'à ses alliés. Quant à l'accord d'amitié turco-allemand, ce fut l'événement le plus heureux qui renforça notre précieuse neutralité. Il serait plus juste de chercher ailleurs et non pas en Turquie des contradictions politiques

Un autre point intéressant dans l'article du journal c'est lorsqu'il dit que la politique de la Turquie donne une impression de sympathie à l'égard de l'Allemagne. Comme partout ailleurs dans les démocraties où l'on accorde une grande importance à la liberté de pensée, en Turquie aussi il peut y avoir des convictions diverses et même elles peuvent être exprimées et écrites librement. Mais la politique du gouvernement de la République turque et ses actes sont au-dessus de ces convictions et c'est une politique de complète et sincère neutralité. On ne peut avancer aujourd'hui aucun fait pouvant démontrer le contraire. Comme preuves de ce qu'il avance, le journaliste russe n'a trouvé d'autres documents que les articles d'un ou deux journalistes turcs qui ne représentent et ne peuvent représenter ni la politique turque ni même l'opinion publique turque.

Il est facile de dire que la neutralité turque est à l'avantage de l'Allemagne et de vouloir pousser la Turquie à la guerre. Mais ce qui est difficile, c'est de prévoir qui serait favorisé si nous nous départissons de notre neutralité, et surtout où et comment la Turquie entrerait en guerre, et où elle dirigerait son invasion.

que.

Ceci, c'est le côté de l'accord germano-turc qui touche nos alliés... Quant à l'étude de l'accord germano-turc du point de vue de la politique soviétique et de la guerre de Russie, notre confrère moscovite qui prétend qu'il a été nuisible à l'U. R. S. S. et favorable à l'Allemagne, n'a considéré, au cours des longs développements historiques qu'il fait, que la politique turque, et il a oublié le point essentiel qui éclaire la question : la politique des Soviets envers l'Allemagne dans cette guerre.

Lorsque, au moment le plus difficile de la guerre, la Turquie a conclu son alliance avec l'Angleterre, les idées de la Russie au sujet de l'Allemagne et de la guerre étaient toutes différentes de ses idées actuelles. Il est profitable de faire un court rappel d'un passé récent : lorsque avec le désir et l'approbation des Soviets, M. Saradjoglou s'était rendu en 1939 à Moscou pour signer un pacte d'aide mutuelle, il d'une situation dangereuse, la Russie ne se trouvait pas en ce moment dans le camp des Alliés. Elle était en pleine collaboration avec l'Allemagne pour le partage de la Pologne et des pays baltes. Il faut voir les événements non pas sous l'angle de la situation actuelle, mais bien en tenant compte de la situation qui existait alors ; par conséquent, lorsqu'en 1941 la Turquie a signé avec l'Allemagne un accord d'amitié, elle a fait un acte qui ne pouvait que plaire à la Russie, qui renforçait la politique de la Russie. Car Ankara, autant que Moscou, ignorait que l'Allemagne allait, après cela, attaquer la Russie. Dans ce cas, pourquoi admet-on l'accord conclu en 1939 par la Russie au détriment des Alliés et pourquoi ne pas admettre la signature par la Turquie avec l'Allemagne, amie de la Russie, d'un traité d'amitié en 1941 ?

Mais laissons de côté les événements passés. La politique de neutralité de la Turquie n'est pas aujourd'hui, et où elle dirigerait son invasion.

Notre entrée en guerre a souvent pu être désirée par d'autres puissances. Mais il a toujours été confirmé ensuite que nous avions eu raison de persister dans notre décision. Il y a même eu un temps où ceux que l'on prétend avoir été favorisés par notre neutralité s'en sont plaints. De même que ceux que notre neutralité lasse maintenant se sont raccrochés à la Turquie neutre comme à une forteresse.

La Russie Soviétique a dû entrer en guerre pour se défendre. La politique loyale de la Turquie a été, dans cette guerre si dure, comme toujours, la plus solide muraille de sécurité pour l'URSS. Ce que nous n'arrivons pas à comprendre c'est le fait qu'on se permette à Moscou des manifestations si inutiles en ce moment, si contraire aux événements, et qui ne peuvent servir à rien d'autre qu'à blesser l'opinion turque. Notre voisine n'a-t-elle pas assez de soucis ?

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 85.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

22/9-43

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 85.

Istanbulissa 22 p:nä syys kuuta 1943.

Asia: Kolmen vallan konferenssista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 73/277 Sal D. 43
1/10-43 № - Liitt. -
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C24

Kolmen vallan konferenssista, josta niin paljon on puhuttu, näyttää nyt vihdoin tulevan tosi. Kuitenkin puuttuvat tätä kirjoitettaessa vielä täsmälliset tiedot niin hyvin kokoontumispaikkaan, kuin osaaottaviin henkilöihin nähden. Täällä otaksutaan, että kohtaaminen tapahtuisi Moskovassa, jonne kuitenkaan ROOSEVELT'in tai CHURCHILL'in ei odoteta matkustavan.

Kun nyt suunnitellussa konferenssissa kaikesta päättäen myös sodanjälkeiset poliittiset kysymykset tulevat esille, joista neuvostohallitus tähän saakka ei ole ollut halukas anglosaksien kanssa neuvottelemaan, herää kysymys, mistä muutos neuvostohallituksen kannanotossa johtuu. Tunnustellessani täällä käsityksiä olen havainnut monien katsovan sitä lähinnä seuraukseksi sotatilanteen yleisestä kehityksestä. Aikaisemmin katsoi neuvostohallitus sodanjälkeisista probleemeista neuvottelemisen ennenaikaiseksi, jota vastoin nyt, kun ympäryysvaltojen voiton jo luullaan näämöittävän näköpiirissä, on hetki tullut näiden kysymysten yhteiseen pohtimiseen. Mutta tästä poikkeavia käsityksiä kuulee myös. Erään sellaisen esitti minulle Rumanian täkäläinen sotilasasiamies, Eversti TEODORESCO, joka katsoi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Neuvostoliiton nykyisen valmiuden ryntyä keskustelemaan näistä probleemeista lähinnä johtuvan siitä, että se on todennut toivoittensa Saksan työmisestä yksinään vielä tämän vuoden kuluessa rauenneen. Jos näin nimittain olisi tapantunut, olisi Neuvostoliitto näyttänyt määräävää osaa rauhanneuvotteluissa ja käsiensä ollessa vapaina voinut esittää vaatimuksia, joita anglosakseilla ei olisi ollut voimaa vastustaa. Kun se kuitenkaan ei ole onnistunut murtamaan Saksan vastarintaa ja lisäksi on tänäkin kesänä kärsinyt erittäin suuria tappioita niin nyvin mienistöön, kuin materiaaliin nähden, on se nyttemmin ollut pakotettu navaitsemaan, anglosaksien yhä sotilaallisesti vanvistuessa Euroopassa, ettei se enää ensi vuonna edes omalta kohdaltaankaan voi dikteerata rauhan entoja. Se on toisin sanoen menettänyt tai menettämässä sen ylivoiteen, mikä sen yksinäinen taisteiu oli sille tuottanut ja samalla menettänyt mahdollisuudet käsiensä jatkuvaan vapaanapitamiseen. Näillä perusteilla oli Eversti Teodoresco sitä mieltä, että Neuvostoliitto nyttemmin on pakotettu neuvotteiemaan anglosaksien kanssa, jotiei se halua, että nämä sitä kuulematta alkavat tenda myönemmin vaikeasti muutettavissa olevia päätöksiä Euroopan sodanjälkeisestä järjestelystä.

Ruotsalaisten lehtien mukaan on neuvostoaikakauslehti "Sota ja työväenluokka" eräässä äskeisessä artikkelissaan, jossa se tunnustaa kolmen vallan konferenssin pitämisen nyttemmin tarpeelliseksi, mainiinnut, että esille tulisi myös kysymys, millä endoilla Saksan pienille liittolaisille voitaisiin tarjota rauhaa, jos ne suostuvat irtautumaan sodasta. Jos tiedossa on perää, mikä tuntuu todennäköiseltä, merkitsisi se kaiketi, että lähiaikoina konferenssin jälkeen myös Suomelle tendään konkreettisia rauhanendotuksia Yhdysvaltojen tai enkä yhteisesti kaikkien ympärysvaltojen tanoita.

L a h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 86.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

27/9-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 389/200.

Istanbuli SSA 29 P:NÄ syys KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 74 277 Sal 1943
8/10-43 | No - | Liit. -
KYHMÄ 5 | C24 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 86 ja 87.

Taman ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 86. Tarkistustietoja Iran'ista.

n:o 87. Käsityksiä peräytymisen syistä Iässä.

Lanettilläs: A.S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 86.

Istanbulissa 27 p:nä syys kuuta 1943.

Asia: Tarkistustietoja Iran'ista.

ULKOASIAINMINISTER
№ 74/277 Sal 1943
8/10-43 № - Liitt. -
RYHMÄ 5 C24 ASIA

Tapasin pari päivää sitten ruotsalaisen, Berlin'in ja Teheran'in väliä matkustavan kuriirin, herra BACKLUNDin, joka nyt on matkalla Berlin'istä Teheran'iin. Käytin tilaisuutta hyväkseni tarkistaakseni eräitä täälläkin liikkuneita huhutietoja tilanteen kehityksestä Iran'issa.

Mitä ensinnäkin tulee tietoihin neuvostojoukkojen hiljaisesta etenemisestä Iran'issa, väitti hän niiden olevan perää vailla. Ainakin hänen viimeksi lähtiessään Teheran'ista n. 1 1/2 kuukautta sitten olivat neuvostolaiset edelleen Kazvin'in linjalla ja englantilaiset Kermanshah'issa ja Hamadan'issa. Neuvostolainen garnisooni on Teheran'issa, kuten englantilainen ja amerikalainenkin.

Tiedot amerikalaisten joukkojen määrästä Iran'issa väitti hän suuresti liioitelluiksi. Siellä on kyllä verrattain runsaasti teknillisiä joukkoja teitä ja lentokenttiä rakentamassa tai rakennustöitä valvomassa, mutta kokonaisia taisteluyksiköitä ei hänen tietääkseen ole lainkaan. Lentokentistä puheen ollen sanoi hän Teheran'issa herättäneen huomiota, että niitä rakennetaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

myös sellaisille palkkakunnille, joissa niiden käyttäminen tuskin voi tulla kysymykseen muuta, kuin Neuvostoliittoa vastaan. Hän vahvisti aikaisemmin kertomansa amerikalaisten vaikutuksen kasvamisesta Iran'in sisäpolitiikan alalla.

Kaikki puolalaiset joukot on nyttemmin siirretty pois Iran'ista, osaksi Irak'iin, osaksi Syyriaan.

Elintarvetilanne on maassa parantunut.

Lähettiläs: A.S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan tahetystön raportti n:o 87.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

29/9-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 87.

Istanbulissa 29 p:nä syys kuuta 19 43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 74 272 Sal 1943
8/10-43 № - Liitt. -
RYHMÄ 5 CZ4 ASIA

Asia: Käsityksiä peräytymisen syistä Idässä.

Saksalaisten nopea peräytyminen Idässä näyttää monissa suhteissa arvoitukselliselta. On vaikeata välttää sitä vaikutelmaa, että peräytyminen tapahtuu suurin piirtein ottaen vapaaehtoisesti, vihollisen painostuksen ainakaan viime aikoina sitä riittävästi motivoimatta. Kun tärkeiksi katsottuja keskuksia ja alueita näin luovutetaan viholliselle, tulee pakotetuksi kysymaan, mistä tämä johtuu.

Saksan täkäläisen ambassaadin jäsenet ovat peräytymisen syihin nähden vaiteliaita. Todennäköisesti eivät he niitä tarkemmin tunnekaan. Kysyttäessä selittävät he yleensä korkeimman sotilasjohdon ilmeisesti pyrkivän lyhyempään rintamalinjaan. Mutta voidaanko tätä selitystä pitää tyhjentävänä? Kun omasta puolestani en halua ryhtyä tässä suhteessa arvailemaan, selostan alempana eräitä täällä esiintuotuja käsityksiä peräänty-misen syistä.

Mikäli olen voinut havaita, verrattain harvat uskovat peräytymisen johtuvan yksinomaan sotilaallisista syistä. Tällaisia käsityksiä saa kuulla etupäässä anglosakseihin kallistuvissa piireissä tai lukea tämännenkisissä lehdissä. Niissä uskotaan tai tahdotaan uskoa, että Saksan armeijan voima on

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jo murrettu ja että se ei pysty enää tehokkaaseen vastarintaan millään linjalla. Peräytyminen on senvuoksi pakollista ja voi lopulta päättyä vain katastrofiin. - Toiselta puolen, kuten sanottu, viitataan Saksan ambassadin taholla virallisesti, joskin toisin motivoinnein, sotilaallisiin syihin.

Useimmat täällä näyttävät kuitenkin olevan sitä mieltä, että peräytyminen ei johdu yksinomaan sotilaallisista syistä, vaan piilee sen takana myös poliittisia laskelmia. Eräät niistä, jotka näin ajattelevat, viittaavat tällöin nimenomaan peräytymisen luonteeseen, sen kestäessä kun vahvasti varustettuja tukikohtia ja tärkeitä tuotantoalueita on luovutettu ilman vakavampaa vastarintaa. Tällainen strategia - huomautetaan - jonka tarkoituksena näyttää olevan niin nopeasti, kuin mahdollista päästä jollekin taempana olevalle puolustuslinjalle, ei ole selitettävissä muuten, kuin jonkin poliittisen päämäärän tavoittelun pohjalla. Tämän poliittisen päämäärän uskotaan olevan sovintoon pääsyn Neuvostoliiton kanssa s.o. erikoisrauhan, jonka ehdoistakin enää jo on maiden välillä sovittu. - Tähän liittyen olen kuullut katsottavan Hess'in jutun yht'äkkisen esilleottamisen Englannin taholta tarkoitetun huomautukseksi Soviet'ille, että länsivallatkin kyllä milloin tahansa voivat saada aikaan sovinnon Saksan kanssa.

On vielä toisia, jotka näkevät peräantymisen takana poliittisen laskelman Saksan taholla siinä, että neuvostoarmeijojen eteneminen lähemmäksi Eurooppaa ja Balkan'ia - puhutaan jo Dniesterlinjasta - jouduttaisi niiden erimielisyyksien kärjistymistä, joita otaksutaan olevan Neuvostoliiton ja anglosaksien välillä. On kuitenkin ilmeistä, että tällöin ensi

sijassa on kysymys turkkilaisesta toiveajattelusta.

Lapasin eilen saman saksalaisen kirjeenvaihtajan, jonka käsityksistä olen aikaisemminkin kirjoittanut. Hän oli sitä mieltä, että peräytymisen mittasuhteet tekevät vaikeaksi uskoa, että sen takana olisi poliittisia tarkoitusperiä. Hitler lähti sotaan selittäen Saksan tarvitsevan elintilaa idässä. Se saavutettiin. Onko todennäköistä, että Hitler siitä vapaaehtoisesti luopuisi. Kuban'issa ja Krim'illä olevat saksalaiset ja rumanialaiset joukot näyttävät tulevan kokonsan eristetyiksi yhteyksistaan. On vaikeata nähdä, minkä poliittisen päämäärän saavuttaminen vaatisi niiden uhraamista. Teoreettisestihan voidaan ajatella, että Neuvostoliitto saksalaisten vetäydyttyä v. 1939 rajan taakse olisi tyytyväinen eikä sodan rasittamana haluaisi sitä pitemmälle jatkaa, mutta jos Hitler tähän uskoo, hän varmaankin erehtyy. Lyhyesti sanoen oli kertojani sitä mieltä, että Saksan korkeimman sotilasjohdon - hän ei tehnyt erotusta Hitler'in ja Wehrmacht'in välillä - laskelmat tähäkin kesänä ovat pettäneet ja että Saksan peräytyminen on ollut sotilaallisesti pakollista. Hän piti lisäksi uskottavana, että Saksa tulee pakotetuksi vetäytymään Dnieperlinjaltakin, mikä ilmeisesti toisi mukanaan Leningrad'in saarron keskeyttämisen ja Baltian maiden evakuoimisen.

Lisään tähän lopuksi vain, että Turkissa se käsitys alkaa tulla yhä yleisemmäksi, että Saksa tulee sortumaan aikaisemmin, kuin vielä äskettäin uskottiin.

Lähettiläs: A. S. Irjö-Koskinen

A.S. Irjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 88.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

4/10-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 388/209.

Istanbuli SSA 6 P:NÄ loka KUUTA 19 43.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ASIAINMINISTER
77 277 Sal. 43
18/10-43 – LIIT –
N 5. OSASTO C24. ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 88 ja 89.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 88. Italian tapahtumien vaikutuksia Ankaran diplomaattikunnassa.

N:o 89. Valtioliittosuunnitelmista Neuvostoliiton länsirajalla.

Lähettilä s: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 77/277 Sal. 43 Salainen.

RAPORTTI n:o 88.

Istanbuli ssa 4 p:nä loka kuuta 19 43.

Asia: Italian tapahtumien vaikutuksia Ankaran diplomaattikunnassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
18/10-43
OSASTO
5. C24.

Italian antautuminen ja sitä seuranneet tapaukset ovat Ankaran diplomaattikunnassa, kuten kaiketi muissakin neutraaleissa maissa aiheuttaneet lisääntynyttä sekaannusta. Tilanne on täällä muodostunut seuraavaksi:

Italian uusi, kuninkaan akreditoima suurlähettiläs Turkissa, ROCCO, ei ole lähettänyt ilmoitusta valtakirjansa vastaanotosta Saksalle eikä Japanille, mikä äskeisten tapahtumien valossa onkin luonnollista. Sensijaan lähetti hän tämän ilmoituksen kaikille Saksan täällä akreditoiduille pienille liittolaisille, Unkarille, Rumanialle, Bulgarialle ja Suomelle. Kun kolme ensiksi mainittua näistä kuuluvat kolmisopimusvaltoinin ovat ne olleet pakoitettuja asettumaan solidaarisiksi Saksan kanssa ja siis tunnustamaan n.s. Mussolinin hallituksen.x) Toisin sanoen niiden suhteet Italian nykyiseen suurlähetystöön,

x) Johtuen siitä, että Mussolini ei toistaiseksi ainakaan ole julkisesti näyttäytynyt yleisölle alkavat täällä, kun syytä ei ymmärretä, sellaiset käsitykset levitä, että saksalaiselta taholta levitetyissä tiedoissa Mussolinin pelastamisesta j.n.e. on jotakin, mikä sietää tarkistusta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joka kokonaisuudessaan on asettunut solidaariseksi suurlähettiläan kanssa, ovat katkenneet. Toiselta puolen on mainittu suurlähetystö nyttemmin asettunut suhteisiin entisten vihollismaiden, ympärysvaltojen lähetystöjen kanssa. Epäviralliisissa piireissä on kuulemani mukaan veljeily täydessä käynnissä.

Lisäksi tulee, että saamani valtuutuksen mukaan olen Suomen lähetystön puolesta tavanomaisin muodoin vastannut Italian uuden ambassadöörin ilmoitukseen valtakirjansa jättämisestä. Lähetystöjen väliset suhteet tulevat näin ollen jatkumaan ennallaan.

Katsoin velvollisuudekseni käydä ilmoittamassa v.PÄÄREN'ille vastauksestamme. Hän näytti ymmärtävän menettelymme huomauttaessani sodan alusta lähtien julkisesti selittäneemme, että käymme Saksan ja sen liittolaisten rinnalla sotaa Neuvostoliittoa vastaan, mutta emme halua sekaantua taisteluun akselivaltain ja anglosaksien välillä. Kiinnitin samalla hänen huomionsa siihen, että Suurlähettiläs ROCCO on nimitetty jo ennen Italian antautumista. Mitään ei hallituksen asenteessa näin ollen ole muuttunut. Hieman surumielisesti lausui hän tämän johdosta: niin, tehtäänpä on sunteet edelleen yhdysvaltoihinkin ja tulette kai nyt jatkamaan, meistä muista poiketen, kanssakäymistä myös italialaisten kanssa. Viimeksimainittuja, varsinkin kuningasta kohtaan oli hän katkera. Hän lausui tässä yhteydessä m.m.: olen itse monarkisti, minkä vuoksi minua surettaa, että kuninkuus tällä tavoin tahritaan lokaan. Monarkkejahan ei enää ole monia. Ja hän lisäsi: jos italialaiset olisivat olleet korrekteja liittolaistaan Saksaa kohtaan, olisi heidän avoimesti tullut heille ilmoittaa, etteivät enää jaksa jatkaa taistelua, vaan on heidän pyrittävä rauhaan. Tämä olisi Saksan tahoilta

ymmärretty. Jos anglosaksit tällöin olisivat tunnustaneet Italian puolueettomaksi, olisi se ollut Italialle onnellista eikä Saksallekaan olisi ollut tämän mitään sanomista. Kun anglosaksit, kuten oli luonnollista, eivät tämän suostuneet, olisi Italia voinut sanoa: Olemme pakoitetut suostumaan siihen, että saatte käyttää Italian mannerta taisteluunne Saksaa vastaan, mutta tehkää se yksin, vaatimatta meitä siihen osallistumaan. Sensijaan että BADOGLION hallitus olisi tehnyt näin, lähetti se jo valtaantulonsa alussa erään kenraalin Lissabon'iin neuvottelemaan nimenomaan endoista Italian siirtymiselle ympärysvaltojen puolelle. Sitä ei Saksassa voida unohtaa. GUARIGLIA - lisäsi hän - oli ennen lähtöään ollut hänelle korrekti. Hän oli avoimesti sanonut, että Italia ei enää kauvaa voi jatkaa taistelua, vaan täytyy sen pyrkiä rauhaan anglosaksien kanssa.x) Vasta Roomaan tultuaan oli hänkin tullut pakotetuksi alistumaan kuninkaan ja Badoglion epäkorrekteihin menettelytapoihin.

Keskustelu siirtyi tämän jälkeen hetkeksi tapahtumiin itärintamalla. Mainittuaan Haman'in niemimaan onnistuneesta evakuoinnista, mitä hän piti erinomaisena suorituksena, selitti hän, että Saksan voimat ovat nyt suunnilleen tulleet sille linjalle, jonka korkein sotilasjohto hänen luullakseen on valinnut pysyväiseksi puolustuslinjaksi. Krim tullaan säilyttämään, samoin Leningrad'in saarros ja Baltian maat. Rintama on kesän aikaisen vapaaehtoisen peräytymisen kautta niin paljon lyhentynyt, että erittäin huomattava määrä divisioonia on vapautunut käytettäviksi tarpeen mukaan muilla rintamilla. Lisään tähän omasta puolestani vain, että v. Papen'in ennakkoarvioinnit tapahtumain kehityksestä itärintamalla ovat aikaisemmin monasti pettäneet.

Lähettäjä: A.S. Irjo-Koskinen.

x) vrt. raporttini no 79.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 89.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

6/10-43.

5000—8—43. 4270.

77 277 Sal. 43

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

18/10-43

RAPORTTI n:o 89.

Istanbuli ssa 6 p:nä loka kuuta 19 43.

5. C 24.

Asia: Valtioliittosuunnitelmista Neuvostoliiton länsirajoilla.

Eräs vaikeimmista kysymyksistä, joka nähtävästi tulee esille valmisteilla olevassa kolmen vallan konferenssissa, on kysymys Neuvostoliittoon lännessä rajoittuvien alueiden järjestelystä sodan jälkeen. Kysymys ei ilmeisesti rajoitu vain rajajärjestelyihin, vaan koskee myös mainittujen naapureiden suhteita mainin, jotka eivät elä välittömässä naapuruudessa Neuvostoliiton kanssa. Varsinkin itäisvalloissa, mutta vähin muuallakin on kysymystä jo enemmän tai vähemmän arvovaltaisissakin lausunnoissa käsitelty, lausunnoissa, joissa yhtenä ratkaisutapana on tuotu esille m.m. valtioliittoajatus. Kun kysymys välittömästi koskee myös Turkkia, on se täällä jatkuvan mielenkiinnon kohteena.

Turkin mielenkiinto kondistuu tietenkin ensi sijassa mahdollisuuksiin Balkan'in liiton henkiin herättämiseksi uudessa muodossa. Mielenkiinto on positiivista laatua, mitä vastuunalaisellakaan taholla ei salata. Mutta vaikeudet ymmärretään myös, eikä vähimmän niin sanoakseni sisältä päin tulevat, jontuen kysymykseen tulevien maiden keskinäisistä vastakohtaisuuksista. Kuten ennen sotaa, katsotaan nytkin Bulgarian muodostavan vaikeimman esteen sellaisen valtioliittouman muo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

dostumiselle, joka vastaisi tarkoitustaan. Ainakaan Turkin taholla ei nimittäin enää ajatella niitä rajoitettuja tarkoitusperiä, jotka Balkan'in Ententella oli Bulgarian revanssipyyteiden vastustamisessa. Haluttaisiin tällä kertaa lähinnä, että liitto voisi vahvistaa Balkan'in turvallisuutta ulospäin s.o. Neuvostoliitosta uhkaavaa vaaraa silmälläpitäen. Mutta välttämätöntä olisi täliöin, että Bulgaria olisi mukana sellaisin ehdoin ja edellytyksin, että sen naapurit voivat sen kanssa liittoutua.

Bulgaria on kuitenkin käyttänyt hyväkseen Saksan tunkeutumista Balkan'ille vallatakseen alueita, jotka eivät sille kuulu. Ensimäinen ehto liittoajatuksen toteutumiselle on, näin katsotaan Turkissa, vaikka sillä itsellään ei ole mitään aluekysymyksiä Bulgarian kanssa riidanalaisina, että Bulgaria luopuu näistä alueista tai sopii niistä naapureittensa kanssa. Näistä kuuluvat kuitenkin Jugoslavia ja Kreikka vastakkaiseen leiriin, joten yhteisymmärrykseen pääseminen niiden kanssa näyttää mahdottomalta. Tästä huolimatta ei Balkan'in liiton ajatusta pideta Turkissa kokonaan kuolleena syntyneenä, vaan toivotaan, että sodan loppuselvitys tavalla tai toisella toisi mukanaan sen toteutumisen. - Mainittakoon tässä yhteydessä vielä, että Turkin hallituksen tunnustelut Unkarin taholla viittaavat siihen, että Turkki panisi arvoa tämän maan myötävaikutukseen Balkan'in turvallisuuden vahvistamisessa.

Muita valtioliittoutumia, joista jo sodan tässä vaiheessa keskustellaan, ovat keskieuropalainen ja pohjoismainen. Niillekin on omat sisäiset vaikeutensa, mutta jäten ne tässä

yhteydessä sivulle. Sensijaan muutama sana vastustuksesta, mitä nämä liittosuunnitelmat kontaavat ulkoapäin.

Kuten tunnettua, on Neuvostoliitto aina vastustanut kaikkea poliittista yhteistoimintaa läntisten naapureittensa välillä sillä tekosyyllä, että tällainen toiminta on tähdätty sitä vastaan. Varsinkin on näin ollut asian laita, milloin keskustelu on virinnyt laajemmista liittoutumisista, joihin mainitut sen naapurit osallistuisivat. Niin on laita nytkin, kun liittoutumisajatus on uudella voimalla työntäytynyt esille sodanjälkeisten probleemien selvittelyn yhteydessä. Nytkin on Neuvostoliitto selvästi antanut ymmärtää, ettei se näitä suunnitelmia hyväksy ja syykin on sama: ne ovat muka tähdätyt sitä vastaan. Kun tästä huolimatta keskustelu asiasta myös anglosaksisissa maissa jatkuu, merkinnee se, ettei Neuvostoliiton vastaväitteitä niissäkään oteta täysin vakavasti. Niissäkin kaiketi on piirejä, jotka ymmärtävät, ettei Moskovan vastustus puheenaolevia liittoumia vastaan ensinkään jondu siitä, että se pelkäisi, varsinkin jos Saksa kukistuu, niiden taholta vaaran itseään uhkaavan, vaan siitä, että ne voivat ehkä muodostaa jonkinlaisen esteen sen omille ekspansioonipyrkimyksille länteen. Jos tämä ymmärretään myös vastuunalaisissa anglosaksisissa piireissä, kuten Turkissa, ainakin mitä Balkan'in liittoon tulee, väitetään, voidaan ehkä odottaa, ettei kysymyksen käsittely läheisevässä kolmen vallan konferenssissa tapandu täysin Neuvostoliiton nuottien mukaan.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 30.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

19/10-43.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 400/208.

Ankara SSA 21 P:NÄ loka KUUTA 1943.

VIITTAUS: N:o

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
78/277 Sal 1943
29/10-43 | № - | Liitt. -
RYHMÄ 5 | CÄNTO C24 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 90 ja 91.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 90. Sotilaallisesta tilanteesta.

N:o 91. Pari hajatietoa Neuvostoliiton ja Turkin välisistä suhteista.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 90.

Ankara ssa 19 p:nä loka kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
78/277 Sal 43
29/10-43 № - Liitt. -
RYHMÄ 5 OSAKTO C24 ASIA

Asia: Sotilaallisesta tilanteesta.

Olen kerännyt yhteen viime aikoina eri tahoilta, niin hyvin turkkilaisilta, kuin diplomaattikunnasta kuulemiani sotilaallisesta tilanteesta tällä hetkellä eri rintamilla. Alempana seuraa yhteenveto niistä.

Läheinen Itä. Syyriassa, Palestiinassa, Irak'issa ja Iran'issa sijaitsevissa liittoutuneitten voimissa ei kesän kuluessa ole tapahtunut muutosta. Mitään joukkoja ei ole havaittu sieltä vietävän pois eikä uusiakaan ole saapunut. Joukkojen määrä nousee nykyään noin 20 divisioonaan.+) Nämä voimat ovat liian heikot voidakseen yksinään ryhtyä mihinkään suurempaan aktioon Balkan'in suunnalla. Korkeintaan voidaan ajatella valtausyrityksiä Kreikan saaristossa. Jos niihin ryhdytään ja ne onnistuvat, on ajateltavissa, että nämä voimat tältä suunnalta tulevat myötävaikuttamaan anglosaksien maihinnousuun Balkan'illa.

Turkin asenne on muuttumaton. Yleisesti uskotaan, että se sellaisena pysyy, niin kauan kuin saksalaiset joukot ovat Balkan'illa. Jos ne vedetään pois ja senjälkeen syntyy levottomuuksia Balkan'illa, on luultavaa, että Turkki tulee toimimaan, mieluimmin tällöin yhteistoiminnassa anglo-

+) Everstil. Viitasen tietojen mukaan.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

saksien kanssa.

Etelärintama. Käsitykset tilanteesta Italian rintamalla ovat viime aikoina sikäli muuttuneet, että ei enää uskota maihinnousua Balkan'ille tältä suunnalta yritettävän tämän vuoden kuluessa. Anglosaksien sotatoimet Italiassa ovat, kai suurelta osalta huoltovaikeuksien vuoksi, edistyneet niin hitaasti, että Balkan'in vuoristoissa alkaa jo talvi. Tämän vuoksi katsotaan nyt, että yritys tulee siirtymään ensi kevääseen, riippuen tämäkin siitä, mitä kolmen vallan konferenssissa tässä suhteessa päätetään. Tämän mukaisesti uskotaan nyt anglosaksien tulevan talven kuluessa keskittämään kaiken voimansa Italian mantereella hyökkäyksen kehittämiseksi pohjoiseen. Kuitenkin kuulen yleisesti arveltavan, etteivät he voi antautua ratkaisutaisteluihin pohjois-Italiassa saamatta sitä ennen huomattavaa niin hyvin elävän voiman, kuin materiaalin vahvistusta, mikä vie aikaa.

Länsirintama. Edelleenkin pidetään yleisimmin maihinnousuyritystä länsirannikolla tämän vuoden aikana epätodennäköisenä. Sotilastaholla katsottaneen, etteivät sitä varten tarpeelliset, valtavat valmistelut vielä ole päättyneet. Jotkut uumoilevat takana poliittisiakin syitä. Olen kuullut myös huomautettavan, että eräiden anglosaksisten edustajien, joiden väitetään olevan erikoisasiantuntijoita maihinnousujen valmisteluja koskevissa kysymyksissä, mukanaolo Moskovassa viittaa samaan suuntaan.

Itärintama. Everstil. VIITANEN on keskustelujensa perusteella täkäläisissä sotilasasiamiespiireissä kertonut minulle seuraavaa: On ilmeistä, että saksalaisten peräytyminen idässä kesän aikana on tapahtunut päämajassa hyvissä

ajoin laadittujen suunnitelmien mukaan. Yleensä se onkin voitu suorittaa suunnitelmien mukaisesti, kaikki aseet ja varastot on voitu ajoissa evakuoida ja luovutetuilla alueilla hävittää kaikki, mistä viholliselle voisi olla hyötyä. Mutta kaikkialla ei näin ole ollut asian laita, vaan on puna-armeijan eteneminen joillakin rintamalohkoilla tapahtunut saksalaisten laskelmia nopeammin, mistä on ollut seurauksena, että huomattava määrä raskasta kalustoa ja varastojakin on jäänyt neuvostolaisten käsiin. Yleensä uskottiin näissäkin piireissä peräytymisen pysähtyvän Dnjeper-linjalle, mutta tapahtumain kehitys on osoittanut, ettei tätäkään linjaa ole tahdottu tai voitu pitää. Hänen, yhtä vähän kuin kollegojensa on vaikea käsittää tällaista strategiaa, koska tiedetään, että Saksalla vielä on huomattava määrä reservejä, joita toistaiseksi ei ole varattu muita rintamia varten, koska Dnjeper'in tällä puolen alkavat Saksan pääasiassa jo kuntoon saattamat elintarvetuotantoalueet ja koska peräytyminen lännemmäksi tekee ilmapommitukset Saksaa vastaan idästäkin päin mahdollisiksi. - Sain sen vaikutelman, että puheenaolevissa piireissä pidetään tilannetta idässä erittäin huolestuttavana.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 91.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

21/10-43.

5000—8—43. 4270.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 91.

Ankara ssa 21 p:nä loka kuuta 19 43.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
78/277 Sal 43
29/10-43 | No - | Liit. -
RYHMÄ 5 | C24 | ASIA

Asia: Pari hajatietoa Neuvosto-liiton ja Turkin välisistä suhteista.

Tiedoitan lyhyesti seuraavaa:

Elo- syyskuun vaihteessa pidettiin täällä Mustan meren rannikolla manööverit, joiden tarkoituksena oli harjoittaa joukkoja maihinnousuyritysten torjumiseen. Joitakin päiviä tämän jälkeen kävi Neuvostoliiton täkäläinen suurlähettiläs VINOGRADOV ulkoministeri MENEMENCIOGLUn luona tiedustelemassa, mikä oli ollut manööverien tarkoitus ja minkä vallan taholta Turkki odottaa maihinnousua yritettävän. Menemencioglu lienee vastannut vain ylimalkaisesti harjoittelun tapahtuneen kaikkia mahdollisuuksia silmälläpitäen. Noin kuukausi tämän jälkeen toimeenpantiin Turkissa toiset manööverit, tällä kertaa Kars'in alueella, joita seuraamaan Tasavallan Presidenttikin matkusti, tehden samalla kiertokäynnin alueen kaupungeissa. Tällä matkalla piti hän myös, Kars'issa, puheen, joka täällä on herättänyt eräänlaista huomiota ja josta 30.9.43 tiedoitin. Kaikella tällä arvellaan Turkin haluavan tehdä Neuvostoliitolle ymmärrettäväksi, että se on kaikkien yllätysten varalle valmistunut.

Neuvostoliiton protestista pääministeri SARACOGLUn

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

haastattelulausunnon johdosta "New York Times"in kirjeenvaihtajalle olen täällä saanut vahvistavia lisätietoja. Tiedetään Vinogradov'in käyneen Menemencioglun luona neljä päivää jälkeen haastattelun julkaisemisen ja väitetään, että keskustelu olisi ollut kiivassävyinen. Onko kyseessä ollut muodollinen protesti Neuvostoliiton taholta ei kuitenkaan varmuudella ole tiedossa.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan tiedustelutoimiston raportti n:o 92.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

25/10-43.

5000—8—43. 4270.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
85/279 Sal 43
8/11-43 № - Liitt. -
KYHMÄ 5 COA-10 C24 ASIA

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 409/219.

Ankara SSA 28 P:NÄ loka KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 92, 93 ja 94.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 92. Ensi kosketus suurlähettiläs Roccon kanssa.

N:o 93. Aseellisesta välikohtauksesta Turkin ja Neuvostoliiton välillä.

N:o 94. Eräs keskustelu.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 92.

Ankara ssa 25 p:nä loka kuuta 1943.

85/279 Sal 13

8/11-43 | No - | Liit. -

5 | C24

Asia: Ensi kosketus suurlähettiläs Roccon kanssa.

Kävin pari päivää sitten ensi käynnillä Italian uuden suurlähettilään ROCCOn luona. Tunnen hänet vanhastaan Kansainliiton ajoilta. Hän esiintoi heti aluksi suuren tyytyväisyytensä siitä, että Suomi ei ole tunnustanut n.s. MUSSOLINIn hallitusta, vaan jatkuvasti ylläpitää suhteita lailliseen, Kuninkaan nimittämään hallitukseen, mikä tekee suhteiden häiriytymättömän jatkumisen edustustojenkin välillä mahdolliseksi. Minun oli helppoa hänelle selittää, että menettelymme on täysin johdonmukainen seuraus nykyiseen mailmansotaan nähden sen alusta lähtien omaksumastamme asenteesta.

Kysyessäni häneltä, millaisiksi ambassadin suhteet liittolaislähetystöihin olivat muodostuneet kertoi hän seuraavaa: Hän oli lähtenyt Roomasta lentokoneella 6 päivänä syyskuuta, tietämättä silloin mitään hallituksen antautumisaikeista. Vasta matkalla Istanbul'ista Ankaraan oli hän saanut antautumisesta tiedon. Kun lisäksi ulkoministeri MENEMENCIOGLU ensi käynnillä hänen luonaan oli maininnut, että kuningas eräitten saapuneitten tietojen mukaan olisi luopunut valtaistuimestaan, ei hän aluksi tietänyt, mikä hänen asemansa oli tai oliko hänellä Turkissa asemaa lainkaan. Tämä asia kyllä onneksi sel-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

visi pian, mutta tästä huolimatta on hänen, samoin kuin ambassadin asema edelleenkin hyvin komplisoitu. Kuten tunnettua, ei ambassadilla enää ole suhteita akselivaltojen lähetystöihin, niiden edustamien maiden tunnustettua n.s. Mussolinin hallituksen. Sensijaan ovat suhteet liittolaismaiden lähetystöihin avautuneet, toistaiseksi kuitenkin vain virka-asioissa (relations de service). Ambassadin diplomaattinen seurustelupiiri tulee tämän vuoksi olemaan varsin rajoitettu: puolueettomat maat ja Suomi.

Tilanne Italiassa tällä hetkellä tuli myös lyhyesti puheeksi. Se näytti hänellekin olevan verrattain epäselvä. Toistaiseksi ei m.m. - sanoi hän - ole täyttä selvyyttä siitä, mitä sodanjulistuksen jälkeen Saksaa vastaan Italialle tunnustettu co-belligerant'in asema tosiasiallisesti merkitsee. Sotilaallisen kehityksen uskoi hän lähiaikoina johtavan siihen, että saksalaiset evakuoivat Rooman. N.s. Mussolinin hallitus lienee jo asettunut jonnekin Pohjois-Italiaan, minne akselilähetystöt sitä piakkoin seurannevat. Puolueettomien arveli hän jäävän Roomaan. Suomen lähetystöön nähden vastasin, ettei minulla ollut tietoa.

Keskustelumme kuluessa kertoi hän, kuinka suurella innostuksella ja ihailulla Italiassa oli seurattu varsinkin talvisotaamme, kuinka vapaaehtoisia oli ilmoittautunut tuhansittain ja kuinka materiaaliavustusta, lähetetyn lisäksi, oli valmiina huomattavat määrät, mutta osoittautui sittemmin sen, samoin kuin vapaaehtoistenkin perille saattaminen tunnetuista syistä mahdottomaksi.

Yleiseen sotatilanteeseen emme syventyneet.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 93.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

27/10-43.

5000—8—43. 4270.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 93.

Ankara ssa 27 p:nä loka kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
85/279 Sal 43
8/11-43
RYHMÄ C24 ASIA

Asia: Aseellisesta välikohtauksesta Turkin ja Neuvostoliiton välillä.

Olen pariinkin otteeseen tiedoittanut eräästä Turkin ja Neuvostoliiton rajalla muka sattuneesta vakavanlaatuisesta välikohtauksesta, jota molempien maiden taholla on yritetty dementoida. Olen täällä saanut asiasta eräitä lisätietoja, joiden suhteen kuitenkin, nimenomaan mitä yksityiskohtiin tulee, varaudun.

Turkin ja Neuvostoliiton rajalla on sattunut ja sattuu edelleenkin usein välikohtauksia, joilla kuitenkaan ei ole ollut sen suurempaa kantavuutta. Puheenaoleva, vakavampi välikohtaus sensijaan lienee sattunut Turkin ja Neuvostojoukkojen hallussa olevan Iran'in alueen rajalla. Raja kulkee täällä jonkin matkaa Aras-virtaa pitkin. Sen poikki on parikymmentä klm. turkkilaisesta Igdir'in kaupungista rakennettu pato, jonka laitteita käytetään ympärillä olevan viljelysalueen kastelemiseen siten, että joka toinen päivä turkkilainen miehistö laskee vettä Turkin puoliselle alueelle, joka toinen neuvostolainen Iran'in puoliselle. Kerran loppukesällä sattui niin, ettei turkkilainen patomiehistö palannutkaan sijoituspaikkaansa, se oli hävinnyt. Seuraavalla vuorolla lähettivät turkkilaiset huomattavasti vahvistetun

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

miehistön patolaitteille. Sekin hävisi. Vielä kolmannen kerran väitetään jälleen vahvistetun miehistön hävinneen. Samanaikaisesti alkoivat lammasvarkaudet Turkin puoleisilta alueilta saada yhä suurempia mittasuhteita. Paikalliset sotilasviranomaiset kääntyivät vihdoin sotilaspiirin komentajan puoleen, joka määräsi ryhdyttäväksi repressalioihin lähes divisioonan käsittävillä voimilla. Retki tehtiin ja johti vakavanpuoleiseen tulitaisteluun, jossa kaatuneita ja haavoittuneita oli molemmin puolin. Väitetään turkkilaisten palatessaan tuoneen mukanaan, paitsi kymmeniä kaatuneita vihollisia, useita tuhansia lampaita. - Toisesta lähteestä olen kuullut, että nimenomaan lammasvarkauksien takana olisivat olleet neuvostolaisten aseistamat kurdit.

Ylläselostetun version on Maist. KALAlle kertonut [illegible] muuan täällä yksityisenä liikemiehenä toimiva Gestapo-agentti. Edelleen hänen tietojensa mukaan olisi välikohtausta Moskovassa pidetty siksi vakavana, että asian vaimentamiseksi Englannin ja Yhdysvaltojen oli täytynyt siihen sekaantua.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 94.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 94.

Ankara ssa 27 p:nä loka kuuta 19 43.

85 279 Sal 43

8/11-43

Asia: Eräs keskustelu.

5 C24

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon seuraavan lähetystösihteeri KALAn laatiman selostuksen eräästä keskustelustaan.

"Olen erään hyvän turkkilaisen ystäväni (Turkin pääkommissaari New Yorkin maailmannäyttelyssä v. 1939) välityksellä tullut läheiseksi tuttavaksi erään Istanbulissa asuvan saksalaisen liikemiehen kanssa, jonka jo tosin aikaisemminkin tunsin hänen tehtyä lähetystöön hiukan keinotekoiselta tuntunutta asiaa parisen vuotta sitten.

"Vähitellen meistä on tullut hyvät persoonalliset tuttavat ja siitä jolloin hän huomasi, että tiesin hänen rakastajattarensa olevan juutalaisnaisen - hän on ollut ihmeellisen suorasukainen luonnollisesti edellyttäen, että hänen puhumansa eivät mene vääriin korviin.

"Hänen puhumansa ja tekemänsä eivät ole vailla määrättyä mielenkiintoa, koska hän sattuu olemaan Gestapon edustaja. Nomina sunt odiosa.

"Viime viikolla hän pikakäynnillään Ankarassa välttämättä halusi tavata minut. Sensijaan, että hän olisi ryhtynyt nyt utelemaan asioita, mitä hän yritti aikoinaan, tuntui hänellä -

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olevan tarvetta kertoa itse jotain erikoista. Se osoittautui olevan Moskovan-kokouksen mahdollinen tulos. Hän kertoi, että mitään kauppoja ei hän nyt aio tehdä, ennenkuin tilanne selviää. Siitä keskustelumme itsestään ajautui yleiseen tilanteen pohdintaan.

" Saksalaisten jatkuvan perääntymisen hän uskoi olevan sotilaallisten, ei poliittisten tekijäin tulos. Hän osoittautui siinä määrin pessimistiseksi, että tunnusti jo perustaneensa oman, tosin turkkilaisiin nimiin rekisteröidyn tukkukaupan sensijaan, että hän aikaisemmin oli vain esiintynyt tuontiliikkeenä. Täten hän ei siis enää välttämättä ollut riippuva tuonnista. Hän puhui kuin huomispäivän asiasta siitä, että puolet Saksan kansasta voi piakkoin joutua emigroimaan maastaan, jos venäläiset pääsevät Berliiniin. Huomatessaan hämmästykseni hän selitti, että sisäinen moraali ei Saksassa ole kehuttava - pommitusten aiheuttamat väestösiirrot ovat lisäksi paljon aiheuttaneet masentuneen mielialan leviämistä seuduille, jotka itse ovat säästyneet pommeilta. Sisäinen kuri tosin on sataprosenttinen, mutta nyky-Saksan johtomiehet ovat nyttemmin joutuneet täysin itsepuolustusasenteeseen. Ja se ei ole yleisen moraalin kannalta hyvä. He eivät tule taistelutta luopumaan asemastaan- kaikki Gauleiterit tietävät olevansa jotain nyt, mutta mullistuksen onnistuessa heidän osansa olisi loppu.

"Mitä Wehrmachtiin tulee, alkavat yhä useammat kenraalit resoneerata seuraavasti: Jos allieeratut voittavat, eivät kenraalit saa edes eläkettään demobilisaation jälkeen. Venäläiset taasen tarvitsevat rajattomasti pätevää upseeristoa, joten Neuvostoliitossa upseereille tarjoutuisi tilaisuus jatkuvaan ylenemiseen tai ainakin asemansa säilyttämiseen. Se, että Moskovan lavastaman "Vapaan Saksan" johdossa esiintyy eräitä huomattavia Wehrmachtin

nimiä, ei kertojan mukaan ole pelkästään neuvostolainen propagandatemppu.

"Kertojani tiedustellessa, onko Suomen erillisrauhanhuhuissa perää, sain tilaisuuden perusteellisesti selostaa Suomen poliittista asennoitumista v:sta 1939 lähtien ja painostaa sen nykysodan erillisyyttä suurvaltain voimanmittelystä. Käytin tilaisuutta hyväkseni tiedustellakseni, miten kertojani uskoi Saksan reagoivan siihen, jos Suomen hallitus tekisi sopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Kertojani empimättä vastasi ainakin suuren yleisön sen täysin ymmärtävän ja hyväksyvän, koska Saksa ei ollut voinut täyttää sotilaallisia sitoumuksiaan (?) ja koska Saksa varmaan oli itärintaman peräänty-misessään ottanut huomioon sen aiheuttavan Suomen sotilaallisen aseman muuttumisen siinä määrin, että erillisrauha olisi sen luonnollinen seuraus. Samalla hän huomautti siitä, että Saksan kansa kyllä muistaa talvisodan, jonka aikaiset, tosin silloin julkisuuteen pääsemättömät yksityiset sympatiat vielä elävät. Saksalaisen mielestä suomalaiset ovat aivan toista luokkaa kuin halveksitut italialaiset.

"Kertojani näki työhuoneeni kirjahyllyssä sinivalkokirjan II osan, jonka hän pyysi ja sai.

- - - - - -

"Ottaen huomioon kertojan aseman suhtaudun määrätyllä reservaatiolla hänen avomielisiin sanoihinsa, mutta toiselta puolen en ole voinut olla panematta merkille sitä, että hän ilmeisesti on jo ryhtynyt valmisteluihin jatkuvan toimeentulonsa saamiseksi Turkissa siltä varalta, että tuonti manner-Euroopasta katkeaisi. Tämä taasen huonosti sopii yhteen viralli-sen Saksan voitonvarmuuden kanssa."

- - - - -

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 95.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

29/10-43.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 422/223.

Ankara SSA 4 P:NÄ marras KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

UL. ASIAINMINIST...
87 279 Sal 43
10/11-43 No - -
5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 95 ja 96.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

95. Moskovan-konferenssin vaiheilla.

96. Moskovan-konferenssin vaiheilta II.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 95.

Ankara ssa 29 p:nä loka kuuta 1943.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
87 279 Sal 43
10/11-43 № - -
C24

Asia: Moskovan-konferenssin vaiheilla.

Salasähkeitteni N:ot 208 ja 209 täydennykseksi tiedoitan seuraavaa:

Kävin eilen suurlähettiläs v. PAPENin luona tarkistamassa tietoa, että Turkki olisi kutsuttu osallistumaan kolmen vallan konferenssiin. Kysymykseni näytti häntä hieman hämmästyttävän, mutta vastasi hän sitten epäröimättä, että tiedossa ei ole mitään perää, lisäten, että siinäkin tapauksessa että Turkkia pyydettäisiin osallistumaan keskusteluihin, on tuskin luultavaa, että se siihen suostuisi, koska kyseessä ovat sotaakäyvien valtojen keskiset neuvottelut. Epäsuorasti sanoi hän voivansa päätellä, ettei tällaista kutsua ole esitetty, siitä että ulkoministeri MENEMENCIOĞLU, jonka hän oli tavannut edellisenä päivänä, oli puheen siirtyessä Moskovan-konferenssiin selittänyt neuvottelusalaisuuden tulleen siellä niin hyvin säilytetyksi, ettei Turkinkaan hallituksella ole mitään lähempiä tietoja keskustelujen kohteista, vielä vähemmin tuloksista. M. oli tässä yhteydessä maininnut, että hän saadakseen ensi käden tietoja mielellään näkisi EDENin paluumatkalla poikkeavan Turkkiin, pitäen tällaista mahdollisuutta kuitenkin epätoden-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

näköisenä, koska viimeksimainitun täytynee kiiruhtaa kotia selostaakseen ensin hallitukselleen konferenssin tuloksia.

\+ + +

Luonnollista lienee, että Moskovan-konferenssi asiallisten tietojen puutteessakin on täällä yleisen mielenkiinnon ja keskustelun aiheena. Lyhyt selostus mielialoista Turkissa konferenssin vaiheilla lienee senvuoksi paikallaan. Olen saattanut havaita, että turkkilaisissa piireissä, mitä poliittisiin kysymyksiin tulee, kiinnitetään huomattavia toiveita ulkoministeri HULLiin hänen väitetyn taipumattomuutensa vuoksi periaatteellisiin kompromisseihin. Pyritään näkemään tässä edes jonkinlainen tae Neuvostoliiton niitä vaatimuksia vastaan, jotka eivät ole sopusoinnussa Atlannin kartan kanssa. Toiselta puolen, mitä sotilaallisiin neuvottelukohteisiin tulee, kuulee seuraavia laskelmia esiintuotavan: Niin hyvin anglosaksien, kuin sovietin pyrkimyksenä on sodan lyhentäminen, mutta keinoista ollaan erimieltä. Soviet väheksyy anglosaksien tähänastista panosta, vaatien edelleen toista rintamaa lännessä, kuten "Sota ja työväenluokka" vielä konferenssin alkaessa kirjoitti. Anglosaksit taas katsovat panoksensa El-Alamein'istä lähtien kasvamistaan kasvaneen ja ottaen lisäksi huomioon Neuvostoliitolle annetun materiaalisen avun, sen jo olevan rinnastettavissa Neuvostoliiton panokseen. Kun he samalla pyrkivät mahdollisuuden mukaan supistamaan riskimomenttia, nimenomaan menetyksiä ihmishengissä, ei maihinnousuyritys lännessä heitä miellytä, vaan haluaisivat he tunkeutua saksalaisten sisälinjoille Balkan'in kautta. Tällöin otaksutaan heidän laskevan myös siihen, että maihinnousun onnistuessa defetismi saisi yliotteen pienissä akselimaissa tällä suunnalla. Soviet ei kuitenkaan

hyväksy - niin arvellaan - tätä strategiaa, koska se katsoo Balkan'in lähinnä omaksi etupiirikseen. Tässä törmäävät siis poliittiset näkökohdat yhteen sotilaallisten kanssa, minkä vuoksi uskotaankin, että yhteisymmärrykseen pääsy tässä kysymyksessä on konferenssissa erittäin vaikeata.

Kuten aikaisemmin olen tiedoittanut, toivotaan Turkissa varsin yleisesti, että anglosaksit saapuisivat Balkanille ennen , kuin ehkä puna-armeija sinne ennättää. Takaajatuksena, mitä ei salata, on, että täten muodostuisi fait accompli, jota enää ei voitaisi korjata ja joka johtaisi siihen, että Turkin myötävaikutuksella bolshevisminvaara voitaisiin torjua Balkan'ilta. Monet toivovat tämän ohella, että tästä myöhemmin voisi kehittyä aseellinenkin konflikti anglosaksien ja Neuvostoliiton välillä. Kun nyt kuitenkin kolmen vallan ulkoministerien konferenssi on aikaansaatu m.m. tällaisten konfliktiaineiden poistamiseksi, odotetaan Turkissa jännityksellä ja levottomuudella sen tuloksia.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 96.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

4/11-43.

5000—8—43. 4270.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 96.

Ankarassa 4 p:nä marras kuuta 1943.

87 279 Sal 43

10/11 43

5 C24

Asia: Moskovan-konferenssin vaiheilta II.

Kuten olen sähköttänyt, lähti ulkoministeri MENEMENCIOĞLU eilen aamulla Englannin ambassadöörin KNATCHBULL-HUGESSENin kanssa Kairoon tapaamaan ulkoministeri EDENiä. Häntä seurasi matkalla ulkoministeriön pääsihteeri, suurlähettiläs ACIKALIN, kabinettipäällikkönsä Sadi KAVOUR ynnä eräitä muita ministeriön virkamiehiä. Matkan esivaiheista ja tarkoituksesta olen kuullut seuraavaa:

Ulkoministeri oli eräille kollegoilleni m.m. suurlähettiläs v. PAPENille, kuten edellisessä raportissani mainitsin, lausunut jo Moskovan-konferenssin kestäessä mielellään tapaavansa konferenssin päätyttyä Eden'in saadakseen häneltä ensi käden tietoja konferenssin tuloksista. Hän oli tällöin vielä ajatellut tosin epätodennäköistä mahdollisuutta, että Eden poikkeisi paluumatkallaan Turkkiin, esim. Adanaan. Luultavasti on hän halustaan tavata Eden'iä maininnut myös Hugessen'ille, joka sitten on nankkinut hallitukseltaan kutsun Kairoon.

Alotteen kohtaamiseen otaksutaan näin ollen olevan Turkin hallituksen taholla, mistä monet ovat tehneet sen päätelmän, ettei Moskovan-konferenssissa ole tehty mitään

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

päätöksiä, joissa Turkilta pyydettäisiin jotakin. Tämäkin on siis vain arvailujen varassa, niin kuin toistaiseksi kaikki, mitä konferenssissa muuta on tapahtunut, kuin mikä näkyy virallisista kommunikeoista. Kun ne ovat kotona tiedossa ei minun tarvitse tässä ryhtyä niitä analysoimaan. Parista seikasta haluan kuitenkin huomauttaa.

Kun ratkaistujen kysymysten joukossa mainitaan myös Itävallan itsenäisyyden palauttaminen, mutta ei mitään Tsekkoslovakiasta tai Puolasta, merkinnee se, että niitä koskevat kysymykset eivät olleet kypsiä ratkaistaviksi. Eräillä tahoilla täällä olen kuullut arvailtavan, että tässä yhteydessä keskieurooppalainen valtioliittoajatus olisi tullut esille ja jäänyt lepäämään. Toinen huomautus, johon lienee syytä, on se, että konferenssissa on voitu päästä tulokseen muissakin kysymyksissä, esim. Saksan pieniä liittolaisia koskien, mutta ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi päätösten julkisuuteen saattamista virallisissa kommunikeoissa.

Mainitsen lopuksi, että Turkin lehdissä on ollut eräitä hälyyttäviä uutisia myös Suomen kohdalta, mutta ovat ne yleensä olleet saksalaisperäisiä.

Saanen palata asiaan tavattuani ulkoministeri Menemencioğlun hänen palattuaan matkaltaan Kairoon.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 97.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

6/11-43.

5000—8—43. 4270.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 435/231.

Ankara SSA 6 P:NÄ marras KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

88 279 Sal 43

22/11-43 | № - | LIITE -

5 | C24 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 97.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 97. Moskovan konferenssin vaiheilta III.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 97.

Ankara ssa 6 p:nä marras kuuta 19 43.

88 279 Sal 43

22/11-43

Asia: Moskovan konferenssin vaiheilta III.

5 C24

Viime päivien keskustelujeni perusteella täkäläisessä diplomaattikunnassa ja muissakin piireissä tiedoitan seuraavaa:

1. Kuulen yleensä pidettävän uskottavana, että rajakysymyksiä ei Moskovan konferenssissa olisi lähemmin käsitelty, vaan olisi ne siirretty kolmen vallan Lontoon komissioonin valmisteltaviksi ja vasta joko erikoisrauhojen tai yleisen rauhan yhteydessä lopullisesti päätettäviksi. Tämä sopisi hyvin yhteen sen kanssa, mitä Yhdysvaltojen täkäläinen sotilasasiamies, Kenraali TINDALL lausui eräitä päiviä sitten Everstiltn. WIITASELLE, kuten erikseen olen tiedoittanut, nim. että hän yleisen tilanteen tuntemuksensa perusteella on vakuuttunut siitä, ettei Suomen suhteen ole Moskovassa mitään lopullista päätetty. - Ulkomailta saapuvat, täkäläisessä lehdistössä näkyvät uutistiedot eivät kuitenkaan ole yhtä optimistisia, päinvastoin, nimenomaan mitä tulee kysymykseen, ovatko anglosaksit suostuneet Moskovassa rinnastamaan Suomen akselivaltojen kanssa ja vaatimaan siltäkin ehdotonta antautumista. Niiden mukaan näin olisi asian laita. Varmempia tietoja anglosaksien kannanotosta tässä suhteessa saan toivoakseni tavatessani Ulkoministeri MENEMENCIOGLUn hänen palattuaan Kairosta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

2. Kommunikean jotenkin ylimalkaisesta sanonnasta, koskien toimenpiteitä sodan lyhentämiseksi, jota varten valmistukset jo olisivat käynnissä, olen varsinkin saksalaisella taholla kuullut tehtävän se johtopäätös, että anglosaksien on onnistunut saada Soviet vakuutetuksi siitä, ettei maihinnousuun lännessä tänä vuonna ole mahdollisuuksia, jota vastoin maihinnousu Balkan'illa tässä mielessä olisi tarkoituksenmukaisempi. Sekään tuskin talven aikana tulisi kysymykseen. Tässä suhteessa olen ~~täkäläisten saksalaisten piirissä~~ kuitenkin havainnut kaksi eri mielipidesuuntaa: toinen, joka pitää anglosaksien maihinnousua Balkan'ille milloin tahansa ja viimeistään ensi keväännä todennäköisenä, toinen taas, joka katsoo, että Neuvostoliiton vastustuksen vuoksi tämä maihinnousu on epätodennäköinen. Otaksuttavasti on tämä kysymys ollut esillä Moskovassa, mutta onko siinä päästy yhteisymmärrykseen ja mitä mahdollisesti on päätetty, on täällä toistaiseksi vain arvailujen varassa.

3. Moskovan konferenssista aiheutunut Turkin ulkoministerin matka Kairoon tapaamaan Englannin ulkoministeriä on täällä synnyttänyt huhuja täynnä olevan atmosfäärin. Sama oli suunnilleen asian laita Adanan neuvottelujen aikana. Miesmuistiin näyttää nyt uskovan, että Turkki tulisi aivan lähiaikoina osallistumaan sotaan ympärysvaltojen puolella. Harkitsevammissakin piireissä pidetään mahdollisena, että Turkilta pyydetään Kairossa jotakin - tukikohtia, salmien avaamista tai muuta - joka olisi omansa lyhentämään sotaa, mutta joka ei olisi sopusoinnussa Turkin puolueettomuuden kanssa. Suhtaudun kaikkiin näihin ennusteluihin, mitä Turkin kannanottoon tulee, suuresti epäillen, sillä en näe vielä tällä hetkellä

mitään pätevää aihetta, minkä vuoksi Turkki luopuisi tähänastisesta asenteestaan. Olen sitäpaitsi vakuuttunut siitä, että Turkki ei halua ryhtyä sotaan Saksaa vastaan, minkä vuoksi, niin kauvan kuin Saksa on Balkan'illa, ei Turkki käsittääkseni liikahda. Tämän yleiskäsitykseni perusteella pidänkin uskottavana, että Menemencioglun matka Kairoon on ensisijaisesti vain informatiomatka, joka ei Turkin tähänastisessa asenteessa aiheuta muutosta. Sensijaan on todennäköistä, että Kairossa neuvotellaan Balkan'in tilanteesta pitemmällä tähtäimellä ja Turkin mahdollisesta osuudesta sen hallitsemisessa.

4. Mainitsen vielä eräästä huomautuksesta, jonka Kenraali Tindall edellämainitsemassani keskustelussa oli tehnyt Everstil. Wiitaselle, koska se mielestäni on asiallinen. Hän oli sanonut tähän saakka pitäneensä mahdollisena, että sodan kauhujen ja hävitysten vähentämiseksi Saksan kanssa kaikesta huolimatta voitaisiin ympärysvaltojen taholla tyytyä neuvottelurauhaan, mutta Moskovan konferenssin jälkeen näyttää se mahdottomalta.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 98.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

12/11-43.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 444/238.

Ankara SSA 17 P:NÄ marras KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

89 280 Sal 43

10/12-43 Nº - -

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 98 ja 99.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 98. Keskusteluista Kairossa.

n:o 99. Keskustelu Suurlähettiläs STEINHARDT'in kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

Ankara SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 98.

Ankara ssa 12 p:nä marras kuuta 1943.

89 280 Sal 43

10/12-43

Asia: Keskusteluista Kairossa.

5 Chy

Salasähkeeni n:o 527 täydennykseksi tiedoitan seuraavaa:

Suurlähettiläs v. PAPEN tapasi tänään Ulkoministeri MENEMENCIOĞLUn, joka oli hänelle selostanut keskustelujaan Kairossa Ulkoministeri EDEN'in kanssa. Kertoessaan minulle tästä jakoi v. Papen selostuksen kahteen osaan, toiselta puolen Turkin asennetta, toiselta Moskovan neuvotteluja koskevaan. Noudatan alempana samaa jakoa.

Turkin asenne. Eden oli käyttänyt huomattavasti aikaa saadakseen Menemencioğlun vakuuttuneeksi siitä, että Turkin etujen mukaista olisi nyttemmin luopua puolueettomuusasenteestaan ja osallistua sotaan yhtyneitten valtojen puolella. Näin menetellen Turkki ei ainoastaan myötävaikuttaisi sodan lyhentymiseen, vaan hankkisi itselleen myös erinäisiä poliittisia etuja, joita M. ei kuitenkaan lähemmin ollut määritellyt. Menemencioğlun mukaan oli Eden'in esitys tapahtunut suggestionin muodossa hänen koettamattakaan harjoittaa painostusta.x)

x) v. Papen huomautti tässä yhteydessä minulle, ettei Englannilla ole mahdollisuuttakaan harjoittaa Turkkia vastaan painostusta, koska siihen tarvittaisiin voimia, joita Englannilla toistaiseksi ei tällä suunnalla ole.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Omasta puolestaan sanoi M. toistaneensa ne Englannin tiedossa jo olevat argumentit, jotka aikoinaan olivat aiheuttaneet Turkin kannanoton nykyiseen sotaan nähden ja jotka edelleenkin Turkin kannalta ottaen ovat päteviä. Ei mitään sellaista ollut tapahtunut, joka nykyhetkellä pakottaisi Turkin luopumaan tästä asenteestaan. Keskustelu tästä kysymyksestä oli päättynyt siihen, että Menemencioğlu Eden'in pyynnöstä oli luvannut alistaa viimeksimainitun esiintuomat näkökohdat koko hallituksen harkittaviksi. Tämä harkinta oli tapahtunut eilen, jolloin Menemencioğlu oli tehnyt hallitukselle selkoa keskusteluistaan Kairossa. Hallitus oli yksimielisesti hyväksynyt hänen vastauksensa.

Moskovan neuvottelut. v. Papen'ille oli Menemencioğlu selostanut niitä koskevia keskustelujaan Kairossa vain yleispiirtein, väittäen, että yksityiskohtiin ei Kairossakaan menty. Päänuomio oli hänen mukaansa Moskovassa kiinnitetty sotilaallisiin kysymyksiin s.o. toimenpiteisiin Saksan nujertamiseksi mahdollisimman nopeasti. Mikäli v. Papen oli oikein ymmärtänyt, olivat anglosaksit nähneet olevansa pakotettuja taas antamaan joitakin vakuutuksia toisen rintaman avaamisesta lännessä, ilmeisesti kuitenkin vasta ensi vuonna. Maihinnoususta Balkan'illa ei Menemencioğlun kanssa ollut ollut puhetta. Eräässä suhteessa oli Menemencioğlu ollut kategorinen, nimittäin selittäessään Eden'in vakuuttaneen, ettei alueellisista kysymyksistä oltu Moskovassa mitään päätetty eikä niistä asiallisesti edes oltu keskusteltu. Sodan jälkeisistä kysymyksistä puhuttaessa oli yleensäkin liikuttu vain yleisten periaatteiden pohjalla.

Lisäksi oli Menemencioğlu kertonut saaneensa keskuste-

luistaan Eden'in kanssa sen vaikutelman, että Saksan ja sen nykyisen järjestelmän tuhoaminen muodostaa hänelle sodan päätarkoituksen. Hänen suhtautumistaan Neuvostoliittoon on myös arvosteltava tätä taustaa vastaan. Ilmeisesti on hän valmis kaikkiin sellaisiin myönnytyksiin viimeksimainitulle, jotka jollakin tavoin voivat myötävaikuttaa tämän päämäärän nopeampaan saavuttamiseen. Hän oli lisännyt tulleensa keskustelujensa perusteella Kairossa yhä vakuuttuneemmaksi siitä, ettei Englannin ja Saksan välillä nykyään ole mitään sovittelumahdollisuuksia. v. Papen huomautti tähän minulle: vuoden perästä voi tilanne olla kokonaan toinen.

Kysyessäni sanoi v. Papen Menemencioglun ei tavanneen HULL'ia Kairossa. Vastatessaan näytti hän kuitenkin hetken epäröivän, joten pidän mahdollisena, ettei asia ulkoministerin kanssa tullut puheeksi.x)

x x

x

Keskustelussani v. Papen'in kanssa tuli lyhyesti myös esille STALIN'in äskeinen puhe. Hän huomautti tällöin, että vapautettavien eri alueiden maininta siinä ei ylläolevan perusteella nojaudu Moskovan neuvottelujen tuloksiin, vaan liikkuu Stalin niistä puhuessaan yksinomaan neuvostolaisella pohjalla. Hän kiinnitti erikoista huomiota siihen, että Stalin nyt jo puhuu Moldaviasta, mikä todistaa paljoa pitemmälle meneviä pyyteitä tällä suunnalla, kuin v.1940 rajat.

---

x) Minulla olisi ollut halua erinäisiin lisäkysymyksiin, mutta kun v. Papen, joka oli vaivautunut tulemaan selostamaan ylläolevaa luokseni, näytti tämäniltaisen matkansa vuoksi Saksaan olevan kiireissään, en saanut siihen tilaisuutta.

Neuvostoliitto suunnittelee jo ehkä rajanaapuruutta sodanjälkeisen Tsekkoslovakian kanssa ja vaikutusvaltansa tunkeutumista tätä tietä Euroopan sydämeen.

L ä h e t t i l ä s : A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan tähetyston raportti n:o 99

Ministeri Yrjö-Koskinen.

17/11-43.

5000—8—43. 4270.

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 99.

Ankara ssa 17 p:nä marras kuuta 1943.

89 280 Sal 43

10/12-43

5 C24

Asia: Keskustelu Suurlähettiläs STEINHARDT'in kanssa.

Kävin tänään tapaamassa Suurlähettiläs STEINHARDT'ia, joka äskettäin on palannut lähes kaksi kuukautta kestäneeltä matkaltaan Yhdysvaltoihin, kuullakseni hänen käsityksiään Moskovan konferenssin tuloksista. Keskustelussa tuli esiin seuraavaa[x]:

Hän kertoi kolme kertaa oleskelunsa aikana tavanneensa Presidentti ROOSEVELT'in ja olleensa sitä paitsi lukuisissa keskusteluissa poliittisten piirien kanssa. Hän oli saanut sen vaikutelman, että lähtönsä hetkellä Moskovan konferenssin tuloksiin aivan yleisesti oltiin Yhdysvalloissa tyytyväisiä. Ulkoministeri HULL ja amerikalainen valtuuskunta olivat lähtiessään olleet varsin epätietoisia siitä, voitaisiinko poliittista yhteistoimintaa aikaansaada Sovietin kanssa sodanjälkeisissä kysymyksissä. Pelättiin, että Soviet tahtoisi pidättää itselleen ainakin itä-Eurooppaa koskevat kysymykset. Kokemukset Moskovassa olivat kuitenkin olleet positiiviset. Neuvostoliitto osoittautui yhteistoimintaan halukkaaksi ja sen

x) Vrt. salasähke n:o 528.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

yleisistä periaatteista voitiin sopia. Valtuuskunta, jonka jäseniä hän oli tavannut paluumatkallaan Kairossa, oli lisäksi ollut vakuuttunut siitä, että Neuvostoliitto päätettyään - kuten yleensä luullaan pitkän epäröinnin jälkeen - hyväksyä yhteistoimintalinjan tarkoittaa sillä totta.

Moskovan keskustelujen yksityiskohtia sanoi hän ei tuntevansa, "koska hänellä ei ollut ollut tilaisuutta nähdä pöytäkirjoja", mutta otaksui keskustelujen poliittisista kysymyksistä ainakin pääasiassa liikkuneen yleisten periaatteiden puitteissa ja yksityiskohtien tulleen siirretyiksi Lontoon komissioonin valmisteltaviksi. Tämän mukaisesti sanoi hän ei tietävänsä, oliko Suomen tai Balttian maiden kysymys tullut konferenssissä esille. Kuitenkin huomautti hän, että neljän vallan julkilausuma Moskovassa lienee tulkittava niin, että rauhankysymys Suomenkin kohdalta kuuluu yhteistoiminnan puitteisiin, toisin sanoen Suomi ei joudu yksin Neuvostoliiton kanssa neuvottelemaan rauhan ehdoista, vaan osallistuvat neuvotteluihin myös anglosaksit[x]). Kysyessäni hänen käsitystään siitä, onko tarkoituksena sovellettaa ehdottoman antautumisen vaatimusta myös Suomeen, vaikka Suomi ei olekaan akselivaltio, vastasi hän ei tuntevansa asiaa. - Atlantin julkilausuman suhteen viittasi hän, sitä kysyessäni, Ulkoministeri Hull'in lausuntoon eilisessä sanomalehtimiesvastaanotossa Washington'issa, jonka mukaan sen periaatteisiin ei Moskovassa oltu kajottu, vaan ovat ne edelleenkin voimassa.

Tästä johtui hän tekemään eräitä sotatilannetta Suo-

---

x) Julkilausuman 2:sta kohdasta voisi saada sen käsityksen, että rauhasta Suomen kanssa neuvottelevat vain Neuvostoliitto ja Englanti, koska Yhdysvallat eivät ole sodassa kanssamme.

messa koskevia kysymyksiä. Lähinnä näytti hän haluavan todeta, että de facto eräänlainen välirauha vallitsee rintamillamme. Selostin hänelle, että vallattuamme v. 1941 takasin Neuvostoliiton meiltä Moskovan rauhassa riistämän alueen ja varmistettuamme samana vuonna strategisia näkökohtia silmälläpitäen turvallisuuslinjan itäisen rajamme toisella puolen emme ole liikahtaneet eikä rintamillamme venäläistenkään taholta ole pitkiin aikoihin mitään vakavampaa yritetty. Hän näytti olevan tästä tyytyväinen.

Keskustelumme lopussa siirtyi hän puhumaan käsityksistään, mitä sisäiseen tilanteeseen Saksassa tulee. Niiden mukaan olisi pommitusten aiheuttama tyytymättömyys väestön keskuudessa suuresti kasvamassa vastavaikutuksineen Wehrmachtin piirissä. Tässä suhteessa ei hän kuitenkaan esiintuonut mitään uutta sen lisäksi, mistä raportissani n:o 81 jo olen tehnyt selkoa.

x x

x

Minusta näyttää kaikki saatavissa olevat tiedot yhteensovittaen, ettei alueellisista eikä muuten poliittisista kysymyksistä, paitsi niistä, jotka näkyvät julkaistuista kommunikeoista, ole Moskovassa tehty mitään ~~lopullisia~~ päätöksiä ja että niistä tuskin tätä tavoitellen on keskusteltukaan. Tästä ehkä juuri johtuu, että STALIN on välittömästi konferenssin jälkeen katsonut asianmukaiseksi julkisesti kosketella erinäisiä Neuvostoliiton alueellisia pyyteitä.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan Lähetystön raportti n:o 100.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

19/11-43.

5000—8—43. 4270.

Pol

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 449/240.

Ankara SSA 19 P:NÄ marras KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

90 280 Sal 43

11/12-43 | № - | Liit. -

5 C44

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 100.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

n:o 100. Keskustelu Ulkoministeri MENEMENCIOGLUn kanssa.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 100.

Ankara ssa 19 p:nä marras kuuta 1943.

90 280 Sal 43

11/12-43 | № - | Liit. -

5 C24

Asia: Keskustelu Ulkoministeri MENEMENCIOĞLUn kanssa.

Sain tänään puheillepääsyn Ulkoministeri MENEMENCIOĞLUn luona. Keskusteluista Kairossa Ulkoministeri EDEN'in kanssa, joista ensi käden tietojen saaminen oli käyntini tarkoitus, kertoi hän seuraavaa:

Hän huomautti aluksi maininneensa Suurlähettiläs HUGESSEN'ille Moskovan konferenssin vielä kestäessä mielellään tapaavansa Eden'in tämän palatessa Moskovasta, mistä aiheutui, että viimeksimainittu järjesti hänelle virallisen kutsun Kairoon. Alote kohtaukseen oli näin ollen, kuten täällä on otaksuttukin, Turkin puolella. Keskusteluja minulle selostaessaan puhui hän ensin siitä osasta, joka koski Turkin asemetta nykyisessä maailmansodassa ja siirtyi vasta senjälkeen Moskovan konferenssiin. Vaihdan alempana järjestyksen.

Moskovan konferenssi. Eden'in selostuksen mukaan oli konferenssissa kiinnitetty päähuomio sotilaallisiin kysymyksiin ja niissä tehty lukuisia päätöksiä, joilla pyritään rinnastamaan liittoutuneiden sotilaallinen toiminta mahdollisimman nopeata voittoa tavotellen. Oliko Eden näitä päätöksiä lähemmin selostanut, ei Menemencioglun

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kertomasta minulle käynyt selville. Hän sanoi ainoastaan, että toisen rintaman avaamisesta oli sovittu - ymmärsin lännessä - joskaan ajankohta ei ollut hänen tiedossaan. Poliittisluontoisissa kysymyksissä tehtiin myös erinäisiä päätöksiä, jotka näkyvät julkaistuista kommunikeoista. Kysyessäni häneltä selostiko Eden lähemmin nimenomaan neljän vallan julkilausumaa ja voiko hän sanoa jotain sen soveltamisesta Suomeen vastasi hän avoimesti, että anglosaksit olivat katsoneet olevansa pakotettuja tekemään Sovietille sen myönnytyksen, että ehdottoman antautumisen vaatimusta sovelletaan myös Suomeen. Hän lisäsi kuitenkin, ilmeisesti lieventääkseen ilmoituksensa merkitystä, että myönnytys on anglosaksien taholta tapahtunut "pour la forme", ja että se asiallisesti on muka otettu takasin julkilausuman muilla kohdilla, joista selviää, että Suomenkin kysymys kokonaisuudessaan joutuu Lontoon komissioonin käsiteltäväksi. - Alueellisia kysymyksiä ei konferenssissa käsitelty ja vältettiin kaikkia muitakin "questions épineuses". Ne siirtyvät Lontoon komissioonille.

Turkin asenne. Ulkoministeri selosti keskustelujaan Kairossa tässä suhteessa asiallisesti samoin, kuin mitä hän oli tehnyt Suurlähettiläs v. PAPEN'ille, mistä aikaisemmin olen tehnyt selkoa. Eräissä suhteissa toi hänen selostuksensa kuitenkin lisävalaistusta edelliseen. Ensinnäkin kertoi hän, että Eden'in taivutusyritys oli ollut erittäin voimakas - il a insisté beaucoup - Turkin asenteen muuttamiseksi, esiintuoden lukuisia näkökohtia tällaisen menettelyn edullisuudesta Turkillekin[x]. Keskustelu asiasta

---

x) Täällä pidetään todennäköisenä, että demarchesta on Moskovassa sovittu.

oli kestänyt useita tunteja ja oli lopulta päättynyt siihen, että hän oli ehdottanut ja luvannut alistaa asian Eden'in esiintuomine näkökohtineen koko hallituksen harkittavaksi. Hallituksessa oli kysymystä sitten harkittu kaikilta puolin ja tultu siihen tulokseen, kuten hän sanoi jo Kairossa Eden'ille huomauttaneensa, että niin hyvin maantieteelliset ja sotilaalliset, kuin poliittisetkin syyt kehottavat Turkkia jatkamaan tähänastisella linjallaan. Mitä kaikkea hän tällä tarkoitti, jätti hän lähemmin selittämättä. Kuitenkin huomautti hän tässä yhteydessä minulle: Tehän olette myös Neuvostoliiton naapureita, onko teillä luottamusta sitä kohtaan? Vastatessani kielteisesti lisäsi hän: no niin, ei meilläkään. - Erikoisesti halusi hän alleviivata, että keskustelu tästä kysymyksestä Eden'in kanssa oli tapahtunut täysin ystävällisessä sävyssä, molempien lähtiessä siitä, että voimassa oleva liittosopimus muodostaa maiden välisten suhteiden kulmakiven. Samassa hengessä oli hallituksen vastaus lähetetty Lontooseen.

Kun hänen vakuutuksensa Turkin asenteen muuttumattomuudesta, kaikkiin tilanteisiin sovellutettuna, tuntui mielestäni kovin kategooriselta, kysyin häneltä, eikö tilanteen kehitys Balkan'illa voi aiheuttaa mitään muutosta siinä, esim. jos saksalaiset vetäytyisivät sieltä pois ja siellä syntyisi levottomuuksia. Hänen vastauksensa, aikaisemmin kuulemani ja tiedoittamani valossa, hämmästytti minua. Hän sanoi nimittäin: Jos niin kävisi, että saksalaiset poistuvat Balkan'ilta tulevat neuvostolaiset sijalle.

Turkilla ei ole mitään aihetta silloinkaan luopua asenteestaan. Samat näkökohdat, jotka nyt estävät Turkkia osallistumasta sotaan, pitävät silloinkin paikkansa.

Tämä lausunto osoittaa mielestäni, että jotakin on tapahtunut, joka on saattanut Turkin hallituksen muuttamaan käsityksiään tilanteen kehityksen perspektiiveistä tällä suunnalla. Eihän ole kulunut vielä pitkiä aikoja siitä, kuin pääministeri julkisesti selitti Turkin olevan valmiin anglosaksien rinnalla myötävaikuttamaan järjestyksen ylläpitämiseen Balkan'illa, jos saksalaiset sieltä vetäytyisivät pois. On lähellä ajatus, että Moskovassa Neuvostoliitto on saanut anglosaksit luopumaan, ainakin toistaiseksi, maihinnousuaikeistaan Balkan'illa ja että tämä on aiheuttanut suuremman varovaisuuden Turkin hallituksen taholla.

En tiedä, onko vaikutelmani oikea, mutta minusta tuntuu, että yhteisymmärryksen saavuttaminen Moskovassa poliittiseen yhteistoimintaan nähden kolmen vallan kesken on ollut Turkille pettymys. Kun se todennäköisesti kuitenkaan ei luota sen kestävyyteen sodan jälkeisissä olosuhteissa pitänee se edullisimpana tähänastisen politiikkansa jatkamisen: wait and see.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: E 24.

ASIA:

Ankaressa olevan lähetystön raportti n:o 101.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

26/11-43.

5000—8—43. 4270.

Pol

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 91. 280 Sal 43
13/12-43 № - Lit. -
5 C24

A N K A R A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 457/242.

Ankara SSA 2 P:NÄ joulu KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:ot 101, 102 ja 103.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa

N:o 101. Turkin asenteesta.

N:o 102. Kiinan lähetystöstä kuultua.

N:o 103. Erään saksalaisen sionistin kertomaa.

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 101.

Ankara ssa 26 p:nä maalis kuuta 19 43.

91 280 Sal 43

13/12-43

Asia: Turkin asenteesta.

5 C24

Moskovan konferenssin jälkeen lienee syytä Turkin asenteen uuteen tarkasteluun. Jo aluksi on tällöin todettava Kairon neuvottelujen osoittaneen, että mitään käänteentekevää muutosta ei siinä mainitun konferenssin jondosta ole tapahtunut.

Turkki on alusta lähtien tahtonut välttää sekaantumista nykyiseen suurvaltasotaan. Monet ovat tällöin ajatelleet, että se on halunnut varata itselleen aikaa nähdäkseen, mille puolelle voitto kallistuu voidakseen otollisen hetken tullen suuremmitta riskeittä asettua voittajavaltojen puolelle. Näin ei kuitenkaan liene asian laita. Luullakseni ovat nimittäin totuudenmukaisia ne vakuutukset, joita toistuvasti on Turkin taholta tehty, ettei Turkilla ole mitään alueellisia tai muita vaatimuksia tai tavotteita nykyisen Turkin rajojen ulkopuolella ja että Turkilla näin ollen ei ole mitään syytä keskeytykseen, minkä osallistuminen sotaan toisi mukanaan, siinä uudistustyössä, minkä Atatürk on pannut alulle ja mikä suurimmaksi osaksi on vielä suorittamatta. Tästä huolimatta on luonnollista, että sitä kiinnostaa, mitä sen "turvallisuusvyöhykkeessä" tapahtuu.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

On ollut hetkiä nykyisen sodan kestäessä, jolloin Turkki on saanut kiittää vain onnellista tähteään siitä, ettei se tahtomattaan ole tullut vedetyksi mukaan sotaan. Näin oli ennen kaikkea laita Saksan suoritettua loppuun Balkan'in valtauksen. Viimeksi mainitulle olisi epäilemättä sillä hetkellä ollut helppoa huonosti varustetun Turkin vastarinnan murtaminen ja läpikulun avaaminen sen alueen kautta keski-Itään. Turkki säästyi tästä Hitler'in Venäjän- suunnitelmien vuoksi ja enkä jossakin määrin myös v. PAPENin ansiosta. Sijalle tuli saksalais-turkkilainen ystävyyssopimus, joka turvasi Saksan sivustan Neuvostoliittoa vastaan ja joka senjälkeen on muodostanut saksalais-turkkilaisten sodanaikaisten suhteiden perustan.

Toiselta puolen sitoo Turkin Englantiin liittosopimus, joka velvoittaa sopimuspuolet keskinäiseen avunantoon määrätyissä tapauksissa. Velvoitus on kuitenkin Turkin kohdalta ehdollinen sikäli, ettei se ulotu avunantoon, josta voisi olla seurauksena konflikti Neuvostoliiton kanssa. Tähän määräykseen on Turkki vedonnut Englannin sitä painostaessa niin hyvin silloin, kuin Neuvostoliitto vielä oli Saksan liittolainen, kuin luullakseni vielä viimeksikin aikoina. Turkki ei kerta kaikkiaan halua osallistua nykyiseen maailmansotaan, jossa sillä ei ole mitään omia etuja valvottavana, ja tulkitsee senvuoksi monen mielestä nykyään varsin mielivaltaisesti liittosopimuksen määräyksiä.

Tosiasia onkin, että Turkin ulkopoliittinen asema on siitä hetkestä lähtien, jolloin liittosopimus Englannin kanssa solmittiin, huomattavasti muuttunut. Silloin se pelkäsi lähinnä akselivaltojen ekspansioonipyrkimyksiä Välimeren piirissä. Sen silloiset suhteet Neuvostoliittoon olivat vielä

enemmän tai vähemmän luottamukselliset. Senjälkeen on paljon muuttunut, ennen kaikkea viimeksimainitussa suhteessa. Sen epäluulot Neuvostoliiton tarkoitusperiä kohtaan ovat kasvamistaan kasvaneet, niin että se nyttemmin katsonee suurimman vaaran uhkaavan itseään siltä taholta. Tämän vuoksi on se seurannut ja seuraa edelleenkin Saksan taistelua Neuvostoliittoa vastaan menestyksen toivein, siitäkin huolimatta ettei se pidä toivottavana Saksan hegemoniaa Euroopassa. Niin kauvan kuin tämä taistelu jatkuu, ei näin ollen ole odotettavissa, että Turkki ryhtyisi mihinkään, mikä tätä taistelua häiritsisi, puhumattakaan siitä, että se nostaisi aseitaan Saksaa vastaan.

Mutta Turkissa havaittavalle päättäväisyydelle pysytellä edelleenkin sodan ulkopuolella, huolimatta siitä, että liittosopimus Englannin kanssa näyttäisi nyttemmin siihen velvoittavan, on todennäköisesti muitakin syitä. Tärkein näistä on epäilemättä halu säilyttää voimansa koskemattomina niiden epätietoisten tilanteiden varalta, joita sodan loppuvaiheissa tai sen päätyttyä voi syntyä sen turvallisuusvyöhykkeessä Balkan'illa. Useista arvovaltaisista turkkilaisista lausunnoista voidaan nimittäin tehdä se päätelmä, että Turkissa ei luoteta Moskovassa saavutetun yhteisymmärryksen jatkuvaisuuteen sodanjälkeisissä olosuhteissa. Epäluottamus Neuvostoliittoa kohtaan on täällä suuri ja täkäläisten käsitysten mukaan ei luottamus anglosaksienkaan piirissä ole niin ehjä, kuin Moskovan jälkeen on koetettu tehdä uskottavaksi. Jos nämä epäluulot osoittautuvat oikeutetuiksi, voisi anglosaksien siihen mennessä ehkä jo sotilaallisesti hyvin varustama Turkki muodostaa varsin huomattavan, jollei ratkaisevankin voimatekijän. Sillä täydellisen mobilisation

tapahtuessa voisi Turkki, laskien 10 % mukaan väestöstä, nostaa aseisiin lähes 2 milj. miestä. Tämä on arvatenkin myös anglosaksien taholla otettu huomioon.

Turkin asenteesta puhuttaessa ei lopuksi voi olla mainitsematta, että Turkki, käsitysten vahvistuessa täällä anglosaksien lopullisesta voitosta, määrätietoisesti on alkanut kallistua näiden valtojen puoleen, mikäli osallistuminen nykyiseen suurvaltasotaan ei ole kysymyksessä. Ulkoministeri MENEMENCIOGLU sanoi minulle äskeisessä keskustelussani hänen kanssaan vakuuttaneensa EDENille Kairossa, että Turkki, huolimatta non-belligerance-asenteestaan, on "dans la voie des Puissances Alliées".+) Ymmärsin, että samansuuntainen vakuutus on sisältynyt myös hallituksen vastaukseen Englannille. Tämän lausunnon takana voi, edellä esitettyä taustaa vastaan otettuna, piillä enemmän, kuin tällä hetkellä sivullinen voi tarkalleen nähdä.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

+) Hän lausui "Alliés" mutta tarkoitti luullakseni "anglo-saxonnes".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: L24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 102.

Ministeri Yrjö-Koskinen

1/12-43.

5000—8—43. 4270.

A N K A R A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 102.

Ankara ssa 1 p:nä joulu kuuta 19 43.

91 280 Sal 43

Asia: Kiinan lähetystöstä kuultua.

13/12-43

5 C24

Katson olevan syytä toimittaa Ministeriön tietoon lähetystösihteeri KALAN laatiman selostuksen eräistä keskusteluistaan Kiinan täkäläisen ministerin SHANG-YU TSOUn sekä lähetystösihteeri CHIUn kanssa.

"24.11 kävin Ministeriön sähkeen perusteella ministeri Tsoun luona antamassa hänelle oikeat tiedot Suomen väitetystä osanotosta Tokiossa hiljan pidettyyn akseli- tai "itä-Aasian suur-elintila"-konferenssiin. Siltä varalta, että hän olisi ehtinyt hallitukselleen jo tiedoittaa Turkin lehdistössä esiintyneestä totuudesta poikkeavasta uutisesta, pyysin häntä tiedoittamaan myöskin asian oikeasta laidasta.

"Tsou tuntui olevan erittäin tyytyväinen kuultuaan oikaisun. Hallitukselleen hän ei tosin ollut mainitusta uutisesta sähköttänyt, mutta sanoi sen nyt tekevänsä oikaisun ja omien syrjähuomautuksien kanssa.

"Käytin samalla tilaisuutta hyväkseni kysyäkseni Tsoulta tietoja Moskovan konferenssista, Kiinahan oli myöskin saanut sen yhteydessä huomattavan sijan. Hän kiisti Kiinan olleen kutsutun neuvotteluihin — vasta hiukan ennen deklaraatioiden allekirjoitusta oli niiden sisältö toimitettu Kiinan halli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuksen tietoon ja pyydetty sen osallistumista niihin. Suomen - Neuvostoliiton sodan tilannetta ministeri Tsou tiedusteli mainiten, että sanomalehdistä päättäen sen suhteen ei enää pitkiin aikoihin ole mitään tapahtunut. Kertasin hänelle kuten jo usein aikaisemminkin, että syystalvesta 1941 lähtien on tilanne ollut stabiili ja että senjälkeen Suomi on vain seissyt "kivääri jalalla". Tsou piti tätä viisaana politiikkana ja mainitsi täysin ymmärtävänsä Suomen - Neuvostoliiton sodan erillisyyden suurvaltain kamppailusta sekä toivoi, että se sellaisena voisi pysyä. Suomen asema on luonnollisesti vähemmän kadehdittava, koska sekä akseli että akselin viholliset tahtovat kaikin keinoin tehdä siitä akselin jäsenen.

"Kuten aina ministeri Tsou nytkin oli hyvin varovainen Neuvostoliitosta puhuessaan, vaikka hänellä vanhana mantšurialaisena hallintovirkamiehenä varmaankaan ei ole siitä mitään lapsellisen viatonta käsitystä.

- - -

"30.11. Tapasin ministeri Tsoun eräillä kutsuilla ja tiedustelin häneltä, oliko perää huhuissa, joiden mukaan TŠIANG KAI-ŠEK tulisi osallistumaan suunniteltuihin ROOSEVELTin, CHURCHILLin ja STALINin neuvotteluihin. Hänellä tosin ei ollut mitään varmoja tietoja siitä, mutta ei hän liioin torjunut ajatusta epätodennäköisenä. Huomauttaessani, että mielestäni prestige-syistäkään anglosaksit tuskin heti uudestaan lähtevät Neuvostoliittoon ja että Stalin taasen tuskin lähtee maansa rajojen ulkopuolelle, sanoi Tsou, että Stalinin on enää vaikea kieltäytyä mainitunlaisesta henkilökohtaisesta neuvottelusta jo yksin maailman yleisen mielipiteen vuoksi".

x x
x

"Käydessäni kerran syksyllä ministeri Tsoun luona, sukeutui välillemme pitkähkö keskustelu. Seuraavassa siitä muutamia hajakohtia.

"Saksan arveli ministeri Tsou häviävän, jollei tänä vuonna, niin viimeistään ensi vuonna. Hänen mielestään on hyvin vaikeata ajatella, että Saksa kykenisi enää nostamaan sotapotentiaaliaan samanaikaisesti kuin Yhdysvaltain sotateollisuus ei vielä ole läheskään päässyt maksimituotantoonsa. Aivan yllättävät uudet poliittiset ryhmitykset luonnollisesti voivat luoda aivan uuden tilanteen, mutta mihinkään Neuvostoliiton ja Saksan sopuun ei Tsou sanonut uskovansa, niin touhussa kuin Japani onkin sellaisen saavuttamiseksi, ennen Saksan vastarinnan luhistumista.

"Japania vastaan tulisi taistelu sensijaan kestämään vielä uskomattoman kauan, mikä silti ei tulisi muuttamaan taistelun lopputulosta. Japani on usean kerran sondeerannut rauhaa TŠIANG KAI-ŠEK'in kanssa, mutta tämä ei siihen ole suostunut eikä suostukaan, ennenkuin japanilaiset ovat poistuneet koko Kiinasta, Mantšukuo siihen luettuna. Ja ilman Mantšukuota Japanilla ei ole raskasta teollisuutta.

"Suursodan loppuessa Kiina tulee varmasti, sanoi Tsou, saamaan takaisin Ulko-Mongolian, huolimatta siitä, että se on neuvostotasavalta ja "hyväksytty" Neuvostoliiton jäsenvaltioksi. Vuoden 1942 kuluessa Neuvostoliitto veti (vapaaehtoisesti, ilman mitään demarchea Kiinan taholta, sanoi Tsou) kaikki joukkonsa ja siviilihallintoviranomaiset pois v. 1933 anastamastaan Kiinan Turkestanista eli Singkiangin provinssista. Tämä on nyt täysin Tšungkingin hallituksen vallassa ja sen hallintoa ja talouselämää organisoidaan kovalla kiireellä Kuomingtanin hengessä.

N.B.
(Täällä kuulee kerrottavan, että neuvostojoukot veivät mukanaan kaikki teollisuuslaitosten koneistotkin puhumattakaan keveämmästä irtaimistosta).

Sisäinen tilanne Kiinassa on uskomattoman vaikea kaamean nälänhädän vuoksi, mutta se ei millään tavoin tule vaikuttamaan Tšiang Kai-ŠEK'in päätökseen jatkaa sotaa. Kiina tulee olemaan aikanaan arvaamattoman arvokas Japania vastaan kohdistettujen sotatoimien basiksena. Huolimatta siitä, että Kiina on perin vähän saanut anglosakseilta materiaaliapua Birman tien katkettua, sikäläiset etäisyydet ja luonnonsuhteet pitävät huolen siitä, ettei sotilaallinen tilanne nykyisestään pahastikaan pääse huononemaan Japanin eduksi.

Saadakseni selvää siitä, millä perustein Tsungkingin hallitus katkaisi diplomaattiset suhteensa hiljan Vichyn hallitukseen, mutta jatkuvasti ylläpitää niitä Suomeen, joka on sodassa Neuvostoliiton kanssa ja jolle Englantikin on julistanut sodan, tiedustelin hienovaraisesti, mistä johtui välirikko Vichyn kanssa. Tsou vastasi empimättä, että siihen oli ainoana syynä se, että Ranska luovutti ekstraterritoriaalioikeutensa Kiinassa japanilaisten pystyttämälle Nankingin-hallitukselle eikä Tšungkingin-hallitukselle. Huomauttaessani, että Vichy'hän toimi pakkotilanteessa, Tsou hymähtäen vastasi, että Tšungkingin hallitus sen kyllä hyvin tiesi, mutta että se kertakaikkiaan ei hyväksy minkäänlaisiin suhteisiin asettumista Nankingin-hallituksen kanssa. Minusta tuntui tämän kategoorisen huomautuksen olevan tarkoitetun myös Suomelle. Siihen, että Suomi on tunnustanut Mantšukuon, Tsou ei ole koskaan kajonnut keskusteluissamme enkä itse ole katsonut olevan syytä siihen puuttua.

"Vaikkakin Kiinan usein toistuva mainintа allieerattujen propagandassa on käsittääkseni suurelta osaltaan vain materiaaliavun vastiketta, on kiinalaisten omanarvontunto ilmeisesti viime aikoina suuresti noussut. Ovathan he jo vapautuneet eksterritoriaalirajoituksista ja heidän merkityksensä nousee ajan mukana. Heidän täkäläinen lähetystönsä, jossa nyt jo on 9 diplomaattista virkamiestä, korotetaan Tsoun kertoman mukaan lähitulevaisuudessa suurlähetystöksi. Aktiviteetin lisääntymistä nimenomaan muhamettilaisiin mihin nähden osoittaa mielestäni se, että Kiinan Egyptin-lähetystökin on huomattavasti kasvanut, ja että sen Turkin-lähetystön virkamiehistä useat ovat Singkiang-provinssin (ts. Kiinan Turkestanin) muhamettilaisia.

"Myös suhteitaan Afghanistaniin näyttää Kiina lujittavan. Kuten tunnettua, Englanti ja Neuvostoliitto olisivat muuten Pamirin ylätasangolla toistensa naapureita, mutta Englannin toimesta maailmansodan jälkeen Afghanistaniin liitettiin pitkä, kapea, aivan tietön ja alppimainen alue, joka ulottuu varsinaisesta Afghanistanista Singkiangiin asti. Täten Englanti vapautui Neuvostoliiton naapuruudesta ja Afghanistanille ja Kiinalle muodostui yhteinen raja. Neuvostoliiton ja Englannin painostuksessa elävän Afghanistanin halutessa perustaa konsuliedustuksen Singkiangiin, Kiinan keskushallitus ei kuitenkaan siihen suostunut "välttääkseen rajaselkkauksia". Neuvostojoukkojen viime vuonna poistuttua Singkiangista Kiinan hallitus on kuitenkin nyttemmin yhtäkkiä huomannut, ettei sillä ole mitään huomauttamista Afghanistanin konsuliedustuksen Singkiangiin järjestämistä vastaan. Näin kertoi Kiinan lähetystön ensimäinen sihteeri Chiu."

L ä h e t t i l ä s : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 103.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

1/12-43.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 103.

Ankara ssa 1 p:nä joulu kuuta 1943. 91 280 Sal 43

13/12-43

Asia: Erään saksalaisen sionistin kertomaa.

5 P 24

Katson olevan syytä saattaa Ministeriön tietoon allaolevan, lähetystösihteeri KALAn laatiman selostuksen eräistä keskusteluistaan täällä oleskelevan sionistin, prof. ECKSTEINin kanssa.

"Lähetystön raporteissa aikaisemminkin mainittu suursionisti-lääkäri, professori Albert Eckstein, joka on Yhdysvaltain täkäläisen suurlähettilään STEINHARDTin läheinen ystävä, asuu melkein lähinaapurissani. Olemme usein juttusilla. Steinhardtin palattua niljattain Ankaraan Washingtonista hän oli tullut kertoneeksi Ecksteinille tämän mukaan mm. seuraavaa:

"Neuvostoliiton prestige on nykyään anglosaksien keskuudessa korkeammalla kuin milloinkaan ennen sen heidän asialleen tekemien suurten palvelusten ja osoittaman uskomattoman suuren voimansa vuoksi. "Neuvostolaiset ovat kuin vanhan klubin kunniajäseniä", oli Steinhardt sanonut. Sovietin valtapyyteistä oli Steinhardt maininnut, että "Baltian maissa ja Puolassa on ollut kommunismilla kansan syvien rivien parissa paljon kannatusta ja se tulee luonnollisesti otettuksi huomioon näiden maiden lopullista kohtaloa ratkaisteessa-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa".

"Huomauttaessani, että nykyiset merkit eivät ole erikoisen rohkaisevia niille kansoille, jotka ovat aina yrittäneet kaikessa kunnioittaa sitoumuksiaan ja kansainvälisiä lakeja, ts. lähinnä Suomelle, Eckstein, kuten aina aikaisemminkin Suomen asemasta keskustellessamme, taas sanoi, että "Suomen asema on aivan erilainen. Suomi varmasti selviytyy hyvin nykysodasta kiitos anglosaksilaisten ystäviensä, maailmanopinioonin ja moraalisesti esikuvallisen käyttäytymisensä." Kun uskalsin lausua epäilykseni siitä, että asenne, mitä v. 1939 ylistettiin ja v. 1941 tuomittiin, sattuisi sodan lopuessa olemaan hyväksytty, Eckstein kiivaili Suomen puolesta sanoen, että "Suomi on yhtä viaton kuin kuolleena syntynyt lapsi (stillborn baby)", joten sen käyttäytymistä ei voi tuomita sodan loppuselvittelyssä, jolloin moraalisillakin arvoilla on suuri merkitys. Ihmettelin vertausta, jolloin Eckstein sen toisti. Suomi olisi hänen mukaansa aivan hyvin voinut estää anglosaksien materiaaliavun toimittamisen Sovietille Muurmanskin kautta, mutta ei ollut ylittänyt omia rajojaan, ja tämä tulee lopputilityksessä painamaan vaa'an Suomen eduksi. En halunnut kajota Itä-Karjalan kysymykseen.

"Olen katsonut olevan syytä mainita edellämainitusta lähinnä siksi, että Eckstein, kuten sanottu, on Steinhardtin läheinen ystävä. Hänen sanoistaan osaltaan kuvastunee Steinhardtin mielipiteitä, ja myös siksi, että Eckstein liikkuu hyvin paljon allieerattujen diplomaattien kodeissa ja olisi luultavasti ainakin jossain määrin muuttanut käsityksiään Suomesta, jos mainitut piirit olisivat sen tehneet.

\+ \+
\+

"Berliinin pommitusta Eckstein piti esimerkkinä nykysodan traagillisuudesta, mutta huomautti, että "Nyky-Saksan johtajat ovat koko ajan ihannoineet sotaa ja valmistautuneet siihen; nyt he saavat sitä". Saksan kansasta ehkä 5 % on ehdottomasti nykyrégimen kannattajia. Saksan nuoriso, vaikka se onkin kasvatettu nykyrégimen hengessä, on aina ollut luonteeltaan kriitillistä ja varmasti nytkin tekee omia itsenäisiä johtopäätöksiään. Kenraali v. Seidlitzin radiopuheet Moskovasta tähtäävät siihen toteamukseen, että Saksa voi kyllä hyvinkin jatkaa taistelussaan melko kauankin, mutta kallein uhrein ilman, että se muuta saisi aikaan kuin sotilaallisten väistämättömien faktojen saneleman tappion lykkäämisen. Lykkäyksen hintana maksettavat sadat tuhannet ehkä miljoonat henget Saksan parasta ihmismateriaalia käytettäisiin tosi-isänmaallisesti paraiten rauhanjälkeisessä rakennustyössä. Eckstein, joka innostuneena säännöllisesti kuuntelee mainitunlaisia v. Seidlitzin radiopuheita, oli varma, että puolisenmiljoonan nuoren miehen armeija riittäisi aikaansaamaan "demokraattisen" vallankumouksen Saksassa. Hänen kaltaisensa, viisissäkymmenissä olevat miehet ovat jo liian vanhoja uskaliaisiin "Putscheihin".

\+ \+
\+

"Näin Eckstein. Omasta puolestani olen huomannut hänen elävän täysin siinä käsityksessä, että hän vielä ennen pitkää pääsee palaamaan Saksaan."

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 104.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

6/12-43.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 470/251.

Ankara SSA 9 P:NÄ joulu KUUTA 19 43.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ASIA: Raportti n:o 104.

1 265 Sal 44

3/1 -44 - -

5 C24

Ulkoasiainministeriöl LLE

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa N:o 104. Tasavallan Presidentin matkasta Kairoon.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 104.

Ankara ssa 6 p:nä joulu kuuta 1943.

1 265 Sal 44

3/1-44

5 C24

Asia: Tasavallan Presidentin matkasta Kairoon.

Kuten salasähkein olen tiedoittanut, lähti Tasavallan Presidentti ISMET INÖNÜ t.k. 3 päivänä etelään tapaamaan CHURCHILLia ja todennäköisesti myös ROOSEVELTiä. Matka on koetettu peittää mahdollisimman suuren salaperäisyyden varjoon eikä vieläkään varmuudella tiedetä, ketkä kaikki ovat matkustaneet hänen mukanaan. Matkasta olen kuullut seuraavaa:

Kohtauspyyntö tuli tämä yllätyksenä. Vastaan ulkoministeri MENEMENCIOGLU oli tavannut Kairossa ulkoministeri EDENin ja selvittänyt tälle Turkin asenteen, hallitus ja puolue olivat senjälkeen asiaa käsitelleet ja vastaus annettu Englannille, jossa tietenkin yksityiskohtaisesti esiintuodaan syyt, joiden perusteella Turkki ei katso etujensa mukaiseksi muuttaa tähänastista asennettaan. Tämän vuoksi kysyttiinkin kuulemani mukaan kutsujilta ennen päätöstä matkallelähdöstä, mikä oli kohtaamisen tarkoitus, ystävällinen ajatustenvaihtoko, ilman Turkille esitettäviä vaatimuksia vai jokin muuko. Kun vastaus oli tyydyttävä, lähti Presidentti, pidettyään sitä ennen puolueen keskuskomitean kokouksen, perjantai-iltapäivällä rautateitse matkaan.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hänen kanssaan lähteneistä olivat tiedot aluksi hyvin ristiriitaisia. Nyttemmin on varmistunut, ettei hänen mukanaan ole ollut tärkeimmistä puhuen, Turkin taholta muita, kuin Ulkoministeri ja ulkoministeriön pääsihteeri, suurlähettiläs ACIKALIN. Pääministeri ja Marsalkka eivät siis ole olleet matkassa, kuten aluksi kerrottiin. Sensijaan ovat suurlähettiläät KNATCHBULL-HUGESSEN ja STEINHARDT olleet mukana ja, kuten väitetään Turkin pyynnöstä, havainnoitsijana, suurlähettiläs VINOGRADOV. Jos viimeksimainitussa seikassa on perää, soittaa se uudelleen, miten varovaisia Turkissa ollaan Neuvostoliiton suhteen.

Kohtauspaikkana on ollut, kuten jo on tunnettua, Kairo. Matka on Adanasta jatkunut lentoteitse. Kun Presidentti tunnetusti ei mielellään käytä lentokonetta, on häntä noutamaan lähetetty Roosevelt'in poika. Toista konetta kerrotaan Churchhill'in pojan ohjanneen.

Tiedon matkasta levittyä on sen aiheesta saanut kuulla erilaisia arveluja. Yhdestä seikasta näytään kuitenkin oltavan yksimielisiä, nimittäin siitä, ettei se voi aiheuttaa muutosta Turkin asenteessa. Niin äskettäinhän puolue sen yhteisymmärryksessä Presidentin ja Hallituksen kanssa määritteli. Jos tämä kysymys kuitenkin, kuten otaksuttavaa on, on tullut keskusteluissa esille, uskotaan varsin yleisesti täällä sen tapahtuneen Neuvostoliiton painostuksesta. Anglosaksithan tietävät, ettei Turkki <u>toistaiseksi</u> ole sotilaallisestikaan valmis osallistumaan sotaan, siinä määrin keskeneräinen on vielä Turkin varustelu. Senvuoksi kuuleekin nykyään turkkilaisissa piireissä sellaisia käsityksiä esiintuotavan, että anglosaksien viimeaikaiset, Turkin sotaan osallistumista tarkoittavat demar-

chet ovat tapahtuneet vain Soviet'in silmäin luneeksi. Jotkut menevät pitemmällekin arvellessaan, etteivät anglosaksit sitä tässä vaiheessa pidä suotavanakaan. Tämänsuuntaisia käsityksiä esitti minulle pari päivää sitten myös Ruotsin täkäläinen lähettiläs MODIG, joka arvatenkin on saanut vaikutelmansa liittolaistaholta.

\+ + +

8.12.1943. Tasavallan Presidentti on palannut tänään. Eilen illalla julkaisi Anatolian Tietotoimisto tapahtuneista keskusteluista kommunikean, jonka sisältö tietenkin on kotona tunnettu. Onko kauniiden sanojen takana jotakin vakavampaa, en tällä hetkellä voi sanoa, mutta eräitä huhuja on liikkeellä siitä, että painostus Turkkia vastaan kaikesta huolimatta olisi Kairossa ollut suuri ja että Ismet Inönu olisi saatu taivutetuksi joihinkin myönnytyksiin.

Lähettiläs : A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 105.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

10/12-43.

5000—8—43. 4270.

LÉGATION DE FINLANDE

Ankarassa, 1o p:na joulukuuta 1943.

N:o 475/254.

92 280 Sal 43

28/12·43

5 C24

Tämän mukana kunnioittaen lähetän teille, Herra Ulkoasiainministeri, kuutena kappaleena Ankaran-lähetystön raportin N:o 105:

Kairon keskustelujen jalkeen.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

A. S. Yrjö-Koskinen

Lähettilas.

Herra Tohtori HENRIK RAMSAY,

Suomen Ulkoasiainministeri.

H e l s i n k i .

UE 16: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 105 (tav.)

92 280 Sal 43

Ankara ssa 10 p:nä joulu kuuta 1943.

28/12-43

Asia: Kairon keskustelujen jälkeen.

5 C24

Kasavallan presidentin keskusteluista Kairossa presidentti Roosevelt in ja pääministeri Churchill in kanssa on varsinkin anglosaksilainen lehdistö tahtonut tehdä erittäin pitkälle menevia päätelmiä. Katson senvuoksi aiheelliseksi palata, salasanakirjeeni täydennykseksi, vielä kysymykseen Turkin asenteesta. Tulen tällöin pakotetuksi eräissä suhteissa toistamaan, mitä jo aikaisemmin olen esiintuonut.

Kuten tunnettua, on Turkin taholta virallisesti selitetty, että keskustelut Kairossa eivät ole aiheuttaneet mitään muutosta Turkin ulkopoliittisessa asennoitumisessa. Esiintuon alempana lyhyesti pääsyyt, minkä vuoksi luulen, että tämä selitys pääasiaan s.o. Turkin pysyttäytymiseen nähden edelleenkin sodan ulkopuolella on oikea. Nämä syyt ovat niin hyvin sotilaallisia, kuin poliittisia. Koskettelen ensin sotilaallisia syitä.

Turkki on nykyjään suurin piirtein ottaen täysin mobilisoitunut, joskin lomautettujen lukumäärä on ollut aina huomattavan suuri. Taisteluyksiköitä voi se asettaa rintamalle n. 50 divisioonaa enkä jonkin verran enemmän. Mutta siltä

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoitukseen.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukseen.

puuttuu miltei kokonaan raskaat muodostelmat, jotka sodankäynnissä ovat nykyään tärkeimmät. Myös lentoase on vielä varsin heikko. Niin hyvin anglosaksit, kuin saksalaiset ovat sitä kyllä viime vuosina niljalleen varustaneet - Saksalta se m.m. on tänä vuonna vastaanottanut 60 Focke-Wulf-konetta - mutta nykyaikaista sodankäyntiä ajatellen on sen varustelu vielä hyvin keskeneräinen. Voidaan enkä huomauttaa, että anglosaksitnan voisivat nopeasti siile toimittaa raskasta kalustoa ja lentokoneita, jos se liittyisi sotaan niiden puolelle, mutta asia ei välittömästi ole sillä autettu, sillä niiden käyttämiseen tarvitaan kaaderit, joita Turkilla ei ole ja joiden kouluttaminen on pitkänkön ajan kysymys. Sitäpaitsi on Turkin strateginen asema nykyään verrattain huono, sen ollessa pohjoisesta ja lännestä Saksan saartama. Toimeenpantuaan toissa kesänä ja syksyna huomattavan muutoksen sotilaallisessa dislokaatiossaan on sillä enää jäljellä Balkanin pohjoispuolella Traakiassa vain jonkin verran toistakymmentä divisioonaa. Mitään merkkejä ei toistaiseksi ole ollut havaittavissa siitä, että sieltä siitoin poistettuja divisioonia olisi alettu kuljettaa takaisin, mikä sitäpaitsi, tämänlaiset liikenneolosuhteet huomioonottaen, veisi paljon aikaa. Voidaan senvuoksi hyvällä syyllä olettaa, että jos Turkki tällä hetkellä osallistuisi sotaan Saksaa vastaan, viimeksimainittu verrattain lyhyessä ajassa olisi Balkanin äärellä. Miten Istanbul'in kävisi, jonka rakennukset suurelta osalta ovat puusta, on helppoa kuvitella. Lyhyesti sanoen ei Turkilla käsitykseni mukaan toistaiseksi ole sotilaallisia mahdollisuuksia osallistua sotaan eikä sen osallistuminen siihen todennäköisesti olisi ainakaan alkuvaiheissaan liittoutuneillekaan edullista. Tietenkin saisivat viimemainitut tämän kautta erinäisiä etuja, ennen kaikkea lento-

tukikohtia, mutta Turkin kannalta ottaen on hinta kal sille kuviteilusta kunniasta saada huomattavalla sijalla olla mukana Europan oloja uudelleen järjestettäessä ilmeisesti liian korkea.

Myös ulkopoliittiset syyt puhuvat nähdäkseni Turkin sotaan osallistumista vastaan. Minulla on usein ollut aihetta tiedoittaa Turkissa nyttemmin varsin yleisesti ja vastuunalaisia piireja myöten katsottavan, että valta, jonka taholta suurin vaara pitemmällä tähtäimellä ottaen uhkaa Turkkia ja sen turvallisuuspiiriä, on Neuvostoliitto. Tämän vuoksi on Saksan taistelulle idässä täällä toivottu menestystä, mikä seikka ei ole ristiriidassa sen tosiasian kanssa, että myös nazihegemoniaa Europassa pidettäisiin Turkissa onnettomuutena. Saksan taistelu Neuvostoliittoa vastaan on Turkissa tosin muodostunut pettymykseksi, mutta niin kauvan kuin se jatkuu ei ole uskottavaa, että Turkki ulkopoliittisistakaan syistä haluaisi nostaa aseitaan Saksaa vastaan. Mitä voi tapahtua, jos Saksan vastarinta murtuu, se vetäytyy pois Balkan'ilta ja sen taholta ei Turkilla ole enää mitään pelättävissä, on kysymys, johon tällä hetkellä on ennenaikaista etsiä vastausta.

Sisäpoliittisia syitä olen myös aikasemmin raporteissani koskettellut. Vasta 20 vuotta on Atatürk'in luoma kansallinen Turkki voinut suorittaa sitä uudistustyötä, jonka päämääränä on tehdä Turkista länsimainen valtio. Hämmästyttävän paljon on jo saatu tehdyksi, mutta vielä enemmän on tekemättä. Nykyinen maailmansota semmoisenaankin, Turkin siihen osallistumattakaan, sitä suuresti häiritsee. Miesten ollessa asepalveluksessa on täälläkin työvoiman puutetta, puhumattakaan siitä, että erilaisten tarvikkeiden saanti on vaikeutunut. Yleisen mobilisation vuoksi on maan finanssitilanne vaikeutunut. Jos Turkki osallistuisi sotaan, merkitsisi se, paitsi suuria hävityksiä, tämän uudistustyön keskeyttämistä ehkä pitkiksikin ajoiksi.

Illä olen lyhyesti esittänyt pääasialliset syyt, minkä vuoksi puolue, jolla täällä on diktatoorinen asema, tietääkseni käytännöllisesti ottaen yksimielisesti on asettunut Turkin sotaan osallistumista vastaan ainakin sen nykyisessä vaiheessa. (Turkissa vallitsee puoluediktatuuri, jonka puitteissa Tasavallan Presidentilla kyllä on keskeinen asema, mutta hän ei ole diktaattori samassa mielessä, kuin Stalin ja Hitler.)

Kuitenkin on ulkoministeri virallisesti ilmoittanut, että Kairossa käytyjen keskustelujen tuloksena on ollut Turkin ja Englannin välisen liittosuhteen vahvistuminen. Kun hän samalla jätti sanomatta missä suhteessa, on luonnollista, että lausunto on antanut aihetta moniin arveluihin. Mahdollisesti tarkoittaa se vain Turkille annettavan varusteluavun intensifioimista, mahdollisesti myös yhteisymmärrystä naziideologian hävittämisen merkeissä. Turkin asenteessahan tämä ei sisältäisi mitään muutosta. Mutta huhuja kulkee myös siitä, että Kairossa olisi sovittu vakinaisen anglosaksisen/sotilaskomissionin asettautumisesta Turkkiin. Tämänkin Saksa kuitenkin kaiketi vielä nielisi, koska se voitaisiin enkä selittää Turkin varusteluetujen vaatimaksi eikä missään tapauksessa olisi verrattavissa tukikohtien myöntämiseen Azoreilla, mikä ei ole aiheuttanut välien rikkoutumista Saksan ja Portugalin välillä. Lausunnon takana voi tietenkin piillä muutakin, mitä tällä hetkellä on vaikeata nähdä. Niin pitkälle kuin Portugal ei Turkki nähdäkseni yllasanotun perusteella voi maantieteellisen asemansa vuoksi mennä.

Pitkällehän ei nykyään voi eteenpäin nähdä ja yllätykset ovat mahdollisia, mutta käsitykseni mukaan tulee Turkki jatkamaan tähänastista politiikkaansa ainakin siksi, kunnes yleisessä sotatilanteessa lähinnä sen omassa turvallisuuspiirissä on tapahtunut käänteentekevä muutos.

A. S. Ilijo-Koskiaan

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C24.

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön raportti n:o 106.

Ministeri Yrjö-Koskinen.

20/12-43.

5000—8—43. 4270.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 485/259.

Ankara SSA 22 P:NÄ joulu KUUTA 1943.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

2 / 265 Sal 44

3/1-44

5 C24

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 106.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen toimittaa Ministeriölle kuusin kappalein raporttinsa N:o 106. Vaikutelmia Istanbulista.

Lähettiläs: A.S. Yrjö-Koskinen

A.S. Yrjö-Koskinen.

UE 3: A 4.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 106.

Ankara ssa 20 p:nä joulu kuuta 1943.

2 265 Sal 44
3/1-44 - -
5 C24

Asia: Vaikutelmia Istanbulista.

Alempana eräitä havaintoja ja vaikutelmia äskeiseltä käynniltäni Istanbul'issa.

Ankarassa on mieliala Teheran'in ja Kairon konferenssien jälkeen, ensi jännityksen lauettua, ollut verrattain rauhallinen. Toisin oli laita Istanbul'issa. Tavatessani jo saapumispäivänä Chilen täkäläisen lähettilään LUCOn, joka terveydellisistä syistä on vakinaisena asuinpaikkanaan pitänyt Istanbul'ia, kysyi hän minulta, kuinka pian luulin Turkin joutuvan mukaan sotaan, ja kertoi samalla itse päättäneensä siirtyä Ankaraan, koska Istanbul milloin tahansa voi joutua pommituksen kohteeksi. Tavatessani sitten turkkilaisia tuttaviani näytti heidänkin piirissään se käsitys olevan varsin yleinen, että kovin monta kuukautta ei kulu, ennen kuin Turkki tulee vedetyksi mukaan sotaan. Tätä käsitystä perusteltiin sillä, että Turkki todennäköisesti tulee pakotetuksi taipumaan pitemmälle meneviin myönnytyksiin liittoutuneilla, esim. lentotukikohtien luovuttamisen muodossa, ja että Saksa silloin ei tule odottamaan, vaan hyökkää Dardanelleille.

Myös eräät Istanbul'issa olevat konsulaatit näyttä-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ANKARA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 106.

Ankara ssa 20 p:nä joulu kuuta 1943.

2 265 Sal 44

3/1-44

Asia: Vaikutelmia Istanbulista.

5 C24

Alempana eräitä havaintoja ja vaikutelmia äskeiseltä käynniltäni Istanbul'issa.

Ankarassa on mieliala Teheran'in ja Kairon konferenssien jälkeen, ensi jännityksen lauettua, ollut verrattain rauhallinen. Toisin oli laita Istanbul'issa. Tavatessani jo saapumispäivänä Chilen täkäläisen lähettilään LUCOn, joka terveydellisistä syistä on vakinaisena asuinpaikkanaan pitänyt Istanbul'ia, kysyi hän minulta, kuinka pian luulin Turkin joutuvan mukaan sotaan, ja kertoi samalla itse päättäneensä siirtyä Ankaraan, koska Istanbul milloin tahansa voi joutua pommituksen kohteeksi. Tavatessani sitten turkkilaisia tuttaviani näytti heidänkin piirissään se käsitys olevan varsin yleinen, että kovin monta kuukautta ei kulu, ennen kuin Turkki tulee vedetyksi mukaan sotaan. Tätä käsitystä perusteltiin sillä, että Turkki todennäköisesti tulee pakotetuksi taipumaan pitemmälle meneviin myönnytyksiin liittoutuneille, esim. lentotukikohtien luovuttamisen muodossa, ja että Saksa silloin ei tule odottamaan, vaan hyökkää Dardanelleille.

Myös eräät Istanbul'issa olevat konsulaatit näyttä-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vät suhtautuvan tilanteeseen vakavasti. Tapasin m.m. Ruotsin pääkonsulaatin sihteerin, joka kertoi kutsuneensa, pääkonsulin ollessa käynnillä Ruotsissa, koolle ruotsalaisen kolonian neuvottelemaan toimenpiteistä siltä varalta, että Turkki joutuisi osallistumaan sotaan ja Istanbul'ia uhkaisi pommitus. Itse oli hän ajatellut, että koloniaa varten vuokrattaisiin talo Bursassa, joka varustettaisiin pitemmäksi ajaksi riittävillä elintarpeilla ja jossa kolonian jäsenet voisivat tarpeen tullen saada turvapaikan. Hän tarjoutui ystävällisesti varaamaan tilaa myös Suomen pääkonsulinviraston henkilökunnalle perheineen.

Tiedustellessani tarkemmin, milloin odotettiin tilanteen muutoksen tapahtuvan, sain yleensä vastauksia vaihdellen 2 ja 4 kuukauden välillä.

Omissa käsityksissäni, joista olen tehnyt selkoa edellisessä raportissani, ei tämä ole aiheuttanut muutosta. Mahdollista tietenkin on, että jos Turkki luovuttaisi lentotukikohtia liittoutuneille, tämä voisi olla riittävä syy hyökkäykseen Saksan taholta. Todennäköisempää kuitenkin on, että se vielä senkin jälkeen odottaisi tapahtumain kehitystä tällä suunnalla.

Lähettiläs: A. S. Yrjö-Koskinen.

A.S. Yrjö-Koskinen.